

Principia medicinae / [Francis Home].

Contributors

Home, Francis, 1719-1813.

Publication/Creation

Amstelodami : Sumptibus Fratrum De Tournes, 1766.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/j8vu56yf>

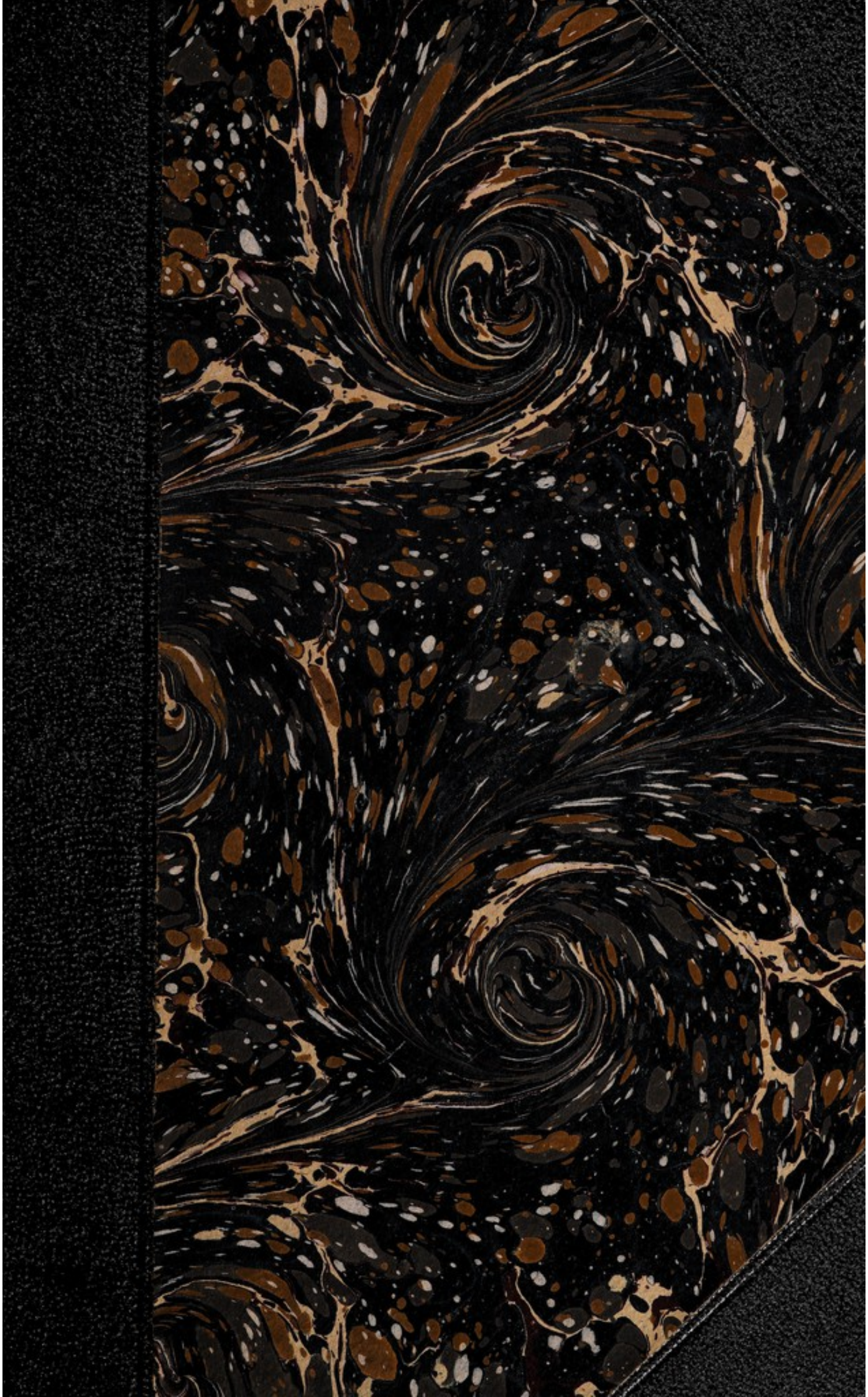
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.




Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>



27, 28 / B





Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30512852>

5/12/1861

A U C T O R E

FRANCISCO HOME;

Medico Regio, et Collegii Medicorum Edinburgi Socio:

EDITIO TERTIA.



AMSTELODAMI.

Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

M. D C C. L X V I.

H. T. Langbein



IN hoc volumen redigere conatus sum prae-
cipua et utilissima **MEDICINAE PRIN-**
CIPIA. Historias morborum, ut hisce tem-
poribus et regionibus conspiciuntur, curate
depinxi; eorumque curationes multiplices,
jam usu confirmatas, tradidi. Rationes,
quae parce et caute exhibentur, ab illis se-
gregavi. Ordinem quam simplicissimum, et
usui accommodatum, sequutus sum. Ora-
tione, potius dilucida et succincta, quam
eleganti, usus sum.

QUUM, in rejiciendis quae minus vide-
rentur idonea, et in iis quae diffusius a me
ad Praelectiones Medicinales scripta essent
in compendium redigendis, praecipua mea
poneretur opera, non dubito quin tyronibus,
vel parum in arte versatis, ob brevitatem
difficilius, et in multis locis obscurius opu-
sculum hocce videatur.

BOERHAAVIUS certe, qui librum de
cognoscendis et curandis morbis composuit,
de Medicis optime meretur. Primus enim
Medicinam in systema rationale et aphoristi-

cum redegit ; et multa de febribus inflammatoriis utilia tradidit. Sed in ordine totius , et in nonnullis morbis deficit ; multos praeteriit ; et totum opus , minus quam par erat , usui accommodavit : quod sane humana imbecillitas , in tanta rerum varietate , tamque difficili arte , vix praecavere potest ; et quod facillime ignoscetur ab illis , quibus innotescit quam arduum sit opus.

Ex propria experientia nemo huic operi par est ; ideoque fideles aliorum observationes in auxilium advocavi. Ducibus me tutor praecipue CELSO et HOFFMANNO. Hic multarum rerum , quas ipse sequutus sum , auctor bonus. Ille inter omnes quotquot scio ob judicii acumen et styli elegantiam nitet. Illius verba , utpote disertissima , nefas mutare duxi ; et , uti omnibus medicis notissima , haud insignivi.

OPERIS ARGUMENTA.

LIB. I.

De SANITATE et MORBIS.

PARS I.

De Sanitate.

SECT.	Pag.
I. <i>Definitio, fundamenta, et divisio Medicinae practicae.</i>	1
II. <i>De hygieina vel tuenda sanitate.</i>	3

PARS II.

De diversis morborum partibus.

I. <i>De morbis.</i>	12
II. <i>De causis morbificis.</i>	13
III. <i>De causis morborum remotis.</i>	14
IV. <i>De causis praedisponentibus.</i>	24
V. <i>De causis morborum proximis.</i>	26
b	VI. <i>De</i>

SECT.	Pag.
VI. <i>De causarum morbificarum sede.</i>	30
VII. <i>De symptomatibus morborum.</i>	32
VIII. <i>De symptomatum genealogia et ratione.</i>	33
IX. <i>De crisi.</i>	34
X. <i>De diagnosi.</i>	37
XI. <i>De prognosi.</i>	ib.

P A R S III.

De morbis medendis.

I. <i>De therapeia.</i>	41
II. <i>De remediorum viribus.</i>	44
III. <i>De artis in medendo legibus.</i>	47

L I B. II.

De MORBIS FEBRILIBUS.

P A R S I.

De diversis morborum divisionibus.

I. <i>De morborum in diversa genera divisione.</i>	51
II. <i>De endemicis, epidemicis, et sporadicis morbis.</i>	53
III. <i>De acutis et chronicis morbis.</i>	56
IV. <i>De morbis febrilibus et non febrilibus.</i>	59
V. <i>De</i>	

SECT.	Pag.
V. <i>De febre in genere.</i>	60
VI. <i>De febrium generibus.</i>	68

P A R S II.

*De febribus quae in totis corporibus
consistere videntur.*

I. <i>Febris inflammatoria.</i>	70
II. <i>Febris lenta vel nervosa.</i>	76
III. <i>Febris maligna, putrida vel petechialis.</i>	80
IV. <i>De harum febrium complicationibus.</i>	84
V. <i>Febris intermittens.</i>	ib.
VI. <i>Febris remittens.</i>	90
VII. <i>Febris hectica vel marasmus.</i>	93

P A R S III.

De febribus quae oriuntur in partibus.

I. <i>De inflammatione in genere, ejusque terminatione per resolutionem, abscessum gangraenam vel scirrhum.</i>	96
II. <i>Phrenitis sive inflammatio cerebri ejusque membranarum.</i>	101
III. <i>Ophthalmia.</i>	104
IV. <i>Angina</i>	

SECT.		Pag.
IV.	<i>Angina inflammatoria.</i>	109
	<i>Angina maligna.</i>	114
V.	<i>Tussis vel catarrhus et tussis convulsiva.</i>	118
VI.	<i>Peripneumonia inflammatoria.</i>	123
	<i>Peripneumonia maligna.</i>	127
	<i>Peripneumonia notha.</i>	128
VII.	<i>Pleuritis</i>	129
VIII.	<i>Paraphrenitis.</i>	132
IX.	<i>Phthisis pulmonalis.</i>	133
X.	<i>Tabes aliae purulentae.</i>	138
XI.	<i>Inflammatiō ventriculi.</i>	139
XII.	<i>Dysenteria, diarrhoea et lienteria.</i>	140
XIII.	<i>Colicus dolor.</i>	145
XIV.	<i>Cholera morbus.</i>	148
XV.	<i>Iliaca passio, ileus, seu volvulus.</i>	149
XVI.	<i>Hepatitis.</i>	152
XVII.	<i>Nephritis.</i>	155
XVIII.	<i>Stranguria.</i>	156

P A R S IV.

*De morbis febrilibus qui primo in
totis corporibus, dein in partibus
consistere videntur.*

I.	<i>De his morbis in genere.</i>	158
II.	<i>Ar-</i>	

SECT.	Pag.
II. <i>Arthritis.</i>	159
III. <i>Rheumatismus.</i>	165
IV. <i>Febris purpurata vel miliaris.</i>	168
V. <i>Febris scarlatina.</i>	172
VI. <i>Erysipelas.</i>	ib.
VII. <i>Variolae.</i>	176
VIII. <i>Morbilli.</i>	184

LIB. III.

De MORBIS non FEBRILIBUS;

PARS I.

De morbis totius corporis.

I. <i>De morborum non febrilium distributione.</i>	187
II. <i>Scorbutus.</i>	188
III. <i>Hydrops.</i>	193
IV. <i>Scrophula seu strumae et scirrhus.</i>	198
V. <i>Carcinoma vel cancer.</i>	203

PARS II.

De cerebri nervorumque morbis.

I. <i>Apoplexia.</i>	207
II. <i>Morbi soporosi.</i>	211
III. <i>Pa</i>	

SECT.	Pag.
III. <i>Paralysis.</i>	212
IV. <i>Epilepsia.</i>	215
V. <i>Convulsiones.</i>	218
<i>Spasmus cynicus, vel risus Sardonicus.</i>	ib.
<i>Chorea sancti Viti.</i>	219
VI. <i>Tetanos, opisthotonos, emprosthotonos.</i>	ib.
VII. <i>Catalepsis.</i>	221
VIII. <i>Malum hystericum et hypochondriacum.</i>	222
IX. <i>Insania.</i>	225
X. <i>Odontalgia.</i>	229

P A R S III.

De viscerum morbis.

I. <i>Haemoptoïsis aliaque haemorrhagiae.</i>	231
II. <i>Asthma.</i>	234
III. <i>Imbecillitas vel resolutio ventriculi et intestinorum.</i>	238
IV. <i>Haemorrhoides.</i>	242
V. <i>Icterus.</i>	243
VI. <i>Calculus cysticus.</i>	246
VII. <i>Diabetes.</i>	249
VIII. <i>Incontinentia urinae.</i>	251
IX. <i>Lithiasis seu calculus renum et vesicae.</i>	ib.

P A R S IV.

De morbis genitalium et uteri.

SECT.	Pag.
I. <i>De his morbis in genere.</i>	255
II. <i>Morbus venereus.</i>	256
<i>Gonorrhoea virulenta.</i>	258
<i>Tumor testium.</i>	263
<i>Stranguria venerea.</i>	264
<i>Bubo venereus.</i>	265
<i>Gonorrhoea non virulenta.</i>	267
<i>Ulcuscula venerea.</i>	268
<i>Tumores praeputii glandisque.</i>	269
<i>Tubercula callosa.</i>	271
<i>Lues venerea confirmata.</i>	272
III. <i>De mensibus.</i>	280
IV. <i>Obstructio vel suppressio mensium.</i>	281
V. <i>Nimia mensium profusio.</i>	283
VI. <i>Fluor albus.</i>	284
VII. <i>Furor uterinus, et satyriasis vel priapismus.</i>	286
VIII. <i>Impotentia vel sterilitas virilis.</i>	288
IX. <i>Sterilitas muliebris.</i>	289
X. <i>Gravidarum morbi.</i>	291
XI. <i>Abortus.</i>	295
XII. <i>De</i>	

SECT.	Pag.
XII. <i>De puerperarum tractatione in genere.</i>	295
XIII. <i>Fluxus lochiorum nimius.</i>	296
XIV. <i>Lochiorum diminutio vel suppressio.</i>	297
XV. <i>Dolores post partum.</i>	298
XVI. <i>Febris lactea.</i>	ib.

P A R S V.

De morbis infantium et puerorum.

I. <i>De his morbis in genere.</i>	300
II. <i>Morbus ab acido.</i>	301
III. <i>Aphthae.</i>	302
IV. <i>Dentitio.</i>	304
V. <i>Vermes.</i>	305
VI. <i>Vigilatio, pavor in somno, convulsiones.</i>	306
VII. <i>Crusta lactea, tinea, impetigo, &c.</i>	307
VIII. <i>Phthiriasis, crinones.</i>	308
IX. <i>Ani procidentia.</i>	ib.
X. <i>Atrophia.</i>	ib.
XI. <i>Rachitis.</i>	309

PRINCIPIA MEDICINAE.

LIBER PRIMUS.

De SANITATE et MORBIS.

PARS PRIMA.

De Sanitate.

SECT. I.

Definitio, fundamenta, et divisio Medicinae Practicae.

1. **M**EDICINA practica est ars corporis humani sanitatem tuendi, vel idoneis remediis amissam restituendi; ideoque Medici nomen solus meretur, cui innotescunt quae sanitatis tutelam et morborum curationem respiciunt.

2. Uti in corpore humano medicina versatur, capitis externi, trunci et artuum conditiones, viscerum

cerum posituram, ordinem, numerum, magnitudinem, figuram, duritiem, mollitiem, structuram, solidarumque et fluidarum partium motus, discen-tes noscere debent. Hinc peritia anatomiae neces-saria est.

3. Neque sanitatis neque morbi distinctam habere quisquam potest ideam, absque notitia omnium actionum in statu sano. Praemittenda ergo phy-siologia.

4. Ex anatomia et physiologia patet, corpus humanum esse machinam mechanico-hydraulicam, summa arte constructam, ex solidis potentia mo-trici donatis, et fluidis motis compositam; ideo-que legibus corporum solidorum vel fluidorum in motu parere. An automatôn necne, nihil refert. Hinc usus mechanicae scientiae in medicina.

5. Solidae et fluidae corporis partes ex variis principiis vel elementis constant, internasque pa-tiuntur mutationes, a propria compositione, infi-tisque ultimarum particularum viribus, ortas, et chemicis legibus solummodo explicandas. Exin-de chemia etiam in auxilium medicinae advocanda est.

6. Instrumenta ad debitum effectum producen-dum in omnibus artibus requiruntur. Medicinae instrumenta sunt remedia, quorum vires et compo-sitiones in Materia Medica demonstrantur.

7. Ex hisce fundamentis patet, non solum u-su, sed etiam corporum rerumque naturalium ratione,

ratione , et ejus ad praxin applicatione , ipsi medicinae opus esse. Nititur itaque experientia et ratione.

8. Medicina practica in duas partes aptissimè dividitur. Prior praecepta ad sanitatis tutelam necessaria tradit , et appellatur Hygieine. Posterior in morbis depellendis versatur. Haec denuo partitur in Pathologiam , quae causas , differentias , et effecta morborum , explicat ; et in Therapeiam , quae morbos medendi leges et methodum docet. De quibus ordine dicam.

S E C T. II.

De Hygieine , vel tuenda sanitate.

1. **S**ANITAS est vigor actionum , tam corporis quam animi , a libero , aequabili , et temperato solidorum et fluidorum motu , proveniens : quae talem motum in solidis et fluidis custodiunt , certissima secundae valetudinis praesidia deveniunt.

2. Secunda valetudo conservatur et firmatur , si diligenter attendamus ad sequentia : habitum animi ; ingesta , viz. cibum et potum ; externè applicata , nempe aërem , vestitum , et balneum frigidum ; excreta , viz. foeces , urinam , perspirationem insensibilem , menses , haemorrhoides ,

semen; exercitationem; somnum; et ad quasdam hominum rerumque varietates.

3. Animi facultates vel agunt, vel patiuntur. Agunt imaginatio, pathemata, et ratio: ab his ergo solis corpus afficitur.

Imaginatio, pulchrorum pulcherrimi Opificis operum contemplatione quotidiana, artibus naturae imitatricibus, varietate grata, mutuo inter amicos et sexus commercio, recreationibusque innocuis, excitata, neque nimis languescere, neque in una re nimis inhaerescere permittitur.

Pathemata in duas classes dividuntur. Prior, quae complectitur iracundiam, indignationem, furorem, desiderium, amorem, &c. ad actionem incitat. Posterior, ad quam pertinet metus, terror, moeror, desperatio, &c. ab actu reprimat. Pathemata illa, Incitantia appellata, sanguinis circuitum excitant, fibras constringunt, humores attenuant, et secretionem promovent. Haec, Reprimentia vocata, ab externis injuriis avocant, et humores, a prioribus calefactos, sedant, vel exhaustos restituant. Inter omnes eminent spes et gaudium, propter salutares effectus. Talia a pathematibus oriuntur commoda, si recta ratione gubernentur.

Ratio ipsa, animi corporisque rector, disciplina eget; et, ubi inquietae cogitationi, nimio literarum studio, abstrusis speculationibus metaphysicis vel mathematicis, sese totis viribus committit, corpori

corpori inimica est. Cogitationes severae hilarioribus interpellandae sunt.

4. Alimentorum ratio in quantitate et qualitate habenda est.

Prodest bis vel ter die, potius quam semel, cibum capere; et semper quamplurimum, dummodo hunc concoquat ventriculus. Nunquam utilis est nimia satietas; saepe inutilis nimia abstinencia. Posterior priore perniciosior. Quantitatis moderatrix est vis ventriculi digerens.

Nutritioni optime inserviunt alimenta blanda et insipida, quae mucilaginem vel gelatinam in sinu suo recondunt, et texturam non nimis firmam vel teneram possident. Hinc aquosa, terrestria, salina, et pingua, separatim, huic officio inepta sunt. Hinc omnia indurata, fumata, salita, et condita, duabus de causis inutilia deveniunt; quoniam et plus propter saporem assumitur, et quod modo par est, tamen aegrius concoquitur.

Cibus a durioribus melius incipit, ut abunde suppetat salivalis latex. Coena requirit cibos facillioris solutionis, ne somnus, et inde pendentes secretiones, turbentur.

Digestionem promovent sal commune marinum, acida ex vegetabilibus parata, et condimenta moderate sumpta, ventriculum stimulando, conjunctionem pinguedinis cum aqua promovendo, et mucositates incidendo. Sub finem digestionis convenit potus herbarum gratae amaritudinis, uti Theae, Caffae, &c.

non nimis calidus , ad reliquias alimentorum diluendas et abstergendas. Post satietatem , neque frigori , neque aestui , neque labori committatur corpus. Si quibus de causis futura sit inedia , labor omnis vitandus.

5. Potus ex aqua frigida , insipida , inodora , in bilance ventriculoque levi et subtili , molli , neque salinis , putrescentibus , vel terrestribus particulis referta , omnibus aliis palmam praeripit. Hujus poculum , tempore vespertino et matutino , post peractam digestionem , assumptum , ad sanitatem admodum conducit.

Athleticis arridet potus magis nutriens , uti cerevisia ex aqua molli praeparata , lupulata , bene fermentata , minime ventosa , neque in actu fermentationis deglutita. Quo vetustior , ni ace scat , eo levior. Imbecilliorum ventriculus vino aqua diluto optime refocillatur ; neque sedentariis adversatur larga vini optimi copia , dummodo debitis interval-
lis , ventriculoque non onusto , assumatur. Intemperantia in potione , quam in esca , tutior est. Calor lecti , equitatio , et elixir vitrioli nauseam hesterni Iacchi abigunt.

Moderatus spiritus vini usus in corporibus et regionibus humidioribus calorem ventriculi excitat. Immoderatus ventriculum , corpus , animam , viresque genitricēs enervat , et ad intempestivam senectutem perducit.

6. Eligendus , si fieri potest , aër elasticus , et ad
barometrum

barometrum gravis ; temperatus , sed potius ad frigus quam ad calorem vergens ; serenus et ficcus ; campestris ; purusque ab omnibus inquinamentis vegetabilibus , animalibus , vel mineralibus ; perflabilis ; solis radiis expositus et penetratus ; ventis , terrestres non aquosas plagas verrentibus , saepe agitatus ; subitisque coeli mutationibus haud obnoxius. Hinc sanitati male consulit , qui aëri incarcerato , nimis calido , et vaporibus animalibus repleto , se suosque assuefacit ; aër enim externus et inevitabilis et necessarius , ideoque non fugiendus.

7. Sensationi potius quam rationi , subicitur vestium temperies. Quo mutabilior , frigidior , vel humidior aër , quo imbecillius corpus , eo calidiores requiruntur vestes. Sed in subitaneis vestium mutationibus , plerumque fere peccatur. Aestivae , neque nimis cito assumendae , neque nimis tarde deponendae sunt : mundities , secretionis cuticularis gratum tutamen , quotidiana camisiae carbassinae mutatione , custoditur.

8. Balneum frigidum , in hisce frigidis regionibus , quam utilissimum est , cutem durando , fibras constringendo , humores attenuando , calorem excitando , et secretiones augendo. Haec perficit subito frigore , pondere fluidi undequaque premente , fordiumque eliminatione.

9. Evacuationes , uti foeces , urina , perspiratio insensibilis , menses , et haemorrhoides , in debito

moderamine continendae sunt ; ne , his nimis suppressis , vasa impleantur , et particulis vitae sanita-
tique infestis stimulentur ; vel , nimis auctis , cor-
pus tabescat , et vires consumantur.

10. Concubitus rarus corpus excitat ; frequens solvit. Cum autem frequens , non numero , fit , sed natura , ratione aetatis et corporis , scire licet , eum non inutilem esse quem corporis neque languor neque dolor sequitur. Hanc evacuationem prohibent studia nimis protracta , vigiliae , inanitio , crapula , inebriatio , labor , aetas puerilis vel senilis , infirmitas , et omnia quae debilitant. Suadent naturae irritamenta , concoctio jam peracta , et quies instans.

11. Ad actionem a Summo Opifice haec machina destinata et fabricata est : sanitas ergo ab actione inseparabilis. Motus appetitum excitat , fibras roborat , humores attenuat , circulationem promovet , omnes humorum secretiones auget , animo vires addit , et toti systemati nervoso gratam sensationem conciliat.

Exercitatio semper antecedere cibum , et ad levem sudorem aut lassitudinem , non ad fatigationem protrahi , debet. Fatigatis aptum est cibo humido , vino aqua tepida diluto , balneis calidis , mutatione laboris et quotidiano cubili uti. Sudanti frigidus aër , vel frigidae aquae potio , perniciosissima sunt.

Exercitationes

Exercitationes in vehementes et lenes dividuntur. Vehementes, uti cursus, pila, saltatio, caeteraque hujus generis, ob violentam humorum agitationem, calorem intensum, et subitum refrigerium, periculo affociantur.

Inter leniores enumerantur vectura in rheda, ambulatio, et equitatio; vectura imbecilibus quam sanis utilior est; saepe inutilis in clauso vehiculo. Ambulatio, ubi per ascensum et descensum cum quadam varietate movetur corpus, nisi perquam imbecille, commodior est; sed vires quam maxime exhaurit, et exhaustae non cito reficiuntur. Aliter accidit in equitatione, quae in caput et pulmones, sed praecipue in viscera abdominalia, succussionibus repetitis, agit.

Clara vox inter exercitationes salutares ab antiquis maxime, sed fortasse immerito, celebratur. Huic anteposenda frictio, quia vires auget, non minuit, et secretionem cuticularem quam optime promovet.

12. Humores, quos labor dissipat et attenuat, somnus retinet et increffat; hinc sanguificatio et nutritio in hoc statu optime perficiuntur. Tempus somno opportunum nox est, ad quem aëris insalubritas suadet, et tenebrae silentiaque invitant. Diurnitas mensurari debet animi corporisque laboribus praegressis, et praesentanea refectione. Somnus capiendus est in cubiculo amplo, temperato, et supra calcitram

calcitram duriores. Infantibus et senibus meridiari convenit, sed in lecto, non in sella.

13. Ratio quoque habenda est varietatis aetatum, corporum, consuetudinis, sexuum, temporum, et climatum. Hae hominum rerumque proprietates attentionem desiderant.

14. Infantibus puerisque dieta levissima nutriens, partitis vicibus, et non semel assumpta, alvus lubrica, somnus quantum fieri potest longissimus, immersio in aquam frigidam, arrident. Cane pejus et angue fugienda inedia, purgantia fortiora, et vinum vel caro praecipue condita ad libitum.

Sanum hominem adultae aetatis nullis obligare se legibus, sed varium vitae genus habere, oportet. Minus enim quae assumat, et quomodo curetur, interest.

Senibus carnes albae dictae, vinum meracius, frictiones, et calida lavatio, apta sunt. Tunc paulum cibo demendum, adjiciendumque potioni.

15. Ante omnia autem scire convenit naturam corporis; unumquodque enim suas proprietates habet. Diversa temperamenta diversimode regenda sunt. In sanguineo et cholero, profunt pathemata reprimentia, abstinentia, dieta tenuis et refrigerans, potus multus aquosus; in melancholico et phlegmatico, stimulantia et calefacientia, uti pathemata incitantia, motus, vinum, carnes conditae, aromata, et frigida lavatio. In quamplurimis vitiatur vel labe hereditaria, vel praegressis

gressis morbis, aliqua corporis pars, cui etiam in sanitate advigilandum.

16. Consuetudo est dispositio motus saepe antea peractos iterum peragere; ideoque instar naturae operatur. Nocet, quamvis per se non nocivum, quod contra consuetudinem est. Ergo cum quis mutare aliquid volet, paulatim debet assuefacere. Otiosa vita utilis non est, quia potest incidere laboris necessitas.

17. Diversitas sexus non negligenda est. Sexus enim mollior, utpote laxiore habitu et sensibiliore natura praeditus, et vitae sedentariae addictus, stimulantia, corroborantia, et cibos eupeptos siccosque postulat.

18. Considerare quoque oportet tempus anni. Hyeme, plus edere et meracius bibere convenit: utilius est cibus siccis quam humidis, carnibus quam oleribus, calidis quam frigidis, tunc uti. Vere, minus indulgendum cibo, magis potioni dilutiori, oleribus, et veneri. Aestate, cibo levissimo et exiguo, sed saepius sumpto, potione dilutissima sitim sine calore tollente, frigidis et refrigerantibus, corpus eget. Autumno, cibo paulo pleniore uti; minus sed meracius bibere; neque nocturno aëri, nisi bene vestito, sese committere licet.

19. Diversae regiones diversum victum postulant. In calidissimis, potio ex vino bene diluto vel spiritibus fermentatis dilutissimis, acida vegetabilia,

bilia, et dieta tenuis; in frigidissimis, vinum meracum, vel spiritus fermentati aqua parce diluti, dieta ex carne, et aromata profunt.

20. In gravibus tempestatibus sanitas, fuga et peregrinatione, sed ubi id non licet, modica exercitatione, vino moderate sumpto, dieta refocillante et corroborante, balneoque frigido, tuenda est; evitatis aquosis, refrigerantibus, nocturno aëre, solis calore, frigore, fatigatione, cruditate, venere, evacuationibus, et omnibus quae contra consuetudinem sunt. Ex aëre salubri in gravem, prima hyeme; ex gravi in eum qui salubris est, prima aestate, transire melius est.

PARS SECUNDA.

De diversis morborum partibus.

S E C T. I.

De morbis.

1. **M**ORBUS est laesio actionum tam corporis quam animi, ab impedito, inaequali, vel immoderato solidorum vel fluidorum motu proveniens.

2. Haec medicinae pars, quae morbos tractat, in morborum cognitione et curatione tota versatur: hinc in pathologiam et therapeiam distinguitur.

Prior

Prior ordine pathologia , posterior therapeia ; quia ante cognoscendus quam curandus est morbus. De his quaedam in genere dicenda , quo minor ipsam morborum historiam et curationem exequentibus mora sit.

3. Ut recte cognoscantur morbi , requiritur notitia causarum morbificarum , loci affecti , symptomatum , criseos , diagnoseos , et prognoseos. Hinc pathologia , omnia quae ducunt ad plenam morborum cognitionem comprehendens , in has diversas partes distribuitur.

S E C T. II.

De causis morbificis.

1. **Q**uia nulla motûs mutatio fit sine causa , morbus causas morbificas necessario praesupponit , quarum cognitio medico summe utilis est. Is enim recte curaturus , quem prima origo causae non fefellerit.

2. Causa morbifica est illa , quae suis innatis viribus motus naturales vitiat , et ad morbi generationem confert.

3. Motus morbofi non prorsus his causis morbificis adscribendi sunt , sed solummodo eorum defectus vel excessus supra motus sanos : motus enim praeternaturalis ex binis motibus , naturalibus et morbofis , oritur. Prudentis itaque medici est , naturalem

turalem aequè ac morbosum statum, cognoscere.

4. Tres ab antiquis medicis enumerantur causae morbificae, nec immerito; causae remotae, causae praedisponentes, et causae proximae. Causae remotae, externae, προκαταρκτικαί, praeincipientes, occasionales quoque dictae sunt illae, quae corpori humano antea disposito applicatae morbos excitant. Causae praedisponentes, antecedentes, vel προηγμεναι, sunt illae, quae ita corpus disponunt, ut aptum morbofis motibus concipiendis, si applicentur causae remotae, evadat. Causae proximae, continentes, formales, abditae vel internae dictae, sunt illae corporis laesionis, quae immediate symptomata morbosa excitant, et a binis causis praecedentibus originem habent: sed semel productae, suis viribus permanent.

5. Hae diversae morborum causae haud confundi debent; quia quandoque una, quandoque altera, opem medici speciatim poscit. De his ergo summatim tractandum est.

SECT. III.

De causis morborum remotis.

1. **P**rimum locum merito tenent pathemata animi violenta; quia nihil citius motus solidorum et fluidorum placidos perturbat. Effectus quos producunt, sensibus patefcunt; sed modus operandi

perandi adhuc in tenebris jacet , et fortasse semper jacebit.

Ira fibras constringit , motum sanguinis accelerat , sanguinem ad superiora determinat , dolorem in scrobiculo cordis excitat , et spasmodicas strictureas in ventriculo , ductu cholidocho , et intestinis , concitat. Hinc larga salivae copia , oris amarities , vomitus bilis , volvulus , apoplexia , phrenitis , febris.

In amore , pectori altius infixio , alta trahuntur suspiria , cor pulsusque tremunt , vultus rubore et pallore alternatim tingitur , vox faucibus supprimitur , oculi tenebris velantur , gelidi erumpunt sudores , et somnus , quamvis enixe vocatus , usque ad auroram deserit. Inde secretiones perturbatae , tabes , appetitus prostratus , melancholia , infania.

Moerore pectus occupante , fibrae relaxantur , motus humorum retardatur , valetudo et venustas aufugiunt , ventriculus et intestina debilitantur flatibusque distenduntur , alta trahuntur suspiria , lumina subsidunt , genae pallescunt , corpusque mortui potius quam viventis speciem fert. Hinc pulsus debilis , appetitus deletus , debilitas , perspiratio cohibita , frigus extremitatum , tabes , polypus , omnesque morbi qui a solidis debilitatis proveniunt. Commotionum omnium moeror corpori infestissimus est.

In timore et terrore , solida debilitantur , fluidorum motus reprimitur , contremiscunt artus , gelidi

lidi effunduntur sudores , sanguis circa cor et pulmones accumulatur , foeces et urina involuntarie elabuntur , totaque machina quam maxime relaxatur. Hinc cordis palpitationes , debilitas , anxietas , spirandi angustia , lethargus , animi deliquium , mania , mors.

Pudor moerori affinis est , et ejus effectus aliquatenus participat. In hoc pathemate sanguis ad caput determinatur : forsitan adest quoque insolita minimorum vasorum faciei cervicisque vibratio. Hinc roseus genarum color , sensuum externorum internorumque confusio , et apoplexia.

Invidia componitur ex desiderio , ira , et moerore ; et uti debilitatem ultimi , ita febrilem commotionem priorum participat. Hinc oritur hectica febris , quae vires consumit.

Immo gaudium , dulcis curarum proscriptor , si subitum et immoderatum fit , adeo vires deterit , ut mania vel insperata mors nonnunquam sequatur.

2. Diuturni et profundi animi labores cerebrum et nervos debilitant , robur corporis consumunt , ventriculum viresque concoctrices destruunt , secretiones impediunt , et veneri inimicissimi deveniunt. Hinc cupidi literarum flatulentiis , malo hypochondriaco , paralyfi , corporisque gracilitati obnoxii sunt.

3. Alit in suo sinu natura res , quamvis exiguae molis , corpori infestissimas , venena dicta , quae ob celerem operationem proximum locum merentur.

Dividuntur

Dividuntur in tria genera ; vegetabilia , animalia , et mineralia. Inter vegetabilia enumerantur opium , hyoscyamus , solanum lethale , datura , cicuta aquatica , et aconitum caeruleum. Haec immediate in ventriculi et intestinorum nervos suis partibus phlogisticis agunt. Inter animalia enumerantur morsus canis rabidi , viperæ , serpentum et tarantulae ; horum venenorum natura adhuc ignota est. Inter mineralia , acida sincera , cobaltum , diversae arsenici species , mercurius sublimatus corrosivus , et vitrum antimonii ; haec operantur primas vias caustico sale corrodingo.

4. Ad hanc classẽ referenda sunt quaedam medicamenta venenatam vim possidentia , uti tartar. emetic. scammonium , resina jalappi , gummi guttae , helleborus albus et niger , colocynth. semen cataputii , mercurialia , &c. quae aliquando iisdem symptomatibus ac venena constipantur , uti anxietatibus , pulsu debili et celeri , singultu , spasmis et convulsionibus , inflammationibus , et ventriculi intestinorumque gangraena. Ob hanc causam vitanda sunt. Saturnina , ob vires venenatas , certas quamvis lentas , caute admodum interne exhibenda. Caustico sale ditantur cantharides ; ideoque summa cum cautela interne usurpandae sunt.

5. Aëris diversae qualitates et mutationes morborum multorum causae deveniunt.

Aër gravitate peccans sanguinem accelerat , pulmones nimis dilatat , et vasa cutanea comprimendo

majorem sanguinis ad cerebrum fluxum efficit. Hinc pleuritides, peripneumoniae, anginae, capitis dolores, vertigo, et apoplexia. Aër levitate peccans sanguinis circulationem retardando, et resistantiam externam humoribus intra vasa pulmonalia contentis minuendo, hemoptoisin, hystericam passionem, rheumatismum, podagram, et febres intermittentes nervosafque gignit.

Aër nimis calidus, particularum ignificarum introductione, fibras laxat, molem humorum amplificat, sanguinis circulationem incitat, perspirationem insensibilem adauget. Hinc dissipatio liquidissimae sanguinis partis; adunatio remanentis; debilitas; salium multiplicatio et acrimonia; oleorum attenuatio et corruptio. Si diu perstet hic aëris status, vel subito adveniat frigus ad impediendum particularum noxiarum exitum, tunc oriuntur febres ardentes, biliosae, &c.

Aër nimis frigidus topicas inflammationes, praecipue anginas, pleuritides, peripneumonias producit, pulmones sua gravitate nimis distendendo, fibras constringendo, humores condensando, et perspirationem minuendo, particularum frigorificarum introductione. Harum existentia probatur ab aucta aquae in glaciem conversae mole; a qualitatibus aquae regelatae propriis; ab aqua in vacuo vix congelante; ab artificiosis glaciem producendi methodis; ab instabilitate gradus frigoris, quo congelatio vel regelatio fit in diversis temporibus et diversis regionibus.

regionibus. An hae particulae frigorificae salinae naturae sint ? Rationi experimentisque consentaneum videtur.

Nimia siccitas solida deficcat, humores inspissat, et ad febres disponit. Nisi in aridissimis regionibus haec mala vix sentiuntur.

Omnium perniciosissima est nimia humiditas, quae cuti et pulmoni externe applicata, per venas bibulas intus assumpta, totique corpori interne applicata, fibras laxat et debilitat, perspirationem minuit, et humores, nimis aquosos reddit. Hinc gravedo, tussis, asthma, phthisis, hydrops, et febres intermittentes, remittentes, nervosaeque. Ex antedictis harum atmosphaerae qualitatum complicationes diversae et effectus patebunt. Frigus humidum valetudini plus infestum est quam siccum, quia perspiratio magis impeditur. Sed calidus, humidus, et levis aër omnium complicationum corpori infestissimus est, ob naturam summe relaxantem et putrefacientem.

6. Hinc patet quare certis anni temporibus certi grassantur morbi. Hyeme enim tempestas sicca et frigida: vere, frigida et humida: aestate, calida et sicca: autumno, calida et humida. Hinc quoque patet, quare venti ad morbos producendos multum contribuunt: alii enim levem, alii gravem; alii calidum, alii frigidum; alii siccum, alii humidum aërem advehunt. Eorum notitia patet a loci diversa latitudine, expositione, et situ respectu aquarum.

7. Praeter has evidentes aëris qualitates , adfunt aliae non minus ad destruendam sanitatem efficaces , quamvis non sensibus patent , neque instrumentis patefaciendae. Tales sunt particulae morbificae , miasmata dicta , aëri innatantes.

Inter has eminent putrida effluvia ex putrefactis animalibus , vegetabilibus , vel aquis stagnantibus paludosis siccescentibus. Hae particulae , ex sale pungente et oleo foetidissimo compositae , eandem putredinosam fermentationem , quantum fieri potest ob motum humorum , chyli novi introitum , et secretiones , excitare moliuntur. Inceptam , durante vita , demonstrant symptomata putridae febris et pestis.

Fossilia subterranea , qualia sunt diversi sales , olea et metalla ; aliaeque adhuc ignota corpora , vel simplicia vel inter se composita , morbifica effluvia diversi generis emittunt. Haec experientia fossorum metallicorum , vaporibus noxiis a quibusdam locis provenientiis , et multorum morborum origine confirmatur. Hic referri debent vapor sulphuris accensi , et parietum nuper calce extructorum.

Quaedam miasmata morbifica , uti variolarum et morbillorum , aliarum regionum indigenae , per aërem propagantur , sese in corpore humano multiplicant , iterumque viribus auctis exeunt ad eosdem morbos propagandos. Aliquando magis , aliquan-

do minus, secundum aëris et corporum dispositionem, agunt, sed nunquam omnino debellantur.

Cogitatione depingi, sed non demonstrari possunt; diversae aëris mutationes, ab ipsis salinis, oleosis et aquosis particulis inter se conjunctis, et fortasse in corruptionem quandam aliquando tendentibus. Haud sanae philosophiae incongruum videtur, multos referre morbos solis et lunae attractioni, et materiei subtili noxiae cum radiis luminis ab his advectae.

Haec morbifica effluvia agunt in superficiem corporis secundum copiam, subtilitatem, celeritatem, motum, et figuram particularum; et ad sanguinem deferuntur, 1°. Per primas vias, a viscida et fermentationem promovente saliva; 2do, Per poros cutis; sed praecipue, 3tio, Per vasa bibula pulmonum, ob majorem superficiem, mucum illinentem, et nisum contra aërem in expiratione.

8. Confert quam maximè ad morbos producidos evacuationum naturalium defectus, vel suppressio. Retentio foecum producit flatum, cruditates, inflationem praecordiorum, dolores ventriculi et capitis: urinae, hydropem, anasarcam, et febres: perspirabilis materiae, torporem, gravitatem, tussim, rheumatismum, febres, omnesque fere morbos: mensem, phthisin, vomitum, vel sputum sanguinis, chlorosim, hystericam affectionem, cachexiam, hecticam febrem, &c.: haemorrhoidum, asthmata, hypochondriacum malum, pleuritidem et peripneumoni-

moniam : lochiorum , pathemata hysterica , dolores ventris , inflammationes , febres , purpuram. Hi morbi originem habent vel a plethora , vel a particulis acribus retentis , vel ab utrisque.

9. Uti in sanitate , ita in morbis , viz. tinea capitis , podagra , rheumatismo , scabie , erysipelate , variolis , morbillis , bubonibus pestilentialibus , fiunt salutares ad exteriora evacuationes , quibus repulsis , saeviora quam antea excitantur symptomata , ob majorem noxiarum particularum propinquitatem , et corruptionem stagnatione auctam.

10. In alimentis duplici modo peccatur , copia et qualitate.

Nimia satietas ventriculum distendit , motum vermicularem impedit , et vicinas partes comprimit ; hinc cruditas , flatus , acida vel putrida secundum naturam alimentorum fermentatio , vomitus , diarrhoea , gravedo , dolorque capitis , et plethora.

Sed nimia abstinentia pejora mala accersit , debilitatem ventriculi , ciborum rejectionem , evacuationum obstructionem , humorum acredinem , putrefactionem , et febres periculosissimas.

Acida immoderate sumpta ventriculum debilitant , alvum constipant , chylum et humores coagulant , omnesque secretiones impediunt. Dulcia facillime acescunt , humores glutinosos reddunt , vermes producant , et dentes corrumpunt. Tenacia , qualia omnia farinacea , panis non fermentatus , ligamenta et tendines animalium , caro vel piscis indurata , fumata

mata vel salita, caseus novus, et opus pistorium, chylum nimis viscidum praebent: hinc morbi primarum viarum, obstructions, cachexia; leucophlegmatia, et scorbutus. Spiritus fermentati humores coagulant, fibras excitant, et molem humorum augent; hinc schirrositates omnium viscerum, sed praecipue ventriculi, hydrops, atrophia, paralyfis, apoplexia, et febris hectica.

11. Vigiliae nimis protractae laedunt nervos, perspirationem impediunt, fibras laxant, et humores acres reddunt. Hinc plerique morbi chronici.

12. Hae causae morbificae, aliaeque quotquot sunt, agunt in vasa et humores vel mechanicis viribus, quatenus solida corpora; vel chymicis viribus, quatenus qualitates quasdam corpus nostrum respicientes possident.

Vires mechanicae agunt numero, tenuitate, figura et pondere particularum. Ad hanc classem reducuntur sales caustici et venenati animalium vel vegetabilium; effluvia mineralia e terrae visceribus; spiritus acidi minerales; fumi e carbonibus vel sulphure; effluvia e muris calcariis nuper extractis; et venena mineralia, vel medicamenta veneni vim habentia.

Vires chymicae multifariam agunt; sed praecipue, 1. Adunando et coagulando humores, uti particulae frigorificae, spiritus fermentati, acida omnia, perspirabilis materia retenta, et quaedam febrifica miasmata. 2. Separando et dissolvendo

humores , uti particulae calidae , aquosae , scorbuticae , quaedam salium et venenorum species , quaedam miasmata febrilia , omniaque fere pestifera.

3. Acidam fermentationem in primis viis excitando , uti vegetabilia acescentia , omnia dulcia , vinum austerum , et acida. 4. Putridam fermentationem intra vasa producendo , uti putrida effluvia. 5. Alios motus fermentativos in sanguine concitando , quibus multiplicantur causae morbificae , uti accidit in rabie canina , lue venerea , scabie , morbillis , variolis , omnibusque morbis contagiosis.

S E C T. I V.

De causis praedisponentibus.

1. **E**ffectus causarum remotarum vel diminuuntur vel augentur secundum naturam corporis quod occupant. Hinc causarum praedisponentium notitia scitu necessaria est.

2. Omnibus morbis obnoxia maxime est infirmitas ; minime firmitas.

3. Figura corporis externa ad quosdam praedisponit morbos , uti cervix longa , et thorax angusta planaue ad phthisim ; brevis cervix ad apoplexiam ; obesitas ad asthma , et gracilitas ad laterum dolores.

4. Ubi fibrae nimis strictae et elasticae circulationem accelerant , calorem augent , sanguinem compingunt

compingunt et adunant, rubrorum globulorum quantitatem et inflammabilitatem adaugent, plethoram producunt, et serum glutinosum reddunt; ibi disponitur corpus ad inflammationes, pleurisim, rheumatismum, et febres acutas inflammatorias. Ubi, contrà, aquosa sanguinis pars praevalet et lentescit, deficiuntque secretiones ob nimis laxam fibrarum compagem: in hoc solidorum et fluidorum statu pertimescendae sunt cachexiae, hydropes, tumores oedematosi, intermittentes, remittentes, et febres lentae nervosae dictae. Hinc temperamentorum diversorum morbi deducendi sunt.

5. Fabrica delicata, nervis voluptates et dolores exquisite sentientibus donata, haemoptoisi et phthisi pulmonali saepe tentatur.

6. Sanguis dissolutus, minime cohaerens, lividus, cito putrescens, et in crassamentum serumque minime secedens, scorbuto, largis haemorrhagiis, dysenteria maligna, et febribus putridis tentatur.

7. Uti divitiis, ita morbis parentum liberi succedunt. A quadam enim haereditaria solidorum et vasorum minimorum structura praedisponitur corpus ad hystericum et hypochondriacum malum, calculum, phthisim, epilepsiam, strumam, rheumatismum, et podagram.

8. Nonnulli morbi aliis morbis viam sternunt; ut asthma, hydropi; remittens vel intermittens febris, malo hystérico vel hypochondriaco, tumori lienis et hydropi; colica, paralyfi; variolae et morbilli, oculorum

lorum inflammationi et phthisi. Pars aliqua, semel vitiata vel debilitata morbo, a leviori causa semper postea vitiatur.

9. Diversae aetates diversis morbis opportunaee sunt. Aetas infantilis dentitioni, vermibus, rachitidi, morbo ab acido, convulsionibus et strumis. Acutis morbis, adolescentia; sed longis, uti tussi, scabiei, hydropi, asthmatis, obstructionibus, senectus patet.

10. Praedisponuntur foeminae ad chlorosin, hystericum malum, plethoram, motus spasticos convulsivos, morbos nervosos, et pathemata animi violentiora.

S E C T. V.

De causis morborum proximis.

1. **C**ausarum proximarum, effectus morbosos immediate excitantium, notitia medico utilissima est, quia in affectionis et remediorum cognitionem amplissimam eum deducit.

2. Antiqui medici in causis proximis adeo hallucinati sunt, ut Empirici hanc quaestionem quasi incomprehensibilem, ideoque supervacuam, rejecerint. Huic disputantium errori et discordiae originem praebuerunt inscitia circuitus sanguinis, et parum usitata, ob superstitionem, cadaverum inspectio. Neque melius merentur de medicina recentiores, qui morbos deduxerunt ab alkali acidove
intra

intra venas, quia non adhuc certis experimentis constat, alkalinos vel acidos sales humoribus nostris sanis vel morbofis inesse; deliterio aliquo; furibundo archeo; discursivo spirituum motu; calidi innati defectu; qualitate humorum maligna; aliisque ineptiis.

3. Causae morborum proximae investigandae sunt, 1. A natura et viribus causarum remotarum praecognitis. 2. A diversis morbi symptomatibus inter se collatis, et ad unam simplicem causam se-vero ratiocinio ducentibus. 3. A remediis et perniciosis et salutaribus, durante morbo, applicatis. 4. A mortuorum sectione. In posteriore cavendum est ne effectus causarum pro ipsis causis habeantur.

4. Ingenue tamen confitendum est, causas quae morbos immediate excitant plerumque difficiles, aliquando inscrutabiles esse, ob abditam subtilissimam suam naturam, ipsarum mutabilitatem, et concatenationem effectuum qui a causis remotis pendunt: ideoque illas non semper scientia comprehendunt, sed conjectura saepe persequuntur medici. In tam incerta et obscura quaestione, verecundia et diffidentia potius quam opinionis tenacitas mortalibus caecis conveniunt. Quam plurimas vero generales causas experientia confirmavit.

5. Inter has ob frequentiam merito primum locum occupant stases vel stagnationes diversorum humorum. Stasis vel stagnatio sanguinis producit febres inflammatorias, secundum partes affectas, discrepantes:

crepantes : feri , spasmos , rheumatismos acutos et chronicos , hydropes , anasarcam , lippitudinem , tussim , dolores dentium : lymphae , hydropes , tumores glandularum : liquidi nervosi , vertiginem , apoplexiam , et paralyfim.

6. Nimia sanguinis copia, a nutriente dieta, quiete, et evacuationum suppressione, orta, vasa totius corporis, sed praecipue viscerum abdominalium, ubi segnior circulatio, distendit et infarcit : hinc debilitas, gravitas, capitis dolor, insomnia turbulenta, respiratio difficilis, malum hystericum et hypochondriacum, polyposae concretiones, inflammationes, febres.

7. Nimia salium acrium in sanguine copia, a dieta salita, liquoribus fermentatis, medicamentis calidis et evacuationibus suppressis, generata, originem praebet multis morbis, viz. cutaneis eruptionibus, rheumatismo, podagrae, defluxionibus acribus, doloribus colicis, marasmo, et febris hecticae.

Ab acidis salibus in primis viis stabulantibus oriuntur flatus, distentiones, anxietates, tormina ventris, foeces viridae, debilitas, tinea capitis, in infantibus, diarrhoea, et in adultis venter plerumque constipatus.

8. Plurimae causae remotae, praecipue febriles, agunt in corpus adunando vel dissolvendo sanguinem. A nimia adunatione producuntur obstructiones, dolores, inflammationes, polyposae concretiones, secretionum naturalium diminutio, febres inflammatoriae ;

inflammatoriae; a nimia dissolutione, secessus in vasa lateralialia ferosa, maculae purpureae, frequentes sanguinis irruptiones, scorbutica symptomata, et febres malignae putridae.

9. Tumores interni, duri, schirrosi, diversorum viscerum destruendo functionem, partis affectae vitando sanguinem, et comprimendo vasa vicina, varios morbos, sicuti hydropes, asthmata, flatus, variaque secundum locos affectos symptomata, excitant.

10. Suppurationes internae multorum morborum causae existunt, quales sunt febres hecticae cum remissione et exacerbatione, sudores nocturni, marcor, et appetitus prostratus.

11. Calculi in vesica fellea vel ductu communi cholidocho, nauseam, icterum, vomitum, dolorem in dextro hypochondrio, alvi obstructionem et respirationem difficilem; in renibus, ureteris et vesicae dolores, inflammationes, vomitus, ulcera, urinam sanguineam, et urinae suppressionem, excitant.

12. Polypi saepissime occupantes thalamos cordis, arteriam pulmonalem, uterina vasa et sinus cerebri, subitas palpitationes, dolorem pectori infixum, inaequales et intermittentes pulsus, anxietatem, dyspneam et leipothumiam, concitant.

13. A vermibus in primis viis praecipue nidulantibus originem trahunt tormina ventris, febres erraticae, convulsiones, appetitus auctus, et erosiones intestinorum.

S E C T. V I.

De causarum morbigicarum sede.

1. **C**orporis humani partes, quae in unoquoque morbo a causis morbigicis praecipue afficiuntur, detegendae sunt; quia ad symptomatum rationem, prognoseos certitudinem, et remediorum applicationem intelligendam, haec notitia medico conducit.

2. Omnes causae morbis inferendis accommodatae agunt, vel in partes solidas, vel in fluidas.

3. In partibus solidis praecipue sedem suam habent morbi chronici et lenti, haereditarii et quotquot a causis mechanicis, uti venenis multis, acribus ingestis, punctione, saturatione vel erosionem, originem suam trahunt.

4. Fluidis et humoribus praecipue inhaerent morbi febriles, qui cito terminantur, et qui ab aëris qualitatibus vitiatis vel contagio originem habent. In sanguine rubro febres inflammatoriae et putridae: in sero, febres lentae, rheumatismi et podagra: in lymphis et glandulis lymphaticis, lues venerea, et causae aliquae pestilenciales, uti patet glandularum lymphaticarum tumefactione: in liquido nervoso, febres malignae nervosae, pestes multae, effectus odororum, multaque venena, qualia opium, hyoscyamus, et solanum; haec sedes est omnium pessima

et

et periculofissima, quia ab hoc fluido spirituofo corporis vires pendent.

5. Plurimis morbis fedem praebent partes nervosae et membranaceae, quae motui et sensationi immediate dicantur: cerebrum, epilepsii, infaniis, affectibus soporosis, apoplexiis; nervi, spasms, convulsionibus, tetani, palpitationibus, asthma con-
vulsivo, vomitui, malo hysterico et hypochondriaco, paralyfi.

6. Nulla corporis pars tantum morbis patet, quantum canalis iste membranaceus, e ventriculo et intestinis compositus. Hic enim possidet multas plicas et flexuras ad retardandas causas morbificas; hic peculiari etenim et admodum lenta circulatione donatur: in hunc descendit aer particulis morbosissaepe repletus: in hunc descendunt alimenta et potus diversae naturae, quae saepe in acidam, saepe in praematuram putredinosam fermentationem ruunt: huic quoque adsunt diversi liquores, uti saliva, succus pancreaticus, bilis utraque, aliique humores naturae valde fermentescibilis: in hoc semper corrumpitur fibrosa ingestorum pars. Sedem ergo praebet cardialgiae, anxietatibus, flatibus, spasms, colicis doloribus, ilio, iliaca passioni, diarrhoeae, dysenteriae, capitis dolori, et vertigini.

S E C T. V I I.

De symptomatibus morborum.

1. **E**ffectus, praeternaturales qui oriuntur durante morbo, symptomata vocantur. Haec simul concatenata morbum constituunt; neque, pace Galeni, symptoma a morbo, aliter quam pars a toto, differre mihi videtur.

2. Haec morborum symptomata vel sensatione aegrorum percipiuntur, vel adstantium sensibus patescunt, vel cadaverum inspectione deteguntur. In hac cavendum ne causae cum symptomatibus confundantur.

3. Effectus, qui immediatè a causis morbosis oriuntur, vocantur symptomata causae: haec symptomata rursus causae deveniunt aliorum symptomatum, quae appellantur symptomata symptomatum.

4. Omne symptoma consistit in laesione alicujus actionis vel vitalis, vel naturalis, vel animalis.

5. Haec symptomata accurate, plene, sine ulla ratiocinatione, et eodem ordine quo saepissime extiterunt, describenda sunt. Advertendum enim est, quod omnia non semper in unoquoque, neque in eodem ordine, ob varias corporum naturas, existunt.

6. Diversae medendi methodi diversa in eodem morbo excitant symptomata. Haec adventitia phaenomena

nomen a symptomatibus morbo peculiaribus et perpetuis accurate distinguenda et secernenda sunt. Hoc nisi fiat, judicium circa morbos devenit incertum.

S E C T. VIII.

De symptomatum genealogia et ratione.

1. **P**ost nudam et fidelem symptomatum descriptionem, ad eorum originem et rationem transeundum est, cujus cognitio medico conducit ad firmandam prognosim, et ad mitigandam vel tollendam symptomatum vim.

2. Omnia deducenda sunt symptomata ab actione causae proximae, et reactione partium affectarum ad hanc causam excutiendam; insitis enim viribus sentit et expellere nititur omne nocivum machina nostra artificiosissima.

3. Hinc ad explicanda symptomata necessario requiritur notitia qualitatum causae proximae mechanicarum, vel chymicarum, et naturalium actionum corporis humani. Hisce solis, et non hypothesebus vanis, exstruitur vera symptomatologia.

4. Sed magna adest symptomatum caterva, quae non in loco primarie affecto, sed in consentiente sese monstrant; ideoque symptomata per consensum vel sympathiam appellantur. Connectuntur et consentiunt variae partes ope tendinum, ligamentorum,

mentorū , et nervorū ; quorū situs et distributio , praecipue quinti octavique paris , et intercostalis nervi , has sympathias patefaciunt.

S E C T. I X.

De crisi.

1. **C**Risis est morbi mutatio , plerumque subita , vel in salutem , vel in mortem. Hinc bona , vel mala , secundum eventum. In priore sensu ab hodiernis medicis fere intelligitur.

2. Acutos et febriles morbos , rarissime chronicos , comitantur crises , quamvis in hisce quoque aliquando conspiciuntur ; hydrops enim judicatur diarrhoeâ , vel cutis disruptione ; apoplexia sudore ; et icterus alvo solutâ. Neque in omnibus febribus , praecipue longis et lentis , crisis accidit sensibilis.

3. Crisim in acutis plerumque praecedit magna perturbatio , symptomatumque exacerbatio omnium , quibus , si fausta sit crisis , desinentibus succedunt copiosi sudores ; urina sedimentum ad fundum vasis deponens ; alvus soluta ; vomitus ; salivatio ; secretio muci glandularis e naribus , trachia , vel pulmonibus aucta ; haemorrhagia narium , uteri , vel vasorum haemorrhoidalium ; pustulae , tumores , aphthae , vel bubones , quae vel mitigant vel tollunt febrem.

4. Hinc patet quomodo evacuationes criticae ab evacuationibus morbosae distinguendae sunt , nempe alleviatione

allevatione morbi, quae priores sed non posteriores comitatur. Hisce enim morbi plerumque in pejus ruunt.

5. Causae morbificae summo vigore in vasa agentes, et vasa summis viribus contra renitentia, perturbationem criticam excitant. Si viribus vasorum ita collectis resistunt particulae febriles, crisis devenit infausta. At si motu mutantur, vel calore digerantur, vel aliarum particularum combinatione mitigentur, ut pro noxiis innoxiae fiant, tunc diminuitur febrilis motus febrisque symptomata, cessant spasmi, viae excretoriae magis patulae deveniunt, auctaque aliqua evacuatione elabitur materia morbifica, ad secretionem jam aptata, vel, secundum antiquos, concocta. Hinc nullae prosunt evacuationes five naturales, five artificiales, nisi causas morbi abluunt.

6. Hic agitur controversia inter Medicos Stahlianos et Mechanicos. Priores crisin et expulsionem causarum morbificarum animo rationali; posteriores legibus mere mechanicis, sine ejus interventu, attribuant. In hac disputatione, ut in omnibus fere aliis, media quodammodo inter diversas sententias tenenda est opinio: nam animus, quamvis non conscius, motum vasorum necessario accelerat; caetera omnia motus auctus perficit.

7. Sed majoris momenti disputatio olim inter antiquos medicos, et nunc inter hodiernos agitur, Num certi dies critici, necne, sint? Hippocrates

ejusque affectae in diebus quaternariis , viz. quarto , septimo , undecimo , quarto decimo , decimo septimo , vigesimo primo , &c. calculo a febris rigore desumpto , crifim fieri , hancque magis salutarem futuram esse in his quam in aliis , et praecedentem quaternionem , quodcumque in futuro obtingit , indicaturum , ideoque diem indicem appellatum fuisse : Hippocratis vero aemuli hanc doctrinam , ut vanam , repudiantes , neque in ullo die vel magis vel minus periculi adfuturum afferuerunt. In tanta opinionum diversitate , non rationem , sed experientiam sequi ; et morborum historias adire debemus. Hae , seu ab antiquis seu modernis conscriptae , saepius in his quaternariis , quam in aliis diebus , crises accidisse testantur ; ideoque prudentis medici est ad dies hosce praecipue attendere.

8. Errant hi qui a perfectione numerorum vel solis lunaeque conjunctionibus , criticos dies deducebant. Tempus nihil aliud est nisi mensura motuum quibus crises perficiuntur ; et quia definitus motuum numerus ad causarum morbificarum expulsionem requiritur , ideoque definitum tempus. Quod definita motuum repetitio hunc effectum producere valet , a voluntate Dei ter opt. max. pendet , qui hanc rerum seriem aeternis legibus ligat.

9. Multa ad accelerandam , vel postponendam crifim valent. Accelerant aetas juvenilis , corporis caliditas vel sensibilitas , vis morbi , calor vel siccitas regionis , et medicamenta stimulantia. Postponunt

nunt temperamentum phlegmaticum, aetas senilis, frigida vel humida regio, victus crassus, nimiaeque evacuationes.

S E C T. X.

De diagnosi.

1. **D**iagnos̃is est ea pars pathologiae quae tractat de specifica morborum consimilium natura et differentia. Sine hac scientia nulla stabilis institui potest prognos̃is vel therapeia, et medicus adstantibus saepe ludibrio fit.

2. Exstruitur diagnosi omnium symptomatum notitia, sed praecipue eorum quae semper morbum concomitantur, et ob hanc characteristica vel pathognomonica dicenda sunt. Haec symptomata characteristica in diagnosi semper enumeranda sunt.

S E C T. XI.

De prognosi.

1. **P**rognos̃is est scientia signorum, quibus ea, quae aegro eventura sint, praecognoscimus. Nihil magis confert ad morborum vel symptomatum medelam, quam eorum praevisio; nihil magis confert ad medici famam, quam futurorum praedi-

dictio : et merito ; maximam enim in morbo experientiam , rationemque sanam demonstrant.

2. In hac pathologiae parte maximam meritis est , et acquisivit laudem Hippocrates ab omnibus medicis , et antiquis et recentioribus ; quamvis nonnulla in curationibus mutârint , tamen illum optime praesagisse fatentur. Omnibus attamen ejus prognosticis haudquaquam fidendum est ; plurima enim fallunt ob diversitatem regionum et corporum ; plurima quoque ob paucitatem experimentorum a quibus hae regulae prognosticae desumptae fuere.

3. Ars prognostica revera conjecturalis est ; ratioque conjecturae talis est , ut , cum saepissime responderit , interdum tamen fallat. Neque id evitare humana imbecillitas in tanta varietate corporum potest. Non itaque si quid rarissime aliquem deceperit , ideo fidem non habeat , cum saepissime respondeat.

4. Nulla in corpore humano fit mutatio , vel ad sanitatem vel ad mortem , sine antecedenti causa. Haec gradatim operans effectus , suis viribus congruentes , semper producit. Hisce prospectis nititur ars prognostica ; et in his vel spes vel desperatio oritur.

5. Ad haec potissimum , in praesagiis faciendis , attendendum est. 1°. Quisnam sit futurus morbi eventus. 2do , Quo tempore morbus crîsim habiturus sit. 3tio , Per quas vias natura sese a causa morbifica liberabit.

6. Faustus

6. Faustus vel infaustus morbi eventus petitur ;
1. Ex observationibus in simili morbo notatis. 2.
Ex praegressis in eodem corpore similibus morbis.
3. Ex viribus vitae praesentibus cognitis , et cum
viribus causae morbificae comparatis. Ex his notis ,
quid eventurum sit , colligere possumus.

7. Vis vitae exploratur ex habitu corporis firmo ;
vel debili ; aetate ; sexu ; praegressa vitae ratione ;
regione ; morbi tempore ; praesenti statu functio-
num animalium , naturalium , sed praecipue vita-
lium.

8. Vis morbi manifestatur majore vel minore
malignitate causae morbificae ; symptomatum , sed
praecipue pathognomonicorum , acerbitate ; tem-
pore morbi quando haec appareant symptomata ;
causarum morbificarum sede ; methodo medendi.

9. Quo enim plura sunt indicia ad eundem even-
tum tendentia , eo certior ; quo pauciora , eo incer-
tior prognosis.

10. Similia signa non similes effectus denotant in
acutis chronicisque malis ob diversas eorum naturas.
Hinc ambobus non eadem quadrant regulae.

11. Similia signa non idem portendunt periculum
in unoquoque morbi periodo. Convulsiones enim
in primo variolarum stadio plerumque faustae ; in
ultimo saepe infaustae.

12. In acutis morbis magis fallaces sunt quam
in chronicis notae salutis et mortis.

13. Ratio semper habenda ad vires et aetatem ae-
gri ;

gri; prosteruntur enim imbecilli et senes a malis quae robustiores in vitae discrimen vix adducerent.

14. Si haec omnia seorsim perpendat medicus, dein faustas cum infaustis notis trutinet, plerumque praedicere potest, qualis sit secuturus eventus; si nihil novi, quod aegri statum mutet, extrinsecus accidat.

15. Morborum omnium, qui certas periodos non habent, sed praecipue chronicorum, admodum incerta est prognosis temporis. In genere, quo vires vasorum causas morbificas magis superant, vel vice versa, eo citius terminatur morbus; quo magis aequales sunt, eo longius protrahitur. Iudicio medici quoque opitulatur consideratio causarum quae accelerant vel postponunt crisin.

16. Ad vias criseos instantis determinandas, antiqui quaedam indicia notaverunt. Praedicuntur haemorrhagia narium rubedine oculorum, visus hebetudine, acuto occipitis dolore, temporum gravitate et pulsatione, lachrymis involuntariis, et praecipue narium pruritu: sudor, subita urinae suppressione, rigore, pulsu molli et undoso, externarum partium calore, cute molli: vomitus, morsu ventriculi, vertigine, nausea, saliva multa et tenui, labrique inferioris agitatione: diarrhoea, flatu, et strepitu alvi, et tumefactione abdominis: evacuatio per urinam, gravitate hypochondrii, inflatione vesicae, aucta urinae quantitate, et sensu ardoris.

17. Inter hodiernos Solanus alias notas criticas evacuationes praefagiendi tradidit. Pulsus dicrotus
vel

vel digitum bis feriens, indicat haemorrhagiam narium; quo saepius repetitur talis pulsatio, eo magis instat crisis: pulsus intermittens, si vires non deficient, alvi solutionem; si cum intermissione complicatur durities, vomitum cum diarrhoea; si mollities, evacuationem per urinam: pulsus inciduus, ubi quaedam successivae pulsationes gradatim supra se invicem insurgunt, criticum sudorem praesagiunt. Sed haec indicia non satis adhuc usu et experientia confirmata sunt.

18. In genere, prudentis est medici, quamprimum gravis metus subest, indicare necessariis periclitantis in difficili rem esse; ne, si victa ars malo fuerit, vel ignorasse vel fefellisse existimetur. Sed ut haec prudenti viro conveniunt, sic rursus agyrtae est, parvam rem attollere, quo plus praestitisse videatur.

P A R S T E R T I A.

De morbis medendis.

S E C T. I.

De Therapeia.

1. **I**TA constructum a summo Opifice est corpus humanum, ut nervosae partes, a plerisque causis

causis morbificis, irritentur. Hac irritatione major liquidum nervosum quantitas in fibras motrices influit, motus solidorum et fluidorum accelerantur, et augetur actio contra causas morbificas. Hinc quantitas superflua laedens ejicitur, qualitas vitiosa corrigitur, stases humorum dissolvuntur, viscerum obstructions referantur, et morbi profligantur.

2. Antiqui, circuitu sanguinis adhuc incognito, motibusque mechanicis abhinc dependentibus haud intellectis, totum opus Naturae, vocabulo indistincto, tribuebant. Per Naturam, morborum medicum, subintelliguntur motus morborum, qui in corpore sine ullo adjumento perficiuntur.

3. Hi motus morborum vel universales vel particulares sunt: universales, quando motus per totum systema vasculosum ob validam irritationem augeatur; particulares, quando ob levem irritationem in parte aliqua tota agitur res, uti in doloribus, spasmodicis, haemorrhagiis, &c. accidit.

4. Non simul et semel debellantur causae morbificae. Egent enim hi motus mechanici ordine debito, et tempore determinato ad suum opus perficiendum, viisque ad materiae expulsionem accommodatis.

5. Quando hi motus morbis debellandis exacte aptati sunt, nulla tunc artificialis medicinae patet janua; Natura enim totam sibi vindicat medelam; et jure optima morborum medicatrix censetur. Tunc

medicum

medicum plus spectatorem quam actorem esse oportet.

6. Sed a suo scopo saepe aberrat Natura. In multis enim morbis chronicis, uti lue venerea, hysterica et hypochondriaca affectione, rachitide, scabie, &c. nullus excitatur motus, ideoque nulla expectanda medela. In multis nimis languidi vel effrenes hi motus sunt; ideoque institutum vel non absolunt, vel pervertunt. In quibusdam, praesertim ubi causa extra vasa irritata sita est, uti in calculo, vermibus, liquoribus extravasatis, &c. motus non modo non salutare, sed admodum perniciosi sunt. Hinc Natura aliquando prodest, aliquando obest; ideoque non semper et ubique sequenda.

7. Ars itaque in auxilium vocanda est ad defectus Naturae supplendos et corrigendos. Motus, quando nullus adest, excitandus. Nimis debilis, sub Naturae auspiciis, augendus, omniaque impedimenta ad motum naturalem removenda sunt. Nimis effrenis, diminuendo causas irritantes vel corporis sensibilitatem, moderandus. Perniciosus denique, omnino sedandus; vel, si non fieri possit, a locis magis necessariis avertendus. Hoc Naturae, hoc artis officium; et sua cuique merita laus tribuenda est. Hisce intellectis, nunquam potest oriri haec frequens disputatio, An secunda valetudo medicinae, an corporis beneficio, contigerit?

8. Quodcunque, vel secundum vel contra sanitatem, in corpore observatum, quod aliquid faciendum

dum medico indicat ad sanitatis remanentis tutelam, vel morbi depulsionem, Indicans appellatur. Notitia earum mutationum, quas indicans requirit, Indicatio appellatur. Indicatum denique est medicamentum quod ad hunc eventum assequendum indicatur, et indicanti congruit.

9. Indicatio exoritur, 1. A probe perspectis et intellectis causis morbi proximis, quae rationi, quid faciendum sit, ostendunt. 2. Ab ipsa experientia, morborumque historiis, quae, quamvis in tenebris latent et causae remotae et proximae, tamen multa comprobaverunt auxilia, specifica dicta, quorum natura et agendi ratio adhuc ignoratur, et forsitan semper latebit. 3. Ab his ambobus simul junctis, et ad eandem metam tendentibus, haec optima et firmissima medendi methodus est.

S E C T. II.

De remediorum viribus.

1. **O**Mnis ars instrumentis ad suum opus perficiendum eget. Instrumenta artis medicinalis appellantur auxilia vel remedia. Haec in tria genera deducta sunt. Unum quod medicamentis, alterum quod victu, tertium quod manu medetur; primum *φαρμακευτικήν*, secundum *διαιτητικήν*, tertium *χειρουργικήν*, Graeci nominaverunt. De hac

hac a prioribus nunc separata , et ad chirurgos relegata , hic non tractabitur.

2. Uti artifex instrumentorum , quibus operatur , naturam et vires , ita medicus potestates remediorum , quae sub certis legibus corpori humano tali modo constituto applicantur , callere debet.

3. Quia corpus peccat vel ob quantitatem deficientem aut excedentem , vel ob qualitatem vitiosam fluidorum aut solidorum , vel ob corpora extranea irritantia , ita omne auxilium aut adjicit , aut demit , aut permutat aliquam materiam , aut denique expellit vel destruit corpora mechanice agentia. Quaedam non uno modo tantum , sed etiam duobus inter se non contrariis , adjuvant. Non ultra hos limites progrediuntur vires remediorum.

4. Materia optime adjicitur alimentis , id est cibo et potu. Haec sunt aut valentis et firmae , aut mediae , aut imbecillae vel infirmioris naturae. Nonnulla ad certa fluida proprie tendunt ; hinc haimatopea , galactopea , spermatopea.

5. Demitur materia superflua abstinencia ; exercitiis ; frictione ; sanguinis detractione per venas , vel per cucurbitulas , vel hirudines ; fonticulis ; epispasticis ; vomitu ; laxantibus , vel purgantibus ; alvi ductione ; lotionibus ; diaphoreticis , vel sudorificis ; diureticis ; emmenagogis ; expectorantibus ; salivantibus ; errhinis , et apophlegmatifantibus.

6. Materiam permutant , 1. Medicamenta alterantia , qualia absorbentia , diluentia , temperantia , attenuantia

attenuantia vel incidentia , antiseptica , et demulcentia vel emollientia. 2. Roborantia , qualia analeptica vel cordialia , balsamica , stomachica , visceralia , astringentia , vulneraria. 3. Sedantia , qualia anodyna , antispasmodica , antiepileptica , hypnotica et narcotica. 4. Specifica.

7. Expellunt vel destruunt corpora extranea mechanice agentia , carminativa , alexipharmaca , anthelminthica , lithonthriptica.

8. Haec alimenta et mendicamenta non suis et propriis qualitatibus morbos adoriuntur , sed viribus compositis ex motibus naturalibus et artificialibus. Eorum effecta observatione et experientia deteguntur.

9. Inumbrantur illorum vires , 1. Quia omnes morbi circumstantiae ante administrationem non exacte notantur et describuntur. 2. Quia plurimae morborum causae quas debellant adhuc ignorantur. 3. Quia principia , quibus hae vires dependent , neque satis deteguntur , neque legibus mechanicis aut chymicis dilucide explicantur. 4. Quia composita , saepius quam simplicia remedia , usurpantur ; unde dubius haeret medicus , cui potissimum adscribendus sit effectus , vel an non plane diversus a simplicibus.

S E C T. III.

De artis in medendo legibus.

1. **Q**uanquam vix ulla perpetua praecepta medicinalis ars recipit, tamen in medendo quaedam sunt regulae generales vel axiomata, quibus fere obligatur artifex, quo remedia, magis secure et expedite, optatos producant effectus.

2. Ad felicem medelam requiritur notitia proprietatum, non solum aegrotantis, sed etiam sani corporis. Inveniuntur enim corpora, in quibus aliter atque in caeteris idem evenit. Ideoque cum par scientia sit, utilior tamen medicus est amicus, quam extraneus.

3. Raro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet; cujus quotiens offensum corpus est vitiosa pars maxime sentit. Huic praecipue succurrendum est.

4. Medicus interdum plus quiete, quam movendo atque agendo, proficit.

5. Ars observare et sequi debet ordinem, tempus, et successiones motuum, quibus natura, ad curationem absolvendam, incedit.

6. Morbis occurrendum in principio et remissionibus vel intermissionibus, sed non in summo paroxysmi vigore, nisi ad symptomata levanda; quia
partes

partes nervosae tunc spasmodicis contractionibus tentantur.

7. In paroxismo nitendum est, ut impetum morbi trahendo, porrigatur in id tempus, quod curationi locum praestat.

8. Medicamenta naturae corporis semper accommodanda sunt; debilibus enim debilia, et fortibus fortia conveniunt. Neque unquam, quod infirmioribus fieri potest, fortioribus medicamentis, aggrediendum. Neque quicquid repente in corpore mutandum, quod aequae tuto paulatim fiat.

9. Attamen multa in praecipiti periculo recte fiunt, alias omittenda. Nec posse vehementi malo nisi aequae vehemens auxilium succurrere.

10. Perpauca, eaque bene explorata medicamenta, tentanda. Qui multis promiscue et passim utitur, nulla probe noscit.

11. Neque crebro, neque sine causa, in longis morbis, mutandae sunt applicationes longa experientia comprobatae; arguit enim vel ignorantiam indicationis vel remediorum.

12. Sed cum omnibus eadem convenire non possunt, est circumspecti hominis novare interdum, et augere morbum, et febres accendere: quia curationem ubi id quod est non recipit, potest recipere id quod futurum est. Hinc, quos ratio non restituit, temeritas fere adjuvat.

13. In applicatione remediorum observandum est anni tempus; facilius enim curantur quotquot ab obstructionibus

obstructionibus proveniunt morbi, tempore vernali et aestivo, quam autumnali et hyemali.

14. Observandum quoque est tempus diei; evacuationia et stomachica mane optime administrantur, sed opiata melius in genere circa tempus nocturnum.

15. Nihil commodius est quam causam morbi, qua via primum expelli potest, ejicere; quia humores minus inquinantur, et corpus minus labefactatur.

16. Officium est medici impetum morbi a parte magis necessaria ad partem minus necessariam vertere.

17. Evacuationes per alvum, cutem, et renes nunquam excitandae, nisi materia excretioni antea aptetur, et viae ad hanc emittendam propriae patefcant.

18. Quando ingravescent symptomata, ad illorum mitigationem, posthabita morbi causa, remedia dirigenda sunt. Haec symptomata saepe indicant remedia causam morbi foventia. In hac contraindicatione maximo periculo semper occurrendum.

19. Non retardandae, sed promovendae sunt criticae evacuationes, praecipue si deficiat natura; neque prudentis medici est, aliquid novi moliri circa dies crisi maxime dicatas.

20. Neque cubantis luxuriae subscribere, neque tortoris vicem exhibere medico convenit.

21. Quo brevior morbus, eo victus tenuior; quo longior, eo minus tenuis.

22. In febrium vel dolorum accessionibus, a cibo abstinendum est; quia tunc nulla fieri potest nutritio, et cibus plerumque corrumpitur.

23. Quo vires sunt magis consumptae, eo rebus infirmis magis opus est, et parciori sed frequentiori alimenti usu reficiendae sunt. Quo vires magis constant, eo valentiori materiae, et majori copiae indulgendum. Itaque utendum materiae genere pro viribus; modusque ab omnibus pro genere sumendus.

LIBER SECUNDUS.

De MORBIS FEBRILIBUS.

PARS PRIMA.

De diversis morborum divisionibus.

SECT. I.

De morborum in diversa genera divisione.

1. **O**MNIBUS quae pertinent ad universa morborum genera absolutis, ad singulorum curationes veniam. Sed operis nostri ordo requirit, ut prius in distinctas et separatas classes redigam morbos, quo facilius generales eorum proprietates et distributio animo concipiantur.

2. Morbi distinguuntur in simplices et compositos. Simples per se existunt; sed compositi cum aliis morbis conjunguntur, uti febres cum lue venerea, scorbuto, vel vermibus complicatae.

3. In idiopathicos et symptomaticos. Ubi mor-

bus primarius , neque ab alio dependet , idiopathicus ; quando ab aliis originem ducit , tunc symptomaticus dicitur ; uti convulsiones a vermibus vel dentitione ; cephalalgia ab affecto ventriculo , &c. Summae utilitatis est in praxi haec distinctio.

4. In contagiosos et non contagiosos. Contagiosi , quales febres , variolae , morbilli , pestis , dysenteria , scabies , lepra , lues venerea , ita vocantur , quia materia morbifica ab uno in alterum propagatur : hoc dupliciter fit , vel per contactum , vel per aërem.

5. In continuos et intermittentes. Priores , quales febres continentes , phthisis , scabies , &c. perpetuo affligunt : posteriores , quales febres intermittentes , epilepsia , arthritis , &c. post breviorum vel longiorum temporis intermissionem postea redeunt. Hic itus reditusque vel regularis vel irregularis ; hinc intermittentes rursus in periodicos et irregulares dividuntur.

6. In benignos et malignos. Priores facillime ; posteriores , uti febres malignae , cancer , sphacellus , &c. difficillime medelae auscultant.

7. In hereditarios , qui liberis a parentibus transmittuntur ; et adventitios , qui sine ulla labe hereditaria adveniunt. Medelae facilius cedunt posteriores quam priores.

8. In salubres et exitiales. In priore classi recensentur diarrhoea vel vomitus ab acri materia in primis viis , intermittentes vernaes , haemorrhoides ,
profluvium

profluvium acris muci e naribus , &c. In posteriore , febres ab animi pathematibus , vermes , venena , nervi laesi , &c. Aegrotanti convenit ut medicus hos recte distinguere valeat.

9. In sanabiles et insanabiles. In posteriore classe enumerantur paralyfis antiqua , mania inveterata , asthma in senibus , polypus , hydrops , schirrus viscerum , calculus , &c. Horum notitia in prognosi facienda admodum necessaria est.

10. In recidivos et non recidivos. Priores sunt ophthalmiae , intermittentes febres , hydropes , &c. posteriores sunt variolae , morbilli , pestis , lues venerea , &c.

11. In endemicos , epidemicos , et sporadicos ; et in acutos et chronicos.

S E C T. I I.

De endemicis , epidemicis , et sporadicis morbis.

1. **E**NDemicus appellatur morbus , qui certam regionem , vel certas in eadem regione plagas infestat , statis , tempestatibus plus minus grassatur , et a causis ibi communibus originem ducit.

2. Hae causae deduci possunt , 1. A regionibus soli ventisque diversimodo expositis. 2. Ab earum vicinitate ad mare , lacus vel , paludes. 3. A nimis alto vel profundo loci situ. 4. A diversa natura soli vel lutei , vel palustris , vel sabulosi. 5. A diver-

fitate aquarum, quae diversis particulis mineralibus, salinis, oleosis, vel terrestribus repletae sunt. 6. A dieta hisce locis propria.

3. In nostra insula endemicus est phthisis et taedium vitae; accolis maris Baltici scorbutus; in Flandria febres intermittentes; hydrocele et sarcocele in Gallia Narbonensi; plica in Polonia; melancholia hypochondriaca in Hispania; epilepsia in Hetruria; strumofus colli tumor in Alpium jugis; perniones in regionibus septentrionalibus; pestis in Aegypto; paralyfis species, Berberi dicta, in plagis Asiae calidis; tetani species in India; vermes intra cutem progeniti in Guinea; et lues venerea in Peruvia.

4. Morbus qui apparet, grassatur per populum, et postea cessat, epidemicus appellatur.

5. Morbus epidemicus ejusdem constitutionis, iisdem fere symptomatibus, utcunque varient corpora, stipatur, et iisdem tollitur remediis; sed plane diversus, et in symptomatibus et medela, ab epidemicis diversae constitutionis.

6. Epidemici, omnibus anni temporibus, sed plerumque vere et autumno, sese monstrant. Hinc in vernaes et autumnales dividuntur. Vernaes, uti variolae, morbilli, pleuritis, &c. adveniunt mense Januario, saeviunt vere, et desinunt circa solstitium aestivum. Autumnales contra, quales quartanae, pestis, cholera morbus, dysenteria, &c.

tunc

tunc incipiunt ; autumnno maximas edunt strages , et adventante hyeme evanescunt.

7. Constitutione epidemica ad suum vigorem procedente evanescunt , plerumque , quotquot tunc conspiciebantur , alii morbi : recedente , rursus in lucem prodeunt. Si alius comitetur morbus , genus epidemici aemulatur.

8. Originem ducunt epidemici a causa generali omnibusque communi , id est aëre. Quod aëris qualitates sensibus manifestae epidemicos excitant , ex hoc manifestatur , quod certas anni tempestates certi in genere comitantur morbi epidemici. Sed similes aëris qualitates manifestae non semper similibus stipantur morbis : hinc inter causas morborum epidemicorum frequentissimas enumerandae sunt abditae aëris qualitates , quales particulae putridae vel exhalationes e terrae visceribus.

9. Quia medela variat in variis epidemicis , ut quod uni accommodetur , alteri plane funestum deveniat , tarde et summa cum cautela in remediis applicandis procedendum est. Qui aliter facit , carnificis , non medici , partibus fungitur.

10. Methodus medendi in novo et incognito morbo detegitur , 1. Similitudine ad cognitos morbos. 2. Inquisitione exacta in causas producentes et praedisponentes. 3. Sedula attentione ad naturam , symptomata , et crism morbi. 4. Observatione juvantium et laedentium.

11. Morbi sporadici vel intercurrentes sunt , qui

nullo non tempore contingunt , paucos adoriuntur , et ab epidemicis vel endemicis discrepant. Originem trahunt a causis soli aegro propriis , nempe erroribus dietae , motus vel quietis , somni vel vigiliarum , pathematum animi , excretorum vel retentorum.

S E C T. III.

De acutis et chronicis morbis.

1. **M**Ajoris momenti est divisio morborum in acutos et chronicos. Morbi acuti vel breves appellantur , quando cito vel tollunt hominem , vel ipsi cito finiuntur : chronici vel longi , sub quibus neque sanitas in propinquo , neque exitium est.

2. Acuti morbi proveniunt a materia quadam acris corporique inimica , humoribus permixta aut procreata ; vel a vasorum obstructione , irritationem excitante : unde motus spastici vel febriles , cito vel sanitate vel morte terminandi , plerumque excitantur.

3. Sed chronicorum longe alia ratio est. Materia enim lentescens , et non admodum acris vel copiosa , a solidis , praecipue viribus digerentibus , debilitatis plerumque progenita , neque per canales secretorios transmissa , minutissima vasa , ubi languescit circulatio humorum et sensatio , gradatim infar-

cit :

cit : hinc nulla irritatio , ideoque nulla febris excitatur. Sub finem morbi , quando humores stagnantes et vasa corrumpuntur , saepe oritur febrilis motus ; sed frustra. Ejectis enim hoc motu particulis corruptis novae denuo succedunt , donec natura , irritato conamine labefactata , tandem fatiscat. A laxis autem solidis plerisque morbos chronicos provenire , dehinc apparet , quod in senibus et tempore hyemali progignuntur , et motu corporis curantur.

4. Morbi acuti , praecipue intermittentes , in chronicos degenerant ; et nonnulli chronici uti paralyfes , epilepsiae , et obstructions , superveniente febre , saepe curantur. Hinc similitudinem nonnulli inter causas acutorum et chronicorum morborum statuerunt ; sed falluntur. Chronici enim non causas sed effectus acutorum pro suis causis proximis , agnoscunt ; et acutus non oritur a causa chronici liberata , sed hunc liberat suis viribus mechanicis , vel chymicis. Magis ad rem videntur nonnullorum chronicorum paroxysmi , quia a causa stimulante nati , revera sunt naturae conatus ad acutum morbum excitandum.

5. Quia natura raro quidquam perficit in curatione morborum chronicorum ob debilitatem solidorum , insensibilitatem nervorum , et obstructions extra circulationem fere positas , tota res arti committitur , cujus officium est humores fluidos reddere , evacuare , et tunc fibras roborare.

6. Longus morbus cum penitus infidet , difficilius

in

in genere curatur, saltem in hisce septentrionalibus plagis, quam acutus; quamvis in hoc breve spatium est intra quod, si auxilium non profuerit, aeger extinguitur, in illo et deliberationi et mutationi remedium tempus patet. In acuto quoque sola plerumque fere vitiantur fluida; in longo vitia fluidorum vitia solidorum semper comitantur; hic sola arte; ille et natura et arte oppugnatur.

7. Haec divisio, uti manca et difficilis, quando morbi in ordinem digerendi, merito culpatur. 1º. Plurimi enim morbi modo acuti, modo longi sunt, quales febres continentes et intermittentes, febris hectica, epilepsia, apoplexia, paralyfis, &c. 2do, Haeret medicus, morbo incipiente, utrum ad acutos vel chronicos referendus sit. 3tio, Morbo finito, non adhuc semper de ordine constat; tempore, genera determinante, nondum circumscripto. 4to, Mala plane repugnantia, quales morbi cum citato et morbi cum tardo pulsu, in eundem ordinem rediguntur. 5to, Nonnulli morbi, quales dolores rheumatici, tussis, odontalgia, distillatio, dolor colicus, &c. neque acuti dici possunt, quia non perimunt; neque utique longi, quia vel cito finiuntur, vel facile sanantur.

8. Ob has causas merito mihi displicet et rejicitur haec antiqua morborum divisio, quamvis Hippocratis ante aevum ortum habuit, a Caelio Aureliano et Araeteo praecipue exculta, et a plerisque practicis ad hoc usque tempus in auxilium vocata fuit.

S E C T. IV.

De morbis febrilibus et non febrilibus.

1. **S**ED naturae et usui magis accommodatum est, morbos in febriles et non febriles deducere. Febriles appellantur, ubi febris comes morborum continuus est; non febriles, ubi febris divisa est, et plerumque abest.

2. Haec morborum divisio priorem longe praestat; quia, 1^o. Perpauci morbi per totum cursum modo febriles, modo non febriles; quamvis nonnulli sunt, qualis rheumatismus, tussis, phthisis pulmonalis, &c. Sed haec est perpetua summi Opificis in suis operibus ratio, qui diffita genera speciebus intermediis conjungit, ut nihil appareat avulsum, sed omnia omnibus cohaereant. 2^{do}, Nunquam incertus, morbo incipiente, fieri potest medicus, utrum morbus ad genus febrile, vel non febrile relegandus sit. 3^{tio}, Limites inter febriles et non febriles pulsu exacte notantur. 4^{to}, Nulla inest repugnantia inter morbos febriles; nulla inter morbos non febriles: sed, e contrario, in multis conveniunt. 5^{to}, Nullus fieri potest morbus, qui non vel inter febriles vel inter non febriles enumerandus est.

3. Ob has rationes itaque servanda est haec generalis divisio in morbos febriles et non febriles;
quia

quia commoda antecedentis divisionis omnia possidet, et praeterea sua propria adjungit : secum enim adfert summam in prognosi et medela utilitatem.

4. Incipiam a morbis febrilibus , 1. Quia idea morbi febrilis , id est motus fluidorum aucti , simplicior est idea morbi non febrilis , id est vitiatorum solidorum et fluidorum. 2. Quia natura saepissime, sine auxilio medici , uti apparet in rusticis , illi medetur. 3. Quia plerumque facilius est moderari , quam de novo excitare , motum.

S E C T. V.

De febre in genere.

1. **Q**uia febris comitatur omnes acutos et ple-
rosque chronicos morbos circa finem , ita
ut nemo fere sine febre fato fungatur , quumque
tam abdita sit ejus natura , et tam diversae de illa
opiniones , licet paucis de febribus in genere dis-
serere.

2. Ad veritatem in tam difficili , confusa , et
diversis opinionibus adumbrata quaestione , placet
more mathematico procedere , qui a qualitatibus
corporum semper et ubique concomitantibus , co-
gnitis , et concessis , ad horum naturam incognitam
detegendam procedit.

3. Consideranti varia et innumera febrium sym-
ptomata

ptomata patebit, in unaquaque febre semper et ubique adeste frequentem pulsum et calorem auctum, cum laesione unius vel plurium functionum naturalium, animalium vel vitalium. Nulla praeter haec symptomata omnium febrium genera comitantur; ideoque his apte definitur febris.

4. Frequentia pulsus primo a Sylvio inter symptomata febrium pathognomonica numerabatur. Sed caloris majus minusve augmentum aequae inter haec locum meretur, quia in omni febre et in unoquoque febris stadio, immo in rigoribus, detegitur. Laesio functionum merito inter notas febrium pathognomonicas collocatur, quia semper adest nonnulla, et febrem ab accelerato per motum vinumve sanguinis cursu distinguit: sed haec laesio nullis certis insignitur symptomatibus: ergo a prioribus solis deducenda est febrium natura.

5. Celeritas et frequentia pulsus a citatiore sanguinis motu oritur. Citatior sanguinis motus a frequentioribus cordis contractionibus. Cordis contractio frequentior a celeriore liquidi nervosi in febres contractiles influxu. Celerior liquidi nervosi motus a mente ita ex necessitate determinante, a sensatione cujusdam stimuli in toto sanguine, cor, et vasa, vel in parte aliqua nervos, et hinc cor per consensum, afficientis.

6. Causae irriantes febrificae vel nascuntur in corpore, vel intus ingeruntur, vel externe applicantur. Intus nascuntur ex animi pathematibus violentis,

violentis , terrore imprimis et ira , nimio motu , calore externo , balneis nimis calidis , perspiratione intercepta , pure , exanthematibus retropulsis , biliosis et corruptis fordibus in primis viis. Intus ingeruntur venena , cibi vel potus acres , miasmata , contagium. Externe applicantur compressiones , corrosiva et caustica medicamenta , instrumenta vulnerantia , lacerantia vel pungentia , quae nervos et nervosas partes laedunt.

7. Quod causae hae febrificae operantur irritando et spasmodicas contractiones excitando , quam clarissime patet a primis febrium symptomatibus nempe constricta et sicca cute , vasis disparentibus horripilatione , alvi adstrictione , urina limpida , flatuum retentione , lumborum dolore , vomitu , pulsu duro et parvo.

8. Hae causae febrium proximae neque indolendae habendae sunt acidae secundum Etmullerum , neque alkalinae secundum Baglivium ; quia non adhuc certis experimentis patet quod acida vel alkalina humoribus nostris vel sanis vel morbofis insunt. Atque tamen de nonnullarum causarum natura constat : de ceteris quamplurimis adhuc ambigitur , et semper fortasse de illis lites agentur ; quia ad intimam earum naturam et essentiam non penetrare queat imbecillus hominis intellectus.

9. Hisce causis , naturae humanae inimicis , ex physica quadam necessitate insurgit febris , quae aucto motu progressivo et intestino adjuta , particulas cohaerentes

cohaerentes dirimit, viscidas attenuat, superfluas evacuat, obstructions aperit, emunctoria deobstruit, intemperatos humores temperat et corrigit, et postremo e corpore expellit; uti patet crisis omnium febrium, sed earum praecipue, ubi materia caustica ab interioribus partibus ad exteriores relegatur.

10. Sed non motu solo operatur febris. Calorem semper sibi associat: ergo de hujus origine et effectu paucis inquirendum, praesertim, quando de illis non adhuc constat.

11. Calor duplicem in febribus originem agnoscit. Oritur enim, 1^o. Ab attritu fluidorum contra vasa, praesertim minima, et contra ipsa fluida. 2^{do}, Continua humorum in putredinem proclivitate.

12. Calor ab attritu provenit, 1. Quia attritus corporum elasticorum calorem gignit. 2. Quo major velocitas, eo, caeteris paribus, major calor. 3. Quo minor velocitas, eo minor calor, donec motu omnino cessante, corpus ad aëris circumambientis statum reducitur. 4. Omnia stimulantia, quamquam in se non calida, calorem augent.

13. Calor aliam praeter attritum agnoscit causam, quia neque in homine morbofo, neque sano, calor exacte quadrat augmento vel diminutioni motus, uti patet experimentis thermometro factis. Assumenda est itaque alia, nempe proclivitas humorum in putredinem, praesertim in febribus putridis; quia, 1. Putredinem

Putredinem semper sequitur calor. 2. Quo magis putridus morbus, eo major calor. 3. Calor per dies aliquot post mortem durat. 4. Putrescentibus in hydropse humoribus calor supervenit. 5. Neque putredo sola sufficit ad calorem explicandum, quia calor semper excitatur vino et spiritibus fermentatione productis, inter remedia summe antiseptica enumerandis.

14. Hinc attritus et nifus in putredinem caloris animalis causae deveniunt. Major attritus oritur a majore velocitate vel densitate fluidorum: major putrefactio a peculiari fluidorum statu, vel ab ipsa febris causa, non a motu sanguinis accelerato; motus enim impedit putrefactionem. Quo gradu unus vel alter, vel uterque increfcit vel decrefcit, eodem gradu augetur vel diminuitur calor.

15. Calor auctus causas febriles feliciffime expugnat, glutinosos et viscosos humores dissolvendo, cohaerentes particulas colliquando, superfluas imminuendo, fibras rigidas relaxando et flexiles reddendo, emunctoria obstrueta expediendo, fales et olea circulationi inepta per poros ejiciendo, et sanguinem impactosque humores discutiendo, vel in pus convertendo.

16. Ergo febris, id est pulsus citatior et calor auctior, respectu ad causam morbificam habito, semper salutaris est; effectus enim causae morbificae ad ipsam tollendam apprime concinnatur. Hinc febris apte a clarissimo Sydenhamo definitur, » Na-
» turae

» turae conamen materiae morbificae , corpori val-
» de inimicae , exterminationem in aegri salutem
» omni ope molientis. »

17. Febris ergo , quae semper ad causas morbificas quadrat , non , si fieri potest , extinguenda , sed potius ad harum expulsionem alenda.

18. Sed febris , cum nimis forti vel debili pulsu juncta , a suo scopo aberrat , et corpus , quod a periculo vindicare conatur , pessum dat. Si motui accelerato associatur pulsus validus et fortis , attritus fit magnus , calor augetur , expanduntur fluida , vasa comprimuntur , secretiones impediuntur , humores in minimis vasis stagnant , et in concretiones viscosas inflammatorias abeunt : hinc inflammationes , abscessus , gangraena , mors. Si motui accelerato jungitur debilitas pulsus , momentum fluidorum non valet causas morificas subigere , et aeger cito extinguitur.

19. Effectus caloris nimis aucti est expulsio aquosae partis humorum ; solidorum siccatio ; salium attenuatio et acrimonia ; oleorum liquefactio , in venas absorptio , attenuatio , et ad acrimoniam rancidam proclivitas : hinc fibrae rigidae , minimorum vasorum adunatio , sudor , urina colorata et foetida , irritatio et exesio tenerrimorum vasorum , dolores , convulsiones , mors. Calorem ad gradum centesimum septimum thermometri Farenheitiani assurgere , sine ullo periculo , saepe mihi contigit videre.

20. Effectus caloris nimis remissi , quod rarissime

in febribus accidit, sunt obstructions in partibus a corde remotissimis, horrores et rigores, obstructions perspirabilis materiae, determinatio humorum ab exterioribus ad interiora, impotentia ad causam morbificam dissolvendam vel suppurationem promovendam.

21. Ad hos excessus vel defectus febrium corrigendos in auxilium vocatur, et in his plerumque versatur ars. Raro causarum febrificarum naturam perspectas habet: sed rarius penes illam est has tollere, vel immediate eliminare. Nonnunquam tamen causas morbificas, uti laesiones externas, venena, fordes biliosas, pus, vermes, &c. tollere; nonnunquam in superficiem corporis externam ejicere, uti eruptiones retropulsas, valet. Haec certissima et expeditissima febris medela.

22. Sed quando solis viribus aucti motus et calor, quod plerumque accidit, eradicanda est causa febrifica; officium medici est has temperare; ne nimis superent, vel nimis torpeant. Mediam viam ab utroque extremo aeque distantem sola experientia, non ratio, docebit.

23. Si in debito moderamine jamjam sint motus et calor, nihil medico restat, nisi vires sustinere, et diffatas tenues particulas restituere cibo et potu idoneo, et in debita quantitate administrato.

24. Febricitantibus optime convenit cibus humidus et sorbilis, ex acescentibus vegetabilibus praeparatus, et qui sua natura levissimus est. Satius est parva

parva quantitate et debitis intervallis cibum aegrotanti praebere, ne supervacua materia oneretur.

25. Magnae inter antiquos movebantur lites, quando primum dari debeat. Plerique tarde dabant, nempe quarto, quinto, vel sexto die. In rebus multum inter se differentibus, ob diversitatem morbi, aetatis, coeli, temporis anni, consuetudinis, nullum perpetuum temporis esse praeceptum potest. Maturius est dandus pueris et senibus, quam adolescentibus; aestate quam hyeme; morbo qui plus virium aufert; laute viventi, quam temperato; itemque coelo digestionem magis faventi. Monitum Celsi semper et ubique servandum est, ut aegri vires subinde affidens medicus inspiciat, et quamdiu supererunt, abstinentia pugnet; si imbecillitatem vereri coeperit, cibo subveniat.

26. Febrem semper fere comitatur sitis, index deficientiae aquosi laticis, vel acrimoniae in sanguine. Merito ergo culpandi sunt omnes fere antiqui medici, qui, a falsa opinione, quod omnibus febricitantibus nimis humor alienus erat, potiones primis diebus non dabant, et ita officio tortorum, non medicorum, fungebantur. Sitim optime pellit potus aquosus tepidus, succo vegetabilis acrescentis impregnatus, et debitis intervallis haustus, ne gravetur stomachus.

27. Si nimis excedunt aut deficiunt pulsus vel calor, moderandi sunt. Pulsus nimis validus et plenus depletur abstinentia, sanguinis ex venis de-

tractione, et alvi lotionibus ductione, quoad vires sustinere possunt.

28. Si pulsus nimis debilis, excitandus est dieta magis nutriente et refocillante ex jusculis tenuissimis, vino et medicamentis cardiacis, evitatis omnibus evacuationibus.

29. Calor nimis auctus mitigatur, 1. Quiete animi corporisque. 2. Aëris externi temperie ad frigiditatem vergente. 3. Paucis vestimentis. 4. Aquae diluentis frigidiusculae potu. 5. Medicamentis antisepticis qui motum humorum suo stimulo non augent, qualia acida vegetabilia et mineralia, vesicula sal nitri.

30. Calor nimis debilis resuscitatur, 1. Motu vesiculae. 2. Aëre igne calefacto. 3. Lecti tepore. 4. Calidis corporibus externe applicatis. 5. Omnibus quae pulsum debilem excitant.

31. Animi quoque habitui invigilandum est, ne a viribus pathematum quid detrimenti capiat corpus. Itaque si qua sunt, quae exasperatura febricitantium animos sunt, optimum est, ea, dum aegrotant, eorum notitiae substrahere.

S E C T. VI.

De febrium generibus.

1. **H**AEC de natura et medela febrium in genere sufficiunt ad intelligendam naturam

et medelam febrium particularium. Hae optime distinguuntur, 1. In febres quae in toto sanguine consistunt. 2. In febres inflammatorias symptomáticas quae oriuntur in partibus. 3. In febres secretionem critica stipatas, ubi causa prius in toto sanguine inhaerens postea ad exteriora eliminatur, et nunc illis nunc his similes.

2. Febres acutae in toto sanguine consistentes distinguuntur in continentes, quae continuo et aequaliter corpus affligunt; in remittentes vel intermittentes, quae remissiones vel intermissiones febris habent; et in hecticas.

3. Febres acutae continentes distinguuntur aliquando ab antiquis, a tempore durationis, in ephemeram vel febrem unius diei, et synochum simplicem, qui non ultra quartum vel quintum diem durat: sed saepius ab aliquo particulari symptomate, uti typhodes, vel sudorifica; affodes, sive anxiosa; lyngodes, sive singultuosa; phricodes, sive horrida; biliosa.

4. Sed febres continentes, perspecta tota symptomatum complicatione et medela, melius distinguuntur in tres species, inflammatorias, scilicet, nervosas vel lentas, et putridas. Hae febrium species, admodum dissimiles, omnes comprehendunt. De his ergo ordine.

PARS SECUNDA.

De febribus quae in totis corporibus consistere videntur.

S E C T. I.

Febris inflammatoria.

1. **F**EBRIS continua inflammatoria a statu humorum inflammato nomen sortitur, et inter species diversas febrium ardentium ab Hippocrate describitur. Synochus a Galeno appellatur.

2. Corripit haec febris frequentius adolescentes in vigore aetatis, rusticos, sanguineos, laute viventes, athleticos, omnesque fibris strictis et elasticis humoribusque densis et elasticis, donatos. Omnibus grassatur anni temporibus, sed praecipue veris et aestatis initio, quia humores praecedente frigore magis compacti sunt.

3. Causae remotae sunt aestus solis; perspiratio frigore subito cohibita; fatigatio; ira; vini vel liquoris fermentati magna ingurgitatio; vigiliae nimis protractae; frigida aqua, corpore calefacto hausta; balnea nimis calida.

4. An causa proxima sit acris et densus sanguis, vascula

vasa minima ferosa et sanguinea, in diversis locis, obstruens? Hanc opinionem confirmant causae remotae, sanguis detractus, symptomata, medela, et sectio cadaverum.

5. Sese monstrat primo lassitudine; sensatione corporis quasi contusi; debilitate; frigore et calore alternatim succedentibus; tremoribus; doloribus per totum corpus, sed praecipue in humeris, dorso, genibus, et capite. Tunc supervenit calor intensus et urens; sitis potionibus non extinguenda; oculorum inflammatio; faciei rubedo et tumefactio; nausea; vomitus; inquietudo; anxietas; pulsus magnus et validus; cutis arida; urina rubra, sed nonnunquam aquosa; lingua aspera, arida, fusca vel nigra, et crusta obducta; sanguis detractus fortiter concreescens, et crusta glutinosa tenaci tectus; respiratio difficilis; alvus constipata; tussis; vigiliae; delirium; stupor; coma; tremores et tendinum subsultus; singultus; foecum et urinae involuntaria emissio; mors.

6. Aperto cadavere, viscera inflammata et gangraenosa inveniuntur.

7. Lassitudo et debilitas a plethora et viscido sanguine liquidi nervosi secretionem impediante.

Frigus est certa perceptio in animo; ergo caloris absentiam non denotat. Experimentis thermometro factis ab aliis et me certissimum est, majorem in frigore febrili jam inchoato adesse calorem, quam in eodem corpore sano. Sensatio frigoris oritur ab

humoribus in vasis subcutaneis stagnantibus ; quia ,
1. Omnia quae vasa subcutanea contrahunt , uti frigus externum , cibus quem abhorret nostra natura , vel ejus idea , omniaque quae vim cordis debilitant , hanc excitant sensationem. 2. Ungues livescunt , certum sanguinis ibi stagnantis signum. Stagnant humores ob nimiam visciditatem , et stimulum vasa contrahentem.

Tremores et rigores , ab humorum in vasis subcutaneis stagnantium irritatione , inaequalem et involuntarium motum liquidi nervosi in musculos efficiendi , originem trahunt. Hinc salutare , neque auxilio egent , quia viscidam materiam debellant , et circulationem iterum renovant.

In partibus membranaceis et ligamentosis viscidum humores facillime stagnant ; hinc humerorum , genuum , et dorsi dolores.

Anxietas a corde nimio sanguine repleto ob remoram in minimis vasis ; vel a ventriculo , irritante materia oppresso , oritur.

Sitis a deficiente aquoso latice in sanguine ad acrimoniam temperandam , visciditatem diluendam , et rigiditatem fibrarum relaxandam , producitur. Hinc ad febris medelam a natura instituitur.

Vehemens attritus , a magna vasorum elasticitate , et humorum copia densitateque proveniens , calorem creanti originem praebet.

Nausea et vomitus excitatur a materia acri viscida,
da,

da, acida, vel biliosa ventriculum irritante, vel vasis nimio sanguine repletis et obstructis.

Pulsus fortis et magnus a robore vasorum et secretionem liquidi nervosi aucta ob viscidos humores horroribus, pulsu celeri et calore magis resolutos.

Urina rubescit a majore olei cum salibus uniti copia. Si instar aquae mingitur, spasmus vasorum renalium, vel sanguinis oleositatem aquam ingestam respuentem, ostendit.

Superior linguae pars arefcit, et crusta nigra obducitur, ab ariditate mucosarum glandularum et mucii inspissatione; sed inferior pars salivae perpetua secretionem emollitur.

Crustam albam in superiore sanguinis parte a volatili aliqua et septica materia, particulas serosas elevante et conjungente, provenire, experimentis satis probatum est. An a materia perspirabili retenta? Ita videtur.

Respiratio difficilis, a difficili sanguinis transitu per pulmones.

Alvus contrahitur ab intestinorum ariditate et paucis alimentis.

Vigiliae et delirium ab inflammatis et tensis cerebri meningumque vasis proveniunt. Si major in nervorum origines adsit compressio, tunc degenerant in stuporem et coma. Cerebrum inflammatione irritatum, vel nervi humoribus nunc acrioribus redditis stimulati, liquidum nervosum in musculos, majore copia et sine aegri voluntate, emittunt; hinc tremores

mores et subsultus tendinum. Singultus est convulsio diaphragmatis, oesophagum et ventriculum sursum trahentis.

8. Solvitur hic morbus haemorrhagia, sudoribus, alvi solutione, urina album et equale sedimentum deponente, plerumque circa criticos dies.

9. A febre nervosa distinguitur pulsu valido et forti, lingua arida et nigra, siti et calore magno, doloribus magis intensis, et praegressa aegri vita. A febre putrida et maligna pulsu forti et valido, rigoribus, sanguine denso crustaque tenaci cooperto, et praecedente victu.

10. Prognosis non tam infauusta et infida in hac febre quam in nervosa vel putrida, ob pulsus validitatem. Quo severiores rigores, eo intensior febris. Quo minus rubent oculi vel facies, quo acies oculorum minus obtusa est, quo mitiora sint symptomata circa ventriculum et intestina, eo minus periculi est. Sitis soluta manente linguae ariditate; urina rubra in pallidum colorem mutata; vox clangosa; vigiliae protractae; delirium diu durans; floccorum collectio; pudoris neglectus; coma; frigus exteriorum quando interiora uruntur; sudor circa pectus vel frontem, mala signa sunt. Maximum periculum ostendunt magna spirandi difficultas, subsultus tendinum, singultus, urinae et foecum involuntaria et inscia excretio. Ad extrema ventum esse testantur oculi pulverulenti et squalidi, purpura

ra alba, et alvus corruptas foeces, junctis torminibus, profundens.

11. Indicatio curatoria, experientiae et rationi consentanea, est, sanguinis turgescientis vim refrænare, et ejus spissitudinem diluere. Perficitur, 1. Venaesectione toties repetita donec pulsus ad debitam vim redigatur. Caveat medicus ne pulsu nimia repletionem oppresso decipiatur; talis enim venaesectione fortior fit. 2. Potionibus tepidis aquosis in magna copia haustis, vel per anum et cutem introductis, ad viscidum sanguinem diluendum, et nimis tensas fibras relaxandas. 3. Acidis vegetabilibus et nitro potionibus admixtis, ad calorem refrænandum. 4. Emplastris epispasticis, post debitam evacuationem, applicatis, quae viscidum sanguinem dissolvunt, obstructions internas aperiant, et pulsus duritiem tollunt. 5. Abstinencia, quamdiu vires supererunt; et cibo levissimo forbili, si deficient. 6. Aëre quam maximi conclavis renovato, et frigidiusculo, praecipue in calidis tempestatibus et regionibus, et admodum levibus vestimentis, evitatis omnibus calefacientibus et pulsum concitantibus.

12. Nimis mihi videtur incerta, et prudenti medico evitanda, medela ab antiquis usitata, qui, quarto die vel subsequenter criticis diebus, magni siti antecedente, aqua frigida ad satietatem data, per quam ingens effundebatur sudor, pro medicamento

mento usi sunt. Aegrum certius pessundabit, si ulla adfit viscerum inflammatio.

13. Quaedam symptomata mitigationem postulant. Anxietas, si a corde sanguine oppresso oritur, venaesectione et diluentibus; si a ventriculo oppresso, vomitu tollatur. Nausea et vomitus curantur levissimis vomitoriis et medicamentis stomachicis dictis. Si adfit ventriculi vel viscerum inflammatio, emetica cane pejus et angue vitanda sunt.

Premente capitis dolore, delirio, vigiliis vel comate, insigniter juvant hirudines, vel epispastica temporibus applicata, epispastica magna, vel pulmonis portiones aliquae ex agno recens interfecto calentes capiti raso impositae, et enemata laxantia, evitatis opiatibus. Haec symptomata plerumque solco tempore, et febre intra debitas limites constituta, vincuntur.

Ad singultum et subsultus tendinum confert moschus et ante dicta medicamenta, quae cerebri inflammationem mitigant.

S E C T. II.

Febris lenta vel nervosa.

1. **L**enta vel nervosa febris ita nuncupatur a lento ejus progressu, vel a nervoso systemate praecipue affecto. Morbum pituitosum vel cardiacum appellant antiqui scriptores.

2. Causae

2. Causae remotae sunt laxae fibrae, debileque systema nervosum; nimiae evacuationes; repetitae mercuriales salivationes; venus immodica; animus tristitia depressus; vigiliae studiaque nocturna; aer carcerum subterraneorum humidus et stagnans; dieta cruda et nimis tenuis, praecipue ex fructibus vel vegetabilibus aquosis et frigidis; potiones aquosae et viscidae; tempestates pluviosae; et humida mollisque hyems.

3. Hujus causa proxima videtur esse lentor vel visciditas feri, lymphae et succi nervosi, cum acrimonia a contagio vel obstructione orta. Patet a causis proximis, sanguine detracto, pituita e ventriculo rejecta, et congruentia cum morbis a serosa coluvie ortis.

4. Hinc saevit praecipue in ultima corporis vascula, nempe serosa, lymphatica et nervosa; quin potius in ipsum cerebrum cerebellumque, uti docet color subluridus, pallor et exsiccatio ulcerum, omnium sensuum depravatio, summa debilitas, totius morbi contemplatio, et suppurationes in cerebro cerebelloque inspectione cadaverum detectae.

5. Obrepat morbus dejectione animi; appetitu prostrato; oppressione; insomnio; suspiriis reiteratis; gemitu involuntario; terrore animi; inusitata lassitudine post motum; et frigoris calorisque alterna successione. Elapsis diebus aliquot, accedunt vertigo vel dolor capitis; nausea et vomitus pituitae insipidae; summa virium prostratio; calor haud insignis;

nis ; sitis nulla ; pulsus frequens , debilis et quandoque intermittens ; lingua humectata , alba , et muco viscido obducta ; praecordiorum oppressio et respiratio difficilis ; urina pallida , aquosa , et aliquando instar feri lactis ; insomnium somno simillimum ; faciei rubedo et calor dum pedes algent ; mens leviter perturbata vanis imaginibus , illisque addicta , sed sine furore ; sudor immodicus vel diarrhoea colliquativa ; sensuum externorum et internorum hebetudo et tarditas ; anxietates et animi deliquia. Jam fatiscit natura diuturnitate morbi ; tremit lingua ; extremitates frigent ; ungues livent ; perditur omnino visus et auditus ; delirium in coma vertitur ; inscie elabuntur foeces et urina ; adest tendinum subsultus ; moritur aeger.

6. In sanitatem gradatim terminatur , opitulante salivatione , leni sudore , diarrhoea et urina turbida , sed plerumque sine ulla evidenti crisi.

7. Vasa minima et nervosum systema lentescente fero obstruitur ; hinc debilitas , terrores , dolor capitis , delirium , pulsus debilis et citatus , hebetudo , et deliquia , &c. A sanguine seroso latice scatente calor moderatus , nulla sitis , urina pallida , pituitae secretiones , sudor , diarrhoea , &c. obstruentes humores corrumpuntur , caeterosque inquinant ; hinc dira morbi jam ad mortem tendentis facies.

8. Febris inflammatoria validissimos praecipue adoritur , motum arteriarum validum , calorem urentem , urinam rubram et densum sanguinem habet , citoque

citoque sua stadia decurrit : at in febre nervosa omnia hisce contraria accidunt. Antecedens calor aëris vel dieta calefaciens , dissolutio sanguinis , urina ruberrima , fitis magna , petechiaeque et diversitas medelae febrem putridam malignam a febre descripta distinguit , quamvis in multis consentiunt.

9. Prognosis fausta si leve delirium ; si vires non admodum fractae ; si pulsus administratis cardiacis plenior fiat ; si circa finem morbi lenis sudor vel diarrhoea , sed praecipue salivatio sine aphthis ; si tumores circa aurem appareant ; si eruptio miliaris , non praecedente profuso sudore , adsit. Ab aliis inter bona signa , a me , experientia ita testante , inter mala habetur surditas. Infaustam efficiunt prognosim perdurans ultra quartum diem forte delirium ; magnae evacuationes ; sudor supra consuetudinem et modo et tempore ex thorace , cervice et capite , pedibus tantummodo cruribusque siccioribus et frigidis ; subsultus tendinum ; tremores manuum vel linguae ; vigiliae ; diarrhoea colliquans cum pulsu debili ; caecitas ; et deglutitio impedita , praecipue cum singultu. Si frigescant manus , fauces livescant , sanguis e vasis effluat , vel petechiae appareant , vix ulla medicina periculo subtrahit.

10. In hujus morbi medela , 1. Phlebotomia semper nocet , nisi ubi adsit status sanguinis inflammatorius , quod in quibusdam epidemicis constitutionibus accidit. 2. Primae viae purgandae leni vomitorio , rheo , et clysmatibus in astrictione alvi tertio quoque die

die repetitis. 3. Epispastica, per totum morbi decursum se invicem excipientia, lentorem dissolvunt et evacuant. 4. Diaphoresis lenis cardiacis attenuantibus promovenda, dummodo fudor non eliciatur. 5. Vires, vino, aqua pulli, et dieta refocillante sustentandae.

11. Si remissio appareat, vel sudores aegrum exhauriant, cort. Peruv. felicissimos habet effectus per quem, si consequi potuimus, ut et sudoris impetus minuatur et vita prorogetur, incipit jam tempus ipsum esse praesidio. 2. Diarrhoea colliquativa rheo et opiatibus moderanda. 3. Respiratio difficilis et anxietas epispasticis cedunt.

12. Quare hisce temporibus, magis quam praeteritis, saevit febris nervosa?

S E C T. III.

Febris maligna, putrida, vel petechialis.

1. **F**EBRIS maligna, putrida, vel petechialis ita dicitur a maligna ejus natura, putrescentibus humoribus, maculisque lividis. Petechiae antiquis medicis adumbratae, sed ab hodiernis melius describuntur.

2. Qui laxo habitu, sanguine phlegmatico sanguineo, animoque moesto praediti sunt; qui pravorum alimentorum ingluvie, venere, fame, laboribus

bus, vigiliis debilitati, facillime hoc morbo corripiuntur, et difficillime emergunt.

3. Causae remotae sunt nimia carniū vel pisciū ingurgitatio sine pane; dieta nautica ex salitis et semiputrefactis carnibus, aquisque putrescentibus; nimius salis alkalini, fixi, vel volatilis et aloës usus; fruges pluviis vel horreis humidis corruptae; tempestates humidae austrinae, comitante vel potius antecedente magno calore; effluvia ab aquarum inundationibus putrescentibus, vel paludibus prope exsiccatis, vel animalibus aut vegetabilibus putrefactis; aër nosocomiorum, navium, carcerum, vel ergastulorum stagnans, et sordibus inquinatus; contagium.

4. Causa proxima est putrida humorum dissolutio; uti docet effectus putridorum fermentorum, anima foetida, sanguis dissolutus et cito putrescens, urina ruberrima nigrumque sedimentum deponens, sudores olidi et sanguine tincti, petechiae, cito cadaveris putrefactio, et similitudo cum febribus ab ichore gangraenoso absorpto productis.

5. Adsunt calor intensus, mordax et remittens; pulsus tensus, parvus, frequens et inaequalis; pulsatio arteriarum carotidarum et temporum; summa virium prostratio et imbecillitas; animus anxius, dejectus, et pessima quaevis ominans; nausea, vomitusque bilis nigrae; dolor capitis et temporum; oculi inflammati et dolentes circa fundum; color infumatus; tinnitus aurium; respiratio laboriosa, in-

interrupta cum suspiriis , et anima foetida ; dolores in ventriculo , artubus et dorso ; decubitus difficilis ; tremor ; delirium ; lingua primo alba , dein nigra aridaque ; labia et dentes tenaci forde obliterata ; sanguis lividus , dissolutus , vix cohaerens , citoque putrescens ; sitis inexplebilis , cum oris amaritudine ; urina primo pallida , sed in morbi incremento ruberrima , immo aliquando nigrescens cum sedimento instar fuliginis ; sudores foetidi et sanguine saepe tincti ; dejectiones grave olentes , lividae , nigrae , vel sanguineae ; maculae lividae parvae , instar morsus pulicum , petechiae , vel si latiores , vibices dictae ; haemorrhagiae , aphthae , ulceratio faucium , et singultus.

6. Inspectiones cadaverum , cerebrum et viscera , praecipue ventriculum et intestina , inflammata et saepe sphacelata detexerunt.

7. Miasma deliterium per nares admissum cerebrum nervosque primo afficit , hinc symptomatum nervosorum origo ; in ventriculum cum saliva delatum , vomitum , anxietatem praecordiorum , &c. ; in venas assumptum , sanguinis putrescentiam et dissolutionem producit ; hinc delirium , calor intensus , sitis inexhausta , dejectiones alvi , urinae , ut et sudores sanguinei et foetidi , petechiae , sphacelusque.

8. Distinguitur a febre inflammatoria , pulsu parvo , dejectione animi , dissolutione sanguinis , petechiis et putredine excrementorum ; a febre nervosa , calore , urina ruberrima , siti , petechiis et putredine ;

dine ; a peste , lenitate potius symptomatum , quam secundum genera differentiâ.

9. Prognosis semper incerta ; sed minus periculi si symptomata lenia sint , diarrhoea vel sudor foetidus in morbi declinatione oboriatur , vel petechiae colorem nigrescentem splendidiore mutant. Signa funesta sunt numerosa macularum nigrescentium progenies , earum subita evanescencia , aphthae nigrae , fitis nulla , fauces inflammatae , laboriosa post eruptionem respiratio , abdominis tumescencia cum alvo soluta , dejectiones foetidissimae et ichorosae , frigus extremitatum et convulsiones.

10. Si signa adsint plethorae vel inflammationis ,

1. Venaesectio semel celebranda ; iterum repetita plerumque nocebit. 2. Primae viae a fordibus purgandae vomitu , leni alvi subductione , et clysmatibus in adstricta alvo tertio quoque die repetitis.

3. Diaphoresis promovenda lenissimis et praecipue subacidis diaphoreticis. 4. Putrescentia humorum resistenda vel corrigenda antisepticis , quorum praecipue celebrantur acida vegetabilia , fermentata vel mineralia , camphora et cortex Peruvianus. 5. Vitae sustinenda dieta acescente et vino austero rubro aut Rhenano , situque supino. 6. Aër inquinatus corrigendus.

11. Si pulsus deficiat , delirium oriatur , vel petechiae retrocedant , tunc , et non antea , usurpanda sunt epispastica.

12. Sani infectionem praecavent vitando aërem

inquinatum, vel corrigendo focus, ventilatione et antiseptis; salivam ope masticati gummi myrrhae in locis infectis expuendo; vitando molestiam, curam, cruditatem, fatigationem, calorem et libidinem; ad hilaritatem bibendo.

13. Quare nuperis annis tam raro sese monstraverunt febres putridae malignae?

S E C T. IV.

De harum febrium complicationibus.

1. **M**ire saepe inter sese complicantur hae tres diversae febrium species, uti inflammatoria cum maligna, maligna cum nervosa, et nervosa cum inflammatoria. Tales febres saepe mihi contigit vidisse.

2. Hae sana mente et summa peritia medici indigent, cujus officium est speciei praevalenti, ideoque periculosiori, altera haud omnino neglecta, succurrere.

S E C T. V.

Febris intermittens.

1. **I**ntermittens febris haec est, quando inter paroxysmos febriles plena *απουσία*, vel intermissio

termiffio a febre. Sydenhamus nofter in fymptomatibus describendis deficit; fed in diffinctionibus, natura, morbis pediffequis, et curatione omnibus anteit.

2. Diffinctio 1^a. In vernalem at autumnalem. 2da, In quotidianam, tertianam, quartanam, &c. et irregularem. 3tia, In tertianam duplicem, semitertianam, quartanam duplicem, quartanam triplicem. 4ta, Epidemiam et endemiam.

3. Causa remota est nimia humiditas in aëre; 1. Quia veniunt temporibus anni humidis. 2. Aufugiunt temporibus ficcis. 3. Quo magis humidum tempus, eo magis faeviunt. 4. In locis aquosis paludosis femper grassantur. 5. Quando constitutio favet, morem gerunt humiditati aëris per hygrometrum mensuratae.

4. An humiditas operatur fibras relaxando? Ita videtur? quia, 1. Aqua fibras animales longiores et minus elasticas reddit. 2. Qui tenfas fibras habent, minus obnoxii huic morbo. 3. Qui vinum aut spir. vini bibunt, minime obnoxii. 4. Pulsus revera tardior humidis temporibus quam ficcis. 5. Intermitens curatur calidis et astringentibus.

5. Sequitur imminuta perspiratio a vi fibrarum diminuta: ergo impedita perspiratio Sanctoriana et laxa fibra, causae proximae. Sua enim mole ruunt theoreticae medicorum opiniones de origine hujus mali: ruit sanguinis fermentatio chylum acidum corrigens, uti Willisio visum est; fermentatio bilis et

lymphae in duodeno et corde, uti Silvio; recursus et fermentatio succi nervosi in transitu per nervos et glandulas in vasa lymphatica obstructi, uti Borelli placuit; crudae acidaeque sanguinis particulae in superficie corporis haerentes, et fibras ibi vellicantes, ut Jones asseruit; aciditas sanguinis succum nervosum inficiens, ut Bezanon contendit.

6. Paroxysmus se dividit in tria stadia, 1. Frigoris; 2. Caloris; 3. Sudoris.

Primum stadium incipit oscitatione; pandiculatione; sensatione quadam in dorso, aut digitorum extremitatibus, haud verbis describenda. Insequitur horror; tremor; dentium quassatio; summum frigus quod ad sensum, quando revera magis caleat corpus; vomitus; dolor articulorum, dorsi, capitis; respiratio difficillima; urina pellucida; pulsus celer, parvus, debilis, contractus, propterque tremores vix numerandus. Durat per horam unam, duas, tres, vel quatuor. Stadium periculosissimum.

Frigore gradatim recedente, a tergo urget calor vix tolerandus. Arteriae se dilatant, digitumque cum impetu feriunt. Respiratio fortis et libera. Dolet caput; deliriumque aliquando adest. Sitis maxima, cum lingua alba. Praecordiorum calor magnus. In regione ventriculi dolor et aliquando tumor. Urina rubella. Sanguis detractus plerumque solito densior, praecipue vere, nonnunquam gravibus locis et temporibus ruber superne, inferne niger est, cum parva feri portione, et minore quam

in sanitate cohaerentia. Stadium secundum.

Tandem aegro fere exarescente tertium stadium incipit, cum copioso per totum corpus sudore. Omnia nunc remittunt symptomata, continuatoque per tres quatuorve horas sudore, omnino disparent; urina rubra sedimentum deponit lateritium; somnus; intermissio.

Inter paroxismos, debilitas, ad sudorem proclivitas, et appetitus prostratus.

7. Omnia haec symptomata a laxa fibra et retenta perspiratione originem plane ducunt. Sanguis inflammatus et viscidus in extremis vasis haeret; hinc sensus frigoris. Tremoribus repetitis solvuntur obstructions. Sanguine inflammata febris accenditur. Vasa cutanea laxata, tantam vim sustinere non possunt; ergo sudor copiosus febrem tollens. Eadem fibrarum laxitate remanente, iterum redit paroxismus. A ratione composita ex diversa sanguinis inflammabilitate, diversa perspirabilis materiae quantitate, diversaeque fibrarum laxitate, diversae oriuntur intermittentium species.

8. Aliquando citius, aliquando tardius solvuntur, uti epidemici constitutio permittit. Aegrum nonnunquam per plures menses fatigant.

9. Insequuntur saepe dolores rheumatici, febris hectica, aqua intercus, hydrops, scorbutus, icterus, lien induratus et tumefactus, rachitis, diabetes, desipientia.

10. Diagnos in primi paroxismi initio haud pa-

rum difficilis a febre continua. Tremor validus et frigus magnum, sine ullo interposito calore, tres vel quatuor horas durans, priorem; tremores parvi; frigus calorque vicissim, posteriorem potius indicant. Notitia epidemici regnantis diagnosim confirmat. Species diversae, duobus paroxysmis elapsis, certe solummodo cognoscuntur.

11. Prognosis bona quando in labiis pustulae apparent. Quo magis regularis febris intermittens in tribus stadiis, eo melior. Epidemicae peiores quam sporadicae; quartanae quam aliae; autumnales quam vernaes. Hydrops incerta; si a scirrho viscerum oritur, mortem denunciat. Tonsillarum inflammatio lethalis. Infirmos senesque primum stadium nonnunquam rapit. Nimio motu, frigore, sudore impedito, medicamentis calidis mutatur in morbos acutos pleuriticos.

12. Curatur, 1. Venaesectione parca, si pulsus plenus, aliudve symptoma postulat, quod saepe accidit in vernalibus. 2. Sudorificis. 3. Vomitu ita exhibito ut ante paroxysmum totum corpus fortiter concutiat. 4. Medicamentis calefacientibus interne assumptis. 5. Extra applicatis forma olei, linamenti. 6. Salinis aperientibus. 7. Astringentibus. 8. Cortice Peruviano. 9. Corpus instaurando frictione; equitatione; cibo reficiente, et quam maxime ab accessione futura reducto; vino; loci mutatione. Caveat jam convalescens a solita paroxysmi hora et die; diu enim meminisse convenit.

nit. Facile revertitur, nisi a sano aliquamdiu timetur.

In paroxismo indicantur multus potus diluens, acidulus, et moderatus calor.

13. Rheumatismus curatur frictione, calore et unguentis deobstruentibus. 2. Febris hectica curatu difficilis; profunt venaesectiones parcae saepius in statu sanguinis inflammatorio perficiendae; epispastica repetita, et agitatio mitis. 3. Aqua intercus et hydrops, purgantibus et corroborantibus: incisio pedum aquae exitum patefacit. 4. Scorbutus raro medicamenta requirit; tollitur alvum ducentibus et deobstruentibus. 5. Icterus et lien induratus; medicamentis aperientibus saponaceis. 6. Rachitis, purgantibus et corroborantibus. 7. Diabetes, corroborantibus. 8. Desipientia, calefacientibus, instaurantibus, corroborantibus.

14. An certis praesidiis muniri potest corpus contra intermittentes, et quibus? Quare vernalis sanitatem promittit? An licet post morbum purgare? Quare aliquando stadium primum frigoris, aliquando tertium sudoris, nonnunquam utrumque, absunt? Quare tam saepe relapsum patiuntur aegri, quando huic morbo favet aer? Quare quartana omnium curatu difficillima?

S E C T. VI.

Febris remittens.

1. **Q**Uando in febre remissio certis vel incertis temporibus accidit, tunc febris remittens appellatur.

2. Distinguitur, 1. In quotidianam et tertianam.

2. Quando eodem tenore progreditur usque ad crifim, vel mutatur in intermittentem.

3. Similem, sed longe fortiolem habet causam remotam ac febris intermittens. Probatur iisdem argumentis. Requiritur quoque, ni fallor experientia, praeteriti et praesentis caloris intensior vis.

4. Calor et humiditas agunt in corpus humores magis acres reddendo, fibras relaxando, perspirationem impediendo, et maiorem in sanguine permutationem concitando.

5. Separat se morbus in duo stadia, accessionis et remissionis.

6. Incipit, uti febris, oscitatione, pandiculatione, capitis levitate, frigore et calore alternatim. Sequitur febris et calor continuus. Nonnunquam delirium cum primo insultu adest. Sitis, vomitus bilis, dolor capitis, dorsi et articulorum, excruciant. Regio ventriculi dolet et tumet. Sanguis modo densus, modo dissolutus. Lingua alba et humida. Insomnia vexatur. Color ictericus in cute et oculis.

lis. Pulsus nonnunquam duriusculus, raro plenus. Alvus alias obstructa, alias nimis soluta. Parvo plerumque sudore antecedente, febris remittit secundo, tertio, quarto, quinto, sexto, septimo, vel octavo die, quem rarissime praetergreditur remissio: mitigantur omnia symptomata. Elapsis horis aliquot, vesperi plerumque, redintegratur febris vis, antecedente fere frigore, aliquando nullo.

In paroxismo saepe rapitur aeger. Cerebrum immediate afficitur. Sensus et loquela pereunt. Respiratio acceleratur. Deglutitio impeditur. Diarrhoea supervenit. Pulsus initio mollis, vix debilis, non instans periculum indicat; sed paucis horis in tenuem et depressum mutatur. Obrumpunt sudores frigidi. Moritur. Aliquando, cessante per octo horas paroxismo, plena sed infida intermissio, uti bis mihi contigit videre.

Perficit suum cursum exacerbationibus et remissionibus febris ad solutionem, vel mutatur in intermittentem; nonnunquam etiam in continuam febrim transit ab aucto aëris calore, vel nimis calidis remediis.

7. Haec symptomata a laxa fibra, et inflammatoria sanguinis diathesi facillime deducuntur.

8. Crisis secundum indolem febris accedit sexto, septimo, &c. ad quartum decimum diem, quem raro transit morbus. Perficitur sudore copioso, salivatione, ictero universalis, vel sanguinis ex naribus effusione.

effusione. Rarius conspicitur magis optanda crisis per icterum vel haemorrhagiam.

9. Cessante morbo, saepe remanet dolor capitis acutus, vel tanta levitas ut pedibus incedere non possint aegri; dolores rheumatici; hydrops, et caetera mala quae intermittentes sequuntur.

10. Diagnofis ex antedictis facilis.

11. Nullus incertior morbus, neque unquam periculo vacat. Quo magis intermittenti appropinquat, vel a febre immunior in remissione, eo melius; quo magis febris continuae, quo brevior remissio et violentior paroxysmus, eo periculosius. Urina antea rubra, tenuis facta, haut leviter terrere debet. Si remittens in continuam mutatur, in dubio vita est. Quando cerebrum affectum, et caetera symptomata antea descripta superveniunt, mors subest.

12. Totus in curatione scopus hoc nititur fundamento, ut remissio febris ad intermissionem deducatur. Perficitur, 1. Venaesectione. 2. Vomitu. 3. Alvi subductione, purgantibus lenioribus, et clysmatibus. 4. Potu multo aquoso diluente; acidis vegetabilibus; refrigerantibus. 5. Epispasticis, quae egregie huic scopo satisfaciunt. 6. Victu sobili et refrigerante. Convalescentibus dieta magis siccans convenit.

Quando plena intermissio, morbus profligatur cort. Peruv. Si non transit in intermittentem, debellatur sudorificis medicamentis haud calefacientibus, in sudoribus criticis rite exhibitis.

13. Sym-

13. Symptomata mitiganda : 1. Vigiliis , opiata ; 2. Dolori capitis , hirudines , et epispastica ad tempora applicata ; 3. Diarrhoeae symptomatice , rheum , et astringentia cum sudorificis ; 4. Capitis levitati , morbo cessante , opiata ; 5. Caeteris symptomatibus , remedia in intermittente descripta , conveniunt.

14. Ad medicinam prophylacticam conducunt , humidi aëris correctio igne , aromaticis , &c. matutini aëris evitatio ; victus lautus ; vinum rubrum ; exercitium ; balneum frigidum ; cortex cum amaris ; nicotianae fumus. Haec ad intermittentes quoque pertinent.

15. Quare febris remittens sudorificis saepe mutatur in continuam ? Quare calore aëris superveniente magis accedit ad febrem continuam ? Quare minus in recidiva periculum ?

S E C T. VII.

Febris hectica , vel marasmus.

1. **F**ebbris quae leniori gradu procedit , vires debilitat , tabemque infert , hectica dicitur.

2. Distinguitur in hecticam idiopathicam , et symptomatice . Hecticae symptomatice originem trahunt ab infarctionibus scirrhis et ulceribus omnium viscerum , sed praecipue pulmonis et mesenterii ; quia prior aëris externi injuriis et totius sanguinis

nis pertranseuntis momento patet; posterior compressioni alimentorum in primis viis, viscido chylo et leniori sanguinis per intestina motui poenas dat. Harum descriptio et curatio ad morbos, a quibus pendent, releganda est.

3. An ulla datur hectica febris, quae primario et immediate ab aliqua sanguinis acrimonia provenit? Multas mihi certe contigit vidisse, ubi nullum viscus prae aliis, per totum morbi decursum, laborabat. Neque fidem huic opinioni derogant viscerum obstructions, quae semper in cadaveribus inveniuntur. Effectus enim, aequae ac causae sunt febrium hecticarum.

4. Huic opinioni quoque favet contemplatio causarum remotarum, quae hecticas inducunt; quales sunt animi pathemata immoderata, moeror diuturnus, ira, curae vel vigiliae; nimiae evacuationes sanguinis, lactis, feminis, salivae, puris, sudoris vel foecis alvinae; medicamenta nimis acria, uti mercuriales praeparationes, purgantia acria; debilitas primarum viarum, qua chylus crudus vel fermentatione inquinatus ad sanguinem defertur; morbi praegressi, uti intermittentes, variolae, hydrops, scorbutus, scrophula; evacuationes cohibitae; frequens inebriatio.

5. An haec acrimonia est salinae et alkalescentis naturae? Ita videtur a praegressis causis remotis, et medela, ubi succi mucilaginosi et acida profunt.

6. Symptomata eadem fere sunt ac in phthisi. Adsunt calor praeternaturalis, perennis et praeficus;

cus ; appetitus prostratus ; pulsus debilis , parvus et frequens , sed sumpto cibo fortior et plenior ; sitis ; nullus aegritudinis sensus ; urina rubra et pelle pinguedinosa cooperta ; ruborque genarum post pastum. Oculi nunc cavantur ; venter contrahitur ; cutis durescit ; somnus non reficit ; diarrhoea advenit ; corpus contabescit ; et mors lento gradu advenit.

7. A fluidis acribus et febre depascente oriuntur haec symptomata.

8. Facillime dignoscitur ab omnibus aliis febribus lento suo progressu.

9. Curationem admittit si tempestive occurritur. Sed quando vires maxime prosteruntur , crines defluunt , diarrhoea colliquativa , sudores nocturni , pedum tumor , urina oleaginosa , vel facies Hippocratica superveniunt , actum est de aegro.

10. Huic sanguinis acrimoniae obviam itur , 1. Demulcentibus et inviscantibus medicamentis , uti emulsionibus ex amygdalis dulcibus ; decoctis ex vegetabilibus mucilaginosi , hordeo , althaea , tussilagine , &c. jusculis pullinis , gelatinis et ostreis , si stomachus ferat. 2. Dieta lactea , lacte praecipue asinino vel muliebri , seroque lactis praecipue caprini. 3. Corroborantibus et leniter adstringentibus , uti conserv. rosar. rubr. tinct. rosar. elix. vitriol. cortice Peruviano , aquis ferrugineis , &c. 4. Equitatione continuata et peregrinatione. 5. Primas vias a sordibus liberando vomitu leni et rheo.

6. Attentione

6. Attentione semper habita ad causas remotas, a quibus ortum duxit, viz. inebriationem, evacuationes suppressas, materiam retropulsam, aliasque.

P A R S T E R T I A.

De febribus quae oriuntur in partibus.

S E C T. I.

De inflammatione in genere, ejusque terminatione per resolutionem, abscessum, gangraenam vel scirrhum.

1. **J**A M procedendum est ad eos morbos qui in partibus oriuntur, pauca de inflammationibus in genere, earumque terminationibus, praefatus, ut sequentia melius intelligantur.

2. Inflammatio varia sortitur nomina secundum speciem vel partes affectas, viz. Erysipelatis, phlegmonis, furunculi, phrenitidis, ophthalmiae, &c.

3. Omnes quotquot sunt inflammationum diversae species oriuntur a stasi vel stagnatione particularum sanguinis rubrarum, in vasis minimis sanguineis vel serosis haerentium, fluidorum transitum impediunt, et irritationem producentium.

4. Has inflammationes excitat, 1. Quodcunque vasa arteriosa ita coarctat, ut eorum diameter mi-

nor fit diametro particulae rubrae, quamvis elongatae, quale spasmus, irritatio, vulnera, contusio, luxatio, fractura, ligatura, ambustio, &c. 2. Quodcumque adunat et inspissat sanguinem, ut arterias pertransire non possit, quale frigus, frigidus potus, spiritus fermentati, motus vehemens, et medicamenta, vel venena inspissantia. 3. Quodcumque particulas rubras in ora vasorum serosorum adigit, uti vehemens motus, radii solares, et plethora.

5. In omnibus inflammationibus pars tumet, rubet, dolet, et plerumque splendet; pulsus citatur; fitis adest; pulsatio in parte affecta sentitur; sanguisque detractus viscidus et pellicula coriacea semper fere coopertus.

6. Quia plus affluit per arterias quam refluit per venas, pars tumet. Celerior circulatio, ideoque major attritus, in vasis patentibus calorem efficit. Splendet, quia a superficie magis aequabili plures reperiuntur radii. Distentio fibrarum dolorem, febrem, et sanguinis densitatem excitat. Obstacleum impulsui sanguinis resistit; hinc pulsatio.

7. Inflammatio terminatur resolutione impactae materiae, suppuratione, gangraena, vel scirrhus.

8. Impacti globuli rubri attenuantur, et in circulum iterum redeunt, 1. Diminuendo impetum sanguinis a tergo urgentis, venaesectione, alvi duactione, et inedia. 2. Vasa ipsa inflammata, vel quam proxima, deplendo scarificatione, hirudinum applicatione, &c. 3. Vasa externa relaxando fomentationibus

mentationibus et cataplasmatibus emollientibus, mucilaginosis, oleosisque; et calore. 4. Sanguinem inspissatum et impactum attenuando potu multo tepido diluente, et medicamentis attenuantibus stimuloque carentibus. 5. Causas remotas tollendo.

9. Si materia obstruens non resolvitur ante quartum diem, tunc stagnatione et calore humores corrumpuntur, vasa jam emollita dissolvuntur, et constituitur liquidum albicans pus appellatum.

10. Si symptomata inflammationis non remittunt sed augescunt, suppuratio post quartum diem promovenda est medicamentis pinguibus oleosis maturantibus dictis; calore partis affectae; pleniore die; et cardiacis, si adsit debilitas, interne sumptis. In statu plethorico suppuratio promovetur venesectione. Ope chirurgiae exitus materiae paratur.

11. Inflammatio saepe mutatur in gangraenam vel sphacelum. Haec gradu solummodo differunt. Gangraena incipientem putrefactionem, sphacelum jam factam declarat. Cancrum veteres appellarunt.

12. Gangraenam inducunt, 1. Omnia quae vasa ita comprimunt et constringunt, ut omnino denegentur humoribus transitus, qualia sunt rodentia medicamenta, ambustiones graves, frigus summum, astringentia, et quodcunque inflammationem primariam excitavit. 2. Omnia, quae corpus vel partem affectam debilitant, ut propulsioni sanguinis non sufficiant, qualia senectus, pathemata relaxantia, hypochondrius, nimia humiditas, et externae applicationes oleosae.

oleosae. 3. Omnia, quae tantam in humoribus acrimoniam gignunt, ut stasi semel facta, in summam putredinem ruant, qualia sunt prava dieta, scorbutus, phthisis, erysipelas, febres malignae et pestilenciales, nonnullaque venena.

13. Causa proxima est putrida partium solidarum fluidarumque fermentatio, a motu sanguinis omnino intercluso, ejusque quiete excitata, et particulis phlogisticis praecipue inhaerens.

14. Talem gangraena progressum habet. Primo tumor in apice flavescit, dolor mitigatur, et color obfuscatur. Cutis relaxatur, vestigium prementis digiti retinet, omnem fere sensationem amittit, et livescit. Tumida partis elevatio conspicitur, quae in proximas quoque sese diffundit. Elevantur pustulae ichorem subflavum continentes et in basi nigrescentes. Tunc cutis partesque subjectae corrumpuntur, emoriuntur, nigrescunt, frigent, omnem sensum amittunt, et in saniem foetidam graveolentem diffluunt. Serpit gangraena vicinaque corripit; tandem horrores, febris, sudores frigidi, pulsus parvus et debilis, et syncope mortem celerime adferunt.

15. Plus minus nigrescit pars a dissolutione olei spissioris, quo ultimae connectuntur particulae. Mollescit a divulsione et separatione harum particularum. Tumescit ab aëre separato et elaterium suum recuperante. Dolor perit ab interclusa omni cum sanis communicatione. Undequaque serpit,

quia putridum fermentum eundem motum intestinum exitialem in sanis excitat. Tandem partes putridae, venis absorptae, humores contaminant, mortemque adferunt.

16. Prognosis egregie sibi differt secundum locum affectum : gangraena partium externarum saepe partium internarum rarissime vel nunquam, curatur. Periculosior multo, quando ab internis causis, quam ab externis, oritur. Aegroti ratio habenda quoque est ; in juvene, enim, vegeto, nulloque alio morbo laborante, spem sanationis promittere licet, sed in senibus, tardis, impuris, et morbofis, magis incerta devenit prognosis. Suppuratio semel incoepa felicem denotat eventum. Sphacelus amputationi solliciti cedit.

17. Obviam itur gangraenae, 1. Tollendo causas remotas quae eam induxerunt. 2. Scarificatione usque ad partes integras, ut exitus saniei pateat. 3. Fomentationibus ex herbis amaris stimulantibus, medicamentis calidis et spirituosus. 4. Cataplasmatibus ex medicamentis calidissimis, viz. theriaca, herbis amaris, et spirituosus. 5. Cortice Peruviano, quantum ferre potest ventriculus, perinde assumpto.

18. Descriptio scirrhi ad morbos chronicos relegatur.

S E C T. II.

Phrenitis, sive inflammatio cerebri ejusque membrarum.

1. **P**hrenitis est febris acuta inflammatoria, orta a sanguine intra cranium congesto, et stipata saevissimo capitis dolore, mentisque alienatione.

2. Distinguitur, 1. A partibus primario affectis, viz. dura matre, vel pia matre, vel cerebro ipso.

2. In idiopathicam et symptomaticam. Prior rarissime in hisce frigidis regionibus apparet; posterior sese associat omnibus fere febribus, sed praesertim malignis, variolosis, et castrensis.

3. Ad hunc morbum praecipue disponuntur mente mobiles; iracundi; in disciplinis literarum exercitati; caput debile habentes; et aetas juvenilis. Tempore aestivo calidissimo praecipue grassatur.

4. Causae remotae sunt vinolentia; vigiliae; longa expositio, praesertim capite nudato, radiis solis aestuantibus; iracundia; nimia cogitatio; moeror et cura; vehemens desiderium; sedentaria vita; externa violentia, haemorrhoidalis fluxus, vel loquaciorum suppressio.

5. Causa proxima est stasis sanguinis in ipsa cerebri substantia, vel ejus membranis, vel in utrisque. Hanc docent causae remotae, symptomata et sectiones cadaverum.

6. Incipit rigoribus, quos sequuntur calor, dolor et pulsatio capitis; turbatus somnus; sonitus intra caput; aurium tinnitus; oculi inflammati, dolentes, et lumen refugientes; vultus inflatus; auditus acutus, et irritatio a levissimo strepitu; pulsus saepissime debilis, nonnunquam durus, semper humilis et depressus; urina aquosa; vigiliae continuae, usque ad octavum diem protractae; conspicua arteriae carotidis pulsatio; sanguinis per nares distillatio; magna debilitas, anxietas et suspiria; lingua modo alba et mucosa, modo nigra et arida; iracundia infusa; delirium ferox; convulsiones. Morbo depulso, aeger plectitur ad longum tempus vertigine, debilitate et dolore oculorum, acuto auditu, et gravitate capitis.

7. Critice terminatur morbus inter septimum et quartum decimum diem resolutione et ejectione obstructuentium humorum per haemorrhagiam, diarrhoeam, vel urinam sedimentum deponentem. Humoribus non resolutis, morbus vel suppuratione, vel gangraena terminatur: saepe in alios degenerat morbos, scil. maniam, lethargum, melancholiam vel desipientiam perpetuam.

8. A vasis cerebri inflammatis et obstructis proveniunt sensus externi acutiores, vigiliae, debilitas delirium, caeteraque symptomata. Tarde admodum in suppurationem abit hic morbus, quia arteriae cerebri tunicis destituuntur elasticis, vel secundum alios, tenuiores habent, et quia varie inter sese contorquentur:

contorquentur : hinc diminuitur momentum sanguinis.

9. Non exacte ab antiquis scriptoribus distinguitur phrenitis a mania , quanquam in posteriore morbo nulla vel saltem tantilla adest febris. A lethargo dignoscitur vivido colore , respiratione celeriori et pulsu humili ; a delirio , symptomatibus quae cerebrum ab initio affectum demonstrant. Inflammatio meningum indicatur duritie ; cerebri , mollitie pulsus.

10. Morbus periculosissimus est a summa partis ad vitam necessitate. Viri gravius laborant , et aegrius evadunt quam foeminae. Quo audaciores sunt aegri , et quo magis a natura sua recesserunt , eo in majore versantur periculo. Haemorrhagia narium bona. Mali ominis est phrenitidem in lethargum mutari. Aphonia , convulsiones , singultus , vox tremula , pro signis maxime infaustis habenda sunt.

11. Indicatio curatoria est impetum sanguinis in vasa diminuere , et humores impactos dissolvere. Perficitur , 1. Venaesectione a vena jugulari , vel arteria temporali , repetita quousque vires sinunt. Si pulsus hanc non perfert , quod saepe accidit , praecipue post tertium diem , tunc sanguis per cucurbitulas vel hirudines a temporibus extrahendus , vel nares internae scarificandae sunt. 2. Ductione alvi lenissimis purgantibus vel clysmatibus. 3. Involuntione pedum in humidis et tepidis involucris ,

vel cataplasmatibus emollientibus. 4. Nitro, cum pauxillo camphorae, intus assumpto. 5. Acidis vegetabilibus. 6. Emplastris epispasticis, post debitas evacuationes, capiti applicatis. 7. Potionibus diluentibus, et dieta tenuissima humectante. 8. Cubiculo obscuro et tenebroso, aëre temperato, summa quiete et adstantium silentio.

S E C T. III.

Ophthalmia.

1. **E**ST inflammatio membranarum oculum investientium, praesertim tunicae albugineae.
2. Distinguitur, 1. In leviolem, graviolem, et gravissimam vel chemosim. Levior intra limites tunicae adnatae et scleroticae continetur; gravior praeter has partes etiam confines palpebras infestat, oculumque vehementi dolore et ardore afficit; chemosis ad ima oculi, ipsamque retinam penetrat, et stipatur delirio, suppuratione, et humorum effluxu.
2. In veram, a causa magis interna; et spuriam, a causa magis externa proveniente. 3. In humidam, ubi multum feri acris; et siccam, ubi parum vel nihil ex oculo affluit. 4. In periodicam, quae quodam tempore, praecipue circa aequinoctium, infestat; et epidemicam, quae oritur a diuturna aëris constitutione frigida. 5. In idiopathicam, et conjunctam aliis morbis, viz. lue venerea, scrophula,

phula, febribusque nonnullis. 6. In continuam et intermittentem; posteriorem speciem videre contingit, grassantibus febre remittente et intermittente.

3. Causae remotae vel externe vel interne agunt. Externe agit plaga; pulvis inspersus; aura frigida borealis liberius admissa; sudor subito suppressus; crebrior conspectus nivis, ignis, solis et colorum splendorum; expositio aëri matutino frigidiusculo et tenebroso, quem excipit tempus antemeridianum calidum et splendescens; fumi acres et metallici; depositio cataractae administrata. Interne agunt salutares excretiones cohibitae, uti menses, matutinus sudor, &c.; scabies, gutta rosacea, vel tinea capitis repulsa; fistulae et ulcera consolidata; crapula; libidinis intemperantia; vigiliae nimis protractae; lucubrationes nocturnae; praecedentes ophthalmiae, alique morbi oculorum; variolae et morbilli.

4. Causa proxima est obstructio, impletio et distentio vasorum tunicae albugineae, quae in statu sano pellucidum vehunt liquorem, a sanguine ibi congesto. Visus ipse veritatem testatur. Patet quoque experimento; nam, injecto in ramum carotidis liquore rubicundo, albuginea oculi tunica rufescens et inflammata apparet.

5. Ophthalmia stipatur sensatione veluti muscae oculo inhaerentis; ardore; rubore; tumore; acuto dolore, ut oculi tanquam ab infixa spina stimulari videantur; feri falsi et ferventis ex oculis effluxu; sorde

forde majoribus angulis inhaerescence , praecipue post somnum ; visu imminuto vel plane deperdito , et lumen refugiente ; pulsu citato et duriusculo ; arteriarum pulsatione ; tumore palpebrarum et partium circa jacentium. In graviore malo adnata inflammata supra corneam sese elevat : muscae volitantes obversantur oculis ; pulvisque obscurus , aliarumque rerum incerta simulacra hinc et inde vagantur. Sequuntur suppurationes , maculae in cornea , humorum spissitudo et corneae crassities.

6. In diagnosi stabilienda , si praeter signa externae ophthalmiae , ophthalmico videantur muscae volitantes in aëre oculis obversari , consors morbi et periculi , secundum Pitcaernium , retina est. Hanc opinionem refutavit , vir jure magni nominis in ocularia philosophia Porterfieldius , et demonstravit nubeculas volitantes , coloremque corporum obversorum mutuantes , humore aqueo inesse. Grave a lumine incommodum irim et nervum affectum indicat.

7. Levis facile dispellitur : gravissima in oculi suppurationem cum coecitate transit : gravior est contumacior : durat per menses ; haud raro maculas in cornea relinquit ; visus hebetudinem inducit , corneam crassiores et humores impuriore reddit. Quando inflammatio interiores partes occupat , periculosior. Laboranti prodest alvi profluvium. Inflammatio oculi , strumis antea labefactati , aegre recedit. Maculae inveteratae difficillime sanescunt.

8. Medela nititur , 1. Sanguinis vel feri acris
motu

motu a capite derivato ; et 2. Stasi inflammatoria discussa.

Humores ab oculo derivantur , 1. Sanguinis , praesertim e jugulari , missione , et secundum plethoram , aetatem , anteaetam vitam , &c. repetita. 2. Cucurbitulam cum scarificatione nuchae admovendo. 3. Hirudinibus tempori , et sub ipso oculo , saepius applicatis. 4. Medicamentis leniter laxantibus et antiphlogisticis. 5. Vesicatoriis , depletis prius vasis , cervici , pone aures , sed praecipue capiti et tempori , applicatis. 6. Pediluviiis. 7. Ad cutem determinando liberali potione theae et diaphoreticis , praesertim in fero acri falso. 8. Setaceis et fontanellis in vetusto.

Stasis discutitur , 1. Succos acres et falsos corrigendo potionibus diluentibus et demulcentibus. 2. Vaporem aquae calidae ad oculum , tecto capite , admittendo. 3. Potu lactis calidi. 4. Superimponendo pulticulam ex candidi panis interiore parte cum lacte cocta , et saepe renovando. 5. Quando remittit inflammatio , neque antea , linamentis et collyriis leniter repellentibus et exsiccantibus ; haec enim nimis cito usurpata , vel nimis acria , inflammationem potius augent. 6. Abstinencia in initio , dein victu summe temperato ; quiete in loco obscuro ; oculum tegendo velamine viridi ; evitatis spirituosius , vino , fumo tabaci , sternutatoriis , vomitu , ceparum alliique vapore , sermone , vigiliis , motu exaestuante , solis lucidorumque corporum aspectu.

Quidma

Quidam praecipiunt scarificationem palpebrarum interius, utut ipsorum oculorum, quam ophthalmoxam vocant, ut haerenti sanguini exitus tempestive paretur. Haec, non nisi in vehementissimis malis, quae nullis aliis auxiliis cesserunt, adhibeatur; ut nihil praetermissum videatur, quod a nonnullis pro remedio efficaci celebratum fuit.

9. Ophthalmiae scrophulosae specifica, cort. Peruvianus, mercurialia, et aquae minerales ferrugineae purgantes; venereae collyria, quae habent parum merc. dulcis, conducunt.

10. Ad maculas et visum imminutum, axungia viperarum oculo crebrius instillata; sal volat. sal ammoniac. oleo majoran. imbutum, et odore crebrius naribus susceptum; vapor decoctionis ex rad. valerian. flor. sambuc. sem. foenicul. oculo admissus; balnea aquae dulcis; deobstruentia; mercurialia, profunt.

11. Ad hoc malum praecavendum utiles sunt fonticuli; venaesectio circa aequinoctia; purgationes; dieta refrigerans; evitata nocturna lectio, praesertim librorum qui typis minoribus exarati sunt, aliisque antea memoratis.

S E C T. I V.

Angina inflammatoria.

1. **A** Ngina a Latinis , vel Συναγγελη , κυναγγελη , a Graecis appellata , est affectio faucium , quam impedita et dolorifica deglutitio , vel respirandi difficultas , vel utraque simul comitantur.

2. Distinguitur , 1. A practicis autoribus in veram et notham. Quando tumor a sanguine congesto provenit , vera angina ; quando a sero , notha appellatur. 2. Secundum loca affecta , si sit membrana mucosa tantum , aut radix linguae cum osse hyoide , initium oesophagi , musculi laryngis vel pharyngis , trachea arteria , glandulae , tonsillae , velum pendulum palati , uvula , musculi maxillam moventes , vasa sanguinea , serosa , lymphatica , vel nervi. 3. In idiopathicam et symptomaticam. Sed usui melius accommodatur distinctio , 4. In inflammatoriam et malignam anginam. Incipiam a priore. 5. Illa rursus diducitur in manifestam , ubi tumor apparet ; et occultam , ubi nullus conspicitur. Prior a plerisque antiquis Sunanche , posterior Cunanche appellatur ; non enim de hisce nominibus consentit scriptorum cohors.

3. Adoritur praecipue mares ; juvenes ; sanguineos ; plethoricos ; rufos ; cervicem nimis vestientes , raro enim foeminae laborant , morbumque semel

mel perpeffos. Graffatur durante gelu et tempore vernali.

4. Causae remotae sunt cohibita perspiratio ; praesertim in collo ; frigidi aëris in fauces admiffio , praesertim si vis applicati aëris equitatione vel rapido motu augetur ; potus aquae frigidae ; nimia harum partium exercitatio cantu, vociferatione, tubarum flatu , &c. ; aëris epidemici constitutio ; acres cibi , potus , medicamenta vel venena ; particulae acres , vel fumi caustici , quales infecta , fumi acidi minerales , arsenicales , antimoniales , &c. ; corpora dura et acuta in faucibus haerentia ; evacuationes naturales suppressae , vel artificiales omissae.

5. Pro causa proxima agnoscit inflammationem diversarum partium gutturis , quae deglutitioni vel respirationi inserviunt. Autopsia , causae remotae , symptomata et sectiones cadaverum hanc manifestant.

6. Angina manifesta pharyngem , tonsillas , uvulam , et velum pendulum palati occupans , sese prodit sensu frigoris ; asperitate gutturis ; dolore in deglutienda saliva ; pulsu frequenti , valido et duriusculo ; sanguine denso , crustaque alba cooperto. Fauces , depressa lingua , rubrae , tumidae , coarctatae , et inflammatae apparent , magnaue muci viscidicopia oblinitae. Aucto tumore , deglutitio et respiratio magnopere impediuntur ; dolor in auribus sentitur ; oculi sunt sanguinolenti et prominentes ; et vultus rubet , tumetque. Aeger nunc ore aperto erecte sedet ; nausea frequenter tentatur ; maxillam

lam ob dolorem vix movere potest, et perpetuam instantis suffocationis sensationem habet. Collum externe saepe tumet, et rubet. Potus per nares rejiciuntur. Tandem, morbo procedente, pectus stridet, vultus livescit, pulsus deficit, et aeger suffocatur.

Angina occulta, laryngem, vel superiorem tracheae partem occupans, associatur acuta febre; pungente partis dolore; respiratione celeri et impedita; deglutitione fere illaesa; voce acuta et stridula; oris hiatu; summa pectoris anxietate; sensu suffocationis; tumefactione venarum circa collum et fauces; vultus livore; laesione omnium cerebri functionum; et subita suffocatione primo, secundo, vel tertio die.

7. Terminatur utraque species resolutione impactae materiae, et secretionem per urinam vel sudores; suppuratione tumoris quarto vel quinto die, et effluxione materiae purulentae sanguine commixtae; induratione glandularum in scirrhum tumorem, et gangraena. Rarissime suppuratur angina occulta ob partium tenuitatem et ariditatem.

8. In priore specie deglutitio necessario laesa est, quia partes et muscoli deglutitioni inservientes, nunc tumefactae et rigidae nequeant sine dolore moveri. Tumor partium circa jacentium occludit rimam glottidis, et suffocationem minuitur. Magna muci copia eructatur a glandulis et cryptis humoribus turgidis. Inflammatio tubae Eustachianae, in aurem internam

ternam a faucibus tendentis, auris dolorem excitat. A compressione venarum sanguinem reheventium, et impedito sanguinis transitu per pulmones, oculi et vultus tument et inflammantur. Nausea ab irritatione faucium provenit. Maxilla inferior fere immobilis, ab inflammatione muscutorum ejus motui subservientium. Ob clausum oesophagi iter, materies detruenda motu convulsivo per nares rejicitur.

In occulta angina symptomata proveniunt a partibus membranaceis asperae arteriae et laryngis affectis, et coarctatione rimae glottidis; hinc pulmones non satis explicantur, sanguinis transitus interrumpitur, et circa cor, venamque cavam accumulatur.

9. Dignoscitur angina a lue venerea, quia prior stipatur febre et magna inflammatione cito ad acmen tendente; sed posterior gradatim obrepit, et fauces depascitur sine febre notabili: ab angina maligna, symptomatibus jamjam describendis.

10. Si pharynx tantum inflammatur, libereque adhuc respirat aeger, impedita quamvis deglutitione, in vado adhuc res est. Sed si respiratio multum laedatur cum summa angustia et anxietate pectoris, periculosus devenit morbus. In priore specie post quartum diem suppuratio desideranda; in posteriore nihil boni praesagiri potest, nisi in cita resolutione. Occulta semper periculosa, praesertim si musculus thyreo-arytenoidaeus, occlusioni glottidis dicatus, inflammetur. Tumor partium externarum bonum
dat

dat praesagium; sed si subito evanescat, auctis a materiae in internas partes translatione symptomatibus, in praecipiti res est. Angina ab aliis morbis originem ducens, corpore debilitato, mala. Imminentem mortem ostendunt spuma oris, lingua tumida et purpurea, rigorque extremitatum cum pulsu intermittente et convulsivo.

11. Indicationes curatoriae sunt, 1. Evacuacionem et revulsionem sanguinis a partibus affectis; et 2. Resolutionem impacti humoris moliri.

Evacuatio et revulsio perficitur, 1. Venaesectione ampla et repetita, praesertim a vena jugulari, si debita quantitas hac via affluat. 2. Purgantibus lenissimis et clysmatibus. 3. Epispasticis circa collum applicatis.

Resolvuntur impacti humores, 1. Medicamentis nitrosis. 2. Gummi guajaco post debitas evacuaciones exhibito, quod instar specifici in hoc morbo operatur. 3. Vapore calidae aquae cum pauxillo aceti faucibus per infundibulum applicatae. 4. Gargarismatibus resolventibus et discutientibus. 5. Applicationibus externo collo discutientibus et relaxantibus. 6. Aëre ad caliditatem vergente, et elevatione capitis in decubitu; evitatis animi pathematibus, loquela, et motu.

12. Ad praecavendam suffocationem optime conducunt emetica, et, ni stranguletur aeger, bronchotomia.

Angina maligna.

1. Angina maligna, vel morbus strangulatorius, vel pestilens faucium affectus, est affectio faucium stipata febre acuta et ulceribus has partes depascen-
tibus. Ulcerum Egyptiacorum, vel Syriacorum nomen sortitur ab Araeteo, qui exacte describit. Posthac, vel latente morbo, vel a medicis praeter-
misso, initio decimi septimi saeculi in Hispania, et Italia cum dirissimis symptomatibus sese mani-
festabat, medicorumque attentionem vindicabat. Maximas meretur laudes ob accuratam hujus morbi descriptionem Fothergill.

2. Saepius et gravius hoc morbo tentantur tenelli quam adulti, puellae quam pueri, infirmi quam ve-
geti, leucophlegmatici quam sanguinei. Sese mon-
strat praecipue autumno et initio veris, praegredi-
ente calida tempestate.

3. Causa proxima hujus morbi est miasma quod-
dam sui generis corpori ab aëre vel corporibus an-
tea affectis communicatum. Frequens morbi ad
astantes et totam familiam per spiritum vel sanien-
ore ejectam transmissio, morbum contagiosum de-
monstrat.

4. Virus corpori immissum agit in totam humo-
rum massam, sed praecipue in fauces, et liquores a
glandulis ibi secretos, viribus nativis ad putredinem
et acrimoniam disponentibus. Hoc plane elucescit
ex symptomatibus, medela, et cadaverum dissectione.

5. Sese

5. Sese monstrat frigore , dein calore urente et intenso ; vertigine ; dolore capitis ; immobilitate cervicis ; molesta sensatione in gutture ; nausea , et vomitu ; diarrhoea ; oculis inflammatis et aquosis ; facie tumida et rubore suffusa ; inquietudine ; anxietate : lipothymia ; mentis alienatione ; pulsu celeri et plerumque debili , raro , valido et duro ; sanguine florido , laxo et dissoluto , in initio nonnunquam inflammatorio ; urina primo cruda et serosa , postea quasi bile tincta ; lingua humida , et mucosa saepe obducta ; deglutitione non valde laesa vel impedita ; odore in faucibus ingrato ; spiritu graveolente et putrido ; uvula , tonsillis et pharynge tumefactis et florido colore nitentibus , insequentibus postea maculis albis prope tonsillas ulcus foetidum et sanie scatens tegentibus ; narium internarum rubedine et excoriatione ; facie , cervice , pectore , et brachiis , usque ad extremos digitos , tumefactis , colore coccineo nitentibus , et nonnunquam erysipelosis ; pustulis hinc et illinc manus obsidentibus ; glandularum parotidum tumore et dolore ; cervicis oedemate ; voce rauca et strangulatoria ; haemorrhagiis per uterum , anum , vel nares ; gangraena oesophagi usque ad ventriculum , et tracheae ad pulmones serpente . Morbus nocte adventante plerumque exacerbatur ; et mane , parvo oborto sudore , mitigatur .

6. Neque criticos dies , neque crisin regularem agnoscit angina maligna . Terminatur fauste vel in-

fauste inter secundum et septimum diem. Morbo ad salutem tendente mitigatur calor, disparet cutis color, cuticula disquamatur, expectoratio augetur, pulsus tardescit, tumor cervicis subsidet, ulceraque fanescunt.

7. Vomitus et diarrhoea oriuntur a sanie caustica in ventriculum et intestina delapsa; et, forsitan, levi harum partium sicut cutis inflammatione. Ab eadem putrida sanie odor graveolens. Tumor partium internarum et pustulae a parte materiae morbigicae ad has partes relegata. Haemorrhagiae a sanguine dissoluto et vasis sanie erosio.

8. Distinguitur angina maligna ab angina inflammatoria, vomitu et diarrhoea; tumore erysipeloso; ulceribus gutturis foetidis, et alba crusta occupatis; voce rauca; levi delirio cito superveniente; nulla certa crisi, et symptomatum post evacuationes augmento. Haec robustos, illa infantes et debiles frequentissime petit. Ab aphthis, quia illa solas fauces, hae os quoque crusta albicante, occupant.

9. Fallacissima quam maxime est hujus morbi natura. Morbus semper periculosior in infantibus quam adultis, quia saniem expuere non valent, minusque auxiliis obediunt. Tumor erysipelaceus fausto plerumque omine apparet. Dum nitent oculi, spes adest; quo tempore hoc deperit, in propinquo mors est. Quo magis urget debilitas et deliquium, eo gravior morbus; quo minus, eo mitior. Ulcera alba optima, cinerea pejora, livida et nigra pessima

peffima sunt. Diarrhoea, rigor, pulsus debilis et parvus, corpus oedematofum vel cadaverofum, infaufti ominis sunt. Exanthemata difparentia vel livida; fanguinis praecipue e naribus fluxus, mortem fubeffe teftantur.

10. Ad hujus morbi medelam confert, 1. Ventriculum et glandulas faucium leni vomitorio evacuare. 2. Vires medicamentis cardiacis et leniter diaphoreticis, vino dietaque reftaurante et antifeptico refo-
cillare. 3. Sufstinere tumorem externarum partium tepido lecti calore, quo optime praevenitur diarrhoea. 4. Medicamentis antifepticis, inter quae eminet cortex Peruvianus, acidaque mineralia et vegetabilia, dummodo diarrhoeam non excitant. 5. Emplastris epifpasticis circa cervicem applicatis.

Venaefectio, purgatio, et medicamenta antiphlogiftica, experientia teffe, plerumque nocent. Prodeft nonnunquam venaefectio in corporibus plethoricis et adultis, praecipue fi adfit laboriofa refpirationis ratio.

11. In initio morbi convenit gargarizare partes affectas, medicamentis leniter repellentibus et re-
folventibus, qualis infufio rofarum rubr. cum aceto vel vino rubro astringente. Ulceribus albis magis arrident gargarifmata ex detergentibus, qualia mel, tinctura mirrhæ, mel Egyptiacum, et aq. calcis. Repetita gargarizatione optime feperatur crufta alba ulceri adhaerescens, quae nunquam impune avellitur; augetur enim inflammatio et dolor, insequitur-

que saepe haemorrhagia. Ad haemorrhagiam adstringentia et stiptica applicentur.

S E C T. V.

Tussis vel catarrhus, et tussis convulsiva.

1. **T**ussis est vehemens et convulsiva expulsio materiae irritantis, in cavum pulmonum depluentis ex arteriolis vel glandulis, quae membranam laryngis, asperae arteriae, bronchiorum, et vesicularum pulmonalium irrorant.

2. Distinguitur, 1. In originariam et symptomaticam. 2. In calidam et frigidam; cum priores conjunguntur febrilia symptomata, cum posteriores nulla. 3. In siccam, ubi nulla vel pauca; et humidam, ubi magna adest excreatio. 4. In tenuem et acrem catarrhum; tenacem et inertem. Sedulo distinguendae et seorsim describendae sunt haec duae species, utpote diversae, immo fere oppositae. Prior strictos, posterior laxos adorat.

3. Acer catarrhus excitatur a frigore subito corpori applicato; ventis humidis et frigidis, Boreae imprimis et Euro; subitis tempestatum mutationibus; regelatione; aëre aquosis particulis repleto; vestitu humido; pedum refrigerio; alicujus partis, sed capitis pectorisque praecipue, denudatione; praegressis morbis, viz. variolis, morbillis, &c. Particulis acribus contagiosis in aëre natantibus. Cras-

sum

sum catarrhum inducit quodcunque nimiam feri copiam generat, uti laxa corporis pulmonumque compages; vita sedentaria; aer nimis humidus et insularis; studia nocturna; et dieta nimis cruda, frigida, et aquosa.

4. Harum causa proxima est irritatio pulmonum a peregrina materia, et motus totius fere corporis convulsivus, ad hujus expulsionem exinde excitatus: omnia enim irritantia, externae pulmonum superficiei applicata, qualia corpora peregrina, aer particulis acribus repletus, tuberculae pulmonum tussim excitant. Tussis vomitui merito assimulatur.

5. Catarrhus tenuis sese manifestat horripilatione, lassitudine, oculis lachrymas effudentibus et saepe inflammatis, vultu rubicundo et inflato, dolorifica capitis gravitate, pectoris angustia et dolore, continua faucium titillatione, et sollicitudine ad tussim, praecipue vespertino tempore, nulla vel pauca aquosa excreatione, pedum refrigerio, pleniore urinae secretionem, pulsu citato et plerumque duro, narium pruritu, sternutatione, membranae Sneiderianae inflammatione et excoriatione, coryza, rauedine, respiratione difficili, haemoptoe, phthisi pulmonali.

In catarrho tenaci respiratio laborat, pulmones muco spumoso scatent, tussis mane praecipue fatigat, et ejicit materiam viscidam albicantem, vel subflavam, vel caeruleam, et in globulos mucosos adhaerescences saepe convolutam. Huic superv-

niunt tubercula pulmonum, suppurationes, tabes, phthisis pulmonalis.

6. Omnia haec symptomata facillime deducuntur ab acri tenuique, vel inertis et viscida materia vellitante pulmones. Patitur membrana Sneideriana ob communicationem cum membrana pulmones intus vestienti. Omnes thoracis abdominisque partes externae internaevae in risum convulsivum trahuntur, quia iisdem nervis, viz. pari octavo et intercostali, ac pulmones, donantur.

7. Tussis sicca plerumque mutatur in humidam; prior posteriore periculosior ob inflammationes, varumque rupturas quae comitantur: hinc melius est siccam in humidam, quam humidam in siccam transire; quia posteriorem subsequuntur saepe tubercula, febresque putridae vel hecticae. Tussis humida digestionem laedit, cachexiamque inducit. Debilibus pulmonibus utraque species incommoda.

8. Hae diversae species diversam et fere contrariam medelam poscunt. In catarrho tenui, 1. Pulmones deplendi venae sectione, ductione alvi lenissima, mitissimisque diaphoreticis. 2. Acrimoniae materiae corrigenda, tenuitas inspissanda, et vasa pulmonea relaxanda oleis vegetabilium sine calore expressis; spermate ceti; decoctis mucilaginosi, vel syrupis ex herbis pectoralibus dictis, viz. tussilagine, althaea, sem. lini; leniter inspissantibus, viz. conf. rosar. rubrar. bals. locatell. et lacte asinino, 3. Motus convulsivi sedandi opiatibus, quae vires egregie

gregie inspissantes quoque possident. 4. Dieta tenuissima, blanda, lactea, cutis bene tecta, quies in initio, et postea lenis motus requiruntur.

In catarrho crasso, 1. Materia avocanda alvi laxitate, empl. epispasticis, et fonticulis. 2. Attenuanda vomitu, epispasticis, et medicamentis incidentibus et detergentibus, viz. sapone, scillis, allio, gum. ammoniaco, acidis vegetabilibus. 3. Pulmones corroborandi suffitu exsiccante, equitatione continuata, frictionibus validis, praecipue capitis, cum quibusdam calefacientibus, dieta corroborante, et aquis chalybeatis. 4. Opiata, cerevisia, ova, pisces, praecipue saxatiles, nocent ob inspissantem suam naturam.

Tussis convulsiva.

9. Est atrocior et magis inveterata tussis species, quae puerilis, convulsiva vel ferina appellatur. In hac specie continua fit per aliquot minuta ob tussim expiratio; et inspiratio quando advenit perficitur sibilo, stertore, et clangore ob glottidis coarctationem. Parum e pulmonibus rejicitur. Ventriculus saepe ad vomendum irritatur. Febris supervenit. Sequuntur exulcerationes, haemoptoe, phthisis.

10. De sede hujus tussis magna inter practicos agitur lis. Quamplurimi e ventriculo oriri autumant, quia pectoralia relaxantia nocent, et stomachica amara profunt: alii e pulmonibus; nonnulli denique e pharynge et larynge. Prima sententia non firmis stabilitur

stabilitur argumentis ; quia oleosa obesse et amara prodesse pulmonibus aequae ac ventriculo possunt ; neque per consensum affici videntur pulmones , quia tussi saeviente ventriculus saepe non irritatur. Mihi videtur provenire a majore partium in catarrho communi affectarum irritatione , et majore totius corporis , imprimisque ventriculi , laxitate et irritabilitate.

11. Tusses convulsivae raro periculosae sunt ; nonnunquam tamen suffocationem vel phthisim inducunt. Parum proficiunt medicamenta donec vires morbi exhauriantur.

12. In medela conducunt , 1. Venaesectio copiosa. 2. Vomitus debitis intervallis repetitus. 3. Purgatio cum rheo et calomelano. 4. Pectoralia attenuantia. 5. Epispastica , ad humores acres e pulmonibus evocandos. 6. Specifica a multis decantata , viz. muscus pixidatus , succus pulegii. 7. Relaxantia et inviscantia unguenta thoraci externe applicata. 8. Amara et roborantia postea assumpta , viz. cort. Peruv.

13. Semel mihi contigit videre tussim remittentem , quae certa hora adveniebat , per horam unam vel alteram instar convulsivae aegrum agitabat , et dein usque ad eandem horam noctis insequentis cessabat. Omnibus quotquot sunt pectoralibus incassum tentatis , cortice Peruviano , spatio viginti quatuor horarum , feliciter profligata fuit.

S E C T. V I.

Peripneumonia.

1. **E**ST inflammatio pulmonum cum febre acuta, respirandi difficultate, tussi et pulsu molli. Medicis quam maxime convenit morbi huius ideam habere distinctam, quia omnibus fere supervenit acutis ante mortem.

2. Distinguitur, 1. A magnitudine morbi, uno saltem, vel utrisque pulmonum lobis affectis. 2. A specie obstructionis, an sanguinea, vel pituitosa sit: prior peripneumonia vera, posterior notha appellatur. Est et alia quoque species sanguine dissoluta et cito putrescente conjuncta, quae maligna dici debet. De hisce ordine agamus.

3. Peripneumonia inflammatoria corripit praecipue sanguineos; fibras strictas et densum sanguinem habentes; dieta crassa et potu spirituosio utentes; nimis angusta thoracis conformatione praeditos; pinguedinosos; asthmaticos, et senes; grassatur maxime hyeme.

4. Causae remotae sunt cohibita perspiratio; valida exercitatio; aer frigidus, densus, gravis in pulmones admissus; ventus ab aquilone spirans; exhalationes acres vel astringentes in aere volitantes; potus spirituosus; aqua frigida corpori labefacto immissa; balnea nimis calida; pleuritis et angina;
dolores

dolores spastici et colici; evacuationes suppressae; exanthemata repulsa; ulcus antiquum consolidatum; variolae vel morbilli.

5. Causa hujus morbi proxima est obstructio inflammatoria in finibus arteriae pulmonalis, aut bronchialis, aut utriusque simul. Hanc certissime declarant causae remotae, symptomata, et cadaverum inspectiones.

6. Incipit sensu frigoris, cui succedit calor; pulsus citatus, magnus, et mollis; respiratio laboriosa, celeris et calida; dolor gravativus sed non acutus; vultus et oculorum rubescencia; anxietas; inquietudo, et debilitas; sanguis emissus tenax, et crusta alba coopertus; nullus supra latus affectum decubitus; tussis sicca; vomitus; os et lingua sicca; dolor in humero; urina rubra et post secessum turbida; vigiliae, et delirium. Tandem spiritus trahitur cum sibilo; pulsus formicat; visus obscuratur; mens alienatur; extremitates frigent; sudor in superioribus partibus obrumpitur, et aeger moritur.

7. Terminatur hic morbus circa criticos dies sputo primo tenui, dein flavo et sanguine tincto; sudoribus largis; haemorrhagia narium; alvo laxato; et urina sedimentum subrubrum deponente. Aliquando transfertur materia ad inferiores extremitates ubi phlegmona, erysipelas, tumores, et ulcera producit. Non accedentibus hisce salutaribus crisi- bus, infastas per suppurationem, scirrhum, vel gangraenam habet.

8. Pulsus

8. Pulsus in peripneumonia semper invenitur mollis; quia pulmo ex pulpofa et cellulari, non membranacea substantia, fabricatur; ideoque cum membranosis arteriarum tunicis nullam habet sympathiam, neque in spasticas contractiones incitat. Respiratio frequens et laboriosa; quia, vesiculis sanguine congesto compressis, neque aërem satis copiose haurientibus, pulmones crebrioribus conatibus id compensare nituntur. Vesiculorum latera, a distentione vasorum, ad se mutuo affricantur; hinc stussis et strepitus. Denegato libero per pulmones transitu, sanguis stagnat in corde dextro et venis; hinc anxietas, rubor oculorum et faciei, delirium, vigiliae, et phrenitis.

9. Distinguitur clarissime peripneumonia a pleuritide pulsu pleno et molli, respiratione calida, et dolore gravativo sed non acuto: ab asthma, valida febre quae illam sequitur.

10. Peripneumonia nunquam periculo vacat a summa visceris necessitate. Si obstructio parva, vasa flexilia, et febris non nimis valida, tunc speranda est resolutio. Si magna adsit inflammatio; vasa valde rigida; sanguis, venaesectione quamvis saepius repetita, tenax semper profluit, et sternutationes continua, in summo discrimine versatur aeger. Strepitus pulmonum, et oculorum caligo mortem jam imminentem ostendunt. Utrumque pulmonum inflammatum cita mors plerumque sequitur. A pleuritide peripneumonia, uti olim dixit Hippocrates,

Hippocrates, malum. Optime judicatur sputo albo, flavo, striis sanguineis misto, et sine molimine prodeunte. Sanguis floridus, spumofus, lividus, porosus instar spongiae, imminens praenunciat periculum.

Si materia intus absorpta per urinam, sedem, vel sudores ejicitur, faustus morbi eventus; si vero deponitur in hepar, lienem, vel cerebrum, infaustus expectandus est eventus. Haud meliore nota insignitur, quando diarrhoea sputum sistit, vel urina aquosa devenit. Si symptomata ad quartum diem sine mitigatione permaneant, tunc expectanda suppuratio, quae in phthisim pulmonalem, vel empyema, morbos dubii eventus, degenerat. Si materies inflammatoria in scirrhum mutetur, morbus oritur incurabilis; si in gangraenam, mors praesto adest.

II. Indicatur in hoc morbo ut, 1. Sanguinis copia et impetus contra vasa pulmonalia obstructa minuatur. 2. Vasa laxentur. 3. Humores diluantur et attenuentur.

Sanguinis copia et impetus minuitur, 1. Larga et repetita venaesectio. Quando vires ulteriorem venaesectionem non admittunt, cucurbitulae humeris applicatae profunt. Sanguis post quartum vel quintum diem non detrahendus, nisi venaesectionem nova deposcunt symptomata; quia suppurationem jam inceptam impedit. 2. Alvi repetita subductione emollientibus injectionibus. 3. Epispasticis, post debitas evacuationes, applicatis.

Vasa

Vasa laxantur, 1. Potu multo tepido relaxante. 2. Vaporibus tepidis emollientibus per inspirationem in pulmones attractis. 3. Clysmatibus emollientibus nitrosis. 4. Quiete et calore lecti. 5. Aëre neque nimis calido neque frigido, sed temperato.

Humores attenuantur, 1. Potu multo diluente. 2. Nitro cum paucis camphorae granis. 3. Dieta forbilli tenuissima et attenuante.

12. Ad sputum promovendum conducunt humidi vapores ore hausti, blanda oleosa cum syrupis pectoralibus mixta, decocta emollientia pectoralia, incidentia, et ante omnia epispastica repetita. Ad inhibendum sanguinis ficeri sputum sectio venae Saphenae, et medicamenta mucilaginosae, leniterque adstringentia.

De empyemate, et ulceribus vel scirrho pulmonum, alibi tractandum est.

Peripneumonia maligna.

1. Peripneumonia maligna priore longe periculosior est, et scorbuticos nautasque post longam navigationem praecipue adoritur. Adest difficilis respiratio; inquietudo; summa debilitas; animi ad minimum motum deliquium; dolores per totum corpus; pulsus mollis et depressus; profusi sudores; rejectio materiae tenuis, saniosae, sanguineae, male olentis per sputum; urina ruberrima; sanguis dissolutus,

diffolutus, lividus, sine crusta alba; eruptiones rubrae, vel lividae petechiae.

2. Profunt in hac specie acida vegetabilia vel mineralia; acetum camphoratum; vinum rubrum; dieta nutriens et acescens; et opiata caute administrata ad defluxionem inspissandam. Nocent epispastica, et venaesectio, nisi adsit pulsus firmus; praesertim si repetatur.

Peripneumonia notha.

1. Peripneumonia notha senes, phlegmaticos, debiles, laxos et obesos, tempestatibus praesertim pluviosis, petit. Oritur a sero et lymphâ nimis viscidis et glutinosis pulmones obstruentibus.

2. Adsunt frigus et calor alternatim; pulsus frequens, debilis, et tenuis; vomitus; anxietas; ponderis sensus in pectore; vertigo; capitis dolor; tussis; sanguis serosus; coarctatio pulmonum; urina pallida; calorque vix auctus.

3. Levatur venaesectio, si vires admittant; cucurbitulis humeris applicatis; vomitu; epispasticis; purgantibus lenissimis, si nullum adsit sputum; et medicamentis attenuantibus, uti haustibus salinis, camphora, aceto scillitico, gummi ammoniaco. Mucilaginosâ, oleosâ, et opiata vitanda sunt.

S E C T. VII.

Pleuritis.

1. **E**ST dolor lateris acutus cum acuta febre et respiratione laesa.

2. Distinguitur, 1. In diversas species secundum diversas pleurae partes affectas. 2. In veram, ubi sola pleura; et in spuriam, ubi muscoli intercostales afficiuntur. 3. In humidam, ubi adest sputatio; et siccam, ubi abest.

3. Pleuritis causas praedisponentes et remotas antea in peripneumonia descriptas, superadditis externis thoracis laesionibus, pro suis agnoscit.

4. Omnes consentiunt autores, quod causa hujus morbi proxima est inflammatio pleurae; sed magno pere dissentiunt de parte membranae affecta. Nonnulli externam pulmonum tunicam, vel superficiem, pro sede pleuritidis habent. Veritatem inter cadaverum sectiones, ubi sola invenitur, sine praeconcepta opinione scrutantibus patebit, quod pleuritidis oritur saepe a sola externa pulmonum superficie, saepius a pleura costas cingente, sed saepissime ab utrisque simul inflammatis. Vix enim aliter fieri potest, quin pulmones sinceri, inflammato semel latere, in morbi societatem trahantur; quia eadem investiantur membrana, saepe lateri adhaerescant, et costis ob dolorem non satis elevatis, haud satis expanduntur,

panduntur, ideoque inflammantur. Pulmones a pleuritide affectos, testatur sputum a pulmonibus proveniens.

5. Pleuritis incipit rigore et horrore; quos sequitur calor; sitis; inquietudo; dolor in latere acutus, pungens, et ad spinam vel claviculas vergens; pulsus durus et instar chordae ferratus; decubitus in latere affecto difficilis; tussis sicca dolores exacerbans; urina ruberrima; sanguis detractus valde adhaerescens, crustaque tenaci obductus; dolor capitis; respiratio difficillima; rejectio materiae tenuis, saniosae, et saepe sanguineae post tertium diem; omniaque peripneumoniae symptomata.

Inspecto cadavere, pleura solito crassior et inflammata, aliquando suppurata, nonnunquam sphacelata, invenitur. Eodem modo plectuntur pulmones.

6. Solvitur morbus circa criticos dies haemorrhagia; sputo in initio tenui, sanioso et sanguineo, dein albo et crasso; sudore; alvo soluta; abscessibus; et urina sedimentum lateritium deponente. Si non resolvitur obstructio, terminatur suppuratione, scirrho vel sphacelo.

7. Dolor ad omoplatas et spinam vergit, quia pleura hisce partibus appropinquat. Pulsus durus et ferratus provenit a spastica systematis arteriosi contractione, excitata per consensum inter arteriarum tunicam et pleurae membranam a vehementi dolore. Decubitus in latere affecto vasa turgida comprimit, augetque inflammationem et dolorem. Reliqua
symptomata

symptomata ab adjuncta peripneumonia facillime deducuntur.

8. Pleuritis distinguitur a peripneumonia dolore acuto et pulsu duro; a doloribus thoracis, aëre in intestinis incarcerato excitatis, febre, aliisque symptomatibus.

9. Respiratio facilis et excreatio purulenta, alba, levis, et aequalis, morbi felicem eventum; sed respiratio difficilis, imminens suffocatio, urina multa aquosa, et tussis sicca, elapso tertio die, infelicem eventum portendunt. Dolor et abscessus aurium morbum solvunt. Sputum subito cessans sine ullo urinae sedimento, diarrhoea nimis frequens, strepitus pectoris a redundante sputo, et facies tristis, subitum exitium minitantur. Pleuritis recidivans plerumque lethalis. Si, dolore pectoris cessante, febris eadem permaneat cum pulsu debili et intermittente, sudoribusque, gangraena jam incepta est.

10. Indicatio curatoria est, 1. Momentum sanguinis contra vasa obstructa diminueret. 2. Vasa relaxare. 3. Humores diluere.

Momentum sanguinis diminuitur, 1. Subita, larga, et saepius repetita venae sectione, quoad aegri vires ferre possint. 2. Cucurbitulis, ante summa incisa cute, supra locum dolentem applicatis. 3. Empl. epispast. peramplo supra partem affectam applicato, quod certe et cito dolorem levat.

Fibrae relaxantur, 1. Fomentationibus emollientibus, vel faccis herbis coctis repletis. 2. Medica-

mentis oleosis et potionibus mucilaginosi interne sumptis.

Sanguis diluetur, 1. Potu multo tepido diluente. 2. Digta tenuissima forbili. 3. Nitro cum pauxillo camphorae exhibito.

11. Ad acutum lateris dolorem, urgente summa necessitate, anodyna, praemissis debitis evacuationibus, caute administranda sunt. Expectoratio, uti in peripneumonia, pectoralibus promovenda est. Evacuationes tunc nocent.

12. Inflammatio mediastini, quod ex binis pleuris componitur, sese prodit dolore acuto inter sternum et spinam vel claviculas, respiratione frequenti et celeri, caeterisque pleuritidis symptomatibus. Pleuritis dorsalis ab Hippocrate et Araeteo appellatur.

13. Si pericardium, quod ex pleurae duplicatura componitur, inflammatione corripitur, dolor sentitur profundus; gravitas; anxietas; respiratio celerissima et frequens; fitis ingens; thoracis incendium; palpitatio cordis; pulsus durus et inaequalis, syncope.

S E C T. VIII.

Paraphrenitis.

x. **A**Rcte cum prioribus connectitur paraphrenitis, quae pro sua causa proxima agnoscit inflamma-

inflammationem diaphragmatis , vel pleurae ubi diaphragmati connectitur. Dirus hicce et periculosus morbus stipatur acuta febre ; dolore acuto inter costas spurias et imas vertebrae ; respiratione celeri , convulsiva , et singultuosa ; inquietudine et anxietate ; tussi sicca ; singultu ; delirio ; retractione hypochondrii sub costis ; et immobilitate abdominis inter respirandum. Eodem modo terminatur , et iisdem cedit remediis , ac pleuritis.

S E C T. IX.

Phthisis pulmonalis.

1. **P**Hthisis pulmonalis est tabes corporis , cum febre hectica , tussi , et purulento sputo , ab ulcere pulmonum originem ducens.

2. Distinguitur , 1. In originariam et symptomaticam. 2. In phthisim cum abscessu , vel cum vomica. 3. In acutam et chronicam.

3. Huic morbo maxime obnoxia est aetas inter vigesimum et trigesimum annum ; et forma quae gaudet humeris alatis , collo longo teneroque , thorace angusto planoque , statura procera , et molli musculorum compage.

4. Causae procatacticae sunt acris materia a pulmonibus separata tussimque excitans ; fumus arsenici vel carbonum ; aer humidus ; tubercula ; haemoptoe ; evacuationes solitae diminutae , vel re-

pressae, uti menstrua, lochia, ulcera, pedum sudatio, haemorrhagiae narium, haemorrhoides, scabies, &c; animi pathemata inordinata; nimia cibi potusve ingurgitatio; vita sedentaria; corpora extranea in pulmones delapsa; vulnera; morbi diversi, uti scorbutus, scrophula, affectio hysterica, lues, asthma, febres continuæ, remittentes, pleuriticae, peripneumonicae, scarlatinae, variolosae, morbillosae; contagium; dispositio haereditaria.

5. Causa proxima est ulceratio pulmonum. Hoc testantur causae remotae et cadaverum inspectiones.

6. Oritur obstructio saepissime in glandulis per pulmonis substantiam disseminatis, vel arteriis bronchialibus: aliquando etiam in minutissimis arteriae pulmonalis vasculis.

7. Recte separatur hic morbus in duo diversa stadia, inflammationis et suppurationis.

8. Incipit tussis sicca; voce clangosa; calore aucto; dolore; thoracis oppressione, praecipue post motum; sanguinis spumantis et rutili rejectione; sapore falso in ore; appetitu prostrato; siti; cibi nuper assumpti vomitu; tristitia; gravitate in lobo affecto; pulsu celeri, molli, parvo, nonnunquam pleno et duriusculo. Stadium primum inflammatorium.

Postea pus expuitur viride, album, sanguineum, inodorum vel grave olens. Corpus extenuatur, et tempore aestivo alget; febre depascitur, quae vespere advenit, et mane sudoribus colliquativis diffunditur;

tur; diarrhoea, lienteria, dysenteria, vel diabete, vexatur; calore, praesertim in volis manuum, uritur; lingua parvis ulceribus scatet: post pastum genae livefcunt; ungues curvantur, extenuatis digitis; capilli decidunt; pedes tumescunt, praecordia sursum convelluntur; bronchiorum partes abrafae tussiendo rejeciuntur; languent omnes functiones; corpus arefcit; oculique subsidunt, et intra cavitates sese recondunt. Tandem deglutitionis laesio, ulceris exsiccatio, frigus corporis et virium defectio, aegrum meliora fata expectantem subito conficiunt. Stadium suppuratorium. In vomica omnia haec accidunt, puris sputu excepto.

9. A vasis pulmonum obstructis et inflammatis oritur tussis sicca, calor, dolor, febris, caeteraque stadii primi symptomata. A vasis et fluidis suppuratis puris sputum. A pure acri putridoque in venas absorpto humores colliquantur, putrescunt, febri-les paroxysmos excitant, e corpore per cutem, intestina vel rhenes eliminantur, ad nutritionem inepti redduntur, et in lateralia vasa hydropicos tumores excitantes cedunt. Sanguis rutilus et dissolutus, ad caput post pastum inflatione ventriculi determinatus, in vasa haud antea permeabilia intrat, et ruborem excitat. Tandem ob humorum defectum et putredinem moritur, non sine vana convalescentiae spe a lenitate morbi apparente et quotidiana symptomatum mitigatione.

10. Stadium primum hujus morbi a catarrho

dignoscitur, quia hunc defluxio, illam tussis arida et pondus alterius lobi pulmonum in decubitu comitatur. Febris putrida remittens, puris rejectio, tabes, sudores nocturni, et diarrhoea colliquativa, stadium secundum ab aliis morbis abunde distinguunt.

11. Prognosis faustam efficiunt morbus adhuc recens, pus album, aequale, facileque rejectum, nulla vel saltem parva febris, respiratio libera, tussis mitis, appetitus haud prostratus, thorax satis capax, alvi laxitas, juvenus, caeteraque symptomata lenissima; desperatam, morbus haereditarius, tussis ferina, calor hecticus matutino tempore, somnus haud vires refocillans, antecedentes morbi febriles, tabescentia magna, suffocatio, diarrhoea, sudor colliquativus, pedumque tumores. Acuta periculosior chronicâ; originaria symptomatîcâ. Autumnus tabidis nocet.

12. Stadium primum curatur, 1. Inflammationem minuendo venaesectione parca propriis intervallis subinde repetita. 2. Vesicatoriis dorso et lateribus frequenter applicatis. 3. Tenuis et acres humores inviscando oleosis et incrassantibus medicamentis. 4. Vomitu, si a catarrho frigido ortum duxit. 5. Causas morbi específicas, sive ab haemorrhagia, scorbuto, scrophulo, asthma, hypochondriaca aut hysterica affectione, vel evacuationibus suppressis, pendent, medicamentis victuque hisce morbis dicatis tollendo.

Tubercula

Tubercula cruda deobstruentibus lenissimis summa cum cautela adorienda.

Stadium secundum levatur, 1. Abstergentibus, incrassantibus, et agglutinantibus. 2. Pus educendo per vias naturae consentaneas, scilicet per tracheam si vomica sit, per fonticulas vel ulcera, per intestina, vel per rhenes, natura semper viam praemonstrante. 3. Puris effectus in sanguinem impediendo antiseptics non stimulantibus, incrassantibus, et acidis ex vegetabili vel minerali regno desumptis, diarrhoea haud prohibente. 4. Corpus nutriendo et corroborando dieta eupepta refocillante, lacte praecipue asinino, exercitio moderato, praesertim equitatione, aëre sicco, calido, et non nimis tenui, somno protracto; evitatis venere, animique pathematibus et curis.

13. Ad dysenteriam conveniunt rheum et astringentia; ad tussim et insomnium, pectoralia et opitata; ad sudores nocturnos, corroborantia, stragulaeque paucae; ad nauseam et vomitum, acida. Alia evacuatio promovenda, dummodo alii vires exhaurienti obstemus.

14. Cura praeservatoria nititur venaesectione quater in anno celebrata, dieta regulari, immunitate a catarrho, aëris nocturni evitacione, et exercitio.

15. Quare Anglia caeteris nationibus magis obnoxia sit huic morbo?

S E C T. X.

Tabes aliae purulentae.

1. **E**Mpyema est collectio puris inter pulmones et pleuram; cognoscitur febre hectica, respiratione difficili, tussi, sputu, materiae fluctuatione, gravitate et molestiae sensu a situ corporis mutato, caeterisque inflammationis praegressae et supurationis signis.

Tabes a vomica hepatis patet dolore usque ad humerum porrecto, tumore et dolore ad tactum in loco affecto, nausea, vomitu, diarrhoea.

2. Tabes ab abscessu ventriculi sese monstrat foetidis eructationibus, tussi sine expectoratione, vomitu purulentae materiae, deliquio, sudoribus, dolore vel tempore deglutitionis, vel postquam perficitur: intestinorum, a situ et separatione puris per sedem: omenti vel mesenterii, tensione, gravitate, dolore, in hoc profundiore quam in illo: rhenum, sensu ponderis in parte affecta, decubitu in ventrem, urina purulenta et dysuria: uteri, a dolore lumborum et excretionem puris e vagina.

3. Hae tabes curantur ulcerum absterfione et agglutinatione, naturae in suis conatibus opitulatione, sanguinis contra puris effectus munitio, et, quando fieri potest, educatione per aperturam arte factam.

S E C T.

S E C T. XI.

Inflammatio ventriculi.

1. **H**Anc excitant potio frigida, liquores fermentati, venena corrosiva, acria emetica vel purgantia; retropulsio variolarum, purpureae, podagrae; humores biliosi; corpora dura deglutita.

2. Cognoscitur dolore acuto in praecordiis; calore interno ventriculi; pulsu subduro, contracto, et frequenti; summa anxietate; vomitu continuo dolorifico; siti magna; vigiliis; inquietudine; corporis jactatione; extremorum refrigeratione; spiratione difficili; summo dolore a ructu, et post assumpta praecipue acria medicamenta; lipothymia. Inspectio cadaverum ventriculum sphacelatum ostendit.

3. Funestum denunciat eventum irrequieta corporis jactatio, potus ingestus rursus ejectus, singultus, animus deficiens, pulsus intermittens, mens remota, artuumque convulsiones.

4. Curatur venaesectione, quoad vires ferre possunt; cucurbitulis supra locum dolentem applicatis; fotibus et cataplasmatibus externe applicatis; clysmatibus emollientibus saepius repetitis; et nitro cum pauxillo camphorae interne sumpto.

S E C T.

S E C T. XII.

Dysenteria, diarrhoea et lenteria.

1. **D**ysenteria est alvi fluxus cum perpetua adfelliandi cupiditate, vehementibus torminibus, et plerumque sanguinis dejectione.

2. Distinguitur, 1. In sporadicam et epidemicam. 2. In mitem et malignam; posteriorem notant summa virium jactura, exanthemata, &c. 3. In rubram et albam; in illa foeces sanguine, in hac pure et sanie tinctae sunt.

3. Dysenteria praecipue corripuntur, qui antea hoc morbo laboraverunt, vel ventriculi et intestinorum debilitate plectuntur; qui biliosis primarum viarum sordibus infestantur; qui prava dieta, fructibus immaturis, et liquoribus fermentescentibus usi fuerunt; et qui frigido humidoque nocturno aëri, solis fervorem antea perpeffi, expositi sunt. Hinc morbus vere castrensis. Dysenteria epidemica omnes indiscriminatim adoritur. Saevit praecipue aestate et autumnno quando calidam tempestatem et meridianum solem subsequuntur humidae frigidaeque noctes.

4. An causa proxima est acris et caustica materia putridae naturae? Huic fidem faciunt haec argumenta: Apparet tempestatibus putredini maxime accommo-

accommodatis, et varia infecta progignentibus; scorbuticos praecipue adurit; a vaporibus sanguinis putrescentis concitatur; partes praecipue affectas emollit et corrumpit; aërem in magna copia gignit; et foeces summe putridas reddit.

5. Contagio propagatur dysenteria, quia excitatur ab odore foecum dysentericorum, ab alvi in eadem sella exoneratione, et a lacte nutricum hoc morbo laborantium. Hinc saevit inter nutrices, quae aegris in nosocomiis, praecipue castrensibus, ancillantur.

6. Sedes dysenteriae variat in variis morbi stadiis. In morbi initio afficiuntur praecipue ventriculus et intestina tenuia, uti conspicuum a nausea, vomitu, cardialgia, &c. Postea omnis morbi vis exercetur in intestina crassa, et speciatim in rectum, uti testantur dolor, tenesmus, et salutares clysmatum effectus.

7. Conqueruntur per aliquot dies de appetitu prostrato, ventris tumore, corporis lassitudine et horripilatione. Insequitur pulsus citatus; sitis; calor vehemens et acris; inquietudo; nausea et vomitus; cardialgia; anxietates praecordiorum; atrocissima imi ventris tormina, quae sequitur frequens sed non copiosa alvi dejectio, foeces sanguineae, faeciosae, mucosae, spumescences, pelliculis et filamentis saepe mixtae; borborigmi et flatus; continua desidendi cupiditas, quae tenesmus appellatur; stranguria; ani procidentia; virium prostratio summa;

ma ; ardor interiorum , frigescentibus extremitatibus ; singultus ; sudor frigidus. Quando ad extrema ventum est , dolor semel cessat , foeces involuntarie elabuntur et egregie foetent , fitis perit , pulsus fit debilis , et mors aegrum , meliora expectantem fata , subito tollit.

Sectio cadaverum in conspectum adducit intestina , praecipue colon et rectum , praeternaturaliter crassa , aëre distenta , inflammata , exulcerata , et gangraenosa ; tunicam villosam abrasam ; bilem poraceam , viscidam , et nigri coloris ; sanguinemque nigerrimum.

8. Nullam certam crism , neque certas periodos habet. Finitur plerumque inter septimum et decimum quartum diem.

9. Particulae acres dysentericae in cavum intestinorum delapsae motum peristalticum accelerant ; hinc crebriores , sed minus copiosae , dejectiones. Sua acrimonia spasmos et inflammationes excitant ; unde tormina , tenesmus , sanguis. Flatus et borborigmi a fermentatione putredinosa aërem generante. Imbecillitas et extremitatum frigus a saevis intestinorum doloribus et tanto humorum dispendio. Subita doloris evanescencia , a gangraena incepta.

10. Dysenteria distinguitur a diarrhoea torminibus severioribus , et sanguine saepissime sed non semper excreto : a cholera morbo , rariori vomitu , et foecibus ejectis.

11. Semper incerti ominis est hic morbus. Si invadit

invadit scorbuticos, tabidos, pueros, senes, intestinalia debilia habentes, sed praecipue gravidas, periculosus est. Mali etiam morbi testimonia sunt vomitus frequentes et singultus. Sudores aequaliter per totum corpus diffusi, et urina sedimentum largum deponens profunt. Convulsiones, foecum graveolentia, carunculae vel pelliculae ab intestinis ablatae, ani strictura ut nullus pateat clysmatibus aditus, summum minitantur periculum. Actum est, quando, pulsu celeri ac debili existente, extremitates frigent, dolor subito disparet, fauces inflammatoriae vel paralyticae fiunt, et mens alienatur. Inducit saepe lienteriam, hydropem, et tabem.

12. Ut curetur dysenteria, 1. Expellenda est materia peccans, vel ad alia loca derivanda. 2. Demulcenda est ejus acrimonia: et, 3. Motus intestinalium effreni, a materia morbifica excitati, consociandi.

Ad expulsionem vel derivationem materiae ad loca magis secura, conveniunt, 1. Venaesectio, pleurothorax et inflammatione mensuranda. In dysenteria maligna semel vel ad summum bis venam secare sat est. 2. Rad. ipecacuan. ad ventriculum exonerandum; vel pariori dosi, viz. ad grana quinque, sexa quaque hora exhibita: optimos praestat effectus hoc modo assumpta; sed pauci nauseam continuam perferre volunt. 3. Rheum unoquoque die dosi solita majore. 4. Vitrum antimonii ceratum, ad additis opio et theriaca, ad mitigandos ejus effectus effrenos,

effrenos, et materiam morbificam ab intestinis ad cutem determinandam.

Acrimonia materiae demulcetur, 1. Potu mucoso et incrassante, uti decocto oryzae, vel pulli. 2. Clysmatibus emollientibus ex herbis mucilaginosis, amylo, oleo, &c. 3. Acidis, in dysenteria maligna, summa cum cautela, ne intestina nimis irritent, exhibitis. 4. Thea florum chamaemeli, quae putredini optime resistit.

Motus effreni consopiantur, 1. Opio, post debitas primarum viarum evacuationes, certis intervalis, et forma liquida potius quam solida propinato. 2. Sub finem morbi adstringentibus, uti vino rubro, extracto ligni Campechensis, &c. 3. In convalescentia, ad restituendam fibrarum intestinalium firmitatem, prodest aq. calcis, cortex Peruvianus cum amaris, et equitatio, qua nulla res magis intestina confirmat.

Paulatim firmari intestina debent, ne adstringentibus fortioribus admotis, vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. In hoc morbo quoque necessarium est, non quoties libet, decidere, sed quoties necesse est; ut haec ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat.

13. Ad dolorem ventris, juscula emollientia, sperma ceti, fomentationes et epispastica loco affecto applicata. Ad tenesimum, clysmata oleosa, et folia tussilaginis ad anum detergendum. Ad ulcera
interna,

interna, balsamum locatelli sursum et deorsum exhibitum.

14. In constitutionibus aëris epidemicis effugiat sanus consortium cum aegris, et praecipue cloacam vel fellam ubi alvum exonerant; pluviam, aërem humidum, vel nocturnum, et cutem bene tectam custodiat.

15. Quando alvi profluvium adest cum parva vel nulla febre, nulla sanguinis rejectione, nullisque gravioribus torminibus, tunc diarrhoea appellatur. Iisdem remediis, sed multo facilius quam dysenteria, cedit. Si parciores dejectiones, appetitus adhuc illaesus sint, diarrhoea saepe pro valetudine est, neque cohiberi debet.

16. Lienteria est alvi fluxus, in quo alimenta inconfecta et parum immutata redduntur. Quando excernitur chylosa materia, caeliaca appellatur. Medicamentis stomachicis amaris, roborantibus, et equitatione, curatur.

S E C T. XIII.

Colicus dolor.

1. **E**ST acutus intestinorum dolor cum alvo constipata.

2. Distinguitur, 1. In colicam flatulentam, et spasmodicam. 2. In originariam et symptomati-

K

cam.

cam. 3. In acutam et chronicam. 4. In febrilem et non febrilem.

3. Causae remotae sunt pituita vitrea ; cibi effucci , foeces aridae , vel concretiones lapideae viam intestinalem obstruentes ; bilis acris magna copia secreta ; collectio sanguinis in vasis intestinorum ; lac acescens ; vermes ; retentio lochiorum ; frigus , vel venter fasciis non ligatus in puerperiis ; indoles scorbutica , vel arthritica ; fumi saturnini , vel aqua mineram plumbi lavans ; venena ; diarrhoea , vel dysenteria adstringentibus nimis cito suppressa ; calculi per ureterem , vel ductum cholidochum transeuntes ; intestinorum tumores , vel glandularum mesenterii abscessus.

4. A spastica intestinorum contractione oritur hic morbus. Elucescit a symptomatibus , cadaverum inspectione , et experimentis in vivis animalibus institutis.

5. Stipatur parva febre ; dolore acuto abdomen quasi terebrante ; difficili respiratione ; cardialgia ; nausea , vel vomitu materiae biliosae , vel pituitosae , alvo fortiter constipata ; rugitu ; appetitu et concoctione laesis ; siti ; urina biliosa et saepe obstructa ; hernia umbilicali ; tensione et inflatione abdominis ; singultu ; syncope ; delirio ; convulsionibus ; intestinorum disruptione , vel sphacelo.

6. Terminatur paralyfi , ileo , profusis sudoribus , haemorrhagia narium , haemorrhoidali fluxu , diarrhoea ,

rhoea, macularum scorbuticarum irruptionibus, arthriti.

7. Diagnofis inter colicum et nephriticum dolorem oritur a diverfitate loci affecti, exacerbatione prioris et non posterioris poft paftum, majore alvi conftipatione, et urina faturationis coloris in priore quam in pofteriore.

8. Prognofis eft proſperior ſi dolor remittit, neque uno loco infigitur; e contrario periculofa, ſi in una parte ſine remiſſione ſaevit, praecipue accedente pervigilio, ſingultu, delirio, ſyncope, ſudoribus frigidis. Colica inflammatoria vel epidemica peſſima eſt.

9. Medela requirit, 1. Relaxationem ſpaſmorum. 2. Evacuationem materiae irritantis.

Relaxatio fit, 1. Venaeſeſtione, ſi adſit inflammatio. 2. Clyſmatibus emollientibus. 3. Fomentationibus et cataplaſmatibus calidis toti ventri impoſitis; ſemicupio; cucurbitulis ſine ferro ventri admotis; compreſſione abdominis. 4. Opiatis poſt materiae irritantis ejectionem.

Materia irritans evacuatur diverſis modis ſecundum ejus naturam; bilis acris, purgantibus; flatus, medicamentis ſpiritum digerentibus; particulae ſcorbuticae vel arthriticae, diaphoreſi; foeces induratae, laxantibus; et venena, medicamentis oleoſis. Dieta parca, tenuis, et lubricans convenit.

10. Recidivam impediunt equitatio, animus ſe-

renus , cibus haud flatulentus , et venter pedesque a frigore et humiditate muniti.

11. Est species hujus morbi quae colica hysterica vocatur. Stipatur acuto dolore in regione ventriculi , vomitu materiae biliosae , pulsu celeri debili-que , difficili respiratione , dejectione summa , et aliquando delirio. Tollitur opiatīs.

S E C T. XIV.

Cholera morbus.

1. **E**ST ejectio materiae biliosae superne et inferne.

2. Causae remotae sunt alimenta facillime in rancidam vel acidam naturam abeuntia , uti caro suilla , pinguedo , alimenta oleo vel butyro frixa , dulcia , cucumeres , melones , uva , cerasi , &c. medicamenta purgantia acriora ; venena ; ira vehemens ; bilis acris.

3. Causa proxima est convulsiva contractio intestinorum tenuium , praecipue duodeni , ab irritatione proveniens.

4. Praecedit nidorosa eructatio ; cardialgia ; morfus , dolorque ventriculi et intestinorum. Tunc aeger corripitur ejectione ex alvo et ventriculo materiae biliosae viridis , flavae , nigrae ; distentione abdominis ; pulsu celeri , debili et inaequali ; brachiorum artuumque contractione ; dolore acuto supra

pra umbilicum ; retentione urinae ; frigidis sudoribus ; singultu ; palpitatione ; convulsionibus.

5. Prognosis fausta , si , cessante vomitu , sequitur somnus , vel morbus transgreditur septimum diem ; infauſta , si aeger debilis , vel annosus materia acerrima vel foetens , aut vomitus cesset , durantibus caeteris symptomatibus. Neque tamen ulli morbo minori momento succurritur.

6. Curatur , 1. Diluendo et expellendo humores acres potu multo aquae tepidae , vel jusculi tenuioris , et clysmatibus oleosis. 2. Motus convulsivos postea compescendo antispasmodicis , opiatis , et unguentis nervinis externe applicatis. 3. Vino , cum discussa cruditas est , vires restituendo. 4. Tonum ventriculi et intestinorum restaurando medicamentis roborantibus , dieta exsiccante , exercitio.

S E C T. XV.

Iliaca passio , ileus , seu volvulus.

1. **E**ST dolor acutus , inflammatio , et obstructio intestinorum tenuium , ita ut , alvo fortiter obstipata , cibus vel stercus , vel utraque , per os redduntur.

2. Distinguitur , 1. In originariam et symptomaticeam. 2. In veram et notham.

3. Causae remotae sunt hernia inguinalis ; irritatio vel erosio a vermibus , medicamentis stimulan-

tibus, venenis vel acri bili; nimis longa foecum retentio; ingesta exsucca vel acerba, uti panis ficcus, nuces castaneae, ossa, fructus immaturi, acerbis; intus susceptio unius partis intestini intra aliam; tumores et schirri intestinorum partiumque vicinarum; recti coalescentia.

4. Causa proxima est inversus intestinorum motus peristalticus ab obturatione viscerum originem ducens; hoc patet a symptomatibus et corporum inspectione.

5. Post alvi suppressionem aeger corripitur acuto dolore et distentione prope umbilicum; retentione obstinata foecum et flatus; eructationibus; nausea; vomitu primo materiae biliosae vel pituitosae, dein stercoreosae, postremo clysmatum injectorum; respirationis difficultate; urinae obstructione; imbecillitate; pulsu citato et contracto; siti. Tandem, cessante dolore, lipothymiae, singultus, delirium, convulsiones, mors.

6. Prognosis incerta in tam acuto morbo. Minus periculi a dolore vago, vomitu per intervalla recurrente, et laxantibus clysmatibus per anum ejectis; majus ab inflammatione acuta et foecibus male olentibus vel nigris ad os ascendentibus. Debilitas summa, foetidus spiritus, pulsus debilis, delirium, convulsio, mortem instantem denunciat. Juventus symptomata tam saeva quam senectus non habet.

7. Inflammatio minuenda est, 1. Repetita venae-
sectione, praecipue in talo; cucurbitulis abdomini,
et

et hirudinibus venis haemorrhoidalibus applicatis. 2. Emollientibus et oleosis ptisanis ; clysmatibus , et fomentationibus externis. 3. Medicamentis antiphlogisticis , viz. sal nitri cum camphora. 4. Vomitus et doloris diminutione , per antiemetica et opiata , parca manu assumpta.

Obstructio canalis intestinalis aperienda , 1. Purgantibus lenissimis , et si haec nihil proficiunt , acrioribus. 2. Suppositoriis vel clysmatibus ex irritantibus medicamentis , vel fumo tabaci. 3. Crudo mercurio ad plurimas uncias assumpto. 4. Attentione sedula ad causas remotas particulares, sive herniam , sive tumorem , sive corpora dura.

Post alia incassum tentata , aqua frigida subito in pedes , crura , femora , et abdomen nuda ingesta , alvum saepe feliciter solvit , aegrumque ex orci faucibus servavit ; multa enim in praecipiti periculo recte fiunt , alias omittenda.

Dieta tenuissima haud inflans , quies , pathematum et frigoris evitatio , et aegrotanti et convalescenti conveniunt. Postea quoque vitare oportet cruditates , frigus , jactationem , ambulationem , caeteroque corporis motus ; nam facile , nisi bene jam confirmatis intestinis , id malum redire consuevit.

S E C T. XVI.

Hepatitis.

1. **M**Orbus, qui ab hepate inflammato provenit, hepatitis appellatur.

2. Praeter causas remotas, quae omnibus febribus communes sunt, has peculiare habet, viz. omenti ingentem obesitatem; succussiones ab emeticis nimis violentas; hepatis scirrhum; subitum frigus ab aëre vel frigidis potionibus, jecori antea calefacto applicatum; sanguinem tenacissimum, atrabilarium ab antiquis appellatum.

3. Distinguitur, 1. In genuinam et spuriam; in priore afficitur hepatis substantia; in posteriore, peritonaeum vestiens hepar vel costas spurias. 2. Secundum partem hepatis affectam, scil. concavam et infimam, vel convexam et superiorem: hae duae species diversae diversa habent symptomata.

4. Obstructionem in finibus arteriae hepaticae vel venae portarum pro sua causa proxima agnoscit.

5. Inflammatio concavae partis hepatis hisce stipatur symptomatibus; dolore obtuso, gravativo, et fixo in dextro hypochondrio; ardore; anxietate circa praecordia; pulsu primis diebus fere naturaliter ordinato, neque sequentibus magnopere concitato; inflatione et tensione dextri hypochondrii; cibi fastidio; nausea et vomitu; siti magna; lingua scabra

bra et nigra ; cardialgia , facie pallidi , citrini vel icterici coloris ; singultu molestissimo.

Inflammationem convexae partis comitatur dolor magis acutus in respirando , et ad jugulum vel humerum extendens ; pulsus citatior ; tussis sicca ; molestus in sinistro latere decubitus ; singultus ; vomitus , et magna debilitas.

6. Morbus terminatur quarto , septimo , vel undecimo die per alvi solutionem , urinam vel sudores ; vel postea suppuratur , vel in schirrum mutatur.

7. Dolor tantum obtusus gravativus , et pulsus parum a naturali alienus , in inflammatione concavae partis hepatis , hujus visceris insensibilitati debentur. Anxietas , vomitus , cardialgia a nervorum consensu , et irritatione vasorum ventriculi , sanguine repletorum , ob obstaculum ad venae portarum extremitates natum. Color ictericus ab impedita bilis secretionem et excretionem. Singultus ab affectis per consensum nervis diaphragmatis , quod cum hepate connectitur.

Sed convexae partis inflammatio severiora producit symptomata , quia hepatis superior pars diaphragmati adhaeret , quod acutiore sensatione praeditum est. Humerus ramos ex eodem nervorum pari sortitur , ergo per consensum afficitur. Aeger difficillime in sinistro latere cubat , quia in tali situ ligamenta inflammata et tensa magis tenduntur.

8. Dignoscitur a pleuritide lenitate doloris , situ
intra

intra costas spurias , pulsu non duro , et difficili in sinistro latere decubitu ; ab hystericis et hypochondriacis symptomatibus , febre comitante.

9. Si recte tractetur , raro periculosus est morbus. Eventum funestum praedicunt singultus perpetuus , febris valida , sitis inextinguibilis , subitus extremorum pallor et frigiditas , urente corpore. Suppuratio hepatis , ni tumor extrorsum vertitur , saepissime aegrum e medio tollit. Per longam vitam sine magno incommodo perfertur schirrus , si debitum adhibeatur vitae regimen , et tumor medicamentis aperientibus non irritetur ; hisce enim in cancrum saepe degenerat.

10. Ad morbi medelam confert , 1. Venaesectio copiosa , non obstantibus arteriis fere naturaliter ordinatis : si postponatur haec operatio , donec pulsus indicat , nimis tarde advenit. 2. Alvum laxantia. 3. Clysmata attenuantia et antiphlogistica , quae absorpta venis meseraicis recte ad hepar deferuntur. 4. Fomentationes et cataplasmata discutientia hypochondrio externe applicata. 5. Medicamenta attenuantia et antiphlogistica interne sumpta. 6. Emplastrum epispastica supra locum dolentem applicata.

11. Frigus , omnia frigida , labor , vehemens motus , ira , trepidatio , pondus , jactus , in hoc morbo inimica sunt.

S E C T. XVII.

Nephritis.

1. **N**ephritis est inflammatio renum cum ardore et dolore lumborum, difficilique mictu.

2. Causae remotae sunt vulnera et contusiones renum; calculi; cibi flatum in colo generantes; quodcunque sanguinem ad renes determinat, uti diuretica calida; concussio in rheda, vel equitatio; plethora; evacuationes suppressae; spasmodicae renum contractiones.

3. Causa proxima est arteriolarum renalium obstructio, uti patet cadaverum inspectione.

4. Adsunt calor, dolor, et nonnunquam rubor in regione renum; stupor cruris ejusdem lateris; febris; urina primo pallida, dein rubra; difficilis mictio; dolorosus incessus, vel erectio corporis; faciliior in latus infirmum, quam in sanum, decubitus; frigus extremitatum; nausea et vomitus; anxietas et spirandi difficultas; suppuratio vel gangraena partis.

5. A tumefacti renis compressione oritur rubedo cutis et stupor cruris; a compressis tubulis uriniferis, palliditas et diminutio urinae; a partibus tensis et inflammatis, dolorosa corporis erectio; a commutatione nervorum, vomitus et anxietas.

6. Colicus dolor distinguitur a nephritide, quia
ille

ille magis ad anteriora situs est, et difficultas urinae tarde per consensum, si unquam, advenit.

7. Morbus periculosus, praecipue si, deficiente urina, supervenit delirium. Urina limpida peior saturata. Haemorrhoides supervenientes morbum solvunt. Pus, per vias urinae secretum, optatissimum efficit suppurationis statum; per sedem, peiorem; si in abdomen depluit, pessimum.

8. Obstructa vasa aperienda venaesectione; sanguiifugis ano applicatis; clysmatibus emollientibus saepe injectis; fomentationibus loco affecto applicatis; potu multo diluente; diaphoreticis lenissimis, et dieta tenui.

9. Si renes ulcerantur, profunt balsamica, vulneraria, et aquae chalybeatae; evitatis acribus, acidis falsis; et molli decubitu supra dorsum.

S E C T. XVIII.

Stranguria.

1. **S**Tranguria est excretio urinae guttatim facta, cum continuo ad mingendum stimulo. Quando urina omnino supprimitur, ischuria appellatur.

2. Distinguitur in acutam, quae ab inflammatione provenit; et chronicam, quae nulla inflammatione stipatur.

3. *Causae*

3. *Causae remotae sunt cantharides interne sumptae, vel externe applicatae; scorbutica fluidorum diathesis; acre pus ad vesicam delatum a rene, aliisve visceribus ulceratis; expositio podicis ad aërem frigidum, praecipue operantibus catharticis; inflammatio urethrae ab ulceribus venereis, vel injectionibus acribus; inflammatio intestini recti; haemorrhoidalis fluxus suppressio.*

4. *Causa proxima acuta est inflammatio sphincteris vesicae, vel muci eum defendentis abrasio, uti docent causae remotae cadaverumque inspectiones.*

5. *In stranguria guttatim prodit urina cum dolore, et continuo ad vesicam exonerandam nisu: post parvam excretionem stimulus recedit, iterumque paulo post revertitur. Febris accenditur; cutis calet; abdomen tumet; perinaeum et penis rigescunt; alvus obstipatur; oritur saepe tenesmus; dolor in dorso et anteriore abdominis parte sentitur; anxietas praecordiorum et vomitus aliquando adsunt. Recidivus saepissime est hic morbus.*

6. *Diagnos calculi vesicae a stranguria innititur immunitati prioris plerumque a febre, dolori in glande penis, mucosae urinae et catheteri.*

7. *Morbus haud periculosus est. Judicatur resolutione, suppuratione, et gangraena, quarum posterior rarissime accedit.*

8. *Inflammatio minuenda et acrimonia urinae inviscanda. Perficiuntur venae sectione; alvi subdu-*
ctione

Etione miti ; clysmatibus emollientibus ; fomentationibus et vapore partibus affectis applicatis ; potum mucilaginoso , et calore. Equitatio , frigus , aciditas , et vinum rubrum evitari debent.

9. Excretionem urinae impedire quoque possunt paralyfis vesicae ; haemorrhoidum tumor ; foecesa induratae ; calculus vesicae ; caruncula urethrae ; tumores prostaticarum , hysterica passio ; ulcera ; schirri et cancri vesicae ; graviditas. Hae causae suis remediis tolli debent.

10. Quando stranguriam comitatur calor urinae , dysuria appellatur. Excitatur vel ab urina acri , vel inflammatione urethrae , et curatur iisdem , ac stranguria , remediis.

P A R S Q U A R T A.

De morbis qui primo in toto corpore , dein in parte sunt.

S E C T. I.

De hisce morbis in genere.

1. **P** E C U L I A R E M merentur considerationem morbi febriles , qui primo totis humoribus inhaerent , dein postea magna ex parte relegantur
ad

ad partes praecipue exteriores. Inter quos eminent febres eruptivae dictae, quales miliares, scarlatinae, erysipelas, variolae et morbilli. Multae praeterea sunt quae neque certis insigniuntur nominibus, neque fideli adhuc innotescunt descriptione. Hae maxime vernis temporibus oriuntur.

2. Haec secretio ad partes exteriores, urpote naturalis et salutaris, arte leniter promovenda, et secundum salutiferum naturae ductum dirigenda est. Hinc medici est, horum morborum symptomata et medelam, a praecedentibus plane diversam, bene perspecta habere.

S E C T. I I.

Arthritis.

1. **A**rthritis est dolor circa juncturas ossium, praecipue pedis, vere et autumnio maxime revertens.

2. Distinctio, 1. In haereditariam et acquisitam.

2. In podagram, chiragram, gonagram, &c. secundum partes affectas. 3. In regularem et irregularem.

3. Sexum virilem, ab *ακμῇ* declinantem; raro foeminas, nisi viragines, vel tempus menstruale praetergressas, aut pueros, aut castratos; ingenia peracuta;

peracuta ; cupidosque literarum vitam sedentariam agentes , et in feram noctem vigilantes , tentat.

4. Victus lautus , plenus , opiparus : pocula nimia nocturna , praecipue acida vel austera : exercitia solita omissa : habitus corporis luxurians , humidus , laxus : venus immodica in juventute : a liquoribus destillatis ad tenues nimis cita transitio : evacuationes suppressae ; labes haereditaria. Haec sunt causae remotae.

5. Paroxysmum accelerant pedum praecipue fundantium subita frigori expositio , vel a calceis compressio ; purgatio alvi nimia ; defatigatio ; animi pathemata ; aër humidus , et a ponderoso ad levem subitae mutationes ; lucubratio ; perspiratio suppressa ; cibus dyspeptos ; pergraecatio ; causaeque remotae antedictae.

6. An causa proxima humorum viscositas et acrimonia peculiaris a perspirabili materia , ob cutis vitium , gradatim retenta ? Ita videtur ; quia senes , sedentarios , et ganeae deditos , maxime infestat ; quia hyeme , non aestate , sese monstrat ; quia paroxysmus a suscepto frigore acceleratur ; quia rheumatismi affinis est ; quia densum et inflammatum sanguinis statum , aliaque febrilia symptomata sibi associat ; et quia crisis et medela per perspirationem auctam perficitur. Haec causa sociam sibi adungere videtur imbecillitatem primarum viarum , imprimis ventriculi.

7. Sedes est in minimis vasis tendinum , ligamentorum ,

rum, membranarum, periostei, articulorum, quae longius a corde distant, et maxime comprimuntur; ergo in pede.

8. Paroxysmum praegrediuntur lassitudo; torpor; spirituum dejectio; aepesia; nausea; ructus; corpus flatu distentum; alvus constipata; pedum sudor cessans; varices.

Ingruit paroxysmus cum dolore saeviente, plerumque in pollice pedis; sensatione quasi aquae frigidae affusae; horrore; febre ejusque symptomatibus. Dolor augmentatur ossa tarfi metatarfi-que occupans; vel lancinans est, vel mordens, vel pungens, vel urens, vel coarctans, vel gravativus. Elapsa nycthemera, pars rubescit, tumescit; cutis parvo madore humectatur; tunc dolor diminuitur et febris cessat. Mane semper se melius habet, vespere pejus, paroxysmulo tunc adveniente. Mens irritabilis. Urina primis diebus colorata, sedimentum lateritium vel arenosum deponit. Appetitus prostratus, alvus adstricta et sensatio partis dolorifica totum comitatur paroxysmum. Eo citius vel tardius solvitur paroxysmus, quo fortior vel debilior natura. Tunc temporis inter digitos pedis pruritus intolerabilis sentitur et cutis desquamatur: Articulorum quasi fricatio et ariditas: Intermissio.

Morbo, progressu temporis, altius radices agente, manus, carpus, cubitus, genua, aliaque loca corripuntur. Tophi gignuntur, articuli-que distorti motu privantur. Disruptis ligamentis, tota ibi perit

sensatio. Nunc per totum fere annum protrahuntur paroxysmi. Urina multa, pellucida, sine sedimento. Infestatur haemorrhoidibus; putridis eructationibus; appetitu deleto; spasms; calculo.

Viribus prostratis, materia podagrica nunc in caput detonat, unde apoplexia, lethargus, paralyfis, delirium, sopor, tremores, et convulsiones universales; nunc in pulmones, unde asthma, tussis, suffocatio; nunc in pleuram, unde pleuritis; nunc in ventriculum et intestina, unde anxietas, nausea, vomitus, diarrhoea. Hisce saevientibus, nullus in parte dolor; et vice versa. Deficiente natura, praegravantur viscera vitalia, et moritur.

9. A systemate vasculoso materia viscida onerato, lassitudo, &c. A ventriculo debilitato, aepsia, &c. A motu humorum in pedibus languido, sudor ibi interruptus, varices. Ab eadem causa et vasis nimis constrictis, ibi sistitur materia podagrica dolorem excitans. A materia viscida acri, febris. A diversa ejus in parte affecta situatione, diversae sensationes. Translatio materiae morbificae in pedem est crisis febris. A madore, vasorumque externorum inflammatione, interna liberantium, doloris remissio. Ab impedita perspiratione et sanguine magis acri, vesperi paroxysmus. Mens irritabilis, ab irritatione generis nervosi. Solvitur paroxysmus, ob materiam subactam. Materia per poros sibi viam faciente, cutis prurit et desquamatur. Tenuioribus diffatis, pars remanet terre-

terrestrior, tophosque producit. A metastasi materiae podagricae in viscera vitalia, symptomata saeva, et mors.

10. Diagnofis patet. Si praegreffis nonnullis podagrae symptomatibus, vel solito paroxyfmi tempore, aeger morbo febrili laborat, ab hoc fonte oriri probabile est.

11. Qualis ingruit febris, talis erit paroxyfmus. Quo magis dolet pars, eo brevior paroxyfmus, longiorque intermiffio; et vice verfa: fecuritatem quoque pollicitur acutus dolor; proprium enim est naturae instrumentum ad materiam podagrae ejiciendam. Partibus nobilioribus multa levat mala, ideoque plerisque magno est ufui. Juvenes facilius curantur quam fenes. In haereditariis et tophaceis medela non expectanda.

12. Totius medelae cardo verfatur in curatione morbi, paroxyfmi, et symptomatum.

Morbus curatur in intermiffione, 1. Vires concoctrices roborando. 2. Nullum fomitem adminiftrando.

Vires concoctrices roborantur, 1. Medicamentis corroborantibus, uti ftomachicis amaris, aromaticis, antifeorbuticis, cortice Peruviano; chalybe vel aquis chalybeatis, praecipue thermis Bathoniensibus.

2. Exercitio leni quotidiano in aëre falubri, praecipue equitatione. 3. Frictionibus. 4. Mature lectum petendo; animi tranquillitate; nulla venere, et cutem mundam ex panno laneo bene tectam cuftodiendo.

Fomitis subministratio impeditur, 1. Dieta rite ordinata modo, genere, et tempore. 2. Potu neque calefaciente, neque debilitante: vino non nisi vinosis vel debilibus concessio. 3. Tinct. rh. amar. bis in septimana repetita, qua crassior victus pars subducetur; flore sulphuris.

Hisce regulis diu obtemperare debet aeger, causis remotis, quae morbum produxerunt, evitatis. Si hae nihil proficiunt, certissime profligatur dieta lactea.

Paroxysmus curatur naturae opitulando, 1. In separatione; dein, 2. In expulsiōe materiae morbificae.

Separatio adjuvatur, 1. Si initio nimium fervet sanguis, ob juventutem vel immodicam potationem, venaesectione cauta. 2. Si nimium torpet, cardiacis. 3. Calore. 4. Potu diluente.

Expulsio perficitur, 1. Diaphoreticis mane adhibitis. 2. Exercitio. 3. Frictione. 4. Inustione cum lino; verberatione cum urtica; cantharidibus applicatis.

13. Quoad symptomata, 1. Si vehementer excruciat dolor et vires aegri exhaurit, cataplasmata emollientia, et urgente summa necessitate, opiata interne vel externe parce administranda; motum enim articuli labefaciunt. 2. Si caput vel pulmones occupat materia podagrica, expellitur phlebotomia; empl. epi past. talis, et fomentationum partibus dolore assuetis applicatione; purgantibus stomachicis.

chicis. 3. Si ventriculum vel intestina, cardiacis fortioribus, exercitio, decoctionibus aromaticis sudorem in lecto moventibus. 4. Diarrhoea non critica, eodem modo curatur. 5. Dolores nephritici, decoctionibus, clysmatibusque emollientibus et thermis calidis.

14. Quare curatu tam difficilis? An ullum specificum adhuc notum, quod podagram radicatus extirpare valet; vel an ulla spes restat tale inveniendi? An in perspiratione cuticulari promovenda tota res agitur? Quare aetas tenera immunis?

S E C T. III.

Rheumatismus.

1. **R**heumatismus, huic morbo vicinus, est dolor transiens, erraticus in musculis vel articulis.

2. Distinguitur, 1. In febrilem et non febrilem.

2. In universalem et localem.

3. Vere et autumno maxime grassatur.

4. Causae remotae sunt, corpus calens frigori subito expositum: ventorum mutationes: sanguinis nimia effusio vel hypocatharsis: plethora ab evacuationibus suppressis: crapulae, pocula, et venus immodica: morbus sanguinem vitians, uti intermittens, scorbutus, lues venerea.

5. An causa proxima est, serum viscidum acre,

vasa serosa et lymphatica musculorum, sed praecipue membranarum et ligamentorum, obstruens ?
Causae remotae, conspectus feri, et distillatio urinae rheumaticae, huic fidem faciunt.

6. Febrilis symptomata sunt, lassitudo, rigor, extremitatum gravitas et frigus, pulsus celer et strictus, sitis, inquietudo, venter constipatus. Die uno vel altero elapso, dolor acutus, ad motum auctus, sedem saepe mutans, articulos praecipue occupat, cum tumore et inflammatione. Sanguis pleuriticus. Caput aliquando vel praecordia occupat. Febre cessante, remanent dolores. Tubercula et anchyloses in articulis saepe formantur.

Non febrilis symptomata sunt, dolores vagi et rigiditas in partibus musculosis, vel ligamentis, plerumque sine tumore: doloribus retrocedentibus oritur anxietas; et vice versa.

7. A vitio sero oritur febris: A vasis distractis, dolor, tumor, inflammatio. Materiae separatione, cessat febris.

8. Crisis perficitur, vel per sudores, vel urinam, vel haemorrhagiam, vel cutis efflorescentias.

9. Diagnos inter rheumatismum non febrilem et arthritidem, quamquam difficilis, attamen consideranti progressum symptomatum patebit.

10. Spes bona dummodo in externis partibus haerent dolores; incerta, si occupant internas. Rheumatismus frequens morbos chronicos inducit; vel in affinem podagram mutatur.

11. Rheumatismus febrilis curatur, 1. Venae-
sectione larga et saepe repetita. 2. Diluentibus et
attenuantibus. 3. Clysmatibus. 4. Medicamen-
tis sudorem post depletionem promoventibus, donec
febris et dolores cessarint. 5. Victu tenuissimo;
calore lecti temperato; quiete.

Rheumatismus non febrilis curatur, 1. Demul-
centibus, aperientibus, diaphoreticis. 2. Unguen-
tis calefacientibus et penetrantibus, vel epispasticis
parti applicatis. 3. Frictione. 4. Cucurbitula
cum scarificatione. 5. Ustione cauteriis. 6. Ther-
mis arte praeparatis, vel naturalibus, quales sunt
Buxtonienses.

12. Ad tumores, cataplasmata emollientia, evi-
tatis repellentibus: ad dolores saevos, opium: ad
partium rigiditatem, thermae conveniunt.

13. Est species rheumatismi, a loco affecto, is-
chias appellata. Oritur a febre, cubatione terrena,
omnibusque antedictis causis. Haeret in ligamentis
acetabuli. Advenit torpore, impedito motu, for-
micatione, nonnunquam vehemente febre. Per
totum crus ad pedes saepe descendit dolor. Pars
debilitatur, abbreviatur, claudicat. Curatur uti
rheumatismus chronicus.

14. Est et alia species quae lumbago rheumatica
appellatur. Saevissimus haeret in lumbis dolor, de-
scendens ad articulum femoris, vel ad os sacrum,
vel transverso itinere per latera ad vesicam. Cau-
sa est ligamentorum vertebraliū inflammatio. Cu-

ratur venaesectione et medicamentis topicis, viz. unguentis calidissimis penetrantibus, vel empl. epispasticis. Hunc morbum epidemice grassantem semel vidi.

15. An differentia inter rheumatismum et arthritidem consistat in ipsa causa, vel loco affecto solummodo, vel ambobus? An causa diversarum specierum rheumatismi eadem sit? Quare rheumatismus facilius quam arthritis curatur?

S E C T. I V.

Febris purpurata vel miliaris.

1. **F**EBRIS purpurata vel miliaris nomen tenet a pustulis rubris vel albis, seminis milii speciem prae se ferentibus. Antiquis medicis plane incognita fuit: ducentis abhinc annis Lipsiae primo sese monstravit.

2. Distinguitur, 1. In rubram et albam; in priore pustulae rubrae, in posteriore albae sunt. 2. In idiopathicam et symptomaticam; saepe enim conjungitur cum variolis, morbillis, et diversis febribus.

3. Adoritur laxos habitus; temperamenta phlegmatica; infantes et senes saepius quam adultos; foeminas saepius quam viros, et inter illas nobiliores, delicatas, fluore albo affectas, et saepissime puerperas;

puerperas; quia humores in harum vasis uterinis stagnant et corrumpuntur, et multum sudant.

4. Causae remotae sunt animi pathemata relaxantia, qualia moeror et sollicitudo; magnae evacuationes; vigiliae; meditatio; vita otiosa; aër vapidus; aestas pluviosa; dieta nimis aquosa ex vegetabilibus, et dulcibus; aqua impura; alvus adstricta; sudores nimis protracti.

5. An causa proxima est nimia copia, lentescencia, et acrimonia tenuium humorum vasa subcutanea oppilantium? Hanc opinionem confirmant causae praedisponentes et remotae, medela, et cadaverum infectio.

6. Hisce symptomatibus stipatur febris miliaris. Praecedit frigus et horror: Sequitur calor non admodum intensus; virium defectio; spirituum depressio; pulsus frequens et debilis; respiratio oppressa et suspiriosa; insomnium; leve delirium; lingua alba; urina naturalis vel pallida; alvus adstricta vel laxa; tremor manuum; remissio et exacerbatio febris; vigiliae; spirituum commotio; aestus in volis manuum; in puerperis lochiorum et lactis suppressio. Insueta punctio sub cute sentitur. Huic succedit cutis asperitas, et innumerae pustulae albae vel rubrae, milii semen referentes, quae sensim implentur ichore foetido. Tunc mitigantur symptomata; pulsus plenior et mollior fit; animo redit vigor; cutis madescit; sudor foetidus erumpit; urina devenit colorata; evacuationes suppressae redeunt;

deunt ; et pustulae , post decursum plerumque septem dierum , arescunt et desquamantur cum molesto pruritu.

7. A tenuiorum humorum nimia copia et acrimonia facillime deducenda sunt haec symptomata.

8. Distinguitur a morbillis crebro et celeri pustularum retrocessione , pruritu molesto , odore foetido , et ortu ab humoribus intus corruptis , et non a contagione , vel epidemica aëris constitutione.

9. Purpura rubra mitior est albâ. Respiratio facilis , pustulae leni diaphoresi sese ostendentes , remittente tunc febre , vel pulsu molliori et ampliori , et multo fero plena , signa bona ; sed corpus impurum , respiratio laboriosa , magna spiritum dejectio , sanguis dissolutus , stillae sanguinis e naribus , eruptio pustularum tertio vel quarto die et sine levamine , mala. Si pustulae omnino retrocedunt cum exacerbatione symptomatum , anxietate , dolore , convulsionibus , apoplexia , vel signis inflammationis internae , actum est de aegro. In puerperis diarrhoea timenda est , quia lochiorum fluxum impedit.

10. Morbus ejusque curatio dividuntur in statum febrilem et statum eruptionis. In statu febrili indicatio est , febrem in debito moderamine retinere. Huic intentioni conducunt vesicantia unum post alterum applicata per totum morbi decursum , potus ex aqua pulli , animus tranquillus , calor lecti , et situs horizontalis. Venaesectio raro , nisi urgente aliquo

quo symptomate vel pulso duriusculo , prodest ;
saepe nocet.

In statu eruptionis , conducunt ad materiam mor-
bificam gradatim expellendam , fons ad artus adhi-
biti , et lenissima diaphoretica , evitatis sudorificis et
calescentibus , frigoreque externo.

Si in longum trahatur morbus , si pus tenue et fa-
niosum , si pulsus debilis , si morbus remissiones et
exacerbationes habet , cort. Peruvianus administran-
dus est.

In morbi declinatione , si pustulae exiguae , ne-
que materiam morbificam continere valeant , tunc
per intestina laxantibus leniter educenda est materia
superflua.

11. Ad retrocessum pustularum , cucurbitulae cum
scarificatione , et hirudines venis temporalibus , si
pulsus durus ; fons ; vesicatoria ; potus calidiuscu-
la et subacida ; calor lecti ; mens hilaris , et redeun-
te madore , mitia diaphoretica.

12. In morbo complicato cum puerperio vel aliis
febris , curationis ratio pendet ex prudenti utrius-
que consideratione ; eo itur quo symptomata magis
urgent.

13. Prophylaxis nititur aëre puro , sicco , et cali-
diori ; cute bene perspirabili ; alvo aperto ; victu
subacido ; attenuantibus ; et exercitio.

S E C T. V.

Febris scarlatina.

PRaecedenti perfimilis est febris a colore scarlatina dicta; ubi maculae amplae rubrae supra cutem non elevatae, hinc inde apparent, cum calore, ariditate, sensibilitate, pruritu cutis, et febre acuta. Elapsis tribus vel quatuor vel quinque diebus, maculae disparent et cutis desquamatur. Curatur venae-sectione, laxantibus, et potionibus diluentibus.

S E C T. VI.

Erysipelas.

1. **E**Rysipelas, vel ignis sacer, vel rosa, vel ignis sancti Antonii, est inflammatio in summa cute et pinguedine, late serpens, cum dolore, calore, et rubore.

2. Distinguitur, 1. In erysipelas cum pustulis et sine pustulis. 2. In ulceratum vel non ulceratum. 3. In idiopathicum et symptomaticum. 4. Secundum partes affectas.

3. Ad hunc morbum dispositi sunt plethorici; sanguinei; juvenes; foeminae gravidae; scorbutici; cacochymici; a parentibus huic obnoxiiis progeneriti;

niti; et hoc malum semel passi. Ab anno trigesimo ad quadragesimum praecipue infestat.

4. Causae remotae sunt animi affectus violenti; ira imprimis et terror; subitum refrigerium corporis a calore solis antea calefacti; liquores fermentati; potiones, et balnea nimis calida; evacuationes naturales vel artificiales suppressae vel omissae; aër humidus et pluviosus; perspiratio quocunque modo impedita.

5. An causae proximae sunt acres et causticae particulae, non a corrupta bile, uti vulgo putatur, sed ab humoribus, qui secerni debent, retentis et corrumpentibus, provenientes? Hanc opinionem confirmant causae praedisponentes et remotae, symptomataque.

6. Sedes hujus morbi primaria est cutis et subjacens pinguedo, uti docet cadaverum inspectio.

7. Invadit erysipelas horrore; insequente febrili calore; siti; inquietudine; pulsu frequenti; sanguine plerumque crusta cooperto; virium prostratione; dorsi capitisque dolore; vomitu; delirio; anxietate; corporis jactatione; comate; vigiliis. Secundo, tertio, vel quarto die, cutis intumescit cum dolore et rubore, et tumor superintegitur denso pustularum agmine, quae in vesiculas, tenuem humorem continentes, elevantur, febre interim recedente. Serpit tumor. Infestat saepe extremitates, abdomen, mammas et glandulas axillares; sed saepissime faciem, ubi oculi clauduntur, nares et fauces

ces siccescunt, et sopor conjungitur. Si morbus terminatur resolutione, tumor sensim subsidit, ardor et dolor evanescent, color roseus in flavum mutatur, et cuticula in squamas fatiscens secedit. Si in suppurationem abeat, ulcera mali moris, vix sanabilia, producuntur.

8. Haec symptomata facillime deduci possunt a tenui et acerrimo humore.

9. Tumor erysipelatis depressus, late sese diffundens, et albicans post compressionem, satis distinguitur a phlegmone, ubi inflammatio profundior et color post tactum non recedit. A peste discrepat, quamvis in multis persimili, erysipelas, quia neque contagio oritur, neque contagiosum est, neque tanto stipatur periculo.

10. In levioribus hujus morbi speciebus non magnum adest periculum: sed, si gravior inflammatio corpus cacochymicum corripit cum perpetuo comate vel delirio, in angusto spes est. Erysipelas retrocedens vel retropulsum, deliria, inflammationes internas, asthma, spasmos et gangraenam inducit. Si tumor livescat, gangraena prope adest. Quo crassius et albidius pus, eo minus; quo tenuius et pallidius, eo majus periculum.

11. Indicatio curativa postulat febris mitigationem, ut promoveatur separatio humorum morbosorum a sanis; exclusionem totalem materiae morbificae; et quo minus serpat, ejus expulsionem e corpore.

Febris

Febris mitigatur venae sectione pulsu aestimanda. Exclusio perficitur potionibus diluentibus, demulcentibus, et medicamentis diaphoreticis. Expulsio materiae, quando caput occupat, vel longius in vicinas partes serpit, optime perficitur lenissimis laxantibus, et emplastris epispasticis in vicinio applicatis.

Convenit dieta infirmissimae materiae; evitatis, ut si pulsus deficiat, medicamentis internis calefacientibus.

12. Farina faenugraeci vel tritici supra partem inspersa, et calor lecti tepidus est optima applicatio externa; nocent enim omnia repellentia, aquosa, et oleosa. Si adsint gangraenae signa, fomentationes spirituosae, cataplasmata ex medicamentis calorem excitantibus, et cortex Peruvianus conducunt. Vinum in hoc morbi statu non alienum est.

13. Est erysipelatis certa species quae, quia corpus circiter umbilicum instar cinguli cingit, zona, vel zoster appellatur. Stipatur diversis tumoribus, micobitis pustulis urentibus, valde dolentibus, hinc inde sese monstrantibus. Curatur uti prior morbus.

14. Est et alia species a Sydenhamo descripta, quam ipse, durante constitutione variolosa, quoque vidi. Superveniebat feбри, tertio vel quarto die, eruptio pustularum erysipelacearum, quae humorem flavescens continebant, febrem mitigabant; et post quatuor dies disparebant. Facillime venae sectioni et purgantibus cessit.

S E C T. VII.

Variolae.

1. **V**ariolae in Ægypto et interioribus Arabiae locis se primo manifestabant, initio septimi saeculi. Abhinc, cum armis Saracenorum paripassu progredientes, per Hispaniam, dein per totam Europam, vagatae sunt. Eximias in hoc morbo laudes meruit Sydenhamus.

2. Verno tempore ingrediuntur, aestivo praecipue grassantur, autumnali cedunt, brumali vix apparent. Tenella aetas maxime huic morbo obnoxia. Rarissime secunda vice variolas patitur quisquam.

3. Semina variolarum non a parentibus ad prolem derivantur, aliter haud in nostro orbe tamdiu latuissent; sed a plagis orientalibus advecta, uti caeterorum epidemicorum, in atmosphaera volitant.

4. Miasmata variolosa videntur esse admodum subtilia, inflammantia, stimulantia.

5. Oritur morbus, 1. Immediate ab aëre externo materia variolosa repleto. 2. Contagione ab infecto. 3. Infectione.

6. Introitum morbo praebent vasa cutis et pulmonum absorbentia, membrana oris nasique interna, viaeque alimenti,

7. Variolae

7. Variolae distinguuntur primo in discretas, confluentes, cohaerentes. 2. In communes, crystallinas, filiquosas, verrucosas, sanguineas.

8. Morbus admodum regularis, et se dividit in quatuor stadia, febris primariae, eruptionis, suppurationis, febris secundariae.

9. Advenit horripilatione; tremoribus; animi deliquiis; doloribus totius corporis, sed praecipue occipitis, faucium, dorsique; siti; calore; inquietudine; pulsu celeri, duro; nausea, vomitu; oculorum scintillatione; somnolentia. Acute dolet orificium superius ventriculi, ut et aliquando latus. Primis diebus sudoribus adulti, insultibus epilepticis infantes obnoxii. Sanguis, paucis elapsis horis, pleuriticus. Duos, tres, vel quatuor dies durat stadium febrile.

In confluentibus, secundo vel tertio; in discretis, tertio, quarto vel quinto plerumque die, oriuntur puncta parva, rubra, morsus pulicum aemulancia; conspiciuntur primo in facie, paucis horis postea in pectore et brachiis, postero, vel tertio die, in extremitatibus inferioribus. Inflammanur, elevantur, dolent, calent. Si discretae sunt, eruptione procedente, cedit plerumque febris; si confluentes, mitigatur. Sexto circiter die, finita irruptione, in confluentibus, cohaerentibus, et saepe in discretis, oscatet tenui saliva, quae gradatim ad veram salivationem augetur. Diarrhoea infantibus salivationis vicem praestat. Fauces inflammanur, tument, do-

lent. Septimo plerumque die palpebrae turgescunt, materia serosa, et sequente, oculos obvolvunt. Eodem tempore tumescere incipit facies, pustularumque interstitia rubescere, dolescere. Octavo die, ad suppurationem tendunt pustulae: tunc stadium irruptionis finitur.

Pustulae suam magnitudinem adeptae, asperae evadunt, albescunt, et pure replentur, primo in facie, dein eodem ordine in caeteris corporis partibus, quo ortae fuerunt; sputum spissius evadit, et copia augetur; magis dolent fauces; urina saepe sanguinolenta; nunc pure turgent pustulae; cutis quasi igne comburitur, et vix prae molestia cubitus somnusve. Decimum circiter diem terminatur stadium tertium suppurationis.

Hi tumores purulenti in facie primo arefcere, et flavescere incipiunt. Febris accenditur major in confluentibus quam discretis, cum pulsu pleno, duro; siti; anxietate; sanguine pleuritico. Gradatim detumescit facies, sputusque viscidus diminuitur. Eodem tempore manus brachiaque inflantur, vel inflari debent, usque ad diem decimum tertium, quando tumor faciei et salivatio omnino cessant. In extremitatibus pustulae suos sacculos rumpunt. In graveſcente febre, in confluentibus praesertim, horrenda adveniunt symptomata, uti delirium, coma, inflammatio pulmonum caeterorumque viscerum. Defluxio viscida, tumor faucium, nasusque infarctus, minitant strangulationem. Mutationes multas fallaces

ces patitur aeger. Tandem ab undecimo ad decimum septimum, vel perit, vi morbi oppressus, vel a febre, visu recuperato, convalescit. Cutis nunc crustis aridis infestatur, postea decedentibus, vestigiaque alte impressa relinquentibus.

10. Crisis febris secundariae perficitur, vel sede, vel urina multa crassa.

11. Post morbum finitum, sequuntur oculorum inflammationes, ulcera foeda, abscessus, juncturarum tumores, phthisis, tabes, aliaque similia.

12. A miasmate varioloso, cum sanguine misto, oritur stadium febrile: Ab eadem materia, in cutem ejecta, febris cessio. A pustulis interne irruentibus, dolent fauces. Salivatio est nifus naturae ad reliquias materiei variolosae expellendas: eodem tendit faciei et palpebrarum tumor. Interstitiorum dolor, a tensione. A retenta perspiratione, pure multo, et particulis variolosis, iterum in sanguinem resorptis, febris secundaria, ejusque varia symptomata. In extremitatibus pus remorâ acredinem concipit, cutemque exedit.

13. Diagnofis probabilis redditur in primo stadio, si epidemicae regnant variolae, si inferior occipitis pars, fauces, lumbi, sed praecipue os superius ventriculi dolent. Ab erysipelate, symptomatibus distinguitur. Aliquando febris eruptiva, variolas aemulans, eodem tempore grassatur; sed non eadem stadia percurrit; ergo facile distinguitur. Morbo elap-

fo, ob regularem symptomatum successionem, nulla restat difficultas.

14. Variolae eo benigniores, quo tardius; eo periculosiores, quo citius in hyeme adveniunt. In tenera aetate, mitior morbus; in magis firma et provecta, vehementior.

Caeteris paribus, quo diuturnius stadium primum, eo mitiores variolae; quo brevius, eo peiores expectandae. Si in latere, vel ore ventriculi haeret dolor acutus, malo profiscuntur omine.

Quo pustulae magis confluentes, quo numerosiores in facie et corporis trunco, quo magis depressae, quo febris minor remissio in secundo stadio, eo majus periculum; et vice versa. Delirium, eruptionem subsequens, haud leviter nos terrere debet. Defectus salivationis, in depressis et confluentibus, signum pessimum. Quo magis interstitia rubent, uti rosae damascenae, eo melior spes; quo magis pallent, eo peior.

Si pus album, viscidum, sacculosque optime distendit, indicium faustum: Si e contrario fuscum et tenue, pustulaeque flavescunt, vel apices indentatos habent, indicium infaustum. Si livent interstitia, vel ipsae pustulae, mors instat.

Si febris secundaria apparet, ante pustularum retrocessum, omen malum. Si, facie detumente, ptyalismoque desinente, non turgescunt eadem proportionem manus et brachia, mortiferum in confluentibus signum est. Si prae nimio calore, stragula sustinere

tinere non potest aeger, adest delirium. Magna faucium inflammatio, spiritus creber, urina multa pellucida cum nubeculis suspensis, stridor dentium, floccorum lectio, mortem intentant. Haud fidentum est delirio remittenti, si eadem durat febris.

15. Modus curationis in primo stadio est, ut febris in iusto moderamine conservetur, ad materiam variolosam seponendam. Perficitur, 1. Venaesectione pulsu, viribus, antea vita, symptomatibus, mensuranda. 2. Vomitu. 3. Alvi leni solutione. 4. Sanguinem, potu multo acidulo, diluendo. 5. Calore moderato. 6. Extremitates, immediate ante eruptionem, fomentationibus emollientibus relaxando, ut minor ad partes nobiliores, major ad ignobiliores materiae variolosae fluxus fiat. Ad acutum in orificio ventriculi dolorem, fomentationes continue applicentur. Ad sudores compescendos, lecto abstineat aeger, vel leviter ibi tegatur.

In secundo stadio scopus est, naturae materiam variolosam ad cutem eliminanti, suppetias ferre. Si deficit natura ob nimiam debilitatem, quam indicat pulsus imbecillis et languidus, adjuvatur, 1. Cardiacis. Si ob nimiam vasorum repletionem et sanguinis visciditatem, quae cognoscitur duritie, viribusque pulsus, adjuvatur, 2. Sanguinis missione. 3. Attenuantibus. Si medium iter tenet, tota res sibi permittenda.

In tertio stadio iisdem, ac in priore, methodis pustulae sustinendae, et suppuratio promovenda. In

his duobus stadiis conveniunt, 1. Dieta tenuissima, refrigerans. 2. Potus multus acidulus. 3. Frigoris evitatio. 4. Ad molestiam et infomnium, anodyna. 5. Ad urinam sanguineam et morbi malignitatem, spir. vitr. cum potu, ad gratam aciditatem, mistus. 6. Ad urinae suppressionem, e toro exitus ad aërem frigidiusculum, cum diureticis et laxantibus.

In quarto stadio obviam itur feбри secundariae, ejusque symptomatibus, 1. Venaesectione saepius repetita, dum pulsus sustinere potest. 2. Epispasticis. 3. Alvum frequenter solvendo purgantibus, dummodo pulsus non deficit. 4. Acidis vegetabilibus cum potu mistis. 5. Si vires succumbunt, cardiacis subveniendo.

Ad tumorem faucium et defluxionem viscidam; externe cataplasmata, interne gargarismi, vomitus, vesicatoria, situs fere erectus; ad nasi infarctionem, vapores emollientes; ad calorem faciei urentem, flos lactis tepesfactus et cum plumis illinitus; ad profunda vestigia eradicanda, olei blandissimi inunctio; in abortionibus et mensium nimio fluxu, incrassantia et adstringentia interne sumpta, profunt. Vigesimo primo die, iterum sanguis mitti et purgationes institui debent.

16. Crystallinae, diureticis, epispasticis et cardiacis: 2. Verrucosae, digerentibus et epispasticis: 3. Sanguineae, incrassantibus, antisepticis, vino rubro Gallico, et cort. Peruviano, aggrediendae sunt.

17. In

17. In variolis insitivis, attentione habita ad tempus, dietam, et temperiem aegri, vis morbi egregie laxatur; morbo septimo, octavo, nono, vel decimo die sese monstrante, citius et benignius sua stadia percurrente, et febre secundaria omnino fere evanescente.

18. Uti febris secundaria materiae reassumptae effectus est, annon stadium hoc periculosissimum omnino tolli potest, pus e pustulis incisione educendo? Opus certe taedii plenum, sed praemium magnum. Idem perficit natura in extremitatibus.

19. An methodus antiphlogistica vel specifica, in primo stadio usurpata, ulteriorem hujus morbi progressum impedire queat? Neque consentaneum videtur legibus naturae aeternis, neque praxi adhuc confirmatur.

20. Annon pus tenue et fuscum in tertio stadio corrigi potest cortice Peruviano? An miasmata variolosorum diversae species sunt, vel solo diversitas ab infecto corpore? An periculum variolarum a copia recepta, vel a statu sanguinis inflammatorio, vel ab ambobus, dependet? An unicuique pustulae materia adest variolosa? An se multiplicare potest?

S E C T. VIII.

Morbilli.

1. **E**Andem originem cum variolis morbilli habent, fimilique contagione per orbem vagantur; nec plus una vice, nifi perquam rariffime, quenquam corripunt. Sed perperam a multis fcriptoribus fimul tractantur; naturaliter enim diftinguuntur.

2. Mense Januario ingrediuntur, circa vernum aequinoctium maxime grassantur, et mense Julio evanescunt. Teneram aetatem praecipue adoriuntur.

3. Tria ftadia habent morbilli, contagii, eruptionis et exarescentiae.

4. Morbus incipit tremoribus vagis; frigore et calore alternatim; hisce supervenit febris continua cum fiti, calore intenso, lingua alba, capitis gravedine, fomnolentia, sternutatione, tuffi ficca faepe admodum molefta, oculis fcintillantibus tenuemque humorem deftillantibus, palpebris tumefactis. Vomitus nonnunquam adest. Stadium primum.

Quartum circiter diem plerumque apparent in facie maculae, parvae, rubrae inftar morsus pulicum, quae sibi invicem implicatae maculas majores conflituunt fupra cutem elevatas. Poftea latae maculae
apparent

apparent in trunco corporis et extremitatibus, haud supra cutem eminentes. Cessat plerumque vomitus; sed intenditur febris, tussis, et respirationis difficultas. Superveniunt saepe sudores ei diarrhoea. Stadium secundum.

Sextum circiter diem pustulae in facie exarescunt, et cutis desquamatur; postea idem accidit per totum corpus. Nono die non amplius conspiciuntur, cutisque quasi farina conspergitur. Eodem tempore nonnunquam mitigantur, nonnunquam augentur febris et tussis, quae saepe in peripneumoniam periculosa terminantur. Diarrhoea post morbum aliquando supervenit. Stadium tertium.

5. Crisis perficitur sudoribus, alvi fluxu, et urina copiosa. Nono plerumque die suffocantur infantes, ex nimio feri acris affluxu.

6. A miasmate morbilloso, sanguinem et salios humores, praecipue glandulae lachrymalis, inquinante, oriuntur omnia haec symptomata.

7. Diagnofis dirigitur a constitutione regnante, oculis tenuem humorem destillantibus, titillatione in naso, inquietudine magna, calore intenso, tussi et latis rubris maculis in pectore, haud supra cutem elevatis.

8. Prognofis eo periculofior, quo tardior eruptio. Diarrhoea mitis et cutis humiditas febrem mitigant. Si pustulae iterum sese recondunt, cum delirio, signum est mortis imminentis; si livescunt, periculum magnum. Nimia rubedo vel pallor pustularum,

rum, virium prostratio, vomitus, inquietudo summa, deglutitio difficilis, vel aliae maculae, uti petechiae purpureae, signa mala sunt. Tussicula cum raucedine, morbo finito, perdurans saepe phthiseos causa fit. Febris lenta, tabes, et abdominis tumor, alvi fluxum, per aliquot septimanas permanentem, sequuntur.

9. Curantur, 1. Venaesectione aetate, viribus, &c. mensuranda. 2. Vomitu. 3. Dieta tenuissima. 4. Potu multo diluente acidulo.

10. Ad tussim mitigandam, medicamenta pectoralia; ad insomnium, declinante morbo, anodyna; ad maculas purpureas, venaesectione, si adsit plenitudo, et elix. vitriol. conducunt; ad peripneumoniam et diarrhoeam, methodus in hisce morbis usitata.

11. Caveant convalescentes ne nimis praemature sese committant frigido aëri, vel salubrem victus rationem lautiori posthabeant; plectuntur enim postea catarrho suffocativo, asthma, phthisi, et tabe.

12. Morbilli per insitionem, ope sanguinis infecti, communicantur, uti a me usu confirmatum est. Die sexto plerumque febricula sese monstrat, mitissima tussicula sine insomnio, et inflammatoriis symptomatibus concomitante; et neque febre hectica, neque tussi, neque oculis inflammatis succedentibus.

LIBER TERTIUS.

De MORBIS NON FEBRILIBUS.

P A R S P R I M A.

De morbis totius corporis.

S E C T. I.

De morborum non febrilium distributione.

OMNIBUS quae ad morbos febriles pertinent spectatis, nunc ad non febriles perventum, quorum idonea in diversas classes distributio paulo difficilior est. Haec mihi optima videtur, in quinque classes redigere. In prima, distribuuntur morbi qui consistere videntur in primario in totis corporibus, quamvis nonnulli posse ita in partes detonant. In secunda, qui praecipue afficiunt cerebrum vel genus nervosum. In tertia, qui oriuntur a labe viscerum. In quarta, qui occupant naturalia vel uterum. In quinta, quibus obnoxia est aetas infantilis.

S E C T.

S E C T. II.

Scorbutus.

1. **S**corbutus tam varia habet symptomata, ut nulla dari possit definitio; nihilominus morbus specificus et distinctus ab omnibus aliis apparet. Antiquis cognitus fuit, quanquam inter illos, ob hyemes navigationesque contractiores, non tantum neque tam saepe saeviebat. Bene de civibus meret Lynd, ob id volumen quod de scorbuto composuit.

2. Variæ hujus morbi distinctiones a practicis traditæ, oriri videntur potius a variis aegrorum constitutionibus, quam a diversa causa; si alium, præter male fundatam opinionem, parentem agnoscunt. Hinc recte distinguitur in calidam, quando inflammatio adest; et frigidam, quando abest.

3. Foeminas, viros effoetos, urbanos, studiosos, moerori indulgentes, convalescentes, et populos septentrionales, præcipue terram paludosam habitantes, adoritur.

4. Causæ remotæ sunt aër humidus paludosus; dieta crassa ex salitis, fumatis, et induratis carnibus vel piscibus; aquae corruptæ; evacuationes nimiae vel nimis parcae; morbi prægressi; animi pathemata reprimentia, uti moeror, timor, &c.;
cibus

vicibus post exercitium immodicum ; vita otiosa cum
vicibi intemperantia ; et labes haereditaria. Annon
elabes viscerum potius a morbo excitatur , quam
morbum excitat , quia aliquando nulla adest ?

5. An putredo et attenuatio in ultimis nostrorum
humorum particulis est causa proxima ? Huic opi-
nioni favet causarum remotarum contemplatio ,
symptomata , medela , et cadaverum incisio.

6. Symptomata hujus variantis morbi praecipua
haec sunt : Debilitas ; lassitudo ; defatigatio insoli-
ta post motum ; respiratio difficilis et constricta ;
nausea ; rubedo , tumor , pruritus et ulcera gingi-
varum , vel linguae ; denudatio , vacillatio , caries
dentium ; spiritus male olens ; pulsus plerumque
debilis , raro durus , et semper fere ad motum cita-
tus ; urina rubella , foetens , et pellicula oleosa su-
perne tecta ; tibiaram dolor et tumor ; dolores ven-
tris , pectoris , vertebrarum , et musculorum om-
nium ; orthopnoea ; salivatio ; lethargus aut insom-
nium ; paralysis extremitatum ; haemorrhagiae a
invariis locis ; scabies , crustae humidae siccaeque , et
cutis squamosa ; pustulae , ulcera , maculae lividae
saepe in gangraenam terminantes ; facies lurida ; fe-
bres erraticae , continuae , vel intermittentes ; palpi-
tatio cordis ; oesophagi constrictiones ; tendinum
vel articulorum rigiditas ; animi dejectiones , et ter-
rores ob nullam causam ; ulcerum antiquorum aper-
tura ; obstructions , schirrositates , ulcera et gan-
graena viscerum ; lipothymia ; mors subita.

7. Debilitas

7. Debilitas oritur ab humorum putredine et nimia dissolutione ; ad robur enim corporis requiritur sanguis nec nimis acris , nec nimis tenuis ; respiratio difficilis , a summa debilitate ; gingivarum tumor et ulceratio , ab obstructione et salivae acredine ; foetens halena , a putridis particulis per pulmones secretis ; color luridus , a vasis serosis sanguine dissoluto repletis ; debilis circulatio , et tumor tibiæ , a debilitate totius systematis tam arteriosi quam nervosi ; dolores , ab acris particulis in varias partes delatis ; salivatio , ab acris saliva et emissariis erosio ; ab acris et attenuato sanguine , paralyxis , hæmorrhagiæ , maculae lividae , ulcera interna , gangraena , mors.

8. Diagnos perquam certissima si adsit debilitas , foetens halena , gingivæ tumefactæ , maculae lividae , et dissolutus sanguis. Scorbutus distinguitur ab ictero nigro , quia in illo neque os amarum , neque stercora porracea adsunt ; a malo hypochondriaco vel hysterico , quia hæc neque maculas , neque ulcera , neque gingivas tumidas habent ; a malo venereo , quia hoc occupat partes plane diversas , viz. palatum , tonsillas ; &c. ; a cachexia , ob hujus flacciditatem et ulcerum immunitatem.

9. Prognosis , nisi in summa corporis debilitate , vel dietæ vegetabilis deficientia , bona ; si hæc adsint , incerta. In adolescentibus , et foeminis menstrua patientibus , sanabilior est scorbutus , quam in senibus vel debilitatis , ubi sæpe terminatur in atrophiam ,

sophiam, paralyfim, hydropem, dysenteriam, apoplexiam, sphacelationem, quae in his difficillime curantur. Alvus vegetabili dieta soluta, cutis mollis et humida, colorque macularum flavescentis securitatem pollicentur. Tumores erumpentes, iterumque evanescentes, paralyfim indicant. Tormina ventris diuturna vel tympanitidem vel mortem subitam praesagiunt. Respiratio difficilis periculosa. Quo gingivae magis ulcerantur, vel maculae nigrescunt, eo saevior morbus. Animi deliquia imminentem mortem plerumque denunciant.

10. Medela versatur in putridis et acribus partibus, corrigendis et ejiciendis, corporeque restaurando.

Perficitur, 1. Leni alvi solutione, subinde repetita, cum rheo, fruct. tamarind. vel crem. tart.

2. Dieta ex vegetabilibus recentibus, lacte vel sero lactis et pane bene fermentato, omnino praeparata.

3. Succis vegetabilium acidorum sinceris, viz. mali aurantiae, vel citreae, acetosae, &c. vel fermentatis, viz. vino pomaceo, Rhenano, aceto, lacte ebullato, &c. 4. Herbis recentibus antiscorbuticis

condictis, vel succis earum expressis. Si calefaciant, cum acidis melius propinantur. 5. Mane aquam puram et mollem, vel ferro impregnata, affatim

bibendo, dummodo debito modo per rhenes secernatur. 6. Lenem sudorem salibus volatilibus, acet. theriacal. &c. mane eliciendo. 7. Medicamen-

tis usu comprobatis, viz. cort. winter. herba vermiculari, ruta muraria, cheledon. min. summit. abietis

etis rubr. oxymel. scillitic. 8. Amaris, corroborantibus, et adstringentibus. 9. Frictione et exercitatione viribus accommodata; aëre sicco et temperato. 10. Venere, ebrietate, tristitia, studiis praecipue nocturnis, moerore, causisque remotis evitatis: ab harum enim mutatione haud notata, monitum practicum, ni fallor, oritur; saepe cessasse scorbutum, desuetis ad tempus medicamentis.

11. Ventris cruciatibus, clysmata demulcentia; fummis doloribus, opiata; lipothymiae, vinum meracum, spes, quies, et situs supinus; gingivis tumidis et dentibus vacillantibus, elix. vitriol. alumen adstringentia et spirituosae; articulorum rigiditati, fomentationes conveniunt.

12. Nautis, ubi licet, et convalescentibus est praesidio corpus bene vestitum habere; vestes madidas cito exuere; pro dieta ex legumine et semiputrefactis salitisque carnibus, nonnunquam substituere juscula ex carnibus insulsis, ova, olera, panemque fermentatum; cerevisia cum abiete rubro confecta uti; cepa, allium, sinapi, et condimenta saepe assumere; corpusque exercere.

13. Quare nonnunquam tam difficilis curatu? Annon noceat mercurius? Quare febris humoribus putrefactis non semper adest? An natura putredini gradatim se assuefacit?

S E C T. III.

Hydrops.

1. **E**ST extravasatio lymphae vel fluidi serosi in tunicam cellularem, vel cavitates corporis diversas.

2. Distinguitur, 1. In anasarcam vel leucophlegmaticam, ascitem, tympanitim, hydropem pectoris et uteri, hydrocelem, hydrocephalum, aliasque species. 2. In ascitem veram et spuriam seu hydatides. 3. In hydropem lentum et acutum.

3. Hoc morbo maxime tentantur foeminae annum circa quinquagesimum; qui habitu corporis molli et obeso praediti sunt; senes sedentarii, uti studiosi, sartores, sutores, &c. et in humido aëre degentes, vel opus aquaticum exercentes, quales sunt lotores et piscatores.

4. Causae remotae sunt cruda et viscida dieta: spirituum fermentatorum, vini, vel cerevisiae nimia ingurgitatio: aquae frigidae potus quando corpus incalescit: suppressio mensium, lochiorum vel haemorrhoidum: arthritis vel oedema retropulsa: purgantia fortiora: salivatio mercurialis: immoderata venaesectio: nimis cita obturatio alvini fluxus opiatidis: haemorrhagiae; dysenteria; phthisis; icterus; febris continua, remittens vel intermittens: graviditas: scirrhusi tumores viscerum abdominalium, sed prae-

cipue hepatis: polyposae vel lapidosae circa cor concretiones.

5. Morbum immediate producant, 1. Glandularum vel vasorum lymphaticorum obstructio, dilatatio et disruptio: cadaverum inspectio hanc causam verisimilem reddit; tamen rarissime ob peritonaei resistentiam accidit. 2. Resorptio fluidorum tenuium in abdomen secretorum impedita ob tumores viscerum, praecipue hepatis, tubercula pulmonum, et polyposas circa cor concretiones; ligaturae et compressiones venarum sanguinem reducentium, tumorem oedematofum partis in vivis animalibus producentes, hujus causae veritatem elucidant. 3. Sanguinis nimia fusio et vasorum laxitas. Hinc in omni hydrope eadem existit causa proxima, nempe diminuta venarum resorbentium imbibitio, vel minor imbibitio venarum, quam excretio arteriarum exhalantium.

6. In leucophlegmatia, corpus pallefcit et emollescit; pedes tument, praecipue vesperi, et vestigia digiti comprimentis ad tempus retinent; gradatim ascendit tumor per totam membranam cellularem; inflantur scrotum, penis, palpebrae, totumque corpus; aeger cibum averfatur, sed potum appetit; dyspnoea et tussi laborat; urina aquosa et pallida; pulsusque parvus, citatus et inaequalis; nunquam sudat; in tibiis apparent maculae et vesiculae, quae in ulcera insanabilia degenerant.

Ascitis stipatur tumore abdominis; dyspnoea, praecipue

cipue in lecto ; gravitate ; alvo plerumque constipata ; urina pauca , crassa , et lateritium sedimentum deponente ; tumore scroti ; aquarum fluctuatione , si propriis faccis non continentur ; exomphalo ; febre lenta ; putrefactione aquarum ; inflammatione , ulceratione , et gangraena viscerum abdominalium ; morte. Aqua in abdomine contenta est vel limpida , vel instar loturae carniū , et super ignem concrevit.

7. Hydrops solvitur diarrhoea ; urinae profluvio ; vel disruptione cutis in anasarca , aut abdominis in ascite.

8. A feri lentore , extravasatione , mole et tandem corruptione , haec oriuntur symptomata.

9. Dignoscitur a gravitate ascitis , calore pallido , siti , febre et fluctuatione. Quando in vesiculis continetur , diagnosi difficilior.

10. Prognosis hydropis , praecipue ascitis , valde incerta. Si appetitus non deletur , si urina potui aequalis est , et albescit , visceraque sana sunt , tunc secundae veletudinis spes est. Viscera scirrhusa , urina turbida et parca , sitis debilitas , tussis , evacuationes , vel morbi antegressi , malus corporis habitus , febris , vel recidivatio , incurabilem denunciant. Paroxysmus comatosus lethalis est. Ascitis pejor anasarca.

11. Huic contra itur aquam evacuando et corpus postea roborando.

Aquae evacuantur , 1. Purgantibus hydragogis dictis ,

dictis, quae et per vomitum et per sedem operantur, saepe repetitis. 2. Diuresi, praecipue in phthificis, imbecilibus, et hysteris. 3. Sudoribus per externum calorem elicitis, praecipue in anasarca. 4. Emeticis subinde repetitis. 5. Obstinata ab omni potu abstinentia, acidis sitim fallentibus. 6. Incisione cutis supra talum in anasarca, vel paracenthesi in ascite.

Fibrae roborantur, 1. Corroborantibus, amaris, et chalybeatis. 2. Applicationibus externis discutientibus. 3. Frictione. 4. Leni per fasciam compressione. 5. Balneo frigido. 6. Aëre sicco, calidoque; somno moderato in lecto duriusculo; corporis exercitio et concussione; pane hesterno, anisato, fermentato, et in clibano bene cocto; carne ex venatione, vel ex siccis et aestuosis locis veniente, assa; vegetabilibus calidis; aromatibus; vino meraco austero. 7. Medicinam dirigendo adversus causas remotas, nempe evacuationes suppressas, nimiam sanguinis profusionem, arthritim, scorbutum, vel viscerum schirrhositates. Ubi convaluit aliquis, diu tamen alienus ei veneris usus fit.

12. Hydropem pectoris comitatur gravitas thoracis, fluctuatio ad motum, tussis sicca, respiratio difficilis et celeris, palpitatio, caeteraque aquarum collectarum symptomata. Tollitur evacuationibus et paracenthesi thoracis.

13. In hydrope uteri, aqua continetur vel in ovario, vel tubo Fallopiano, vel cavitate uteri. Priores

ores duae neque cognosci, neque curari possunt. Posterior se prodit mensium suppressione, abdominis tumore, mammarum mollitie, ad motum inhabilitate, dolore, rigoribus, et febre. Tollitur balneis calidis, fomentationibus, et vaporibus emollientibus, cathetere vel peflo acri in os uteri introducto. Nonnulli perforationem oris uteri pertinaciter occlusi praecipiunt.

14. Hydrocele vel hydrops scroti oritur ab aqua collecta in tunica cellulari scroti, vel in tunica cellulari cordae spermaticae, vel in cellulis ejusdem cordae tumefactis, vel inter tunicam vaginalem et albugineam testis. Tollitur hydragogis, punctura, et medicamentis discutientibus.

15. Infantibus familiaris est hydrocephalus. Quando in calvaria colligitur aqua externus dicitur, et curatur discutientibus, epispasticis, cetaceis, et scarificatione. Quando aqua stagnat inter duram et piam matrem, inter piam et cerebrum, vel in ventriculis cerebri, quod plerumque accidit, cognoscitur dolore, lassitudine, tristitia, somnolentia, pulsu in initio tardus, inaequali, febre postea lenta, dilatatione pupillae, nausea, facie modo rubicunda, modo pallida, comate. Malum plerumque incurabile: attamen aggrediendum evacuationibus; fontanellis; arcta capitis ligatura aromatibus impregnata, et in extremi periculo apertura.

16. Tympanites est flatuosus abdominis tumor, instar tympani resonans dum percutitur. Duae sunt

hujus morbi diversae species, uti cadaverum inspectione patet. Prior excitatur a flatibus intra cavitates intestinorum; posterior a flatibus inter intestina et peritoneum conclusis, et ab aquis vel visceribus corruptis provenientius. Prior curatur purgantibus et clysmatibus spiritum digerentibus; corroborantibus; et applicationibus externis calidis: posterior sola punctura; neque haec votis respondet, si intestina ulcerentur.

17. Quare non citius putrescit serum? Quare ab aqua subito effluente, vel sine debitis cautelis educta deliquium et cita mors? Quare artificialis compressio minuit periculum? Quare acida profunt? Quare opiata urinae profluvium adaugent, et morbum saepe tollunt?

S E C T. IV.

Struma, seu scrophula, et scirrhus.

1. **S**Crophula est tumor indolens, scirrhusus, in glandulis colli plerumque situs, et in ulcus mali moris degenerans.

2. Sedes hujus morbi praecipua, sed non sola, est glandula; occupat enim membranam adiposam, musculos, tendines, articulos ossium, ipsaque ossa. Varia sortitur nomina secundum glandulas affectas. Si tument parotides vel maxillares, struma; si sublinguales, ranula; si lachrymales, lippitudo; si thyroidea, bronchocele; si glandulae axillarum, mammarum,

marum, inguinum, pulmonum, mesenterii, aliarumque partium, tunc harum partium scirrhus appellatur.

3. Distinguitur, 1. In dolentem et indolentem; 2. Mobilem et immobilem; 3. Apertam et clausam; 4. Originariam et symptomaticam; 5. Externam et internam.

4. Aetas tenera praecipue, sed matura rarissime, hoc morbo corripitur. Quasdam prae aliis nationes, viz. Styrios, Bavaros, Helvetios, sed praecipue Tyrolenses, graviter infestat.

5. Causae remotae sunt cruda, viscida, saccharata, vel acida dieta; aer humidus; exercitium cibo non proportionatum; morbi praegressi; externae injuriae; virus venereum; nutrix lac cito acescens vel viscidum praebens, morbove tentata; bilis inertia; frigus; aqua nivalis; luxatio; labes haereditaria.

6. Aciditas sanguinem coagulans haud originem praebet huic morbo; quia neque gustus neque chymia aciditatem vel feri vel tumoris detegit; immo acida tumorem discutunt. An causa proxima sit humorum serosorum vel lymphaticorum visciditas, glandulas conglobatas vel conglomeratas infarciens? Ita patebit, structuram et secretionem glandularum, causas remotas, symptomata, et medelam, contemplanti.

7. Torminibus ventris anomalis per saepe praecedentibus, oriuntur tubera parva, duriuscula, in-

dolentia, mobilia, nec discoloria, fauces vel collum plerumque occupantia; sensim vero aucta vicinis partibus adhaerescunt, earumque functionem laedunt. Tandem sentiuntur dolores vagi lancinantes cum calore et cutis rubedine splendente; excitatur parva febricula; suppuratio oritur imperfecta, et post aliquot septimanas vel menses rumpitur tumor; pus crassum vel saniosum secernitur; hiat ulcus squalidum cum labris tumidis et duris. Morbo progrediente, fiunt ulcera mali moris, caries ossium, spina ventosa, anchylosis, febris hectica, hydrops, phthisis pulmonalis, sudores colliquativi, marasmus, mors.

A glandula thyroidea tumefacta, suffocatio et fauces. Inspectiones cadaverum ostendunt omnes internas glandulas, praecipue mesentericas, esse strumosas.

8. Tormina ventris a glandulis mesentericis obstructis oriuntur. Glandulae salivales praecipue afficiuntur, quia frigori, compressioni, et contrectationi maxime subjiciuntur. Facies rubet ob venarum sanguinem a capite reducentium compressionem. Indolentia tumoris tardae vasorum distentioni debetur. Pus non efficitur blandum, quia humores peccant et motus deficit. Vasa cutanea, adhuc a scirrho compressa, labra tumida efficiunt. Ab humoribus in vasis stagnantibus, caries, ulcera, caeteraque symptomata.

9. Pubertate,

9. Pubertate, primis coitibus, vel in foemina primis menstuis, saepe solvitur hic morbus.

10. Diagnofis scrophulae externae oculis patet; internae, a symptomatibus petenda est.

11. Scrophula, quamquam incurabilis, haud periculosa est. Externa, a laesionibus ortum ducens, mobilis, parva, benigna, et a vasis vel nervis libera, facilius medelae cedit, quam interna, humorum vitiatorum proles, immobilis, magna, maligna, et vasis vel nervis affixa. Omnino incurabilis est haereditaria. Diathesis scorbutica, rachitica, vel venerea, malum atrocius reddit. Nonnunquam in cancrum transit.

12. Scopus medici est, 1. Humorū dyscrasiam corrigere: 2. Tumorem tollere. Prior posteriori subservit.

Cachexia corrigitur, 1. Evacuationibus, uti phlebotomia semel celebrata, vomitorio, et purgantibus amarīs vel mercurialibus unaquaque septimana repetitis. 2. Resolventibus quae modice stimulant, quales sunt saponēs nativi et factitii; vegetabilia aromatica; aq. calcis; sales alkalini fixi, uti sal. absynthii, spongium ad nigredinem ustum, si non adfit hectica dispositio; mercurii praeparationes alterantes dictae; ferrum et aquae chalybeatae; sulphur, aquae sulphureae, imprimis Moffatenses nostrae; cortex Peruvianus; antimonium, ejusque praeparationes; aqua marina quotidie mane hausta, ita ut alvus bis vel ter solvatur; aliaque remedia decantata.

3. Fonticulis

3. Fonticulis prope tumorem. 4. Dieta eupepta et exsiccante, evitatis alimentis viscidis; somno moderato, exercitio, et frictionibus, aëre calido et sicco.

13. Tumor tollitur, 1. Medicamentis externis resolventibus sub forma vaporis, embrocationis, cataplasmatibus, vel emplastri. 2. Suppurantibus, si ad suppurationem tendit natura. 3. Causticis vel ferro, si nullum a partibus vicinis adsit periculum.

14. An finitur struma annum circa decimum quintum ob vires solidorum auctas, vel ob quasdam fluidorum mutationes per genitalia inductas? Unde ortum duxit tactus regius, et quid de eo censendum?

15. Hinc intelligitur diagnosi, prognosis et melior scirrhi uniuscujusque. Scirrhus enim est tumor durus sine dolore partes carnosas, pulmones, mesenterium, uterum, sed praesertim glandulas, occupans, ab antecedente inflammatione, vel viscido humorum statu proveniens; hinc ob symptomata, sedem, terminationem, vel curationem, quasi struma locale considerari debet.

16. Sed si scirrhus immobilis, inaequalis, dolens, et partibus necessariis adhaerens, vitium haereditarium, vel habitus malus, tunc lenire potius convenit dieta blanda vegetabili; quiete, alvi laxitate, et empl. saturninis, quam medicamentis in cancrum exacerbare, vel ferro anceps experiri auxilium.

17. Haud infrequens est foeminis non amplius parturientibus, uteri scirrhus, qui a suppressione mensium,

menfium , relaxatione uteri a fluore albo , difficilique
partu oritur , et ftipatur pondere hypogaftrii , diffi-
nili in latere fano vel utroque decubitu , fuppreffione
menfium , venis varicofis et nonnunquam difrumpen-
s, tibus , hydropeque abdominis. Nifi medicinae pal-
liativae vix locus eft , nam aperientibus in cancrum
faepe mutatur.

S E C T. V.

Carcinoma vel cancer.

1. **Q**Uando fcirrhus degenerat in tumorem inae-
qualem , lividum , lancinantem , cum va-
fis circumcirca varicofis , carcinoma vel cancer ap-
pellatur.

2. Aliquando , nullo antecedente fcirrho , oritur
in labiis , gingivis , lingua , pene , aliisque corporis
partibus.

3. Diftinguitur in cancrum occultum , quando
adhuc fub cute delitefcit ; et exulceratum , quando
ulcus comitatur.

4. praecipua , fi non unica cancri fedes , eft glan-
dula : cancri enim cutaneas excrefcantias vel verru-
cas infeftantes , a glandulis fubcutaneis mucofis oriri
videntur.

5. Caufas hafce remotas agnofcit , viz. evacua-
tiones fuppreffas ; moerorem et terrorem et iram ;
dietam ,

dietam; vel medicamenta, vel morbos acredinem in sanguine generantes; motum sanguinis a quacunque causa auctum; sterilitatem; coelibatum; frigus; irritationem externam a frictione, compressione, erysipellate, vel medicamentis.

6. Neque ab humore atrabilario adusto, neque ab acido corrosivo praevalente, oritur cancer. Antea causa proxima sit specifica putrefactio, vel corruptio, quanquam tarda, humorum glandulas obstruentium? Hoc testantur causae remotae, indoles humorum glandulosorum, et sanies a cancro secreta.

7. Cancer sese prodit pruritu; calore; dolore lancinante; colore rubro, livido, atro; tumoris augmento; venis tumefactis, varicosis, et nigris; duritie inaequali, scabra; apice eminente. Stadium occulti canceri.

Tunc supervenit ulcus apertum; sanies foetida, cadaverosa, nigra, vel fulva, fumme acris, vicinasque partes erodens; radices in altum demissae; caro in ulcere spongiosa; labia tumida, livida et inversa; dolor exquisitus; glandularum vicinarum infarctiones; haemorrhagiae; appetitus prostratus; anxietas; febris lenta; extenuatio; virium prostratio; insomnia; convulsiones; deliquia; mors optata. Stadium canceri exulcerati.

8. Inchoata lenta putrefactione, leniter stimulantur nervi, et fit pruritus. Augetur fluxus sanguinis ad scirrhum; inde calor. Tenduntur nervi; hinc dolor. Color tumoris gradatim nigrescit, ut in om-

ni putredine accidit. Vasa cutanea comprimuntur augmento tumoris, et sanguis crassus, tenuissima parte trajecta, ibi remanet; hinc venae varicosae et atrae. Acuminatus fit, ob minorem integumentorum resistantiam. In apice distenduntur magis vasa, ergo ibi rumpitur tumor. Putrefactio humorum ab aëre magis intenditur; hinc humores magis corrosivi. Inferne eroditur tunica glandulae, et radices undequaque demittit. Materia acris, a vasis lymphaticis absorpta, in glandulas vicinas deponitur, et obstructions ibi gignit. Venae erosae sanguinem evomunt. Sanies absorpta sanguinem contaminat; hinc febris lenta, marasmus, convulsiones, lipothymia, mors.

9. Diagnofis canceri incipientis ex pruritu, colore, et dolore petitur: antiqua oculo patet.

10. Prognofis periculofiffima. Internus pejor externo. Quo propior fit cordi, quo nobilior pars affecta, eo magis desperatae sunt res. Humores blandi malignitatem morbi opponunt. Incurabilis est, si inter vasa majora, vel ad os radices egerit. Progressus aestimatur colore odoreque saniei, et haemorrhagiis. Mors fluxum saniei desinentem sequitur. Quando febre, convulsionibus, vel lipothymia corripitur aeger, ad extrema ventum est.

11. Methodus medendi vel curatoria, vel palliativa est. Cancer incipiens, parvus, solitarius, mobilis, ab externa injuria praecipue proveniens, loco apto situs, neque vasis magnis, nervis, ligamentis

vel

vel ossibus adhaerescens , in juvenili corpore , haud fracto , euchymo , tollendus ferro potius quam escaroticis vel cauteriis : discuti enim vel suppurari per remedia sueta nullo modo potest.

Corpus ante operationem blanda et nutriente dieta praeparandum ; et humores postea alterantibus diu assumptis corrigendi.

Cancer ob contrarias dotes operationi ineptus , medelam palliativam solummodo admittit. Absolvitur sanguinem corrigendo venaesectione , purgantibus lenissimis , alterantibus non stimulantibus. 2. Embrocationibus , unguentis , et emplastris saturninis , ad cancrum occultum vel exulceratum externe applicatis. 3. Fonticulis prope locum affectum. 4. Dieta putrefactioni opposita , et summa quiete. 5. Mitigatione doloris per opiata.

12. Cancer palati , faucium , uteri , caeterarumque internarum partium palliativam medelam solummodo admittit.

13. Saepe proficit in cancro faciei nasique mercurius sublimatus corrosivus in spir. vini solutus , et ad grani dimidium mane et coenato haustus. Nunquam mammarum carcinomati respondet infusio solani.

14. Quid de exesione cancri per arsenicum edulcatum censendum ?

P A R S S E C U N D A.

De cerebri nervorumque morbis.

S E C T. I.

Apoplexia.

1. **A**POPLEXIA est privatio sensuum internorum et externorum, motusque animalis, excepto motu cordis et thoracis, cum stertore.

2. Distinguitur, 1. A gradu morbi. 2. A causa, nempe in sanguineam, serosam, polyposam, &c.

3. Desides, obesos, plethoricos, brevem cervicem habentes, potatores, praecipue sexagesimum circiter annum, infestat. Hyeme et tempestatibus pluviosis grassatur. Aliquando epidemica est.

4. Causae remotae sunt laxa et plethorica constitutio; balnea nimis calida; nimia spirituum fermentatorum ingurgitatio; subita refrigeratio post pocula vel crapulam; insolatio; animi pathemata; affectiones hystericae; serosa colluvies; libidinis, praecipue senilis, intemperantia; acris materiae repulsio; urinae suppressio; salivatio mercurialis a frigore

frigore aliisve causis subito interrupta ; contusiones , convulsiones , et vulnera capitis ; venena ; halitus carbonum ; labes haereditaria.

5. Causa proxima est impeditus motus fluidi nervosi. Obstructio fit a causis intra vasa vel extra vasa cerebri existentibus. Causae intra vasa sunt nimia sanguinis vel feri viscida quantitas. Causae extra vasa sunt effusiones sanguinis , feri , aliorumque humorum a concussionibus , vulneribus , vasis erosio , hydrope : compressiones a tumoribus , hydatidibus , vel corporibus extraneis : impedimenta sanguini a cerebro redeunti ob tumores , polypum vel ligaturas. Conspectui subjiciuntur hae causae in cadaveribus. An spasmus in origine nervorum inter causas proximas enumerandus sit ? Haudquaquam ; quia musculos , non nervos , spasmus adoritur.

6. Paroxysmum praegrediuntur torpor sensuum internorum et externorum ; vocis tarditas ; vertigo ; capitis dolor ; tremor et stupor extremitatum ; dentium stridor ; hypochondriacae et hystericae affectiones ; incubus ; oculorum spontaneae illachrymationes ; aurium tinnitus ; respiratio solito profundior.

Corruit aeger subito cum abolitione functionum animalium ; difficili respiratione ; extremitatum frigore ; cutis arescentia ; faciei rubore ; arteriarum forti pulsatione ; somno profundo ; stertore ; aliquando spuma circa os ; et resolutione sphincteris vesicae anique. Tandem corripitur vomitu , et paroxysmus

roxyismus solvitur copioso sudore. Saepe remanet hemiplegia vel paralyfis.

7. Praedicta symptomata facillime deducuntur a fluido nervoso gradatim intercepto. Manet respiratio et cordis motus, quia intactum est cerebellum.

8. Diagnofis facilis a lethargo, quia nulla adest fomnolentia, neque excitari potest; a caro, ob difficilem respirationem et stertorem; et a syncope, quia pulsus non deficit. Sanguinea distinguitur a serosa, progressu habitu, et praesentaneis inflammationis signis.

9. Prognofis eo prosperior, quo minus laesi sunt sensus externi et interni, motus et respiratio. Apoplexia sanguinea periculosa, sed curatu facilior est; serosa difficillime curatur. Spiritus impeditus, spuma oris copiosa, sudor multus frigidiusculus, mortem instantem demonstrant. Apoplexia a compressione cito lethalis, nisi manus chirurgica in auxilium veniat. Apoplexia serosa, febre; sanguinea, haemorrhoidibus supervenientibus, solvitur. Quartum post diem paroxyismus plerumque fit lethalis.

10. Indicatio est cerebri obstructionem referare. Secundum diversitatem causae obstruentis, diversimode perficitur.

Si obstructio oritur a nimio sanguine cerebrum opulente, tollitur, 1. Larga missione sanguinis ex jugularibus vel arteria temporali. 2. Cucurbitulis occipitio inciso admotis. 3. Epispasticis 4. Purgantibus antiphlogisticis continue repetitis. Cly-

matibus emollientibus. In hac specie evitari debent calefacientia.

Si obstructio oritur a sero nimis viscido, tollitur,
1. Revocando a cerebro. 2. Corrigendo lentorem.

Revocatur, 1. Venaesectione, parca manu celebranda, vel hirudinibus temporibus applicatis. 2. Vomitu. 3. Clysmatibus et purgantibus acerrimis. 4. Spiritibus volatilibus et sternutatoriis naribus applicatis. 5. Pediluviiis. 6. Actuali cauterio cervici admoto.

Lentor corrigitur, 1. Epispasticis continuatis. 2. Attenuantibus et calefacientibus. 3. Cibis mediae materiae; nam et viribus opus est, et cruditates cavendae sunt.

In utraque specie convenit situs erectus, moderatus calor, stragula pauca.

Si denique obstructio fit ab humoribus, vel aliis corporibus comprimentibus, totus medelae cardo versatur, 1. In inanitione vasorum. 2. Extractione causae chirurgica.

11. Medicina prophylactica, apoplexiae sanguineae evacuationibus et temperantia; apoplexiae ferrosae dieta exsiccante, purgantibus amaris debitis intervallis repetitis, et setaceis, innititur.

12. Cur, sensu motuque decrefcentibus, pulsus saepe validior fiat?

S E C T. II.

Morbi Soporosi.

*Coma somnolentum seu cataphora, lethargus, carus;
et coma vigil.*

1. **M**orbi soporosi leviores sunt apoplexiae;
et in coma somnolentum seu catapho-
ram, lethargum, carum, et coma vigil, dividuntur.

2. Coma somnolentum seu cataphora est somnus
profundus; a quo tamen aeger excitari potest, sine
febre.

Lethargus, seu veteris, est continua ad som-
num propensitas, cum oblivione, caloris augmento,
febre lenta, pulsu pleno et saepe remittente, respi-
ratione rara, pallore et tumore palpebrarum, et su-
dore frigido in extremitatibus.

Carus est somnus profundior, in quo sensu mo-
tuque fere privatur aeger. Vel idiopathicus sine
febre, vel symptomaticus cum febre.

3. Causae remotae sunt serosa colluvies cere-
brum inundans; sanguis effusus, vel tumor intra
cranium; lotium interruptum; cachexia; scorbu-
tus; moeror; potus; crapula; nicotianae nimius
usus; effluvia.

4. Influxus liquidi nervosi in nervos, motibus

voluntariis et sensationi dicatos , plus minus impeditus , morborum soporoforum causa proxima est.

5. Urina limpida , diarrhoea aquosa , tremor , et sudores frigidi , non leviter nos terrere debent. Crisis ante septimum diem in lethargo plerumque infausa ; sed postea plerumque fausta est. Quo major pulsus , eo periculosior morbus. Carus cum respiratione laesa , apoplexiam , cum cephalalgia , convulsionem , denotat.

6. Curantur , 1. Excitando aegrum e sopore odore foedo , stimulantibus , cataplasmatibus , et clysmatibus acerrimis , sternutatoriis , vesicatoriis , scarificatione , frictione. 2. Stagnationem vel extravasationem removendo venae sectione , purgantibus , et cibo forbili. 3. Paroxyfmi reditum impediendo evacuationibus statim temporibus repetitis , dieta exsiccante , somno moderato , exercitio , recreationibus.

7. Coma vigil est species stuporis sine somno , cum dolore et calore capitis.

SECT. III.

Paralysis.

1. **P**aralysis est abolitio , vel diminutio motus , aut sensus , aut utriusque in uno vel pluribus partibus corporis.

2. Distinguitur ;

2. Distinguitur, 1. In ἀσθησία, ubi deficit tantum sentiendi vis; et paralyfin, ubi motus sine vel cum sensu labefactatur. 2. In paraplegiam, hemiplegiam, et paralyfin localem, uti extremitatum, linguae, palpebrarum, oesophagi, spincteris vesicae et ani, penis, &c.

3. Causae remotae sunt ebrietas; indoles humorum scorbutica; colica pictonum; aër frigidus vel humidus; aqua vel pus inter meninges effusum; vulnera cerebri, vel medullae spinalis; compressio externa; unitas nervi soluta; evacuationes solitae suppressae; apoplexia et convulsio; terror subitus; fumi mercuriales, arsenici et saturnini; tactus piscis torpedo appellati; senium.

4. Causa proxima est interceptio influxus liquidii nervosi in musculos, ab obstructione cerebri in parte, medullae oblongatae, medullae spinalis, vel nervorum. Ab intercepto sanguine, temporanea, vix vera paralyfis, oriri potest; hoc patet a distributione, anastomosiisque vasorum, et operatione aneurismatis.

5. Antecedit partis passurae gravedo, pallor, stupor et tardus motus. Pars affecta motu vel sensu vel utroque plus minus privatur, et mollis, frigida, atrophica, vel oedematosa devenit. Pulsus plerumque parvus, mollis et tardus, interdum creber et inaequalis. Tandem memoria et ratio labascunt. Paralyfis particularis functionibus partium laesis sese monstrat.

6. Diagnofis loci primario affecti petitur ab inju-

tiis externis et cognitione ortus , progressus , et distributionis nervorum.

7. Paralyfis , ab apoplexia ortum habens , in apoplexiam saepe revertitur. A sectione vel luxatione valida , vel ab ictu derepente orta , vel ubi pars diminuitur , insanabilis. Dolor , sensatio , calor vel formicatio partis , aut tremor superveniens , securitatem pollicentur. Febris vel diarrhoea saepe paralyfin solvunt.

8. Medela requirit , ut liberus fluxus liquidi nervosi per suos canales iterum restituatur. Perficitur , 1. Venaesectione , si in habitu plethorico juvenili , vel a causis remotis inflammatoriis morbus subito ingruat ; aliter sanguis haud mittendus. 2. Purgantibus et clysmatibus acrioribus diarrhoeam continuam per plurimos dies excitantibus : quanquam methodus haecce in senio non usurpanda. 3. Febrim temporaneam excitando medicamentis stimulantibus , calefacientibus , et attenuantibus. 4. Vomitoriis saepe repetitis et sternutatoriis. 5. Thermis vel aquis ferrugineis. 6. Externis ad sedem mali applicationibus , viz. urticatione , epispasticis , frictione , electrificatione , linimentis nervinis , balneis calidis , vel natura vel arte paratis. 7. Dieta calefaciente cum aromatibus praeparata , somno mediocri , motu multo , aëre calido et sicco. Vitare frigus , et rarissima venere uti , convenit.

9. Stupor et tremor paralyfi affines sunt , eodemque modo curantur.

S E C T. IV.

Epilepsia.

1. **M**Orbus epilepsia, vel sacer, vel puerilis, vel Hercules, vel comitialis dictus, est subita privatio internorum et externorum sensuum, cum subitis violentibusque alternis contractionibus et relaxationibus musculorum totius fere corporis, motibusque partium exinde convulsivis.

2. Distinguitur in idiopathicam, quando primaria morbi sedes in capite; et symptomaticam, quando sedes primaria extra caput est.

3. Infantes, praecipue delicati, et defluentionibus capitis, haemorrhagiis vel tinea laborantes, huic morbo maxime sunt obnoxii. Saepius viros quam foeminas occupat.

4. Causae remotae sunt externae capitis injuriae, uti vulnera, percussiones, fracturae cranii; aqua, sanguis, vel serum acre, cerebrum inundans, vel ventriculos opplens; inflammatio vel sphacelatio cerebri; concretiones, vel polypi intra cranium; erosiones, dilacerationes, vel vulnera nervorum; evacuationes solitae retentae; repletio et inanitio; animi pathemata magna, et praecipue subitus metus, noxiae particulae in corpus admissae; venena; labe haereditaria,

5. Neque irae antiquorum coelesti , neque pituitae , neque specifico fermento , neque explosioni violenti fluidi nervosi , neque contractioni durae matris , attribuenda est causa proxima. An in motibus spirituum animalium involuntariis et inaequalibus , ab irritatione generis nervosi provenientius , investiganda sit ? Ita suadent contemplatio causarum remotarum , inspectiones cadaverum , symptoma aque.

6. Paroxysmum aliquando antecedunt lassitudo ; stupor ; vertigo ; dolor capitis ; scotoma ; aurium tinnitus ; insomnia horrenda ; palpitatio ; respiratio difficilis ; tumor et murmura abdominis ; urina multa , et praeter solitum tenuis ; facies pallida ; lingua titubans ; frigus extremitatum ; sensusque aerae frigidae ad caput ascendens.

Invadente paroxysmo , convulsus subito concidit cum vociferatione , oculorum contortione , digitorum contractione , stertore , spuma oris , extremitatibus hinc inde curvatis. Perit ratio et sensatio. Inscio elabuntur semen , urina , foeces. Remittentibus symptomatibus , ad se redit , et dolorem capitis , torporem , et lassitudinem sentit. Peractae tragoediae inscius est.

Paroxysmi statis temporibus quandoque redeunt ; vel ab animi motibus , studiis nimis , poculis caliditate vel frigiditate , inducuntur. In morbi progressu sensus hebescent , et ratio vacillat.

7. Ex motu involuntario et irregulari fluidi nervosi , facile deducuntur haec symptomata.

8. Diagnofis

8. Diagnofis vifui patet.

9. Prognofis incerta. Saepe folvitur hic morbus a pubertate, intermittentibus febribus, et irruptionibus. Solet quidem etiam longus eſſe, uſque ad mortis diem, et vitae non periculofus. Sympathetica facilius curatur quam idiopathica: haereditaria vix medelae auſcultat. Morbus poſt quintum et vigefimum annum ortus aegre, poſt quadrageſimum aegrius curatur. Si nullus in partibus venientis mali ſenſus eſt, aut mens laeſa, aut nervorum facta reſolutio, vix fanatur. Si breves ſint intermiſſiones, convulſiones faevae, respiratio difficilis, ſtertor vehemens, et poſtea alta quies, aeger in peſſimo verſatur ſtatu. Epilepſia in apoplexiam ſaepe degenerat.

10. In paroxyſmo ſcopus eſt convulſiones ſedare. Perficitur, 1. Venaefectione in vena jugulari, ſi non adſint inanitio vel debilitas. 2. Revellentibus, uti frictionibus, ligaturis extremitatum, veſicatoriis, cataplaſmatibus, et ſternutatoriis. 3. Antiepilepticis et antiſpaſmodicis per anum injectis, vel capiti et ſpinae ſub forma unguenti applicatis. 4. Tollendo cauſas remotas immediate in cerebrum agentes, quales ſunt depreſſiones, fracturae cranii, vel corpora extranea.

In intermiſſione ſcopus eſt paroxyſmum impedire. Perficitur, 1. Antiepilepticis, vel ſpecificis ſic dictis medicamentis. 2. Evacuationibus per intervalla repetitis. Fonticulis et ſetaceis. 4. Syſtema

stema nervorum corroborando. 5. Causam primariam in epilepsia symptomatice tollendo ; vomitu, si oneratur ventriculus ; et ligaturis, vel empl. epispasticis, si ab irritatione partis cujusdam, ipso loco applicatis. 6. Aëre temperato et sicco ; cibo eupepto et aromatibus condito ; somno moderato ; evitatis animi pathematibus, venere, objectorum moventium vel terrentium locive praecipitis conspectu, balneo, igni, frigore, vomitu, lassitudine, omnibusque negotiis.

S E C T. V.

Convulsiones.

1. **C**ONVULSIONES, spasmi, vel distentiones nervorum sunt alternae et involuntariae contractiones relaxationesque musculorum, animi facultatibus et sensibus externis integris. Easdem agnoscunt causas remotas et proximas, gradu solummodo diversas, ac epilepsia, et eodem modo curantur.

Spasmus cynicus vel risus Sardonicus.

2. Quando hae convulsiones occupant musculos buccarum vel labiorum, tunc spasmus cynicus, vel
risus

rifus Sardonicus appellantur. Haud diversam a priore medelam requirit.

Chorea sancti Viti.

3. Est et alia convulsionis species, chorea sancti Viti nominata, ubi crus claudicatione, et brachium ejusdem lateris convulsione corripuntur. Sanatur hic morbus repetita venae sectione et purgatione, cum antiepilepticis et roborantibus, viz. cort. Peruviano, chalybeatis, et balneo frigido. Confert musculis convulsione affectis admoveere secundo quoque die cucurbitulas siccas.

S E C T. VI.

Tetanus, opisthotonos, emprosthotonos.

1. **T**etanus est continua et involuntaria musculorum fere omnium contractio et rigiditas, sine relaxatione. Si nonnullis intactis trahitur corpus versus anteriora, emprosthotonos; si versus posteriora, opisthotonos appellatur. Posteriores a priore gradu solummodo distinguuntur.

2. Hoc malum in calidissimis terrae regionibus endemic graffatur, praecipue tempestatibus pluviosis aestui succedentibus. Rarissime plagas coeli mitioris infestat.

3. In

3. In tetano musculi anteriores et posteriores aequaliter contrahuntur, et corpus instar ligni riget. Spasmus sub sternum, ad spinam vergens, sentitur. Dolores, praecipue spasmis saevientibus, acutissimi deveniunt. Facies rubet et detorquetur. Genae retrahuntur. Oculi rigent. Mandibula nonnunquam obseratur. Pulsus saepissime praeternaturaliter tardus est. Sanguis detractus minus solito cohaeret. Alvus constipatur. Respiratio fere intercipitur. Actiones naturales tantum non supprimuntur, sensibus externis et internis integris. Costae incurvantur. Vitio depulso, summa ad longum tempus atonia.

4. In opisthotono et emprosthotono, cervix primo immobilis est; dein spasmis saevientibus, retrorsum in priore, et antrorsum in posteriore, convellitur. Motus mandibulae et deglutitio impeditur. Spasmus sub sternum spasmos severiores inducit. Pulsus alias tardus et durus, alias parvus, fluctuans, et irregularis. Lingua riget. Os spuma sanguinea scatet. Musculi spinae et inferiorum extremitatum, intactis superioribus, in consensum trahuntur. Tandem spasmis severioribus, vel insultu epileptico, aeger explet mortalitatem.

5. Morbi periculosissimi sunt, et rarissime, nisi ubi leniter adveniunt, tertium diem transgrediuntur. Ex acerbitate primi insultus periculum judicatur.

6. Auxilium est, 1. In sanguinis missione, si vires patiuntur. 2. In medicamentis antiepilepticis. 3. In
aqua

aqua tepida per anum injecta, fomentationibus
musculis rigidis externe applicatis, vel balneis tepi-
dis manufactis. Sed, 4. Praecipue in opio intrepide
administrato, et brevioribus intervallis, prout do-
lores admonent, subinde repetito. Unicus quem
vidi tetanus, multis abhinc annis, opio, omnibus
incaſſum tentatis, extemplo ſummotus fuit.

Vires poſtea reſtaurandae cort. Peruviano.

S E C T. VII.

Catalepsis.

1. **C**atalepsis, ſeu catechus, morbus dicitur,
quando fixus remanet aeger in eodem ſtatu
in quo prehensus fuit, ſenſibus internis et externis
abolitis.

2. Cauſae remotae ſunt, animi pathemata; medi-
tatio ſeria; frigus; evacuationum ſuppreſſio; ver-
mes; vapor carbonum; ſeroſa colluvies intra cra-
nium.

3. Cauſa proxima eſt fluxus liquidi nervoſi in
nonnullos, et quies in omnibus aliis nervis.

4. In quo ſtatu correpti ſunt, vel ſedentes vel
ſtantes, eundem immoti ſervant. Oculi aperti ri-
gent. Senſus externi et interni pereunt. Pulſus
et reſpiratio bene ſe ſe habent. Cum multis ſuſpiriis
ad ſe redeunt.

5. Curatur ſanguinis vel a naribus vel vena jugu-
lari deſtractione; ſtimulantibus naribus applicatis;
cataplaſma;

cataplasmatibus et clysmatibus acribus ; epispasticis ; frictione ; et , post paroxysmum , fetaceis , vomitu , et causarum morbum producentium correctione vel ablatione.

S E C T. VIII.

Malum hystericum et hypochondriacum.

1. **H**Ysterica passio , suffocatio uterina , ascensus uteri idem morbus in foeminis , qui in viris malum hypochondriacum audit , habita ratione ad diversam corporis structuram. Ab antiquis describitur.

2. Saevit in foeminas , praecipue innuptas vel vi-
duas ; viros studiosos ; acutos et facile irritabiles utriusque sexus.

3. Causae remotae sunt nimia humorum evacuatio per venaesectionem , vomitum , sedem , menstrua , vel abstinentiam ; nimia retentio mensium et lochiorum , vel evacuationes solitae neglectae ; pubertas , et ad venerem impermissam proclivitas ; vita sedentaria ; animi commotio ; dieta viscosa , acida , flatum generans ; praegressi morbi ; labes haereditaria. Paroxysmum inducunt suaveolentia.

4. Causa proxima haud investiganda est in uterini ascensu , vel vaporibus hinc ad cerebrum delatis , vel visceribus abdominalibus atra bile obstructis , vel peristaltico intestinorum motu inverso , vel in fluido
nervoso

re nervoso in genere affecto. An est spasmodica viscerum abdominalium, et praesertim uteri, affectio, an una cum nimia sensibilitate vel mobilitate systematis nervosi? Hoc suadent contemplatio causarum remotarum, symptomatum, et medelae, sectionesque cadaverum.

5. Sic se habet paroxysmus: Primo sentitur dolor coarctans in fronte; sensuum hebetudo; visus obnubilatio; taedium. Afficitur aeger sensatione globi ascendentis ad fauces cum suffocatione; palpitatione cordis; inaequali et duro pulsu; vomitu materiae acidissimae, vel bilis viridis; respiratione difficili; clavo hysterico; renum et vesicae doloribus instar calculi; odontalgia; dolore in dorso; difficili mictione; summo externarum partium frigore; ptyalismo; flatu; tumoribus; risu vel ploratu effuso; urina multa limpida; animi irritabilitate; apoplexia; convulsionibus.

Remittente paroxysmo, remittunt cito symptomata. Intestina obmurmurant; oculi attolluntur; corpus incalescit; et aeger, suspiriis profunde emissis, ad se redit. Saepe sudoribus solvitur paroxysmus.

6. A ramis paris octavi et intercostalis aliquo modo irritatis proveniunt globus hystericus, suffocatio, palpitatio cordis, vomitus, dolor renum, urina limpida, stranguria, flatus, externorum frigus, &c.: dolor dorsi, a communicatione horum nervorum cum dorsalibus: ptyalismus et odontalgia, a quinto pari consentiente.

consentiente : a toto genere nervoso affecto , clavus hystericus , risus et lachrymae effusae , animi irritatio , apoplexia , convulsio.

7. Diagnofis petitur a fymptomatibus , praecipue urina limpida et fuffocatione ; a paroxyfmo , animi motibus , vel effluviis fuaveolentibus , excitato , et graveolentibus fugato. Differt a fyncope , apoplexia , epilepfia , calculo , iliaca paffione.

8. Prognofis eo magis faufta , quo mitiora funt fymptomata. Paroxyfmo aliquando rapitur aeger. Evacuationes menfium vel haemorrhoidum criticae morbum tollunt. Rugitus et pudendi humiditas paroxyfimum cito abiturum demonftrant. Originem praebet hoc malum fcirrhofis vifcerum obftructionibus et putrefactionibus ; hydropi ; afthmati ; febris hecticae.

9. In paroxyfmo , indicatio eft irregularem fpirituum fluxum et fpafmum confopire. Perficitur , 1. Venaefectione , fi adfit plethora , vel evacuationum obftructio. 2. Stimulantibus et hystericis medicamentis. 3. Frictionibus extremitatum. 4. Pediluviiis. 5. Titillatione plantarum. 6. Clyfmatibus fpiritum digerentibus. 7. Opium adhibendo , praecipue in dolore acuto vel vomitu atroci.

Extra paroxyfimum fyftema nervofum corroborandum , 1. Amurcam expellendo leniffimo vomitorio et purgantibus. 2. Amaris et corroborantibus. 3. Equitatione. 4. Ferro vel aquis ferrugineis. 5. Antifpaf-

5. Antispasmodicis et hystericis. 6. Dieta lactea, si antedicta nil proficiunt.

Evacuationes repressae sollicitandae sunt. Cibus flatulentus evitandus.

Si ab orgasmo uteri oritur morbus, tollitur antiphlogisticis, matrimonio.

10. Quare tam difficile curatu? Quare rusticis et laborantibus minus familiare est? Quare hisce temporibus tam commune?

S E C T. IX.

Insania.

1. **I**nsania est mentis alienatio, vel delirium perdurans, sine febre.

2. Distinguitur, 1. In melancholiam et maniam; prior est insania cum tristitia et occupatione mentis circa unum objectum; posterior est insania cum furore. Diversi videntur gradus ejusdem morbi. 2. In continuam et periodicam.

3. Hebetes, tarde discentes facileque iterum obliviscentes, et tristes melancholia; iracundi, hilares, juvenes, plethorici, tensasque fibras habentes, mania tentantur.

4. Temporibus calidissimis et ficcissimis oritur hoc malum.

5. Causae remotae sunt nimia et continua animi

attentio ad unam ideam ; animi pathemata cogitationes omnino occupantia, uti moeror , tristitia , metus , spes , gaudium , praecipueque amor ; religionis falsae terrores ; immodica venus ; venena narcotica ; morbi febriles praegressi ; evacuationes debitae suppressae ; alimenta dura et viribus concoctricibus haud attenuanda ; vita sedentaria ; pia mater callosa ; cerebrum ficcatum ; labes haereditaria.

6. An sanguis ater , crassus , tenax , atra bilis ab antiquis appellatus, inquinando spiritus animales, causa sit proxima melancholiae et maniae ? Huic opinioni fidem faciunt accuratae cadaverum inspectiones , operatio causarum remotarum , et medela.

7. Sedes hujus morbi praecipua est in ipso cerebro.

8. In melancholia aeger moestus ; abjectus ; pavidus ; infomnis ; hominum coetus fugiens ; ad iram sine causa pronus ; mutabilis ; de minimis rebus sollicitus ; nunc avarus , statim prodigus. Venter constipatur. Urina parca et pallida prodit. Praecordia flatu attolluntur. Vomitu rejicitur acris materia. Facies pallefcit. Arteriae pigre moventur. Alimenta avide appetuntur. Imaginatio tantum pervertitur , ut vasa fictilia , vitrea , immo mortuos sese credunt. Quod tristissimum est , sibi ipsis manus inferre expetunt.

Maniam praecedunt oculi rubentes ; palpebrae inconstanter vibrantes ; mores a solitis mutati ; superbia ; odium erga hunc aut illum ; dies noctesque

aque insomnes; cephalalgia; aurium tinnitus et sonitus musicus; risus intempestivi. Procedente morbo, in iram effrenem et truculentam incidunt: obvios vel seipfos lacerant: venerem egregie et immodeste appetunt: vires et frigoris tolerantia mirum in modum augentur: imaginatio egregie vitiantur. Tandem, paroxysmo declinante, moesti, quieti et stupidi fiunt.

Infania saepe fugat alios morbos antea in corpore adhuc haerentes, et aegrum immunem a grassantibus conservat.

9. A crasso et tenaci sanguine vasa cerebri impleta, et liquidum nervosum, crassum, tenaxque producente, oriuntur tristitia, timor, cogitationes uni objecto infixae, imaginatio laesa, robur insolitum, frigoris et famis tolerantia, secretiones impeditae, et ab aliis morbis immunitas.

10. Diagnofis patet. A phrenitide differt infania, quia hanc nulla, vel saltem parva, illam acuta febris comitatur.

11. Spes melior in infania, quae ab evacuationibus suppressis, quam quae ab erroribus dietae; quae a corpore, quam quae a mente, originem ducit; quando adest laetitia, quam quando adest tristitia. Morbum solvunt haemorrhagiae narium, diarrhoea, scabies, haemorrhoides, menses. Sub somno plerique sanescunt. Remissionibus in hoc morbo haud fidendum est. Quando vires labefaciuntur, vel af-

fectiones epilepticae , vel comatosae superveniunt , mors adest.

12. Intentio medici debet esse , 1. Revellere et evacuare humores cerebrum oppilantes. 2. Spissum sanguinem attenuare et corrigere.

Revulsio et evacuatio perficitur , 1. Venaesectione , parce in melancholia , sed saepe in mania , celebrata. 2. Vomitu. 3. Purgatione continua. 4. Diureticis. 5. Setaceis. 6. Evacuationes suppressas sollicitando. 7. Immersione in aqua frigida ; vel balneis tepidis , dummodo caput , haud immersum , aqua frigida eodem tempore perfunditur.

Sanguis corrigitur , 1. Potu multo diluente , aquis mineralibus , et nitro. 2. Medicamentis specificis. 3. Animi serenitate , dieta ex cibis levissimis et blandissimis , exercitio et peregrinatione.

13. Animus in diversis diversimode regendus : in melancholicis , spe , fiducia , ludis , musica , et fabulis , erigendus ; in furiosis , timore , tenebris , vinculis , subitis terroribus , deprimendus est.

14. Opiata , non nisi in extrema sollicitudine et longo pervigilio , concedenda. Lenis capitis frictio , filanus juxta cadens , gestatio , cucurbitulae occipitio inciso admotae , et balneae calidae , ad somnum conducunt.

15. Cura praeservatoria debitis evacuationibus et animi dietaeque regimine nititur. Optimum est morbo liberatis mutare regiones , annua peregrinatione jactari , neque esse solos , neque inter ignotos.

16. Post

16. Post febres continuas, remittentes, vel intermittentes, oritur fatuitas, species infaniae a superiore longe diversa. Uti ab inanitione provenit, medieta nutriens, exercitium viribus proportionatum, et medicamenta cardiaca profunt. Absit omnis evacuatio.

S E C T. X.

Odontalgia.

1. **I**Nter morbos nervosos merito recensetur odontalgia, vel dolor dentium, quia a nervo irritato provenit.

2. Hanc irritationem inducunt rheumatica sanguinis diathesis; aëris humiditas; inflammatio gingivarum; impedita malarum perspiratio; potus vel alimenta acida, dulcia, frigida vel calida; dentium caries.

3. Dolor acutus in uno vel pluribus dentibus sentitur. Gingivae inflammantur. Genae saepe dolent et tument. Somnus abest. Inflammatio vel discutitur, vel in suppurationem abit, quae dentem cariosum reddit. Aliquando suppuratio fit ad radices dentium.

4. Diagnosin haud facilis inter odontalgiam et inflammationem in antro Heighmorianum.

5. Minuenda primo inflammatio, dein dolor mitigandus.

tigandus. Minuitur inflammatio venaesectione ; purgatione cum mercurialibus ; sudorificis ; vapore aquae calidae per spongiam extrinsecus admotae ; medicamentis sputum magna copia allicientibus ; vomitu ; gingivarum scarificatione ; sanguifugis ibi applicatis , et epispasticis pone aures. Sedata inflammatione , dolor mitigatur spirituosis vel narcoticis dentibus applicatis.

6. Dolor quoque cessat, 1. Antetragam adurendo. 2. Inflammantia , vesicantia , et anodyna pone maxillam inferiorem , vel aures , temporibus vel cubito , applicando. 3. Dentem cariosum , quo minus externa irritent , plumbo implendo. 4. Actuali cauterio , per foramen transmissio , comburendo ; vel spir. salis aut ol. vitriol. gutta una aut altera , nervum destruendo. 5. Extractione.

7. Quare dentes molares plus quam alii afficiuntur ? Quare proximus vel oppositus idem saepe subit fatum ? Quare aliquando dens consumitur sine dolore ?

P A R S T E R T I A.

De morbis qui oriuntur in partibus.

S E C T. I.

Haemoptoïsis , aliaque haemorrhagiae.

1. **Q**UANDO sanguis floridus et spumans tussis ex pulmone fertur , haemoptoïsis appellatur.

2. Ad hunc morbum praedisponunt corpora graciliora , debiles fibrae , collum longum , pectus angustum , multus et acris sanguis.

3. Causae remotae sunt sanguinis orgasmus , vel nimia expansio , ab aucto particularum fermentantium intestino motu ; spasticae nonnullorum viscerum contractiones , quales saepe accidunt in hystericeis et hypochondriacis malis ; obstructio scirrhusa in vicinis visceribus , et scirrhus vel polypus in ipsis vasis pulmonalibus , quae majorem sanguinis copiam , et majore cum velocitate , ad alia non obstructa determinat ; plethora ab intermissis consuetis evacuationibus , accedente insuper ira , vehementi motu , cibo potuve calefaciente , vel tussi vehementi ; nimii in foecibus extrudendis nifus ; gelu corporis superficiem vasa-

que externa constringens ; aër in altissimis regionibus nimis levis ; mensium vel haemorrhoidum suppressio.

4. Causa proxima est ruptura vasorum pulmonalium , praecedente spasmo universali.

5. Antecedit horripilatio , lassitudo , pedum refrigeratio , anxietas , spirandi angustia , dolor gravitativus undulatorius circa diaphragma , flatus in abdomine , et dolor dorsi. Tandem calidus erumpit sanguis cum titillatione et pruritu in aspera arteria. Haec symptomata arguunt spasmus totius corporis ante rupturam.

6. Non comitantur haec symptomata eruptionem sanguinis e gingivis vel faucibus ; ergo distinguunt haemoptoëm ab hisce eruptionibus.

7. Haemoptoë inter omnes haemorrhagias periculossima est. Variat egregie periculum in hoc morbo secundum causas inducentes , habitum , aetatem , vasaque rupta. Periculosior enim est ubi oritur a vasis debilibus , scirrhis , vel polypo , quam ab ipsis fluidis , vel evacuationibus intermissis ; in corpore debili et laxo , quam in vegeto ; in senes quam in juvene ; a ruptura vasorum magnorum , quam minimorum. Nisi intra triduum compescitur fluxus sanguinis , vix servari potest. Summe periculosus est quando sanguis extravasatus non totus ejicitur ; putrescit enim , corrumpit vicina , tabemque infert. Facillime revertitur , et saepe recidi-

ius summum secum adfert periculum. Si cum ulcere pulmonum conjungitur, actum est de aegro.

8. In medela, 1. Sanguis a pulmonibus avocandus. 2. Ejus orgasmus temperandus. 3. Spasmi consopendi. 4. Vasa agglutinanda.

Sanguis avertitur a pulmonibus, 1. Venaesectione. 2. Leni alvi subductione, 3. Clysmatibus. 4. Ligaturis extremitatum.

Ejus orgasmus temperandus, 1. Aqua frigida. 2. Nitro, acidis vegetabilibus et mineralibus. 3. Opiatis.

Spasmi consopunt, 1. Pediluviiis. 2. Opiatis, et sem. hyoscyami.

Vasa agglutinantur, 1. Medicamentis oleosis; incrassantibus, et agglutinantibus, viz bals. capivi, locatelli, &c. 2. Dieta tenui lactea. 3. Summa corporis animique quiete et silentio; evitato vino, motu, venere, nimia caliditate cubiculi vel stragularum, et cibis acrioribus.

9. Ex dictis, causa et curatio haemorrhagiarum omnium elucescit. Haemorrhagia narium petit praecipue adolescentes, et saepe salutaris criticaque est; solvit enim plethoram, vertiginem, dolores, &c. et suppressa, saevissimos inducit morbos. Si vehemens fit, sistenda iisdem remediis, et externis applicationibus, viz. aqua frigida; aceto fronti, occipiti, et internis naribus, et corporibus perquam frigidis nuchi applicatis.

10. Ex eadem causa, sed praecipue obstructione lienis,

lienis; oritur vomitus cruentus a vasis ventriculi disruptis. Huic antecedit dolor punctorius et tensivus in sinistro hypochondrio; et cum irruptione junguntur anxietas, constrictio in latere, et lipothymia. Curatur iisdem remediis, et opiatu parciore dosi administratis; oleosis, ob relaxantem suam naturam, omnino evitatis.

II. De haemorrhagiis per anum vel per uterum consulantur haemorrhoides, et menstruorum vel lochiorum fluxus nimius.

S E C T. II.

Asthma.

1. **A**sthma est impedita et laboriosa respiratio, haud sine metu suffocationis.

2. Aliud atque aliud nomen, viz. dyspnoeam, asthma, orthopnoeam habet, prout se intendit morbus.

3. Est, 1. Vel periodicum, vel continuum. 2. Vel humidum, vel siccum. 3. Genuinum vel spurium: oriri enim potest a calculo vesicae felleae; a tumoribus diaphragmatis, hepatis, ventriculi; a pectoris vel pericardii hydrope; a polypo, aliisque causis. De priore solummodo agendum.

4. Elapsa juventute, homines, praecipue obesos, adoritur.

adoritur. Magis aestate vel autumnno quam hyeme grassatur.

5. Causae hujus morbi remotae sunt, aër coenofus, vel particulis noxiis impregnatus; tonitru; animi pathemata magna; variolae, scorbutus, intermittens, catarrhus; ulcera antiqua cicatrizzata, vel evacuationes solitae, per haemorrhoides vel fontanellas, repressae; evacuatio critica erysipelatis, vel podagrae, percussa; oedematosus pedum tumor repulsus; vulnera diaphragmati inflicta; labes haereditaria.

6. Causae proximae sunt, 1. Obstructio bronchiorum et vesicularum, humoribus crassis, vel tuberculis induratis. 2. Irritatio nervorum respirationi inservientium; et hinc spasmodica fibrarum annulorum cartilagineos bronchiorum nectentium contractio. Primam docet mortuorum inspectio, et contemplatio causarum remotarum. Secundam demonstrat asthma, apoplecticos et hystericos paroxysmos, scorbutum, evacuationem acrem repulsam, sequens; sectio nervi diaphragmatici, vel compressio nervorum in occipite hunc morbum inducens; cadavera aperta ubi omnia viscera sana; libera et aequalis respiratio ante paroxysmum.

7. Ita sese habet paroxysmus. Primo, ventriculus, sensu coarctationis praecedente, distenditur, et ructus copiose emittit. Sequitur calor, febris, stupor, capitis dolor, nausea, urina pallida. Pulmones rigescunt, spiritus turbantur, membra torpent,

pent, pectus plus solito gravatur, difficile spirat, raucescit. Nocte omnia augentur symptomata. A thorace coarctato, respiratio lenta. Recta cervice spiritum trahit, et egregie elevat humeros. Vomitus bilis flavae. Pejus in lecto, melius in aëre frigido, sese habet. Lachrymae involuntariae; pulsus parvus, debilis, intermittens; cordis tremor; faciei nigredo et fere suffocatio. Remittente coarctatione, phlegma viscidum, vel dulce, vel salsum, vel putridum, filamentis nigris discriminatum, expuitur. Urina nunc colorata sedimentum habet. Cessante paroxysmo, cessat sputus.

Inveterato morbo, tument manus et pedes; febris, praecipue nocturno tempore, infestat; facies livescit. Incidit vel in hydropem, vel consumptionem, vel inflammationem pulmonum, vel lethargum, vel paralyfim.

8. Ab orgasmo in sanguine et nervis, actio ventriculi perturbatur, flatusque gignitur. Ab eodem, febris, calor, &c. Sensatio rigescentiae gravitatisque in pulmonibus, a sanguine ibi accumulato. Ab impletis vel contractis vesiculis, respiratio difficilis et stridor. Respiratio lenta, ob aërem impeditum. Recta cervice spirat, ut eo facilius descendat diaphragma. Humeri elevantur, ut vi majore agant muscoli scapulares. Calor lecti auget symptomata. Faciei nigredo et suffocatio provenit a transitu sanguinis per pulmones impedito. Ab actione pulmonum laesa, hydrops.

9. Diagnos

9. Diagnofis patet.

10. Prognofis proſperior in juventute, quam ſenectute; in aſthmate ab evacuationibus reſſis, quam ab aliis cauſis orto. Quo frequentior et ſeverior acceſſio, eo pejus. Aſthma, in peripneumoniam mutatum, lethale. Dyſpnoea ſine incommodo diu durat: orthopnoea ſenes ſubito ſtrangulat. Periculofa tremula ſpiratio, pulſus intermittens vel deficiens, brachiorum paralyſis, ſyncope, cordis palpitatio, urina pauca. Ad extrema ventum eſſe, teſtantur ſpiritus parvus, tardus, et frigus; itemque pulſus ex tardo factus nimis creber et debilis.

11. In aſthmate humido ſcopus eſt, attenuare et evacuare materiam viſcidam, novaeque generationem impedire. Attenuatio perficitur, 1. Medicamentis attenuantibus. 2. Liquoribus diluentibus. Evacuatio, 1. Vomitoriis. Novae materiae generatio impeditur, 1. Purgantibus lenioribus vel diureticis. 2. Fontanellis et veſicatoriis. 3. Cortice Peruviano. 4. Dietae mucilaginofae evitatione.

In aſthmate convulſivo ſcopus eſt, organiſmum ſpirituum compeſcere. Perficitur, 1. Conſtrictionem minuendo clyſmatibus, thoraciſque fomentationibus. 2. Humores divertendo ad alia loca, friſtione, vel fomentatione pedum. 3. Spasnum compeſcendo opiat. 4. Antispasmodicis. In ſanguinolentis, ſi ſaeviant ſymptomata, phlebotomia levamen praefentaneum adfert. Ad flatulentiam proſunt clyſmata ſpiritu digerentia. Fuga-

to paroxysmo, irritabilitati occurrit. cort. Peruvianus.

12. In utrisque conveniunt situs erectus; dieta tenuis parcaque, evitatis flatulentis; aër serenus; thorax haud constrictus.

13. Si e repulsa evacuatione ortum ducat asthma; expugnandum est diaphoreticis et evacuatione iterum restituta. Si a noxiis particulis, inviscantibus et veneno contrariis.

14. An profunt mercurialia in asthma humido?

S E C T. III.

Imbecillitas vel resolutio ventriculi et intestinorum.

1. **E**ST morbus, quem imbecillitatem primarum viarum nominare licet, qui sedentarios et literis deditos quam maxime infestat; et, quamvis frequentissimus, attamen tantum non praetermissus, et adhuc fere innominatus.

2. Hunc inducunt vita sedentaria; acriora purgantia nimis frequenter usurpata; moeror; nimia ciborum repletio; dieta ex alimentis leguminosis et flatulentis; nimiae evacuationes, praecipue sanguinis; et morbi praegressi, quales dysenteria, abortus, intermittens, et spasmi primarum viarum; dispositio haereditaria.

3. An causa proxima est motus peristalticus primarum viarum debilitatus, vel nonnunquam impeditus,

ditus, et inordinatae frequentesque duodeni, ipsiusque ventriculi, spasticae constrictiones: Huic fidem faciunt causae evidentes, symptomata, medelae, et sectiones cadaverum.

4. Adfunt anxietates; praecordiorum distentiones; flatus generatio et incarcerationio; sensatio faucium constrictoria et molesta; lateris vel sterni dolor; cardialgia; ructus acidi; summae aciditates; intestinorum, praecipue vacuo ventriculo, erosiones et dolores; venter nonnunquam constipatus, nonnunquam solutus; foeces virides; appetitus saepe auctus; pulsus debilis, parvus, et tardus; frequens, sed imbecillis, penis erectio; animi marcor; vertigo; palpitatio; aurium tinnitus; insomnium; macies.

5. Cibus, qui ex vegetabilibus praecipue componitur, ob defectum motus peristaltici, quietem agens, et calore fatus, in acidam ruit fermentationem; hinc flatus, saliumque acidorum generatio, quae praecedentia excitant symptomata. Faucium laterisque dolor oritur a consensu cum partibus affectis, interventu octavi paris et intercostalis.

6. Prudens medicus vix spondeat consummatam medelam huius morbi; quia difficillime curatur, et facillime, ob levissimos dietae errores, recurrit. In nullo versatur discrimine aeger quamvis emaciatus, si obligare se legibus vult.

7. Obviam itur, 1. Evacuando primas vias vomitu florum chamaemeli decoctione elicitio; et parvis

vis dosibus tinct. rh. amar. 2. Corroborando has partes medicamentis calefacientibus amaris, cort. Peruviano, et aquis chalybeatis. 3. Equitatione continua, quae, repetitis succussionibus in partes affectas sese praecipue exerens, praestantissimam operam pollicetur. 4. Dieta ex cibis putrefacientibus, non acescentibus, uti carne, caseo corrupto, &c. 5. Potu ex aqua, vino Maderensi, vel spir. vini Gallici cum aqua diluti; evitatis omnibus cerevisiae, excepto *Porter*, speciebus.

8. Prodest perfundi aqua frigida, atque in ea natare, canalibusque ejusdem subicere etiam stomachum ipsum et id quod contra stomachum est; in aëre quam maxime sicco et temperato degere; extremitates fricare; plerumque in motu esse; et cibos, qui potius difficulter concoquuntur, quam facile vitiantur, assumere. Ergo plerique, qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam concoquunt. Utilis est magna salis marini cum cibis copia.

9. Inimicae sunt omnes evacuationes, praecipue emetica et cathartica repetita; dieta ex vegetabilibus; infusio theae nimis calida vel diluta; nimia vini vel cibi ingurgitatio; abstinentia; lac ejusque cremor; butyrum, praecipue insulsum; omnia pingua; opus pistorum; acida, acidaeve potiones, qualis illa *Punch* dicta; et pathemata subita.

10. Si cibus non continetur, valent ad comprimendum stomachum cucurbitulae duobus digitis infra stomachum admotae; spongia ex aceto; cataplasma

plasma calefaciens, vel lana succida sicca extrinsecus imposita, et calefacientibus particulis referta; cibis, semper quam minima copia semel, sed debitis intervallis, repetitus, interposito nonnunquam aliquo minus utili, sed magis grato. Vinum merum, austerum, frigidum; equitatio lenis; aquae chalybeatae, et animus tranquillus.

11. Si coacuit intus cibus, profunt, praeter antea dicta, pulveres absorbentes antacidi, post peractam digestionem, assumpti.

12. Si vero pituita sola stomachus impletur, leniora adsunt symptomata, viz. appetitus deletus, inflatio, vertigo, lipothymia, febris erratica, nausea, vomitus. Convenit per viam superiorem, quam primum expelli potest, ejicere; equitatione, aliove exercitationis genere, quo superior pars movetur, concuti; praecordia bene vestita habere; vinum rubrum neque effuse, neque timide bibere; stomachum tinct. rh. amar. cort. Peruv. et chalybeatis roborare; et poculum satis amplum, ter quaterve die, digestionem peracta, ex aq. calcis haurire, quod nihil omnia glutinosa potentius dissolvit.

13. Illud quoque in omnibus stomachi vitiis praecipuum est, ut, quo modo se quisque aeger refecerit, eodem sanus utatur. Nam redit huic imbecillitas sua, nisi iisdem defenditur secunda valetudo, quibus reddita est.

S E C T. IV.

Haemorrhoides.

1. **H**AEmorrhoides distinguuntur , 1. In apertas et clausas. 2. In exteriores et interiores ; posteriores digito explorantur.

2. Causa est obstructio , inflammatio , et tumor vasorum haemorrhoidalium ab alvo dura , purgantibus fortioribus , vel critica quadam evacuatione.

3. In ano apparet tumor parvus , cum dolore et calore , qui debitam adeptus magnitudinem vel resolvitur , vel indurescit , vel suppuratur. In posteriori crisi parum puris sanguinei sortitur , et gradatim exarescunt haemorrhoides.

4. Quando praegressa fuit valetudo , quando habitus malus , vel status corporis febrilis , quando sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt , in his parum tuto supprimitur ; habent enim crism , non morbum. Suppressa autem incaute hac evacuatione , subiti et gravissimi morbi superveniunt , inclinata in praecordia et viscera materia. Haemorrhoides antiquae , vel irritatae , in fistulam ani nonnunquam degenerant.

5. Si cui vero eae nocent , supprimuntur , 1. Venesectione , vel sanguisugis capitulis earum applicatis. 2. Salibus purgantibus. 3. Flore sulphuris

ris interne sumpto. 4. Fomentationibus et cataplasmatibus discutientibus. 5. Unguentis repellentibus. 6. Orificium in suppuratione apertum conservando; evitatis calefacientibus, motu magno, et equitatione.

S E C T. V.

Icterus.

1. **I**cterus, seu morbus regius, seu arcquatus seu suffusio bilis, est color tunicae albugineae cutisque, praeter naturam, flavus vel nigricans.

2. Distinguitur, 1. In icterum flavum et icterum nigrum; posterior a priore gradu solummodo differt. 2. Continuum et periodicum. 3. Idiopathicum et symptomaticum. 4. Criticum et symptomaticum. 5. Icterus cum febre et sine febre.

3. Causae remotae sunt colica hysterica; colica biliosa; venena, uti morsus viperarum, vel canis rabidi, staphis agria; cathartica drastica; tristitia et ira; ossificatio vel compressio ductuum biliosorum a tumoribus extra vel intra existentibus; graviditas; meconium non rite purgatum; jecoris obstructio, scirrhus, vel abscessus; febres, praecipue intermittens, nimis cito a cortice Peruviano suppressae; calculi ductum cysticum obturantes.

4. Causa hujus morbi est, 1. Bilis jam separatae

tae regurgitatio et absorptio. Injections a ductu hepatico vel vesica fellea ad venam cavam retrogressae, externae compressiones, internaeque obstructions ductuum biliosorum, huic fidem faciunt. 2. Bilis non secretae aucta copia, visciditas, vel acrimonia. Probabilis redditur ab ictero morsu viperae subito inducto; scirrhotate hepatis; statu hepatis sano post mortem, nullaque in vesica fellea inventa bile; equorum, qui cysti destruuntur, ictero; et icterico symptomate in febribus, ubi foeces alvinae bilis secretionem non obstructam demonstrant.

5. Adsunt pigrities; lassitudo; color oculorum, cutisque flavescens; alvus obstructa; appetitus imminutus; foeces alvinae albae; urina crassa sedimentum deponens et linteamenta flavedine tingens; saliva amara et flavo colore tineta; respiratio difficilis; strictura, gravitas, tensio, et dolor hypochondrii dextri; vomitus; pruritus in cute; sudatio difficilis; pulsus nonnunquam citatus; singultus; et, morbo retrocedente, diarrhoea.

6. A cursu bilis impedito oritur alvus obstructa, foeces albae, plethora et pigrities. A regurgitatione, absorptione, vel redundantia bilis, cutis humoresque secreti bilioso colore et amaritudine saturati. A vesica fellea turgida et irritata, gravitas, singultus et vomitus. A bili acri infra cutem stabulante; pruritus, sudorisque difficultas. A bile, ob remoram

ram magis acri , iterumque in intestina delabente , diarrhoea.

7. Diagnofis eluceſcit flavo oculorum , cutis , et urinae colore , albiſque excrementis.

8. Prognofis eſt magis fauſta in juventute , quam ſenectute ; in robuſtis , quam debilitatis ; in flaveſcentibus , quam nigreſcentibus ; in ictero ſolitario , quam aliis morbis ſtipato. Icterus febribus , praefertim ultimis diebus , ſuperveniens , criſeos munere fungitur ; ſed inflammationem hepatis , ventriculi vel duodeni ſubſequens , aegrum in acriore diſcrimine eſſe oſtendit. Sudor naturalis optimum praebet ſignum. Icterus hydropem comitatus incurabilis merito habetur.

9. Promovetur bilis ſecretio , 1. Venaefectione , ſi adſit plethorica conſtitutio. 2. Vomitu ſaepe repetito. 3. Rheo parvis doſibus continue aſſumpto. 4. Aperientibus , ſed praecipue ſapone , per os aſſumpto , vel in anum injecto , et aquis chalybeatis ſub finem morbi. 5. Fomentationibus et cataplaſmatibus hypochondrio dextro aſſidue applicatis. 6. Attentione ad cauſas remotas , viz. calculos , ſpaſmos , venena , febres , &c. quae ſuis remediis finiendae. 7. Dieta et potu aceſcente , exercitio , fricatione , et ludis.

S E C T. VI.

Calculus cysticus.

1. **H**unc morbum , quamvis frequentem , antiqui medici ignorabant. Saeculo decimo sexto , anatomiam scientiam persequenti , calculi cystici primo innotuerunt ; et symptomata longo intervallo postea descripta fuere.

2. Causae praedisponentes sunt aetas senilis , sexus foemineus , vita sedentaria , potus ex spir. vini , alimenta crassa et sicca , lithiasis , et podagra.

3. Calculi distinguuntur in magnos et parvos ; in friabiles vel duros ; in scabros vel incrustatos ; in ovaes vel angulosos ; in cineritios , flavescentes , vel nigros ; in inflammabiles et non inflammabiles.

4. Calculi solidioris texturae et saturatioris coloris , nec in aqua , nec in spir. vini rectificatissimo , nec in aqua calcis , nec in sapone aqua soluto , dissolvuntur. Ol. tart. p. d. vim solventem possidere videtur. Instar candelae flagrant , perexigua terrestri materia relicta : ergo non tam ex salina , quam ex oleosa et inflammabili , cum terrestri , bilis parte ob quietem et spissitudinem conjuncta , coalita , motuque partium vicinarum compressa , componuntur. Calculus recens muco abundat ; ideoque in aqua fervente solvitur , et vix flammam concipit.

5. Calculi

5. Calculi in vesica fellea remanentes nonnunquam sese produnt obtuso partis dolore et pondere. In ductu cystico vel communi cholidocho haerentes, sequentia excitant symptomata. Subitus, profundus, acutus, excrucians dolor in dextra stomachi parte, usque ad dorsum penetrans, cum remissionibus et exacerbationibus; nausea vel vomitus; flatus et tentio hypochondrii; alvus astricta, cum albis excrementis; pulsus imbecillior, sed vix citatior, nisi in doloribus exquisitis et perdurantibus; a situ erecto et decubitu in sinistro latere molestia; dyspnoea, cardialgia; inquietudo et anxietas; animi defectio; convulsiones; urina primo pallida, dein flava; color icteritius cutis et oculorum. Tandem, sedato subito dolore, sequitur nonnunquam diarrhoea, calculi per anum rejiciuntur, symptomataque icteritia gradatim evanescent.

Morbus saepe revertens cachexiam, tabem, icterum fere continuum, et hydropem, inducit.

6. A sensibilitate ductus, consensu nervorum intercostalium, cum multis aliis, et bile obstructa, omnia haec proveniunt symptomata.

7. Distinguitur ab inflammatione hepatis, ventriculi, vel intestinorum, symptomatum exacerbatione et remissione, icteritio colore, calculisque per anum rejectis: a spasmodicis hystericis, qui nervoso habitu cognoscuntur.

8. Raro, nisi in summa ductuum inflammatione et in praegnantibus, periculosus. Natura saepe mul-

tum, medicina parum, in dissolvendis calculis, profuit; ideoque perfectam medelam vix spondeat medicus; saepe enim per intervalla morbus revertitur, et per totam vitam aegrum fatigat.

9. In paroxysmo intentio est, ductum laxare et calculum detrudere.

Ductus laxatur, 1. Sanguinis missione in habitu plethorico, et statu febrili. 2. Decoctis et jusculis lubricantibus et oleosis intus hauriendis. 3. Cataplasmatibus, fotibus, et semicupio, externe applicandis. 4. Anodynis, in summo dolore. 5. Clysmatibus relaxantibus oleosis.

Calculus detruditur, 1. Motum intestinorum vermicularem lenioribus purgantibus accelerando. 2. Frictione in hypochondrio dextro et in dorso adversus partem affectam. 3. Vomitu et exercitio, modo absit acutus dolor. Extra paroxysmum calculi solvendi, et ulterior genesis prohibenda.

Solutio tentanda, 1. Leni et repetito vomitu, qui molliores calculosas concretiones saepe comminuit et deturbavit. 2. Medicamentis huic scopo dicatis, sed parum efficacibus, uti sero lactis, succo graminis, sapone Veneto, decoct. rad. 5. aperient. p. rier. brav. rub. tinctur.

Ultrior genesis impeditur, 1. Medicamentis aperientibus salinis. 2. Aquis mineralibus ferrugineis, quae sanguinem nimis densum attenuant. 3. Motu corporis, praecipue equitatione.

S E C T,

S E C T. VII.

Diabetes.

1. **D**iabetes est nimia urinae, plerumque suavis, profusio, cum magna siti.

2. Distinguitur inutiliter in veram et spuriam. Vera appellatur, quando potus immutatus secernitur: spuria, quando adest humorum colliquatio. Sed melius propter usum, 2. In originariam et symptomatice. Nonnunquam hecticae febris, sed praecipue hysterici mali comes est.

3. Causae proximae sunt antecedentes morbi febriles, praecipue si immodicis evacuationibus fugantur; morsus serpentis dipsadis; acidularum aquarum usus nimis longus, praecipue in frigida tempestate; medicamenta diuretica.

4. Neque oritur hic morbus a calida renum intemperie; neque a sale sanguinem coagulante; neque a salibus, ob sanguinem spiritibus fermentatis repletum, retentis; neque a constrictione cuticulari; neque a vitiata bilis mixtura. Causa proxima videtur esse nimia glandularum renalium urinam secernentium laxitas, et serum acre attenuatumque: prior patet a causis remotis, analogia aliarum evacuationum auctarum, medela, et cadaverum inspectione: posterior a spasms, eruptionibus inflammato-

riis,

riis , et ulceribus malignis quae diabetem comitantur.

5. In diabete adsunt urinae fluxus insolitus ; sitis intolerabilis , os siccum ; salivae spumosae ex-
puitio crebra ; calor viscerum ; urina limpida , sua-
vis , bene olens , potumque aequans vel exsuperans ;
febris hectica ; intumescencia lumborum , testium
et pedum ; tabes ; mors.

6. Os siccum , saliva spumosa et sitis , a sanguine
liquidissima sua parte spoliato. Sapor urinae , a par-
ticulis chylosis permixtis. Copia urinae potum ex-
cedens , a liquefacto sanguine , aliisque humoribus ,
et aëris humiditate in corpus attracto. Febris hecti-
ca , ab acrimonia humorum. Tumor lumborum ,
testium vel pedum , a solidis labefactatis.

7. Copia urinae aucta designat diabetem , et vo-
luntaria emissio distinguit ab incontinentia urinae.

8. Recens facile , antiquus difficile curatur. In
bibacibus et senibus nunquam fere medelae auscul-
tat.

9. Renum laxitas tollenda , et humores acres atte-
nuatique corrigendi. Perficitur , 1. Corroborantibus
et adstringentibus. 2. Incrassantibus et mucilagino-
sis. 3. Aqua calcis. 4. Aqua Bristolienfi. 5.
Dieta ex solidis potius quam liquidis , gelatinis , ory-
za , fago , falep , piscibusque testaceis ; aëre sicco et
calido ; lecto duro , et exercitio leni quotidie usur-
pato. 6. Empl. defensivo lumbis applicato ; vel ,
quod

quod melius respondet, cingulo lato lumbis et abdomini arte circumducto.

S E C T. VIII.

Incontinentia urinae.

1. **I**Ncontinentia urinae est excretio urinae involuntaria ortum ducens a sphinctere vesicae relaxato ob paralyfim, contusionem, longam in balneo frigido remoram, puerperium, partum difficilem, aetatem infantilem vel senilem, febresque. Tollitur adstringentibus, corroborantibus medicamentis, et nervinis unguentis pubi et perinaeo externe applicatis.

S E C T. IX.

Lithiasis seu calculus renum et vesicae.

1. **L**ithiasis est dolor acutissimus renum, ureterum, vel vesicae, a calculo vel arenulis ibi impactis.

2. Distinguitur, 1. A loco affecto, in calculum renum et calculum vesicae. 2. A calculo ipso, qui vel scaber, vel levis; cineritius, ruber, vel fuscus; friabilis, vel durus.

3. Causae

3. *Causae remotae sunt* dieta lauta et concoctu difficilis ; vita sedentaria ; aetas senilis ; rheumatismus et arthritis ; situs horizonti parallelus ; vinum tartaro scatens ; aqua terrestri et sabulosa materia repleta ; sanguinis diathesis lapidosa ; labes haereditaria.

4. *Calculus neque viscidae pituitae , neque fermentationi salium oppositorum , neque materiae coagulanti , neque putrefactioni , neque salibus urinae tartareis , originem debet.* Oritur enim a sabulosis et terrestribus sanguinis particulis in tubis uriniferis haerentibus , sese attrahentibus , et primo sub specie muci , dein lapidis , ope glutinosae materiae , adjunctis.

5. *Dissectiones , renes ulceratos , et aliquando omnino corruptos , calculosque in eorum substantia inhaerentes , demonstrant.*

6. *Calculus , praecipue vesicae , constat plerumque ex nucleo et crustis vel tunicis concentricis.*

7. *Chymice tractatus sese resolvit in aërem ; phlegma , salem volatilem urinosum , oleum , et caput mortuum.* Pars dimidia ex aëre constat ; quarta ex materia terrestri ; quarta , quae remanet , ex oleo , phlegmate , et sale componitur. Tantum abest a salina compositione instar tartari vini.

8. *Signa calculi renalis sunt dolor acutissimus ; vel gravativus in lumbis ; calor ; nausea , vomitus ; alvi constipatio ; symptomatum exacerbatio post cibum ; urina sabulosa , et saepe sanguinea vel purulenta ;*

obrutenta; ischuria; coma; inflammatio; ulceratio; ed tabes. Saepius patitur finister ren quam dexter.

Quando decidit in ureteres calculus, exacerbantur egregie dolores, et deorsum ad vesicam tendunt; quod stupet crus; retrahuntur testiculi; et urina ex parte quae supprimitur.

Calculus vesicae stipatur difficili et dolorifico mictu, cum continuo ad urinam deponendam desiderio; tensione et dolore coli; titillatione continua in glande; tenesmo; diarrhoea; urina mucosa; convulsivis in meiendo motibus; urina sanguine tincta post equitationem, cum augmento doloris in vesica, urethra, et glande.

9. Vomitus a consensu nervorum stomachi et renis oritur. Post pastum exacerbantur symptomata ob distentionem ventriculi et intestinorum. Vasis anguloso lapide laesis, sanguis et pus cum urina effluit. A viis urinae obturatis, vel renis inflammatione, ischuria. Calculus, per ureteres descendens, nervos lumbares comprimit vel irritat, et stuporem cruris, testiculique retractionem producit.

Irritatio et pressio calculi contra sphincterem vesicae, stranguriae et tensionis coli; sympathia nervorum ejusdem membranae per urethram continuatae, glandulae lymphatica supra fraenum obstructa, titillationis glandis; contiguitas intestini recti, tenesmi et diarrhoeae; abrasio muci vesicae et ulcera, urinae mucosae causae sunt.

10. Calculus renum dignoscitur a lumbagine, vomitu, et urina sabulosa; a colica, quia dolores altius tendunt, et rugitus exauditur in posteriore; a passione hysterica renes adoriente, quia haec a clysmatibus exacerbatur.

Calculus vesicae exploratur cathetere, vel digito in anum immisso: hisce, ergo, operationibus, titillatione glandis, et a febre immunitate, fatis distinguitur a stranguria.

11. In calculo renum summum adest periculum ob inflammationes, ulcerationes, et suppressiones urinae, quae saepe comitantur. Facilius dissolvitur in adultis, quam pueris. Res desperata est si ulcera in renibus fiunt. Retentio urinae per aliquot dies, frigus extremitatum, et convulsiones, mortem instantem denunciant. Calculus vesicae facilius solvitur vel extrahitur quam renum.

12. Alia est cura paroxysmi, alia extra paroxysmum. Paroxysmus sedatur minuendo inflammationem et tollendo spasmos, 1. Venaesectione. 2. Clysmatibus emollientibus terebinthinatis. 3. Decoctionibus emollientibus, oleosis. 4. Balneis tepidis. 5. Opiatis. 6. Quiete.

Extra paroxysmum, morbus aggrediendus est, 1. Lithontripticis per os assumptis, vel in vesicam injectis, quales sunt, sapo Hispanus, lixivium saponis, testes animalium calcinati, aqua calcis, porra, caepae, celeri, quorum vires lithontripticae experimentis confirmantur. Summa quies, et venter neque
adstrictus

adstrictus neque solutus, tunc convenit. 2. Dieta eupepta haud acescente, potu viscoso ex cerevisia vel rad. alth. et aqua levi pura, lecto duriusculo et in altiore versus caput quam pedes.

13. Si calculus vesicae hisce remediis non cedit, lithotomia in auxilium vocanda.

14. Ad mictum sanguineum, aqua calcis, omisso sapone, est optimum remedium. Convenit quoque emulsio Arabica et manna ad alvum laxam servandam.

15. Arenulae optime tolluntur aquis chalybeatis, diureticis; et illis praecipue, quae salem alkalinum continent.

P A R S Q U A R T A.

De morbis genitalium et uteri.

S E C T. I.

De his morbis in genere.

PROXIMA sunt ea vitia, quae ad partes obscenas praecipue pertinent. Utut difficilis haec explanatio, simul et pudorem, et artis praecepta servantibus, attamen quam maxime necessaria; quia

quia in caeteris vitiis singuli, in his genus humanum pessundatur.

S E C T. II.

Morbus venereus.

1. **H**Aud definiri potest morbus venereus sine symptomatum enumeratione. Confertae scriptorum turbae palmam arripuit Astruc, cujus vestigia meo pressi pede.

2. Non in Europa innotuit ante 1493. Quia, 1. Neque a medicis, neque historicis, neque poetis scriptoribus, ante hoc tempus, describitur. 2. Non est lepra antiquorum. 3. Primi scriptores consentiunt quod morbus antea inauditus fuit.

3. Non in Italia, certis causis concurrentibus, germinabat; neque a regionibus Africae; sed ab Hispaniola cum Columbo advectus, bello Neapolitano se primo manifestabat.

4. Initio atrociter saeviebat. Procedente tempore, variationes symptomatum magnas expertus est. Nunc longe mitior, sed adhuc viget, semperque vigebit, dum homines vario fruuntur concubitu: quanquam plerisque vanae spes exitus oblectant.

5. Morbus semper ab infecto vel infecta provenit. Oritur, 1. Labe haereditaria. 2. Contactu. Hic diversis methodis perficitur, tactu partis ulceratae

tae cum parte ulcerata , bafiatione , lactatione , coitu.

6. virus venereum eft venenum fui generis , vafa obftruens , corrodens , omniaque liquida contaminans.

7. Semper fere feſe primo manifeſtat in parte tacta.

8. Praecipuam in adipe et membrana cellulofa ſedem habet , ſed non unicam , ut ex glandulis obſtruſtis patet.

9. Corpus penetrat , 1. Per cutem immediate erofam. 2. Per vafa abſorbentia , quae vel in venas lymphaticas valvuloſas , vel in ſanguineas terminantur.

10. Vires ſunt , in ratione , 1. Copiae viri venerei. 2. Qualitatis ejusdem. 3. Temporis in contactu elapſi. 4. Temperiei propriae. Hinc patet ratio , quare , aliis intactis , alii inficiuntur ; quare in aliis progreſſum celerrimum , in aliis lentum facit ; quare aliquando in corpore latet per longum tempus.

11. In medicina prophylactica , nulla adhuc cognoscuntur interna remedia. Externa ablutio cum melle , aceto , urina , vel ſpir. vini , prodeſt.

12. Diſtinctio in duo ſtadia perquam neceſſaria eſt. Quando non adhuc ſe miſcuit ſanguini , morbus venereus localis ; quando ſanguis inquinatus , tunc lues venerea confirmata appellatur. Methodus me-

dendi in his toto coelo differt. Prior morbus primo, posterior postea tractandus.

13. Quia tam varia symptomata morbus venereus localis habet, viz. Gonorrhoeam virulentam; tumores testium; stranguriam; bubones; gonorrhoeam non virulentam; ulcuscula; tumores praeputii et balani; tubercula; verrucas, &c.; haec omnia, uti morbi diversi, tractanda sunt.

Gonorrhoea virulenta.

1. Causa proxima est virus venereum, per vasa absorbentia, praecipue lymphatica, assumptum, et in urethra depositum. Rejicitur ascensus per urethram, vel assumptio in sanguinem, et in has partes cum semine depositio.

2. Nulla inter gonorrhoeas virulentas distinctio, nisi in gradu symptomatum, vel diversitate partium affectarum.

3. Separat se morbus in tria stadia, incrementis inflammationis, decrementis inflammationis, exarescentiae.

4. In hominibus, quartum circiter diem post infectionem oritur haud ingrata titillatio in glande. Conspicitur in urethrae ore paululum saniei tenuis. Orificium tumet, rubet, hiat. inter meiendum caloris sensus cum punctura miti. Postea dolor pungens percipitur instar puncturae acuum. Pus magis viscidum in majore copia exit. Totus rigescit penis, praecipue

praecipue urethra, quae usque ad vesicae collum, uti funis, tenditur. Augetur in dies inflammatio. Dolor et ardor in urina reddenda intolerabilis, praecipue sub finem. Pus devenit vel flavum vel viride, cum striis sanguineis saepe mistum. Per noctem somnum rumpit frequenter erectio involuntaria dolorifica, cum pene deorsum incurvato. Tument aliquando externe glandulae Cowperianae; aliquando in perinaeo abscessus. Sequitur saepe stranguria, tumor testium vel glandularum inguinalium. Lumbi dolent. Per septimanam unam vel alteram durat.

Tandem mitescunt omnia symptomata. Urina minus urit. Magis albicans et aequabile fit pus. In erectionibus non curvatur neque tantum dolet penis. Urethra emollitur. Hic status secundus.

Inflammatione sedata, nullus in urina reddenda dolor. Pus album, aequabile, viscidum, instar filii ductilis, sensim minuitur; donec, ejectis prius materiae tenacis globulis separatis, in totum exarescit. Hic tertius morbi status.

Accidunt foeminis similia symptomata, diversa partium structura nonnullas variationes efficiente. Incipit cum sensu pruriginis, in vulva, et insolito dolore. Inflammantur, tument, calent, dolent muliebria: neque coitum cum viro tolerare possunt. Urina urit, sed non tantum quantum in viris. pus virulentum, raro sanguinolentum. Tandem inflammatio minuitur. Pus album et tenax fluere desinit.

5. Vix rite describitur hujus morbi sedes in hominibus. Incipit inflammatio et provenit primò pus ab ulcere in urethrae glandula juxta fraenum sita. Probatur, 1. Quia ibi in initio sentitur titillatio et in meiando dolor. 2. Quando inflammatio parva est, incipiente vel desinente morbo, digitorum compressione exterius vel specillo interius, ibi sentitur ulcus. 3. Quia injectionibus haud longius penetrantibus curatur gonorrhoea, vel sistitur puris fluxus. 4. Quia sedes gonorrhoeae non virulentae, gonorrhoeam virulentam sequentis, ibi est. 5. Si a partibus vulgo creditis profluebat pus in plurimis corporis positionibus ad vesicam refluere debet, ergo modo libere exiret, modo sisteretur; quod non fit.

Si inflammatio adsit parva, ibi sistitur. Sin magna, abhinc urethra, glandulae Cowperianae, prostatae, vesiculae seminales inflammantur, ulcerantur. Docet dissectio cadaverum.

In foeminis, glandulae vaginae et urethrae afficiuntur. Visu et dissectione cognoscitur.

6. A viro venereo urethram ulcerante oriuntur omnia haec symptomata. Penis curvatur ab irritato et contrahente fraeno. Lumborum dolor a nervorum consensu.

7. Diagnosìs facilis hujus vitii ab ulcerato rene vel vesica; quia in hisce pus non nisi cum urina fortitur. Facilis, quoque a gonorrhoea nimio labore inducta, quia tunc nullus dolor, nulla dysuria, nulla malignitas. In foeminis, diagnosìs difficilis a fluore

fluore albo : saevius tamen ingruit gonorrhoea ; et si ulcera in pudendis sint , certissima gonorrhoeae signa habentur.

8. Morbus levior in foeminis attamen curatu difficilior. Quo citius apparet , quo major inflammatio , quo plures partes afficiuntur , quo atrociora symptomata , eo pejor. Quo magis album minusque discoloratum pus , quo minor ardor urinae , eo melior. Si intra scrotum suppuratio fit , periculosa res aleae est.

9. Totis viribus laborandum in primo stadio , ut inflammatio sedetur. Perficitur , 1. Venaesectio-
ne. 2. Antiphlogisticis. 3. Leni alvi subductione. 4. Fomentationibus et vapore calidae aquae. 5. Cataplasmatibus. 6. Injectionibus emollientibus.

Sedata parum inflammatione , in secundo stadio scopus est , ut pus deveniat album et glutinosum. Perficitur mercurialibus , quorum praecipua vis ad hunc finem spectat : haud inutilis tamen in priore stadio. Quo propius ulceri applicentur , eo melius ; ergo injectio mercurialis , applicatio ung. mercurial ad glandem et raphe penis , summae utilitatis sunt.

Per duos hos status victus debet esse tenuissimus. Calefacientia , uti vinum , condimenta , exercitium , nisi in debili corporis statu , nocent.

Tertius status requirit incarnationem et cicatrizationem ; quae perficiuntur , 1. Balsamis terebinthi-

acis. 2. Adstringentibus. 3. Aquis ferrugineis. 4. Aqua calcis. 5. Balneo frigido. 6. Injectionibus exsiccantibus. 7. Victu paulo liberiore, sed eupepto. 8. Abstinencia a coitu, immo ab ideis venereis, per totum tempus.

10. Ardor urinae mitigatur demulcentibus, et camphora; curvatura, pene deorsum ligato. Abscessus perinaei curatur quamprimum aperiendo.

11. Alia decantatur medendi methodus per injectiones leniter causticas et adstringentes, statim usurpatas; sed quia successus nunc secundus, nunc adversus, a medico sanitatem famamque molienti devitandae sunt.

12. Nimiam purgationem saepe sequitur feminis profluvium ante coitum, aut alvi dejectionem, vel nimis frequenter in somno emissum, quod debilitatem et marcorem inducit. Provenit a sphinctere vesicularum feminalium nimis laxato vel eroso. Curatur iisdem remediis, ac tertius gonorrhoeae status.

13 Alia est gonorrhoeae species perperam ficca appellata. Dysuria sentitur urens, et magna urethrae inflammatio, cum cullo vel paucissimo saniei fluxu. Saepe stranguria comitatur. Pro causa agnoscit inflammationem quae non vergit in suppurationem, sed resolvitur. Curatur methodis in primo gonorrhoeae stadio praescriptis.

14. Quare fortiora purgantia symptomata augent?

Tumor

Tumor testium venereus.

1. Causa est inflammatio urethrae in gonorrhoea, per vasa deferentia ob nimium exercitium, calefactionem, injectiones adstringentes, vel cathartica fortiora, testibus communicata. Rejicitur suppressio feminis virulenti.

2. Primo sistitur paululum fluxus puris venerei. Dolor lancinans sentitur in testibus. Indurescit chorda spermatica. Tumere incipit epididymis, dein testis, cum febre. Increscit testis in magnam molem cum exquisito dolore, calore et ponderis sensu. Rubet et tenditur scrotum. Si resolvitur, redit fluxus gonorrhoeae; gradatim detumescit testis; sed saepe epididymis durities superest. Si non resolvitur, abit in suppurationem, vel scirrhum, vel gangraenam.

3. A communicata inflammatione facile deducuntur haec symptomata.

4. Diagnosıs patet inter venereum et simplicem tumorem testium a causis antecedentibus.

5. Prognosis prospera, quando gonorrhoea iterum fluere incipit. Facilius resolvitur tumor a gonorrhoea quam a lue venerea ortum ducens. Semper incerta, quando inflammatio magna. Mala, si dolor cessat sine tumoris diminutione.

6. Curatur, 1. Venaesectione. 2. Fomentationibus. 3. Cataplasmatibus. 4. Fascia suspensoria.

ria. 5. Purgantibus lenioribus. 6. Mercurialibus interne sumptis, et externe applicatis. 7. Vomitu ex turpeth. mineral. 8. Dieta tenuissima, quiete, et decubitu horizontali.

Ad remanentem duritiem discutiendam, empl. mercurialia, fumigatio, balnea Akae sudantia conducunt. Haec conveniunt omnibus tumoribus veneris induratis.

Si ad suppurationem vergat, aperiatur quamprimum. Si cancre vel gangraena corripitur, abscindatur.

Stranguria venerea.

1. Distinctio necessaria est inter inflammatoriam et habitualement stranguariam. Priore jamjam inter morbos febriles tractata, nunc ad posteriorem veniam.

2. Stanguria habitualis oritur, 1. Ab urethra cicatricibus constricta. 2. Ab excrescentiis induratis. 3. A tumefactis prostaticis et glandulis Cowperianis.

3. Urina profluit tenui rivo, saepius interrupto, et aliquando bifido. Longum tempus ad vesicam exonerandam requiritur. Aliquando adest stimulus ad urinam reddendam, aliquando nullus.

4. Succurritur, 1. Urethram inflammando, ulcerando. 2. Turunda mercuriali. 3. Specillo plumbeo. 4. Apertura urethrae ad locum affectum et obicis extirpatione. 5. Si in prostaticis sedes

ades haeret, medicamentis in duritie testis jam praescriptis.

Bubo venereus.

1. Errant scriptores qui bubones inter prima luis venereae signa collocant. Sanguine infecto vel non infecto oriri possunt. Posteriores solummodo hic tractantur.

2. Distinctio, 1. Est quando dextrum vel sinistrum inguen, vel ambo tument. 2. Quando inflammatorius vel scirrroidaeus est.

3. Oritur a viro venereo per vasa lymphatica assumpto, et glandulas inguinales obstruente.

4. Sentitur in inguine dolor cum parva duritie. Crescit donec elevetur cutis et rubeat. Pars acuta dolet et calet. Incessus difficilis. Bubo ad fastigium elevatur, pulsat, purpurescit. Tandem, cessantibus symptomatibus, pus formatum effluit, cavitas nova carne repletur, et cutis superinducitur.

Sed quando indurescit cum nullo vel minimo dolore et calore, et in eodem statu remanet, tunc scirrroidaeus devenit. Vel mobilis vel immobilis est. Procedente tempore, aliquando mutatur in carcinoma.

5. Diagnofis facilis, inter hos et bubones pestilentes aut scorbuticos, symptomatibus venereis antecedentibus. Ab hernia inguinali facile distinguitur his signis: hernia, si premitur digito, facile cedit, sed

sed cito restituitur; bubo venereus vel non cedit vel retinet vestigium; prior tota mollis, posterior solummodo superne; haec sua propria symptomata habet, illa sua. Diagnofis difficillima inter bubones locales et bubones a sanguine infecto procedentes, quando hujus symptomata non adhuc apparent: priores femper gonorrhoeam vel cancro immediate antecedentes vel confociantes habent; posteriores fine causa manifesta oriuntur. Anteaeta vita judicium adjuvat.

6. Prognofis in bubone inflammatorio femper faulta. Si cito difpareat, fanguis inficitur. Semper incerta in bubone fcirrroidaeo; quando dolere incipit, mala. In carcinomate, fi non inhaeret vafis inguinalibus, prognofis dubia; quando haeret, incurabilis.

7. In primis diebus, quando magnitudinem vix aequat nucis caftaneae, tuto refolvi poteft; fed fi hanc fuperat, vel celeriter tumet, ad fuppuratorem perducere debet. Refolutio perficitur, 1. Venae fectione. 2. Purgantibus. 3. Mercurialibus intus fumptis et ad locum applicatis. 4. Dieta tenui. Suppuratio perficitur, 1. Emplaftris maturantibus. 2. Cataplafmatibus fuppurantibus. 3. Dieta larga nutriente. Nulla venae fectione neque purgatio in hoc ftatu adminiftranda eft.

Suppurato omnino bubone, educatur pus per magnam aperturam, 1. Scalpello. 2. Cauffico. Nihil amplius refat, quam ut ulcus depuratum carne

ne repleatur. Si minus recte procedit, mercurio
intus sumpto ulcus corrigitur. Victus nunc tenuis.

8. Haec, buboni venereo locali, ubicunque loci est, conveniunt.

9. An bubo localis sese monstrare possit sine praegressis symptomatibus venereis?

Gonorrhoea non virulenta, Anglicè, Gleet.

1. Est ulcus parvum, callosum, haud venereum, ab ulcere gonorrhoeae in ipso glandulae emissario remanens, eandemque sedem habens. Probatur, 1. Quia in illam degenerat gonorrhoea. 2. Quia in glande prope fraenum sentitur aliquando punctura. 3. Quia injectionibus irritantibus dolor ibi sentitur, pus magna copia provenit, calet ibi urina et gonorrhoea quasi virulenta excitatur. 4. Specillo exploratorio vel digitis comprimentibus patet. Ergo nunquam a sola ductuum excretoriorum laxitate, vel prostaticis, aut vesiculis feminalibus, provenire potest.

2. Producitur, a nimis et fortioribus purgantibus, repetitis diu et durantibus gonorrhoeis, corpore vel febre vel salivatione aliisque causis debilitato. His ulceris vasa relaxantur et cicatrizatio impeditur.

3. Ex urethra continuo fluit paulum saniei tenuis, aquosae, pellucidae, praecipue post pastum vel nimium exercitium. Filamenta puris crassioris in urina natant. Plus calidis tempestatibus quam frigidis

gidis exit. Punctura nonnunquam in glande fen-
titur.

4. Diagnofis inter hanc et feminis profluvium
facilis; illa femper fluit, hoc non nifi certis tem-
poribus.

5. Prognofis prosperior in recenti quam antiqua.
Sed femper incerta medela; reftat enim adhuc op-
probrium medicorum.

6. Succuritur, 1. Medicamentis adstringentibus
internis. 2. Fluxum aliter divertentibus. 3. Can-
tharidibus interne fumptis. 4. Aquis mineralibus
ferrugineis. 5. Injectionibus digerentibus, vel ure-
thram rodentibus. 6. Injectionibus ftypticis. 7.
Balneo frigido marino. 8. Victu reficiente, fed
non calefaciente; et abftinentia a venere, poculis,
nimio cibo, et saltatione.

7. Viribus reftauratis, et inquietis ob morbum
cogitationibus oblivioni traditis, incipit jam tempus
ipfum effe praefidio.

Ulcuscula venerea, Anglicè, Chancres.

1. Causa eft virus venereum acrius et subtilius
vafa ipfa erodens, vel glandulas sebaceas obstruens
et inflammans.

2. Primo apparet macula rubra, quae elevatur
in papulam miliarem, calentem, prurientem. Sen-
fim albescit apex, et mutatur in pus flavum visci-
dum. Dehifcit, et fit ulcus inflammatum, unde-
quaque

quaque serpens. Albo et calloso margine plerumque cingitur. Tandem longe lateque pascitur, et vicina corrumpit.

3. A viro venereo inflammante, corrorente, oriuntur haec symptomata.

4. Diagnofis ab excoriatione glandis facilis; inter ulcuscula localia et a lue venerea producta, difficilis. Si maligna, citoque sua stadia decurrunt, si fraenum vel carunculas mirtiformes occupant, ad priora verifimiliter pertinent: sed si valde benigna, cito abeunt iterumque repullulant, suspicio adest sanguinis infecti.

5. Prognofis melior, quando aquosum laticem, quam quando viscidam materiam continent. Si recens neque magna inflammatio, prospera; si antiquum, incerta.

6. Curatur, 1. Venaefectione. 2. Fomentationibus et cataplasmatibus emollientibus. 3. Mercurialibus. 4. Purgantibus. 5. Ung. mercuriali fortissimo, vel causticis mercurialibus ulceri applicatis. 6. Pene sursum suspenso. 7. Victu tenuissimo.

7. Haec ad omnia ulcuscula localia, ubicunque sita sunt, conveniunt.

Tumor praeputii et glandis.

1. Tumores praeputii et glandis distinguuntur;

1. In

1. In inflammatorios, oedematodeos, et scirrhoideos. 2. In phimosis et paraphimosis.

2. Causa proxima est virus venereum ulcusculorum obstruens vasa sanguinea vel serosa. Annumeranda quoque est callositatum compressio.

3. Causae remotae sunt frigus peni admissum; caustica irritantia, fordis venereae remora, exercitium, pocula nimia, calefacientia.

4. Ab ulcusculis inflammatis incipit praeputii glandisque inflammatio, rubedo, calor, dolor, tumor. Febris comitatur. Coarctatur urethra, difficilis exit urina, et dolorem excitat. Praeputii vel glandis marginem obsident crystallinae, aquosum laticem continentes. Similia symptomata accidunt foeminis. Terminatur vel resolutione, vel scirrho, vel gangraena.

5. Si, vulneratis leviter partibus, rutilus erumpit sanguis, omnia salva sunt. Mitior oedematodeus, periculosior inflammatorius, contumax scirrhoideus. Si crystallinae appareant, gravis; si gangraena, gravior; sed si radices penis vel ostium vaginae corripuit, gravissima prognosis.

6. In tumore inflammatorio et oedematodeo, indicatio est obstructionsolvere et gangraenam praecavere. Perficitur, 1. Venaesectione larga. 2. Purgantibus. 3. Mercurialibus. 4. Pene sursum suspenso. 5. Fomentationibus et cataplasmatibus. 6. Injectionibus emollientibus inter praeputium et glandem injectis. 7. Partes ung. mercur. illinendo.

illinando. 8. Scarificatione vel incisione praepu-
litii. 9. Parco victu ; potu diluente ; quiete ; irri-
tantium et causticorum evitatione ; fordis venereae
ablutione.

Tubercula callosa.

1. Distinctio, 1. A locis affectis. 2. A diversis
eorum speciebus.

2. Oriuntur a vasis minimis et glandulis viro ve-
nereo affectis.

3. Si, sanatis venereis ulcusculis, superest callo-
sitas, phyma ; si instar funis, chorda appellatur.
Aliquando sine ulcere praegresso germinant in pene,
vulva, ano, mammis, verrucosae substantiae. Si
longae, pori ; si breviores, verrucae ; si minus ad-
huc elevatae lataeque, condylomata ; si fimbriatae,
cristae nominantur. Excrescentiae quoque variae
fiunt in ano. Si a cute pendula, tumefacta, cri-
stae ; si a tenui pediculo, mora ; ex ultimis maxi-
mae, fici vel mariscae nuncupantur. Si in sulcis
ani fissurae oriuntur, pus separantes, rhagadam no-
men gerunt. Omnia haec in cancrum degenerare
possunt.

4. Diagnos inter localia et a lue venerea orta,
petenda a frequenti repullulatione, caeterisque sym-
ptomatibus.

5. Prognosis in statu scirrhusa, prospera. Si ca-
lere, dolere, lancinare incipiunt, incerta.

6. Phy-

6. Phymata et chordae tractari debent methodis in scirrho praescriptis. Caetera turbercula curantur, 1. Amputatione. 2. Causticis. Rhagades, emollientibus, detergentibus, cicatrizantibus.

Lues venerea confirmata.

1. Distinctio, 1. A locis affectis. 2. Ab aliis morbis complicatis.

2. Oritur a viro venereo per vasa sanguinea, ferrosa, lymphatica, intus assumpto, et omnes humores, praesertim mucum glandularum, adipemque inquinante. Causis propriis concurrentibus ad propria loca saepe determinatur.

3. Causae remotae sunt omnia quae ulcera virulenta localia inflammant et exsiccant, si sint externe vel interne applicata; repulsio bubonum sine mercurio adhibito. Ergo egregie errant, qui luem a gonorrhoea nunquam productam, affirmant.

4. Recrudescunt omnia praeter gonorrhoeam symptomata localia, uti ulcuscula in pudendis, tumores testium, bubones, tubercula penis et ani.

Palatum, fauces, membrana Sneideriana infestantur inflammationibus, ulceribusque, cum albo et calloso margine. Hinc deglutitio impeditur, ossa carie eroduntur, raucitas sequitur, anima foetet, et nasus ipse corrui.

Quando corpus in lecto incaluit, tunc oriuntur per totum corpus dolores atrocissimi, lancinantes, dilacerantes,

dilacerantes , sed praecipue in medio tibiae , humerique ; aurora appropinquante , desinunt vel mitescunt. Aliquando tumor et suppuratio in locis dolentibus , aliquando nulla evenit.

Cutis deturpatur maculis latis , rotundis , ficcis , flavescentibus vel purpureis , ab omnibus aliis distinguendis. Circa frontem et tempora et pilorum radices confertim haerent pustulae scabiosae , quibus nomen corona veneris. In volis manuum plantisque pedum apparent fissurae ichorem separantes. In cute per totum corpus oriuntur inflammationes et ulcera , in latitudine serpentia , musculos denu- dantia , pus viride flavum instar sevi splendescens separantia , cum orificiis parvis , complanatis , pallidis.

Glandulae diversae infarciuntur , indurantur , tument in variis locis. Hae , secundum varios duritiei gradus , varia sortiuntur nomina. A tendinibus , nervis , ligamentis , oriuntur nodi , ganglia , tophi.

Ab ossibus elevantur exostoses , acutissime dolentes , modo durae , modo molles , et in suppurationem tendentes. Ossa ipsa carie tentantur , et ulcera ibi foetida maligna producuntur. Medulla corrumpitur , graveolens acrisque devenit , et excitat gravissimos dolores. Capita ossium intumescunt cum dolore ; inde anchylosis. Ossa nonnunquam fragilia ad minimum ictum , nonnunquam mollia instar feri , deveniunt.

Palpebrae inflammantur , ulcerantur , oculi coecantur suffusione , ductus lachrymalis clauditur , et

fistula producitur. In aurium penetralibus inflammatio, abscessus, caries fit. Tympanum eroditur et pus defluit; inde tinnitus, murmur, surditas.

Functiones animales afficiuntur; corripitur aeger cephalalgia, haemicrania, vertigine, epilepsia, spasmodicis, tremoribus, paralyfi. Vitales functiones labem sentiunt; oritur dyspnoea, asthma, haemoptoe, tussis, phthisis, palpitatio cordis, syncope, intermissio pulsus. Labefaciuntur quoque naturales functiones; appetitus nullus, digestio prostrata, affectiones hypochondriacae, hydrops, obstructiones diarrhoea superveniunt.

Effoeto corpore, pallet facies, adoritur febris hectica colliquativa, ulceribus graveolentibus tabescit, tandemque post summos excruciatu, lenta et miserrima morte perit.

Foeminae sua propria symptomata habent, viz. scirrhus, ulcera, cancri in mammis et utero; fluxum nimium vel suppressionem menstruorum; abortum; foetusque rubentes sine cuticula.

6. A viro venereo cum sanguine misto facile deducuntur haec symptomata. A glandulis in pudendis et ano infarctis, proveniunt ulcuscula et tubercula. A mucosis faucium et nasi glandulis obstructis, ulcera haec loca depascentia. Vel ab acro viro venereo irritante musculos et periosteum, vel exostosi, incipienti, vel a medulla corrupta, dolores venerei; a calore dilatante humores, incrementum, et a perspiratione aucta, lenimen dolorum. A glandulis

dulis cutis sebaceis , pustulae ; ab adipe infra cutem infecta , ulcera. A materia ossea effusa et medulla corrupta , morbi ossium. A lymphâ et semine inspissato , tumores glandularum et testium. Ab humoribus et glandulis oculorum , morbi ocularii. A tubo Eustachiano , ulceribus faucium infecto , morbi aurium. Ab omnibus humoribus depravatis acribusque , et obstructionibus variis , laesae functiones animales , vitales , naturales.

7. Diagnôsis difficilis ob similitudinem symptomatum cum aliis morbis , vel ob dissimulationem aegri. Signa quaedam certa , quaedam dubia. Priora sunt , quando inficit alios , vel generat foetus lue infectos ; quando morbi venerei locales apparent sine coitu ; quando cutis maculis , vel pustulis scabiosis , vel ulceribus antea descriptis deturpatur. Facillime cognoscuntur a scorbuticis ulcera faucium venerea , propter cavitatem et colorem cineritium ; ab angina suppurata , praegressis signis et diuturnitate. Exostosis , si non a fractura vel ictu externo provenit , certissimum praebet signum. Hyperostosis venerea facile distinguitur a rachitico , podagrico et strumoso vitio , praecedentibus horum symptomatibus. Cariem multa inducunt ; sed quando neque externa , neque scorbutica , neque strumosa , neque rachitica causa patet , tunc caries venerea censenda. Fragilitas ossis diagnôsim certam praebet.

Posteriora signa. A glandulis tumefactis et doloribus nocturnis , cautum iudicium. Affectiones

culorum, aurium, capitis, pulmonum, incertam efficiunt diagnosim. A praegresso corporis statu iudicium quoque dirigitur; si praecesserint tubercula venerea, ulcuscula maligna, tumores praeputii glandisque, vel subita bubonis magni resolutio sine mercurio.

8. Prognosis melior in recentioribus, quam vetustioribus; in adultis, quam in senibus, vel infantibus; in foeminis, dummodo fluunt menstrua, quam in viris; in antiphlogistico sanguinis statu, quam in inflammatorio; in sanis, quam morbofis. Quo pejora secum symptomata adfert, et partes ad vitam magis necessarias adoritur, eo gravius morbi periculum. Si exostosis interna vel caries in cranio oritur; si tubercula vel vomicae fiant in pulmonibus; si cancer in utero formetur; si medulla ossium corrumpatur, in angusto spes est. Si cum strumis, vel scorbuto, vel phthisi coit, medela difficilis. Quaedam symptomata medicamentis vix cedunt, uti dolores venerei, pustulae magnae corrosivae, testes vel glandulae tumefactae, caries.

9. Mos olim fuit morbum lign. guajaci, rad. chinae et sarsaparillae fugare; sed mutata viri venerei natura, huic operi per se nunc imparia sunt. Hodie prae omnibus merito habetur mercurius.

10. Medela perficitur vel sine salivatione, vel cum salivatione. In priore methodo mercurius ad emunctoria corporis dirigitur medicamentis huic scopo inservientibus, 1. Ad intestina, purgantibus. 2.

Ad

Ad renes, diureticis. 3. Ad cutem, sudorificis; balneis et fontanellis. Has evacuationes optime promovet solutio mercur. sublim. corrosiv. in cancro jamjam memorata: sed non adhuc experimentis satis comprobantur ejus vires. Requirit haec methodus aërem tepidum, serenum, aestivum; cautelam a frigore; dietam tenuissimam, respectum ad partes praecipue affectas; et perseverantiam post totalem symptomatum recessum. Saepe fallit haec methodus; ergo vix eligenda, nisi ubi hydrangerosis periculosa.

11. Salivatio nunc censetur tutissima, expeditissima et saepe jucundissima via. Non convenit in epilepsia, in phthisi pulmonali, in gravidis, in senibus infantibusque, in emaciatis, vel aliquo morbo febrili chronicove, praecipue diarrhoea, correptis, antequam fugantur vel mitigantur. Ut distincte tractentur, in tria stadia, excitationis, continuationis, et desinentiae, dividi debet.

12. Stadium primum. 1. In nostra regione temperus autumnale, vernali; vernale, aestivo cedit. Hibernum frigus evitandum. 2. In plethoricis semper, in macilentis vel hydropicis numquam venaesectio instituenda. 3. Lenis purgatio adhibenda. 4. Diluentibus potionibus et balneis tepidis relaxanda et implenda vasa. 5. Indusiis lanae mollis corpus vestiendum. 6. Tunc mercurius lente in vasa ingerendus. Externa applicatio juncturis forma unguenti optime respondet.

Stadium secundum. 1. Ptyalismus in fuccidis excitandus est ad sex libras, in macilentis ad quatuor spatio viginti quatuor horarum. 2. Pulsus numquam assurgere debet ultra centum pulsationes spatio unius minuti; aliter vera febris symptomata superveniunt. 3. Calor cubiculi optime versatur circa 70. gr. thermometri Farenheitiani. 4. Per diem noctemque talis situs eligatur, qui exitum salivae patefacit. 5. Potus largus, dieta tenuissima, humectans convenit: evitatis pinguibus, oleosis, calefacientibus. 6. In hoc statu sustineatur ptyalismus donec dispareant omnia luis symptomata quae fugat mercurius.

Stadium tertium. 1. Sua propria porta exeat mercurius. 2. Purgatio una vel altera lenis praescribenda. 3. Victus magis nutriens, sed eupeptus, permittendus. 4. Cautè admodum ad aërem externum redeundum. 5. Exercitium et rusticatio sanitatem confirmant.

13. Mercurius secum adfert sua incommoda et pericula.

In primo stadio, 1. Si mercurio non excitatur ptyalismus, vomitu ex turpeth. miner. promovetur. Sed non instandum, repugnante natura; quia sine salivatione suum opus saepe perficit. 2. Accidit aliquando a nimia festinatione vel frigore concepto, quod facies et labia tument, lingua magno-pere tumefacta extrorsum prominet, et febris sequitur. Non vacat periculo hic status. Ergo immediate

diate venaeſeſione larga, purgantibus, vapore ſomentationum ad loca affecta applicato, ſudorificis, induſiorum mercurialium detractiōe, viſ mercurii minui debet. 3. Si morbus febrilis adoriſitur aegrum, inunctio ſiſtenda. 4. Si diarrhoea ſupervenit, vomitu et opiatſis repetitiſ curatur.

In ſtadio ſecundo, 1. Si accidit ſputum ſanguiniſ, poſt debitam venaeſeſionem, pectoralia et adſtringentia adminiſtranda, mercuriiſque viſ retundenda, vel omnino coërcenda. 2. Si ptyaliſmus ob aliquam cauſam urgentem immediate ſiſti debet, flore ſulphuriſ gradatim aſſumpto optime perficitur. 3. Si epilepſia ſupervenit, venaeſeſione, vomitu et cautela in mercurio adminiſtrando opus eſt. 4. Si menſeſ nimium fluunt, mercuriuſ inhibendus et adſtringentia praefcribenda. 5. Ad inflammationem oriſ, continua cum decoctionibuſ emollientibuſ ablutio. 6. Si Alvuſ nimium conſtipata, leniſſimo aperiente ſolvitur.

In tertio ſtadio, 1. Ad ulcera profunda et haemorrhagias oriſ, adſtringentia. 2. Ad coaleſcentiam linguae cum partibuſ viciniſ, diſſociatio. 3. Ad conſtrictionem maxillae inferioriſ, vix ullum invenitur remedium.

14. Remanent aliqua ſymptomata poſt ptyaliſmum. 1. Ulcera faucium, quae curantur gargarſmatibuſ ſtypticis. 2. Ad ulcera contumacia in cute, fonticuli et ung. detergentia. 3. Doloreſ rheumatici tolluntur decoctionibuſ lignorum, fricti-

one ad locum et thermis. 4. Caries ossis scalpro excindi vel actuali cauterio inuri debet. 5. Exostosis, si non cedit ung. mercuriali fortissimo, abscindenda. 6. Ulcus uteri curatur purgantibus, et injectionibus detergentibus. 7. Ad corpus vi mercurii fractum, amara cum cortice Peruviano. 8. Depressus nasus fulcitur, septo arte facto.

15. Quare tam varia habet symptomata, et tam varios imitatur morbos lues venerea?

S E C T. III.

De mensibus.

1. **M**enses circiter annum decimum quartum vel quintum apparent, et circiter annum quadragesimum nonum sistuntur, habita ratione ad regimen, victum, temperiemque.

2. Sex, septem, vel decem unciae sanguinis boni et rutili plerumque fecernuntur. In fluxus duratione magna quoque variatio.

3. In praegnantibus, praesertim post tertium mensem, et lactantibus, haud fluunt menses.

4. Ab arteriis uteri vaginaeque evanescentibus prodeunt menses.

5. An plethora, praecipue ipsius uteri, ortum habens a perspiratione muliebri parca, peculiari huius visceris compage, et vasis facile distensilibus, causa

causa sit proxima fluxus muliebris? Huic opinioni favent pondus corporis per multos annos idem remanens, vires profluvio sanguinis non diminutae, symptomataque.

6. Adsunt horrores; lassitudo; in lumbis aestus; dolor, et pondus; febricula; cephalalgia; appetitus prostratus; oculorum hebetudo.

7. Ob laxam et facile dilatabilem uteri compagem, ob sanguinis perpendicularem altitudinem, ob venas uteri valvulis carentes, facilius per has quam per alias elabitur sanguis superfluous, et ibi generat aestum, dolorem et pondus.

8. Quare bruta animalia, simia excepta, menses non patiuntur? Quare non aequè respondet phlebotomia, ac fluxus sanguinis per uterum? Quare mensibus incipientibus, turgent mammae? An solennis secretio in hominibus observetur?

S E C T. IV.

Obstructio vel suppressio mensium.

1. **S**I, longioribus intervallis et minus copiose quam par est, fluant menses, tunc obstrui; si non omnino fluant, tunc supprimi dicuntur.

2. Causae remotae sunt subitum frigus; ingesta viscida et acida; tristitia et metus; morbi praegressi; evacuationes nimiae; medicamenta adstringentia.

3. Causae

3. *Causae proximae sunt*, 1. *Nimia vasorum uterinorum rigiditas*. 2. *Uteri compressio a tumoribus vicinis*. 3. *Uteri coalescentia*. 4. *Humorum lentor*.

4. *Adiunt dolor et aestus lumborum, coxarumque; arteriarum pulsatio, cephalalgia; appetitus prostratus; languor; horrores; febricula lenta; urina crassa et rubra; inflammatio, suppuratio, vel gangraena uteri; varices, tumores crurum; ventris inflammationes; vomitus; anxietas; tussis; dyspnoea; tabes; cordis palpitatio; syncope; vertigo; apoplexia; insania; chlorosis; pica; fluor albus; haemorrhagiae variae*.

5. *A sanguine menstruo, qui evacuari solebat, uterum infarciendo, et per nervorum sympathiam universum corpus turbante, rite fluunt haec symptomata*.

6. *Diagnosis huius mali in initio a graviditate difficilis; petitur a foedo colore, symptomatibus post tertium mensem non recedentibus, et nullo motu in utero percepto*.

7. *Prognosis variat secundum symptomata, tempus suppressionis, aetatem, causasque*.

8. *In nimia vasorum rigiditate indicatio est*, 1. *Fibras uterinas relaxare fomentationibus, balneis tepidis, et inunctionibus emollientibus: Vel*, 2. *Momentum sanguinis intendere cardiacis*.

In humorum lentore indicatio est particulas cohaerentes disjungere, et momentum fluidorum augere,
Perficitur,

Perficitur, 1. Sanguinis missione a vena saphena; si adsit plethora. 2. Cucurbitulis. 3. Frictionibus crurum. 4. Catharsi forti. 5. Vomitu. 6. Emmenagogis.

Dieta eupepta et nutriens, motus corporis; et aër ad caliditatem vergens, conveniunt.

9. Immerito ab hoc vitio distinguitur chlorosis seu febris virginum pallida; idem enim est morbus.

S E C T. V.

Nimia mensium profusio.

1. **N**imia est profusio, quando exinde debilitatur foemina. Accidit saepe circa annum quadragesimum quintum.

2. Causae remotae sunt nimia falacitas; morbi febriles; ebrietas; immodicum exercitium; sternutatio; saltatio; vomitus; animi pathemata; passiones hystericae; evacuationes repressae; emmenagoga; pessorum acrium usus; morbi uteri, quales sunt scirrhi, cancri vel polypi.

3. Causae proximae sunt, 1. Sanguis nimis rarefactus, tenuis et acris. 2. Vasa nimis debilia.

4. Adsunt color foedus; debilitas; appetitus prostratus; anxietas; syncope; extremorum frigus; convulsio; suffocatio; febriles ardores; tumores

mores oedematosi ; hydrops ; cachexia ; fluor albus ; atrophia.

5. Hisce symptomatibus originem praebet haemorrhagia.

6. Prognosis infausta, quando supervenit convulsio ; vel quando oritur ab insanabili uteri morbo.

7. In sanguine nimis rarefacto, tenui vel acri ; scopus est, 1. Revellere venaesectione in brachio, si vires adhuc integrae ; vel cucurbitulis. 2. Condensare et demulcere medicamentis coagulantibus et demulcentibus, inter quae eminet spir. vitriol. cum adstringentibus.

In vasorum debilitate scopus est elasticitatem restituere adstringentibus interne et externe applicatis.

Conveniunt aër ficcus et ad frigidum vergens ; cibus et potus nutriens, refrigerans, et exsiccans ; animus a pathematibus vacuus ; abstinencia a venere ; et in decubitu caput depressum, cruraque elevata.

S E C T. VI.

Fluor albus.

1. **F**luor albus est excretio continua humoris albi, fubrubri, vel viridis, nunc mitis, nunc acris, ab utero.

2. Feminae praesertim laxioris habitus, ab anno quarto,

quarto decimo huic malo maxime obnoxiae. Quandoque infantibus accidit.

3. Distinctiones solummodo petuntur a colore, qualitate, copia, et tempore fluxus.

4. Sedes hujus mali est in glandulis, lacunis mucosis, et arteriis minimis in cavitatem uteri vaginaeque dehiscentibus.

5. Causae remotae sunt aër humidus; dieta nimis tenax; otium; metastasis humorum: usus thermarum nimius; fluxus mensium immodicus; abortus vel partus difficilis; venus effraenata; obstructio mensium; lapsus inopinati, et luxationes lumborum.

6. Causae proximae sunt, 1. Serosa colluvies. 2. Laxa uteri compages.

7. Adsunt continuus vel interruptus fluxus humorum; appetitus prostratus, pica; respiratio difficilis; palpebrarum tumor; febris hectica; lumborum dolor; urina turbida; tristitia; aqua intercus; ulcerationes leves uteri vaginaeque; palpitatio; syncope.

8. A nimia copia et fluxu feri oriuntur haec symptomata.

9. Distinguitur a mensibus decoloribus, quia hi periodum servant; ab ulcere uteri, symptomatibus suppurationem praecedentibus; a gonorrhoea, quia in hac adsunt genitalium phlogosis, ulcera, et humor secernitur a lacunis prope clitoridem.

10. Fluor albus impregnationem difficilem et abortum

ortum facilem reddit. Quo morbus recentior et magis albicans humor, eo melior; quo antiquior et magis viridis vel fuscus, eo peior prognosis. Quando dolores acuti, cancer metuendus.

11. Ad medelam perficiendam requiritur, 1. Ut humorum vitium corrigatur, et fluxus ad uterum impediatur. 2. Ut tonus uteri restituatur.

Humorum vitium corrigitur et feri fluxus ad uterum impeditur, 1. Laxantibus amaris. 2. Diaphoreticis. 3. Fontanellis. 4. Aq. calcis.

Tonus uteri restituitur exsiccantibus, roborantibus et adstringentibus, interne et externe applicatis.

Si humor acris vel foetidus, alternantia mercurialia praemittenda. Dieta sit exsiccans et eupepta, aër ficcus, a venere et animi pathematibus abstinentia, exercitium lene.

S E C T. VII.

[*Furor uterinus, et satyriasis vel priapismus.*

1. **F**Uror uterinus est furiosus et insatiabilis veneris appetitus cum mania conjuncta.

2. Causae remotae sunt mensium obstructio; ebrietas; cibi calefacientes; cogitationes et historiae venereae; nimius emmenagogorum calidorum usus; cantharides; stimulantia utero applicata.

3. Causae proximae sunt, 1. Acrimonia humorum

rum a clitori, vagina, vel utero separatorum. 2.

Partium genitalium nimia tensitas et inflammatio.

4. Foemina primo tristis et taciturna fit, erubescit; pulsusque mutatur de rebus venereis facta mentione. Postea mania correpta in risus et fletus conjicitur, de venere palam loquitur, et obvios ad copulam sollicitat.

5. Hilaritas, audita de amore fabula, distinguit furorem uterinum incipientem, a melancholia vera.

6. Prognosis fausta, quando rerum venerearum mentio non amplius eas afficit.

7. Ad medelam perficiendam phlogosis partium tollenda et acrimonia humorum mitiganda.

Phlogosis tollitur, 1. Venaesectione larga et saepe repetita. 2. Purgantibus refrigerantibus et clysmatibus emollientibus. 3. Balneis, fomentationibus, injectionibus utero applicatis. 4. Antiphlogisticis, viz. nitro et emuls. Arabic.

Acrimonia mitigatur, 1. Demulcentibus. 2. Narcoticis.

Dieta parca et refrigerans, aër frigidiusculus, modicum exercitium, evitatis cogitationibus et historiis libidinosis, conveniunt.

8. An coitus permittendus?

9. Satyriasis vel priapismus virorum easdem causas agnoscit, et eodem modo curatur.

S E C T. VIII.

Impotentia vel sterilitas virilis.

I. **O**Ritur, 1. A feminis inopia vel vitio. 2. A resolutione pudendorum. 3. Ab impedita feminis ejaculatione.

2. Imminuitur vel vitiatur semen ob pravam victum; inedia; corpulentiam; medicamenta refrigerantia, vel feminis generationi inimica; veneris abusus; nimiam castitatem; virus venereum; tumores testium; senium.

3. Resolutio pudendorum inducitur a contusionibus; casu supra os sacrum; applicationibus emollientibus; urethrae ulcere; pudore; terrore; capitis laesionibus.

4. Ejaculatio feminis impeditur a lapidibus vel tumoribus emissaria vesicularum feminalium occludentibus; perforatione obliqua; incurvato pene.

5. Seminis vitium vel inopia cognoscitur a nullo ad venerem stimulo, nimia ejus tenuitate et parva copia in copula emissa: resolutio genitalium a laesione praecedente, et feminis emissionem sine erectione: impeditus feminis egressus a stimulo ad venerem non imminuto.

6. Medela causis accommodanda. Deficientia vel vitium feminis refarcitur, 1. Restaurantibus, quae succum

succum gelatinosum praebent. 2. Dieta nutriente praecipue ex avibus sylvestribus; evitatis evacuationibus, ebrietate, acidis, tristitiaque. 3. Sedula attentione ad causas, viz. corpulentiam, tumores testium, vel virus venereum.

Resolutio genitalium tollitur, 1. Stimulantibus interne sumptis et externe peni applicatis. 2. Roborantibus, inter quae eminet balneum frigidum. 3. Dieta calefaciente, exsiccante.

Obstacula seminis egressum impedientia artem chirurgicam postulant.

S E C T. IX.

Sterilitas muliebris.

1. **U**BI foemina maturae aetatis non concepit post multiplices cum viro coitus, sterilis dicitur. Ergo in veram et relativam merito distinguendum debet.

2. Oritur, 1. A semine haud in uterum penetrante ob os coalitum, vel tumoribus occlusum; situm obliquum; vel voluptatem e coitu nimis languidam. 2. A semine non retento, vel non absorpto, ob orificium uteri laxum, diversos fluxus vel haemorrhagias uterinas, densitatem vel scirrhositatem matricis, vel internam ejus superficiem viscida materia repletam. 3. Ab ovarii et tubarum Fallo-

T

pianarum

pianarum vitiis serosis, hydropicis, multisque aliis quae supponi possunt. 4. A pravis humorum uterinorum qualitatibus ob nimium calorem uteri, fluxum album acrem, vel ulcera uteri. Quaedam medicamenta conceptionem impedire perhibentur.

3. Os uteri clausum, a celeri effluxu feminis, tactu, symptomatibusque praecedentibus; feminis, absorptio impedita, a mensium obstructionibus, fluxu humorum vario, et post aliquot dies feminis ejectione; vitia ovarii et tubarum difficillime, si nullus tumor externe apparet; depravatio humorum uterinorum, calore et cachexia corporis, humorumque evacuatorum examinatione,prehenduntur.

4. Prognosis fausta, quando provenit a mensibus suppressis, fluore albo, vel fluxu acris; sed semper incerta in obstructionibus vaginae, uteri, ovariorum, vel tubarum Fallopiarum.

5. Quando os uteri clauditur, ars chirurgica tentanda est. Appetitus venereus, si languet, excitandus.

Si nimia humorum copia ab utero separetur, evacuantia, exsiccantia, et roborantia usurpanda. Si scirrhus laboret uterus, vix medelae auscultat: ut et vitia ovarii et tubarum Fallopiarum.

Nimius uteri calor contemperatur injectionibus in uterum, dieta refrigerante, clysmatibus. Ulcerum et fluoris albi humor acris, sublatis causis, cessat.

S E C T. X.

Gravidarum morbi.

1. **S**igna conceptionis, praesertim in initio, valde obscura, multis aliis morbis communia, et in diversis foeminis diversa sunt. Sequentia plerumque accidunt. Menses, post primum, secundum, vel tertium mensem, omnino suppressae vel diminutae, et mala hinc pendentia; motus in utero circa quartum mensem; mammae intumescences, et quando comprimuntur, serosum liquorem stillantes; areolae fuscae; tumor abdominis praecipue versus partem inferiorem. Tempus graviditatis ab exploratione crassitiei cervicis uteri, et intumescenciae abdominis propinquitate ad hypochondria, cognoscitur. Sexus vix, numerus foetuum difficillime, praedici potest.

2. Graviditas distinguitur ab hydrope ob hujus tumorem deorsum vergentem, fluctuationem et sitim: a mola, ob pondus gravativum, abdominis aequalem intumescenciam, et nullum in utero motum.

3. Gravidarum morbi varii sunt in diversis foeminis. Nonnullae melius se habent quando gravidae; dum aliae per totum gestationis tempus aegrotant.

4. Incommoda quae gravidis accidunt primis mensibus sunt, appetitus prostratus, vel depravatus; nausea; vomitus; torpor; gravitas; dolor capitis; vertigo; animi deliquia; dyspnoea, tumor et dolor mammarum; odontalgia; haemorrhagia uteri et narium. Haec symptomata a mensibus retentis, uteroque infarcto et crescente, ortum ducunt.

5. Incommoda quae accidunt ultimis mensibus sunt, tumores pedum; labiorum pudendi oedema; varices; tensiones abdominis; dolor dorsi, lumborumque; spirandi difficultas; obstructio alvi; flatus; haemorrhoides, suppressio urinae: a foetu undique premente oriuntur.

6. Priora symptomata tolluntur, 1. Sanguinis missione, mensuranda pulsu, retentione mensium, et tempore gestationis. 2. Medicamentis unicuique symptomati accommodatis. 3. Dieta parca et tenui, aëreque temperato; motu violento, animi affectionibus immoderatis, et spectaculis horridis evitatis.

7. Posteriora mitigantur, 1. Venaesectione caute administrata. 2. Fasciis et situ horizontali. 3. Medicamentis symptomati unicuique dicatis. 4. Dieta modica, sed plenior quam antea, et moderato exercitio.

S E C T. XI.

Abortus.

1. **A** Bortus est exclusio foetûs immatura. Tercio plerumque mense accidit.

2. Causae remotae sunt status morbosus, vel mors foetûs; morbus uteri, vel partium utero vicinarum, uti inflammatio, ulcera, vulnus, tenesmus; nimis violenta sanguinis determinatio ad uterum exercitiis immodicis, emmenagogis, diureticis; validae musculorum abdominalium contractiones ab irritantibus catharticis, tussi, convulsionibus, subita brachiorum elevatione, lapsu proclivi; spirituum perturbationes ab animi affectionibus, vel ingratis odoribus; debilitas et relaxatio uteri a fluore albo, partu praecedente difficili, vel labe haereditaria.

3. Causa proxima abortûs eadem est ac partûs naturalis, nempe uteri musculorumque abdominalium violenta contractio ab irritatione praegressa.

4. Adsunt horripilatio; frigus extremitatum; dolores ventris et lumborum ad os sacrum et pubem tendentes; pulsus citatus; relaxatio oris uteri; aquae sanguinisque effluxus; animi deliquia; foetûs expulsio.

5. Prognosis incerta quando primipara, vel de-

bilis foemina, quando causae violentae agunt, quando foetus computruit, vel quando postremis mensibus accidit abortus; raro enim adest periculum ante quintum mensem. Syncope vel convulsiones, nimiam haemorrhagiam secutae, periculum maximum ostendunt.

6. Orgasmus et effluxus sanguinis compescendus est, Phlebotomia, si adsit plethora. 2. Adstringentibus internis et externis.

Irritatio uteri tollenda, 1. Antispasmodicis et lenissimis antihystericis. 2. Narcoticis. 3. Leniendo causas remotas irritantes.

Quies corporis et animi, dieta parca et tenuis, aër temperatus, et decubitus cum hypogastrio elevato, conveniunt.

7. Si duret adhuc sanguinis effluxus periculosus, vel aquae affluent, tunc foetus, quocunque gestationis tempore, obstetricis manu educendus, et gravida, ut in partu naturali, tractanda.

8. In praecavendo abortu, inanitio et plethora aequaliter pertimescenda, causae remotae vitandae vel tollendae, et uteri cachexia corrigenda.

S E C T. XII.

De puerperarum tractatione in genere.

1. **P**uerperis in genere conveniunt primis diebus
dieta forbilis nutriens et eupepta; decubi-
tus in lecto per plurimos dies; quies; aër ad cali-
dum vergens; animi tranquillitas; continuus cutis
mador; paregorica; et purgatio, antequam se ad
consueta munera accingant.

2. Puerperarum incommoda praecipue sunt lo-
chiorum fluxus nimius, lochiorum diminutio vel
retentio, dolores post partum, febris lactea et a la-
cte pendentia mala. Haec peculiarem consideratio-
nem merentur; caetera quae a partu proveniunt
paroxyfmi hysterici, haemorrhoides, procidentia
uteri vel ani, excoriatio vel dilaceratio vulvae et
perinaei, abscessus, methodo, in hisce morbis usitata,
tractanda.

S E C T. XIII.

Fluxus lochiorum nimius.

1. **F**LUXUS lochiorum immodicus non solum a copia sanguinis effluente, sed a virium prostratione, pulsûs debilitate, vertigine, syncope et convulsionibus, judicatur.

2. Causae proximae sunt tonus fibrarum uterinarum amissus; contractio impedita ob grumos sanguinis, vel frustula placentae in utero relictâ; laesio uteri.

3. Periculum summum subitae mortis imminet.

4. Curatur, 1. Cucurbitulis sine scarificatione mammis, lumbis, imoque ventri applicatis: sanguinis enim missio, nisi adsit plethora, jam exhaustam praecipitat. 2. Extractione corporum extraneorum. 3. Adstringentibus internis et externis. 4. Narcoticis. 5. Dieta nutriente et solido potius quam fluido, aëre non minus calido, quiete et somno, decubitu supino. 6. Abdomen fascia ligando.

S E C T. XIV.

Lochiorum diminutio vel suppressio.

1. **C**ausae remotae sunt diarrhoea ; animi pathemata ; aër vel potus frigidus ; medicamenta adstringentia ; perspiratio obstructa ; uteri inflammatio ; paroxysmi hysterici.

2. Causa proxima est , convulsiva vasorum uterinorum constrictio.

3. Stipatur tumore et duritie abdominis , si non adsit diarrhoea ; doloribus ad lumbos , inguina et renes permeantibus ; rigoribus ; febribus acutis variis , uti purpura puerperarum , febre miliari , pleuritide , peripneumonia , phrenitide , angina , hepatitide , inflammationibus ventriculi , uteri , aliarumque partium ; omnibusque aliis symptomatibus quae has febres comitari solent.

4. Quo citius accidit et graviora parit symptomata , eo majus periculum. Haemorrhagiae , vel sudores naturales supervenientes , faustam reddunt prognosim.

5. Lochia iterum revocantur , 1. Venaesectione in talo , pedum in aqua tepida immersione , et cucurbitulis partibus inferioribus applicatis. 2. Vasa uterina relaxando clysmatibus , fomentationibus , injectionibus , et cataplasmatibus emollientibus. 3. Tol-

lendo

lendo causas remotas , nempe diarrhoeam , perspirationem obstructam , paroxysmos hystericos , vel inflammationem uteri medicamentis hisce dicatis. 4. Potu multo diluente et capite sublime habito.

6. Si adsint febres inflammatoriae , medelam ipsis propriam postulant , ratione semper habita ad causam , nempe lochiorum retentionem.

S E C T. XV.

Dolores post partum.

1. **O**Riuntur a frustulis placentae relictis ; grummis sanguinis ; lochiis retentis ; flatu abdominis ; utero vel ligamentis nimis distentis.

2. In laesionibus uteri et ligamentorum conducunt blanda oleosa interne sumpta. Frustula placentae et grumi sanguinis extrahenda. Flatus abdominis clysmatibus spiritum digerentibus dispellitur. In omnibus fere summum remedium est opium.

S E C T. XVI.

Febris lactea.

1. **S**Ecundo , tertio , vel quarto die , puerpera corripitur rigoribus ; febre ; tumore et dolore
mammarum

mammarum qui ad axillam tendit. Post diem unum vel alterum febris judicatur sudoribus vel diarrhoea. Hic morbus ad febriles pertinet.

2. Cessante vel imminuto multum lochiorum fluxu, humores ad mammas molles et pendulas ruunt, febremque excitant. Dolor axillarum oritur a communicatione inter mammas et glandulas axillares ope vasorum lymphaticorum.

3. Si febris adsit acuta, mitigatur, 1. Diaphoreticis et antacidis. 2. Clysmatibus. 3. Potu multo diluente. 4. Embrocatione mammarum relaxante.

4 Lac in mammis ob copiam, spissitudinem, vel acridinem saepe stagnat et tumores inaequales inflammatorios producit. Curantur suctione, solventibus, evacuationibus, et antacidis.

5. Eodem modo tolluntur inflammationes, quae in diversis locis oriuntur, lacte intra vasa retento.

6. Lac a mammis repellitur medicamentis topicis discutientibus et clysmatibus, suctione prius adhibita.

P A R S Q U I N T A.

De morbis infantium et puerorum

S E C T. I.

De morbis infantilibus et puerilibus in genere.

1. **M**ORBI ad decimum fere annum hoc titulo insigniuntur.

2. Causae morborum infantium et puerilium ad has classes reduci possunt, 1. Varias mutationes in suo statu a natura inductas. 2. Dietam lacteam acescentem. 3. Lac nutricum vitiatum. 4. Fibrarum muscularium debilitatem. 5. Sensibilitatem generis nervosi. 6. Labem haereditariam.

3. Diagnofis morborum infantium petitur praecipue a ructu acido; nausea; vomitu; materia ejecta per os, vel anum; ploratu; vigiliis; inquietudine; siti; respiratione; convulsionibus; parentum morbis; pustulis vel ulceribus interne, externeve conspiciendis. Pulsus et urina incerta praebent indicia.

4. Facilius in morbos incidit, faciliusque e morbis

his elabatur tenera quam provecta aetas. Infantes laxam alvum saniores sunt quam constipatam habentes. Corpulentiores magis obnoxii rachitidi, scrophulae, tussi convulsivae, aphthisque; macilentiores febribus inflammatoriis. Convulsiones, praecipue cum diuturnis vigiliis, infirmis mortiferae.

5. In morbis infantum curandis mitissima eligenda sunt medicamenta.

6. Ad praecavendos morbos, convenit meconium e primis viis expellere, antequam lactetur infans, si natura huic operi non sufficiat.

7. Eligenda quoque est nutrix sana; dentes et pulmones integros habens; gracilis potius quam obesa; hilaris; non primipara; neque ebrietati, iracundiae, aut veneri dedita; lac subdulce, inodorum, album, non nimis vetustum, neque nimis tenue aut viscidum secernens.

8. Lac maternum alieno anteponendum, ob laxantem colostri qualitatem, habitum similem, et animi vitia a nutrice saepe impressa.

S E C T. II.

Morbus ab acido.

1. **M**ulta parit mala acidum in primis viis teneros nervos laedens, et lac in massam tenacem coagulans.

2. Hinc

2. Hinc sequuntur ructus acidi; nausea; vomitus lactis coagulati; jaectatio; inquietudo; ploratus; mammarum averfatio; flatus; tormina, et intumescencia ventris; spirandi angustia; alvi adstrictio; vel diarrhoea cum foecibus viridescentibus, et corrosivis; marasmus; tussis sicca; pallor; flacciditas; convulsiones.

3. Facile in initio curantur, 1. Aciditatem corrigendo absorbentibus vel inviscantibus. 2. Materiam peccantem lenissimis purgantibus evacuando.

4. Symptomata mitigantur, 1. Spiritum digerentibus. 2. Enematibus spasmus intestinorum relaxantibus. 3. Fomentationibus, cataplasmatibus, vel inunctionibus spiritum digerentibus abdomini externe applicatis. Opiata cane pejus et angue vitanda sunt.

5. Ad praecavendam aciditatem nutrix vescatur carnibus, earumque jusculis, evitatis leguminibus acescentibus.

S E C T. III.

Aphthae.

1. **A** Phthae sese produnt alba crusta in ore, faucibus, oesophago, et aliquando in toto tubo alimentari. Os inflammatur et dolet. Lactis succio

frictio et deglutitio impeditur. Hinc inquietudo, vigiliae, febris.

2. Distinguuntur, 1. In genuinas et symptomaticas. 2. In benignas et malignas.

3. Causae remotae sunt, nimis violenti conatus in sugendo; oris frictio ab externis causis; lac nutricis vitiatum; lac bonum in acidam indolem degenerans.

4. Causa proxima est nimia spissitudo vel acrimonia humorum, qui a glandulis parvis mucosis oris, faucium, &c. separantur; hinc inflammationes et crustae.

5. Prognosis infausta quando nigra vel foetida sunt ulcuscula, vel deglutitio impeditur.

6. Tolluntur, 1. Sanguinis diminutione, si inflammatio adsit magna. 2. Alvum leniter ducen-
tibus. 3. Absorbentibus. 4. Externis applicatio-
nibus detergentibus et exsiccantibus.

7. Si in culpa est nutrix, vel alia conducenda; vel lac corrigendum.

8. Aphthae symptomaticae medela ad ipsum morbum primarium applicata curantur.

S E C T. IV.

Dentitio.

1. **D**entitio incipit septimo, octavo, nono, vel decimo mense, et quarto plerumque anno finitur, dentibus sapientiae exceptis.

2. Dentitio difficilis sic se habet. Infans plorat, vigilat, calet, papillas nutricis mordet, et digitos in os saepe immittit. Gingivae dolent, rubent in basi, sed in apice albicant et acuminantur. Os scatet saliva. Vel constipatur, vel solvitur alvus. Sequuntur febris; somnolentia; aphthae; gangraenae; convulsiones.

3. Causa horum symptomatum proxima est tensio, inflammatio et terebratio gingivarum.

4. Diagnosin facilis ab aetate infantis et oris inspectione.

5. Prognosis eo periculiosior quo magis debile genus nervosum, quo magis inflammatoria constitutio, quo plures simul erumpunt dentes. Salivatio et alvus soluta benigna; febris acuta, somnolentia, et convulsiones, pessima symptomata sunt.

6. Medela perficitur eruptionem dentium promovendo et inflammationem temperando.

Eruptio promovetur, 1. Emolliendo et relaxando gingivas. 2. Comprimendo gingivas contra dentes,

tes , corporum durorum et glabrorum affricu. 3. Incisione vesiculae albae , quando dentes jamjam adsunt.

Inflammatiominuitur , 1. Sanguinis detractiione. 2. Alvi solutione. 3. Regimine temperato. 4. Vesicatoriis.

S E C T. V.

Vermes.

1. **U**Naquaeque aetas , sed praecipue infantilis , post oblationem , vermibus infestatur.

2. Distinguuntur in lumbricos , ascarides , tineas , et cucurbitinos.

3. Generationi vermium favent aer humidus , constitutio imbecilla , et prava dieta ex caseo , fructibus horaeis , leguminibus , saccharatis , et farinaceis.

4. Ex ovis deglutitis et fotis intestinorum humiditate , caliditate , humoribusque mucilaginosi , producuntur.

5. Adsunt vigilatio ; narium pruritus ; ructus acidi ; nausea ; appetitus dejectus , vel caninus ; salivae fluxus ; aspectus lugubris ; facies pallida cum maculis rubris ; oscitationes ; singultus ; abdomen tumefactum et induratum ; morsus circa umbilicum ; diarrhoea ; stridor dentium ; convulsiones ; syncope ; febris erratica. Variant symptomata secundum locum affectum.

6. A vermibus ductum intestinale rodentibus , nidisque eorum mucilaginosi , haec producuntur.

U

7. Diagnosi

7. Diagnofis petitur a laxo habitu, dieta, fymptomatibus, et vermium excretionem.

8. Prognofis proſperior in aſcaridibus, quam lumbricis; in albis, quam in nigris lumbricis. Vermes, in aliis morbis excreti, putrefactionem humorum inteſtinalium arguunt.

9. Curatur hic morbus, 1. Acidis. 2. Amaris. 3. Oleofis. 4. Mercurialibus. 5. Vitriolo ferri, vel aquis ferrugineis. 6. Pulvere ſtanni. 7. Variis ſpecificis, uti corn. cerv. praep. allio, ſem. ſantonici. tanacet. aff. foetid. aq. calc. 8. Clyſmatibus primo dulcibus, dein amaris. 9. Emplaſtris ex amaris umbilico applicandis. 10. Dieta vermibus contraria.

In aſcaridibus ſummum remedium eſt aqua ſulphuria ſalina vici *Harrowgate* dicti, ſuperne et inferne adminiſtrata.

S E C T. VI.

Vigilatio, pavor in ſomno, convulſiones.

1. **V**igilatio a nervorum irritatione provenit: hinc ab acido, aphthis, vermibus, dentitione, inflammationibus, omnibuſque dolorem excitantibus producitur.

2. Comitatur macies, febris et diarrhoea.

3. Curatur, 1. Morbum primarium tollendo.

2. Narcotica

2. Narcotica parce administrando, quando postulat vis morbi.

4. Hinc cognoscitur causa et medela pavoris in somno.

5. Ab iisdem causis fortius agentibus producuntur convulsiones symptomatice. Tolluntur attentione ad morbum primarium et antihystericis.

S E C T. VII.

Crusta lactea, tinea, impetigo, &c.

1. **C**Rusta lactea est crusta scabiosa, mobilis, calvarium, frontem, vel faciem occupans, bene nutritos infantes infestans, ab humoribus viscidis glandulas sebaceas obstruentibus proveniens.

2. Tinea est crusta scabiosa calvarii, inaequalis, phagedaenica, ab ulcusculis radices crinum occupantibus orta.

3. Curantur, 1. Alvum laxantibus. 2. Aperientibus. 3. Emollientibus et deterfivis. 4. Fonticulis.

4. Hinc intelliguntur impetigo, intertrigo, sudamina, perniones, et tumores glandularum lymphaticarum.

S E C T. VIII.

Pthiriasis, crinones.

1. **P**thiriasis est nimia pediculorum quantitas a spurcitie orta. Curatur munditie et medicamentis animalia necantibus.
2. Eodem modo tolluntur crinones.

S E C T. IX.

Ani procidentia.

1. **E**ST prolapsus tunicae internae intestini recti a tenesmo originem habens. Profunt applicationes adstringentes et spirituosae.

S E C T. X.

Atrophia.

1. **C**ausae atrophiae sunt, 1. Transitus chylo ad vasa sanguinea denegatus ob lactis coagulum, vermes, vel glandulas mesenteriae obstructas.

Etas. 2. Nimia humorum dissipatio e vasis. 3.
Prava dieta.

2. Adsunt flacciditas et macies corporis ; tumor abdominis ; lassitudo corporis ; vigiliae ; febris ; hydrops vel anasarca ; diarrhoea colliquativa.

3. Prognosis variat secundum causas : in confirmata macie semper incerta est.

4. Medela ad varietatem causarum accommodetur.

S E C T. XI.

Rachitis.

1. **R**achitis est ossium spinaeque incurvatio cum inaequali partium nutritione. Antiquis morbus incognitus primo sese monstrabat circa annum 1630. in occidentalibus Angliae plagis , et deinceps per totam Europam vagatus est.

2. Distinguitur , 1. In rhachitem connatam et adventitiam. 2. In originariam et symptomaticam. 3. In solitariam , et complicatam aliis morbis.

3. Infantes a sexto mense ad sesquiannum frequenter ; ab hoc ad finem secundi anni cum dimidio frequentissime ; sed post annum quintum nunquam fere hoc morbo corripuntur.

4. Causae remotae sunt dispositio ad hunc morbum a parentibus laxam vel humidam constitutionem

nem habentibus, morbis debilitantibus exhaustis, vitam otiosam agentibus, dietae opiparae indulgentibus, voluptatibus aut morbis venereis fractis, vel fluore albo laborantibus, communicata; aër palustris et humidus, vel exhalationibus ex plumbo, antimonio, aut argento vivo, inquinatus; narcotica nimis copiose interne sumpta, vel externe applicata; dieta ex viscidis, humectantibus, vel saccharatis alimentis; defectus motus et exercitii; somnus vel vigiliae in excessu; calor lecti immoderatus; morbi praegressi, uti febres, difficilis dentitio, convulsiones, diarrhoea, aliique; nutrix morbosa, vel lac nutritioni ineptum secernens.

5. Non oritur hic morbus a defectu spirituum animalium in medulla spinali; sed a laxitate fibrarum et lentore fluidorum inde sequenti. Patet a causis remotis, symptomatibus, et cadaverum inspectione.

6. Sese prodit ignavia, debilitate, et flacciditate musculorum; protuberantiis articulorum; abbreviatione et incurvatione ossium, primo tibiae et fibulae radii et ulnae, dein femoris et humeri; capitis incremento; extenuatione musculorum infra caput; difficili dentitione et dentibus nigris vacillantibusque, pectore angusto et acuminato; abdominis tumescencia; hypochondriorum tensione; respiratione difficili; tussi; appetitu in initio illaeso, postea deleta; spina dorsi varie inflexa; excrementis parum foetidis vel mutatis; lienteria; ingenio acuto et praecoci;

praecoci; febriculaque. Tandem hebetes lethargici, et apoplexia, vel convulsionibus correpti vitam morte commutant.

Aperto cadavere, jecur magnum scirrhosumque; glandulae mesenterii obstructae; abdomen hydropticum; intestina flatu turgida; thorax aqua repletus; pulmones scirrhosi, vel suppurati; jugulares et carotides venae iusta proportione ampliores; arteriae vero debito minores; et aqua inter duram et piam matrem, vel in cerebri ventriculis conspicitur.

7. Ossa mollia deveniunt ob defectum virium comprimantium et fluidorum ossificationi ineptorum, ideoque a musculis flexoribus incurvantur. Costae complanantur a musculis pectoralibus, intercostalibus et abdominalibus; sternumque acuminatur. A nervis medullae spinalis compressis oritur tabes corporis infra caput, largior liquoris nervosi secretio in cerebro, abhinc major nutritio capitis et abdominalium viscerum, acumenque ingenii inusitatum. Glandulae strumosae, a lentore et debili fluidorum circulatione. Tumor ventris, a scirrhosis viscerum glandulis, aqua in cavitate abdominis, et aëre intestinis incluso; lenteria, a tubo intestinali debilitato, et bilis aquositate; lethargus et apoplexia, a cerebro colluvie serosa oppresso, proveniunt.

8. Diagnos morbi incipientis a symptomatibus, praecipue inhabilitate ad motum, protuberantiis articularum, tumore abdominis, mollitie capitis, la-

xitate generali et tabe corporis petitur. Ab hydrocephalo symptomatibus distinguitur.

9. Rachitis connata periculosior postea contractâ ; periculosior quoque a morbis praecedentibus , quam ab errore regiminis orta. Quo grandius caput , quo majores articulorum prominentiae , quo magis ossa incurvantur , eo productior fit morbus. Hydrocephalum , asthma , phthisis pulmonalis , hydrops , febris hectica , lues venerea , scorbutus , pene incurabilem efficiunt. Eruptio cuticularis et calor medelam accelerant.

10. Ad curationem perficiendam colluvies serosa evacuanda et fibrae roborandae.

Serum redundans evacuatur , 1. Vomitoriis et rheo certis intervallis repetitis. 2. Fontanellis.

Fibrae roborantur , 1. Exsiccantibus , amaris , chalybeatis , cortice Peruviano 2. Balneo frigido , si vires sufficiant. 3. Frictione , externe applicatis eodem tempore medicamentis roborantibus non oleosis. 4. Exercitio moderato , uti cunarum agitatione , rheda , artificiali corporis suspensione vel gestatione in ulnis. 5. Dieta exsiccante et aëre siccissimo.

INDEX OPERIS.

A

Abortus P. 293
 Acutus Morbus 56
 Aer 6. et 17
 Alimenta 5
 Amor 15
 Angina inflammatoria 109
 Angina maligna 104
 Aphthae 293
 Apoplexia 209
 Arthritis 159
 Asthma 234
 Atrophia infantum 308

B

Balneum 7
 Bubo venereus 265

C

Caeliaca 145
 Calculus cysticus 245
 Calculus renum et vesicae 251
 Carcinoma vel Cancer 203
 Carus 211
 Cataphora 211
 Catalepsis 221.
 Catarrhus 118
 Causa morbifica 13
 Causae remotae morborum 14
 Causae proximae morborum 26

Causarum morbificarum
 sedes 30

Cholera morbus 148
 Chorea sancti viti 219
 Colica hysterica 148
 Colicus dolor 145
 Coma 211
 Concubitus 8
 Consuetudo 11
 Convulsio 218
 Crisis 34
 Crusta lactea 307

D

Dentitio 304
 Diagnofis 37
 Diebetes 249
 Diarrhoea 145
 Dolores post partum 298
 Dysenteria 140
 Dysuria 158

E

Empyema 138
 Endemici morbi 53
 Epidemici morbi 53
 Epilepsia 215
 Erysipelas 172
 Evacuaciones 7
 Exercitatio 8

F

Febrilis et non febrilis morbus 59

Febrrium

Febrium complicationes 84
 Febris in genere 60
 Febrium genera 68
 Febris inflammatoria 70
 Febris intermittens 84
 Febris lenta vel nervosa 76
 Febris lactea 298
 Febris hectica vel marasmus 93
 Febris remittens 90
 Fluor albus 284
 Furor uterinus 286

G

Gangraena 98
 Gaudium 16
 Gonorrhoea virulenta 258
 Gravidarum morbi 291

H

Haemorrhoides 242
 Haemoptoïsis 231
 Hepatitis 152
 Hydrops 198
 Hystericum et hypochondriacum malum 222

I

Îcterus 243
 Iliaca passio seu Ileus 149
 Imaginatio 4
 Imbecillitas ventriculi 238
 Incontinentia urinae 251
 Inflammatio 90
 Inflammatio ventriculi 139
 —————mediastini 132

Inflammatio pericardii 132
 Infania 225
 Invidia 16
 Ira 15
 Ischuria 156
 Ischias 167

L

Lethargus 211
 Lienteria 145
 Lochiorum fluxus nimius 296
 —————diminutio vel suppressio 297
 Lues venerea confirmata 272
 Lumbago 167

M

Moeror 15
 Medicinae divisio 1
 Medendi leges 47
 Menses 280
 Mensium obstructio vel suppressio 281
 —————profusio 283
 Miasmata 20
 Miliaris febris 168
 Morbus 12
 Morborum divisio 51
 Morbilli 184
 Morbus ab acido 301
 Morbi infantiles 300

N

Nephritis 155

Rheumatismus 165

O

Odontalgia 229
 Ophthalmia 104
 Opisthotonos 219

P

Pathemata 4
 Pathologia 13
 Paraphrenitis 132
 Paralysis 212
 Peripneumonia Inflammatoria 123
 ———maligna 127
 ———notha 128
 Phrenitis 101
 Phthisis pulmonalis 133
 Phthiriasis 308
 Pleuritis 129
 ———dorsalis 132
 Proprietates hominum rerumque 10
 Praedisponentes causae 24
 Priapismus 286
 Procidentia ani 308
 Potus 6
 Pudor 15
 Puerperarum tractatio in genere 295

R

Ratio 4
 Remediorum vires 44
 Resolutio 97
 Risus Sardonicus 218
 Rhachitis 309

S

Sanitas 3
 Scarlatina febris 172
 Scirrhus 198
 Scorbutus 188
 Sitis 67
 Somnus 9
 Sporadici morbi 53
 Sphacelus 98
 Spasmus cynicus 218
 Stranguria 156
 Struma vel scrophula 198
 Stranguria venerea 264
 Sterilitas virilis 288
 ———muliebris 289
 Symptomata morborum 32
 Symptomatum ratio 33
 Suppuratio 9

T

Tabes purulentae 138
 Tetanus 219
 Testium tumor venereus 261
 Therapeia 13 et 41
 Timor et Terror 15
 Tussis 118
 ———convulsiva 121
 Tumor praeputii et glandis 269
 Tubercula callosa 271

U

Ulcuscula venerea 268

V

V

Variolae 176

Vestis 7

Venena 16

Venereus morbus 256

Vermes 305

Vigilatio 306

Volvulus 140

Z

Zona vel Zooster. 175

F I N I S.

